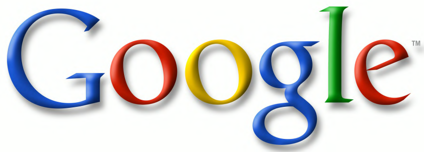

UC-NRLF
B 3 966 293

SPECIMINA

LINGUAE PALAEOSLOVENICAE

EDIDIT

V. JAGIĆ.

ОБРАЗЦЫ

ЯЗЫКА ЦЕРКОВНОСЛАВЯНСКАГО

ПО ДРЕВНѢЙШИМЪ ПАМЯТНИКАМЪ

ГЛАГОЛИЧЕСКОЙ И КИРИЛЛОВСКОЙ ПИСЬМЕННОСТИ.

СОСТАВИЛЪ

И. В. ЯГИЧЪ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

(Вас. Остр., 9 лин., № 12.)

1882.

ПИСЬМЕНА.

Глаголическія: древнія.				Кирилловскія: церковныя.		гражданскія.		
Ⰰ	ⰰ	1	a	А	а	А	а	1
Ⰱ	ⰱ	2	b	Б	б	Б	б	
Ⰲ	ⰲ	3	v	В	в	В	в	2
Ⰳ	ⰳ	4	g	Г	г	Г	г	3
Ⰴ	ⰴ	5	d	Д	д	Д	д	4
Ⰵ	ⰵ	6	e	Є	є	Е	е	5
Ⰶ	ⰶ	7	ž	Ж	ж	Ж	ж	
Ⰷ	ⰷ	8	dz	Ѕ	ѕ ꙃ			6
Ⰸ	ⰸ	9	z	З	з	З	з	7
Ⰹ	ⰹ ⰺ	10	i	І	і	І	і	10
Ⰻ	ⰻ	20	i	И	и	И	и	8
Ⰼ	ⰼ	30	ǵ, j		ђ		ђ	
Ⰽ	ⰽ	40	k	К	к	К	к	20
Ⰾ	ⰾ	50	l	Л	л	Л	л	30
Ⰿ	ⰿ	60	m	М	м	М	м	40
Ⱀ	ⱀ	70	n	Н	н	Н	н	50
Ⱁ	ⱁ	80	o	О	о	О	о	70
Ⱂ	ⱂ	90	p	П	п	П	п	80
Ⱃ	ⱃ	100	r	Р	р	Р	р	100
Ⱄ	ⱄ	200	s	С	с	С	с	200
Ⱅ	ⱅ	300	t	Т	т	Т	т	300
Ⱆ	ⱆ	400	u	Оу	ѹ оу	У	у	400
Ⱇ	ⱇ ф	500	f	Ф	ф	Ф	ф	500
Ⱈ	ⱈ	600	h	Х	х	Х	х	600

Напечатано по разрѣшенію Историко-Филологическаго Факультета Императорскаго С.-Петербургскаго Университета С.-Петербургъ 10 января 1881 г.

Деканъ *В. Бауеръ*.

ПИСЬМЕНА.

Глаголическія: древнія.				Кирилловскія: церковныя.		гражданскія.		
Ⰰ	ⰰ	1	a	А	а	А	а	1
Ⰱ	ⰱ	2	b	Б	б	Б	б	
Ⰲ	ⰲ	3	v	В	в	В	в	2
Ⰳ	ⰳ	4	g	Г	г	Г	г	3
Ⰴ	ⰴ	5	d	Д	д	Д	д	4
Ⰵ	ⰵ	6	e	Є	є	Е	е	5
Ⰶ	ⰶ	7	ž	Ж	ж	Ж	ж	
Ⰷ	ⰷ	8	dz	Ѕ	ѕ ꙃ			6
Ⰸ	ⰸ	9	z	З	з	З	з	7
Ⰻ	ⰺ ⰻ	10	i	І	і	І	і	10
Ⰹ	ⰹ	20	i	И	и	И	и	8
Ⰼ	ⰼ	30	ǵ, j		ћ		ђ	
Ⰽ	ⰽ	40	k	К	к	К	к	20
Ⰾ	ⰾ	50	l	Л	л	Л	л	30
Ⰿ	ⰿ	60	m	М	м	М	м	40
Ⱀ	ⱀ	70	n	Н	н	Н	н	50
Ⱁ	ⱁ	80	o	О	о	О	о	70
Ⱂ	ⱂ	90	p	П	п	П	п	80
Ⱃ	ⱃ	100	r	Р	р	Р	р	100
Ⱄ	ⱄ	200	s	С	с	С	с	200
Ⱅ	ⱅ	300	t	Т	т	С	т	300
Ⱆ	ⱆ	400	u	Оу	ȣ оу	У	у	400
Ⱇ	ⱇ ф	500	f	Ф	ф	Ф	ф	500
Ⱈ	ⱈ	600	h	Х	х	Х	х	600

1

Напечатано по разрѣшенiи Историко-Филологическаго Факультета Императорскаго С.-Петербургскаго Университета. С.-Петербургъ 10 января 1881 г.

Деканъ *В. Бауеръ*.

ПИСЬМЕНА.

Глаголическія: древнія.				Кирилловскія: церковныя.		гражданскія.		
Ⰰ	ⰰ	1	a	Ⰰ	а	А	а	1
Ⰱ	ⰱ	2	b	Б	б	Б	б	
Ⰲ	ⰲ	3	v	В	в	В	в	2
Ⰳ	ⰳ	4	g	Г	г	Г	г	3
Ⰴ	ⰴ	5	d	Д	д	Д	д	4
Ⰵ	ⰵ	6	e	Є	є	Е	е	5
Ⰶ	ⰶ	7	ž	Ж	ж	Ж	ж	
Ⰷ	ⰷ	8	dz	Ѕ	ѕ ꙃ			6
Ⰸ	ⰸ	9	z	З	з	З	з	7
Ⰹ	ⰺ ⰹ	10	i	І	і	І	і	10
Ⰻ	ⰻ	20	i	И	и	И	и	8
Ⰼ	ⰼ	30	ǵ, j		ђ		ђ	
Ⰽ	ⰽ	40	k	К	к	К	к	20
Ⰾ	ⰾ	50	l	Л	л	Л	л	30
Ⰿ	ⰿ	60	m	М	м	М	м	40
Ⱀ	ⱀ	70	n	Н	н	Н	н	50
Ⱁ	ⱁ	80	o	О	о	О	о	70
Ⱂ	ⱂ	90	p	П	п	П	п	80
Ⱃ	ⱃ	100	r	Р	р	Р	р	100
Ⱄ	ⱄ	200	s	С	с	С	с	200
Ⱅ	ⱅ	300	t	Т	т	Т	т	300
Ⱆ	ⱆ	400	u	Оу	ꙋ оу	У	у	400
Ⱇ	ⱇ ф	500	f	Ф	ф	Ф	ф	500
Ⱈ	ⱈ	600	h	Х	х	Х	х	600

Глаголическія: древнія.				Кирилловскія: церковныя.			гражданскія.	
Ⱉ	ⱉ	700	ō	Ѡ	ѡ	800		
Ⱋ	ⱋ (circled)	800	št	Щ	щ		Щ	щ
Ⱌ	ⱌ	900	c	Ц	ц	900	Ц	ц
Ⱍ	ⱍ	1000	č	Ч	ч	90	Ч	ч
Ⱎ	ⱎ		š	Ш	ш		Ш	ш
Ⱏ	ⱏ		ŭ		Ъ			ъ
ⰟⰊ	(ⱏⰺ)	(ⱏⰹ)	y	ы	Ы (ЪИ)			ы
	ⱐ		ĭ		ь			ь
Ⱑ	ⱑ		ê	Ѣ	ѣ		Ѣ	ѣ
Ⱓ	ⱓ		ju	Ю	ю		Ю	ю
				Ꙗ	ꙗ			
				Ѥ	ѥ є			
Ⱔ	ⱔ		ę	Ѧ	ѧ (ѧ)	900	Я	я
Ⱗ	ⱗ		ję	Ѩ	ѩ (ѧ)			
Ⱘ	ⱘ		ą	Ѫ	ѫ			
Ⱙ	ⱙ		ją	Ѭ	ѭ			
				Ѯ	ѯ	60		
				Ѱ	ѱ	700		
Ⱚ	ⱚ	500	th	Ѳ	ѳ	9	Ѳ	ѳ
Ⱛ	ⱛ		ÿ	Ѵ	ѵ	400		

ГЛАГОЛИЧЕСКІЕ ПАМЯТНИКИ.

I.

ЗОГРАФСКОЕ ЕВАНГЕЛІЕ.

1.

Матѳ. XXV. 1—13.

1. [illegible]
[illegible]
[illegible] 2. [illegible] 3. [illegible]
[illegible]
[illegible] 4. [illegible]
[illegible] 5. [illegible]
[illegible] 6. [illegible]
[illegible] 7. [illegible]
[illegible] 8. [illegible]
[illegible]
[illegible] 9. [illegible]
[illegible]
[illegible] 10. [illegible]
[illegible]
[illegible] 11. [illegible]
[illegible]

12. [illegible]
[illegible] 13. [illegible]
[illegible]

1. оуподоби сѧ *з. а. с.* : подобьно ѥсть *о.* примъшѧ *з.* принмъша *о.* приемъша *о.* изидоша *з. о.* : изидѫ *а. с.* 3. боуѩ *з. а.* : боуѩѩ *о. с.* приемъша *з. а.* : принмъша *о. с.* олѣѣ *з. а. с.* : елѣа *о.* 4. приѩша *з. о. с.* : приѩсѧ *а.* 6. градетъ *з. а. с.* : идеть *о.* 8. боуѩ рѣша *з. а.* боуаа рѣша *с.* боуѩѩ рекоша *о.* 10. вънидѫ *з. а. с.* вънидоша *о.* 11. придоша *з. о. с.* придѫ *а.* 12. не вѣдѣ *з. с.* : не вѣмь *о,* не вѣмъ *а.* 13. дни *з.* дьни *о.* дьне *а. с.*

з = зографское ев., *а* = ассеманово ев., *о* = остромирово ев., *с* = савино ев.

2.

Марк. II. 13—22.

13. [illegible]
[illegible] 14. [illegible]
[illegible]
[illegible] 15. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16. [illegible]
[illegible]
[illegible]
17. [illegible]
[illegible]
[illegible] 18. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20. [illegible]

ⱀⰻⱈⱏ, ⰻ ⱅⱁⰳⰴⰰ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ ⰲⱏ ⱅⱏⰹ ⰴⱐⱀⱐ. 21. ⱀⰻⰽⱏⱅⱁⰶⰵ ⱂⱃⰻ-
ⱄⱅⰰⰲⰾ̂ⰵⱀⰻⱑ ⱂⰾⰰⱅⰰ ⱀⰵ ⰱⱑⰾ̂ⰵⱀⰰ ⱀⰵ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲⰾ̂ⱑⰵⱅⱏ ⱃⰻⰸⱑ ⰲⰵ-
ⱅⱏⱄⱑ · ⰰⱎⱅⰵ ⰾⰻ ⰶⰵ ⱀⰻ, ⰲⱏⰸⱐⰿⰵⱅⱏ ⰽⱁⱀⱐⱌⱐ ⱁⱅⱏ ⱀ̂ⰵⰵⱔ ⱀⱁⰲⱁⰵ ⱁⱅⱏ
ⰲⰵⱅⱏⱈⰰⰰⰳⱁ, ⰻ ⰳⱁⱃⱐⱎⰻ ⰴⰻⱃⰰ ⰱⱘⰴⰵⱅⱏ. 22. ⰻ ⱀⰻⰽⱏⱅⱁⰶⰵ ⱀⰵ ⰲⱏⰾⰻ-
ⰲⰰⰵⱅⱏ ⰲⰻⱀⰰ ⱀⱁⰲⰰ ⰲⱏ ⰿⱑⱈⱏⰹ ⰲⰵⱅⱏⱈⱏⰹ · ⰰⱎⱅⰵ ⰾⰻ ⰶⰵ ⱀⰻ, ⱂⱃⱁ-
ⱄⰰⰴⰻⱅⱏ ⰲⰻⱀⱁ ⱀⱁⰲⱁ[ⰵ ⰿⱑⱈⱏⰹ,] ⰻ ⰲⰻⱀⱁ ⱂⱃⱁⰾⱑⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⰻ ⰿⱑⱈⱏ ⱂⱁ-
ⰳⱏⰹⰱⱀⱘⱅⱏ · ⱀⱏ ⰲⰻⱀⱁ ⱀⱁⰲⱁⰵ ⰲⱏ ⰿⱑⱈⱏⰹ ⱀⱁⰲⱏⰹ ⰲⱏⰾⰻⰲⰰⱑⱅⱏ.

14. мимо грады *з. а.* мимо иды *о.* прѣхода *с.* сѣдашта *з. о. с.* : сѣдащь *а.* гради *з. а.* : иди *о. с.* 15. мытаре *з. с.* мытари *а.*: мьздоимьци *о.* идоша *з. о.* : идѫ *а. с.* 16. съ мытари *з. а.* съ мытары *с.* съ мьздоимьци *о.* почьто *з.* чьто ꙗко *о. а.* что се ꙗко *с.* пьетъ *з.* пиѥть *о.* пиетъ *а. с.* 17. врачевъ *з.* : врача *о. а. с.* болаштеи *з. о. с.*: болаштіи *а.* придъ *з. а с.*: придохъ *о.* призъватъ *з. о. а.*: зъватъ *с.* грѣшьникъ *з. с.* : грѣшьникы *о. а.*

3.

Лук. VII. 36—50.

36. ⰿⱁⰾ̂ⱑⰰⱎⰵ ⰶⰵ ⰹ ⰵⱅⰵⱃⱏ ⱁⱅⱏ ⱇⰰⱃⰻⱄⱑⰹ ⰴⰰ ⰱⱏⰹ ⱑⰾⱏ ⱄⱏ
ⱀ̂ⰻⰿⱐ · ⰻ ⰲⱏⱎⰵⰴⱏ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱏ ⱇⰰⱃⰻⱄⱑⱁⰲⱏ ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰵ. 37. ⰻ ⱄⰵ ⰶⰵⱀⰰ
ⰲⱏ ⰳⱃⰰⰴⱑ ⱑⰶⰵ ⰱⱑ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⱌⰰ, ⰻ ⱆⰲⱑⰴⱑⰲⱏⱎⰻ ⱑⰽⱁ ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰻⱅⱏ
ⰲⱏ ⱈⱃⰰⰿⰻⱀⱑ ⱇⰰⱃⰻⱄⱑⱁⰲⱑ, ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⱏⱎⰻ ⰰⰾⰰⰲⰰⱄⱅⱃⱏ ⰿⱛⱃⰰ, 38. ⰻ
ⱄⱅⰰⰲⱏⱎⰻ ⰸⰰⰴⰻ ⱂⱃⰻ ⱀⱁⰳⱆ ⰵⰳⱁ ⱂⰾⰰⱍⱘⱎⱅⰻ ⱄⱔ ⱀⰰⱍⱔⱅⱏ ⱁⰿⱏⰹ-
ⱅⰻ ⱀⱁⰸⱑ ⰵⰳⱁ ⱄⰾⱐⰸⰰⰿⰻ ⰻ ⰲⰾⰰⱄⱏⰹ ⰳⰾⰰⰲⱏⰹ ⱄⰲⱁⰵⱗ ⱁⱅⰻⱃⰰⰰⱎⰵ,
ⰻ ⱁⰱⰾⱁⰱⱏⰹⰸⰰⰰⱎⰵ ⱀⱁⰸⱑ ⰵⰳⱁ ⰻ ⰿⰰⰸⰰⰰⱎⰵ ⰿⱛⱃⱁⰿⱐ. 39. ⰲⰻⰴⱑⰲⱏ
ⰶⰵ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰹ ⰲⱏⰸⱏⰲⰰⰲⱏⰹ ⰵⰳⱁ ⱃⰵⱍⰵ ⰲⱏ ⱄⰵⰱⱑ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱔ · ⱄⱐ ⰰⱎⱅⰵ
ⰱⱏⰹ ⰱⱏⰹⰾⱏ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱏ, ⰲⱑⰴⱑⰾⱏ ⰱⱏⰹ ⱆⰱⱁ [ⰽⱏⱅⱁ] ⰻ ⰽⰰⰽⱁⰲⰰ ⰶⰵⱀⰰ ⱂⱃⰻⰽⰰ-
ⱄⰰⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⰵⰿⱆ, ⱑⰽⱁ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⱌⰰ ⰵⱄⱅⱐ. 40. ⱁⱅⱏⰲⱑⱎⱅⰰⰲⱏ ⰶⰵ
ⰹⱄⱆⱄⱏ ⱃⰵⱍⰵ ⰽⱏ ⱀ̂ⰵⰿⱆ · ⱄⰻⰿⱁⱀⰵ, ⰻⰿⰰⰿⱏ ⱅⰻ ⱀⱑⱍⱐⱅⱁ ⱃⰵⱎⱅⰻ. ⱁⱀⱏ
ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ · ⱆⱍⰻⱅⰵⰾ̂ⱓ ⱃⱐⱌⰻ. 41. ⰴⱏⰲⰰ ⰴⰾⱏⰶⱐⱀⰻⰽⰰ ⰱⱑⰰⱎⰵⱅⰵ ⰸⰰ-
ⰻⰿⱁⰴⰰⰲⱐⱌⱓ ⰵⱅⰵⱃⱆ · ⰵⰴⰻⱀⱏ ⰱⱑ ⰴⰾⱏⰶⰵⱀⱏ ⱂⱔⱅⰻⱓ ⱄⱏⱅⱏ ⰴⰻⱀⰰⱃⱐ,
ⰰ ⰴⱃⱆⰳⱏⰹ ⱂⱔⱅⰻⰴⰵⱄⱔⱅⱏ. 42. ⱀⰵ ⰻⰿⱘⱎⱅⰵⰿⰰ ⰶⰵ ⰻⰿⰰ ⰲⱏⰸⰴⰰ-
ⱅⰻ, ⱁⰱⱑⰿⰰ ⰻⰿⰰ ⱁⱅⱏⰴⰰ. ⰽⱁⱅⰵⱃⱏⰹ ⰵⱓ ⱂⰰⱍⰵ ⰲⱏⰸⰾⱓⰱⰻⱅⱏ ⰹ;
43. ⱁⱅⱏⰲⱑⱎⱅⰰⰲⱏ ⱄⰻⰿⱁⱀⱏ ⱃⰵⱍⰵ · ⱀⰵ ⱂⱐⱎⱅⱆⱙ ⱑⰽⱁ ⰵⰿⱆⰶⰵ ⰲⱔⱎⱅⰵ

12. ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱉⱅⰲⰵⱎⱅⰰⰲⱏ ⱃⰵⱍⰵ · ⰰⰿⰻⱀⱐ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱙ ⰲⰰⰿⱏ, ⱀⰵ ⰲⱑⰴⱑ
ⰲⰰⱄⱏ. 13. ⰱⱏⰴⰻⱅⰵ ⱆⰱⱁ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⰲⱑⱄⱅⰵ ⰴⱐⱀⰻ ⱀⰻ ⱍⰰⱄⰰ, ⰲⱏ ⱀ҃ⰶⰵ
ⱄⱏⰹⱀⱏ ⱍⰾⰲⱑⱍⱐⱄⰽⱏⰹⰻ ⱂⱃⰻⰴⰵⱅⱏ.

1. оуподоби сѧ *з. а. с.* : подобьно ѥсть *о.* примъшѧ *з.* приимъша *о.* приемъша *о.* изидоша *з. о.* : изидѫ *а. с.* 3. боуѩ *з. а.* : боуѩѩ *о. с.* приемъша *з. а.* : примъша *о. с.* олѣѣ *з. а. с.* : елѣа *о.* 4. приѩша *з. о. с.* : приѩсѧ *а.* 6. градеть *з. а. с.* : идеть *о.* 8. боуѩ рѣшѧ *з. а.* боуѧѧ рѣшѧ *с.* боуѩѩ рекоша *о.* 10. вънидѫ *з. а. с.* вънидоша *о.* 11. придоша *з. о. с.* придѫ *а.* 12. не вѣдѣ *з. с.* : не вѣмь *о,* не вѣмъ *а.* 13. дни *з.* дьни *о.* дьне *а. с.*

з=зографское ев., *а*=ассеманово ев., *о*=остромирово ев., *с*=савино ев.

2.

Марк. II. 13—22.

13. Ⰻ ⰻⰸⰻⰴⰵ ⱂⰰⰽⱏⰹ ⰽⱏ ⰿⱁⱃⱓ · ⰻ ⰲⱐⱄⱐ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ ⰻⰴⱑⰰⱎⰵ ⰽⱏ
ⱀ҃ⰵⰿⱆ, ⰻ ⱆⱍⰰⰰⱎⰵ ⱗ. 14. ⰻ ⰿⰻⰿⱁⱈⱁⰴⱔ ⰲⰻⰴⱑ ⰾⰵⰲⱐⱗ ⰰⰾⱇⰵⱁⰲⰰ
ⱄⱑⰴⱔⱎⱅⰰ ⱀⰰ ⰿⱏⰹⱅⱐⱀⰻⱌⰻ, ⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰵⰿⱆ · ⱂⱁ ⰿⱀⱑ
ⰳⱃⰰⰴⰻ. ⰻ ⰲⱏⱄⱅⰰⰲⱏ ⱂⱁ ⱀⰵⰿⱐ ⰻⰴⰵ. 15. ⰻ ⰱⱏⰹⱄⱅⱏ ⰲⱏⰸⰾⰵ-
ⰶⱔⱎⱅⱓ ⰵⰿⱆ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱆ ⰵⰳⱁ, ⰻ ⰿⱀⱁⰸⰻ ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰵ ⰻ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⱌⰻ
ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰰⰰⱈⱘ ⱄⱏ ⰻⱄⱁⰿⱏ ⰻ ⱄⱏ ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⱏⰹ ⰵⰳⱁ · ⰱⱑⰰⱈⱘ ⰱⱁ
ⰿⱀⱁⰸⰻ ⰻ ⱂⱁ ⱀⰵⰿⱐ ⰻⰴⱘ. 16. ⰻ ⰽⱏⱀⰻⰶⱐⱀⰻⱌⰻ ⰻ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰻ ⰲⰻⰴⱑⰲⱏ-
ⱎⰵ ⰵ ⱑⰴⱘⱎⱅⰰ ⱄⱏ ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰻ ⰻ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⰽⱏⰹ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰰⱈⱘ ⱆⱍⰵ-
ⱀⰻⰽⱁⰿⱏ ⰵⰳⱁ · ⱍⱐⱅⱁ ⱑⰽⱁ ⱄⱏ ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰻ ⰻ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⰽⱏⰹ ⱑⱄⱅⱏ ⰻ ⱂⰻⰵⱅⱏ;
17. ⰻ ⱄⰾⱏⰹⱎⰰⰲⱏ ⰻⱄⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰻⰿⱏ · ⱀⰵ ⱅⱃⱑⰱⱆⱙⱅⱏ ⱄⱏⰴⱃⰰ-
ⰲⰻⰻ ⰲⱃⰰⱍⰰ · ⱀⱏ ⰱⱁⰾⱔⱎⱅⰻⰻ · ⱀⰵ ⱂⱃⰻⰴⱏ ⱂⱃⰻⰸⱏⰲⰰⱅⱏ ⱂⱃⰰⰲⰵⰴⱐ-
ⱀⰻⰽⱏ ⱀⱏ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⰽⱏ ⰲⱏ ⱂⱁⰽⰰⰰⱀⰻⰵ. 18. ⰻ ⰱⱑⰰⱈⱘ ⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰻⱁⰰⱀⱁ-
ⰲⰻ ⰻ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰻⱄⱌⰻ ⱂⱁⱄⱅⱔⱎⱅⰵ ⱄⱔ. ⰻ ⱂⱃⰻⰴⱘ ⰻ ⰳⰾⰰⰰⱎⰵ ⰵⰿⱆ · ⱍⱐⱅⱁ
ⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰻⱁⰰⱀⱁⰲⰻ ⰻ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰻⱄⱌⰻ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ; ⰰ ⱅⰲⱁⰻ ⱆⱍⰵⱀⰻ-
ⱌⰻ ⱀⰵ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ; 19. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰻⰿⱏ ⰻⱄⱏ · ⰵⰴⰰ ⰿⱁⰳⱘⱅⱏ ⱄⱏⰹⱀⰵ-
ⰲⰵ ⰱⱃⰰⱍⱐⱀⰻⰻ, ⰴⱁⱀⱐⰴⰵⰶⰵ ⰶⰵⱀⰻⱈⱏ ⱄⱏ ⱀⰻⰿⰻ ⰵⱄⱅⱏ, ⱂⱁⱄⱅⰻⱅⰻ ⱄⱔ;
ⰵⰾⰻⰽⱁ ⰾⱑⱅⱁ ⱄⱏ ⱄⱁⰱⱁⱙ ⰻⰿⱘⱅⱏ ⰶⰵⱀⰻⱈⰰ, ⱀⰵ ⰿⱁⰳⱘⱅⱏ ⱂⱁⱄⱅⰻⱅⰻ
ⱄⱔ. 20. ⱂⱃⰻⰴⱘⱅⱏ ⰶⰵ ⰴⱐⱀⰻⰵ, ⰵⰳⰴⰰ ⱁⱅⱏⰻⰿⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⱁⱅⱏ ⱀⰻⱈⱏ ⰶⰵ...

ⱀⰹⱈⱏ, ⰻ ⱅⱏⰳⰴⰰ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ ⰲⱏ ⱅⱏⰺ ⰴⱐⱀⰹ. 21. ⱀⰹⰽⱏⱅⱁⰶⰵ ⱂⱃⰹ-
ⱄⱅⰰⰲⰾ̑ⰵⱀⰹⱑ ⱂⰾⰰⱅⰰ ⱀⰵ ⰱⱑⰾ̑ⰵⱀⰰ ⱀⰵ ⱂⱃⰹⱄⱅⰰⰲⰾ̑ⱑⰵⱅⱏ ⱃⰹⰸⱑ ⰲⰵ-
ⱅⱏⱄⱑ · ⰰⱎⱅⰵ ⰾⰹ ⰶⰵ ⱀⰹ, ⰲⱏⰸⱐⰿⰵⱅⱏ ⰽⱁⱀⱐⱌⱐ ⱁⱅⱏ ⱀ̑ⰵⱘ ⱀⱁⰲⱁⰵ ⱁⱅⱏ
ⰲⰵⱅⱏⱈⰰⰵⰳⱁ, ⰻ ⰳⱁⱃⱐⱎⰹ ⰴⰹⱃⱑ ⰱⱘⰴⰵⱅⱏ. 22. ⰻ ⱀⰹⰽⱏⱅⱁⰶⰵ ⱀⰵ ⰲⱏⰾⰹ-
ⰲⰰⰵⱅⱏ ⰲⰹⱀⰰ ⱀⱁⰲⰰ ⰲⱏ ⰿⱑⱈⱏⰺ ⰲⰵⱅⱏⱈⱏⰺ · ⰰⱎⱅⰵ ⰾⰹ ⰶⰵ ⱀⰹ, ⱂⱃⱁ-
ⱄⰰⰴⰹⱅⱏ ⰲⰹⱀⱁ ⱀⱁⰲⱁ[ⰵ ⰿⱑⱈⱏⰺ,] ⰻ ⰲⰹⱀⱁ ⱂⱃⱁⰾⱑⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⰻ ⰿⱑⱄⰹ ⱂⱁ-
ⰳⱏⰺⰱⱀⱘⱅⱏ · ⱀⱏ ⰲⰹⱀⱁ ⱀⱁⰲⱁⰵ ⰲⱏ ⰿⱑⱈⱏⰺ ⱀⱁⰲⱏⰺ ⰲⱏⰾⰹⱑⱅⰹ.

14. мимо грѧды *з. а.* мимо иды *о.* прѣходѧ *с.* сѣдѧшта *з. о. с.* : сѣ-
дѧщь *а.* грѧди *з. а.* : иди *о. с.* 15. мытаре *з. с.* мытари *а.*: мьздоимьци *о.*
идошѧ *з. о.* : идѫ *а. с.* 16. съ мытари *з. а.* съ мытары *с.* съ мьздоимь-
ци *о.* почьто *з.* чьто ꙗко *о. а.* что се ꙗко *с.* пьетъ *з.* пиѥть *о.* пиетъ *а. с.*
17. врачевъ *з.* : врача *о. а. с.* болѧштеи *з. о. с.* : болѧштіи *а.* придъ *з. а с.* :
придохъ *о.* призъватъ *з. о. а.* : зъватъ *с.* грѣшьникъ *з. с.* : грѣшьникы *о. а.*

3.

Лук. VII. 36—50.

36. ⰿⱁⰾ̑ⱑⰰⱎⰵ ⰶⰵ ⰺ ⰵⱅⰵⱃⱏ ⱁⱅⱏ ⱇⰰⱃⰹⱄⱑⰺ ⰴⰰ ⰱⰹ ⱑⰾⱏ ⱄⱏ
ⱀ̑ⰹⰿⱐ · ⰻ ⰲⱏⱎⱐⰴⱏ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱏ ⱇⰰⱃⰹⱄⱑⱁⰲⱏ ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰵ. 37. ⰻ ⱄⰵ ⰶⰵⱀⰰ
ⰲⱏ ⰳⱃⰰⰴⱑ ⱑⰶⰵ ⰱⱑ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰹⱌⰰ, ⰻ ⱆⰲⱑⰴⱑⰲⱏⱎⰹ ⱑⰽⱁ ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰹⱅⱏ
ⰲⱏ ⱈⱃⰰⰿⰹⱀⱑ ⱇⰰⱃⰹⱄⱑⱁⰲⱑ, ⱂⱃⰹⱀⰵⱄⱏⱎⰹ ⰰⰾⰰⰲⰰⱄⱅⱃⱏ ⰿⰹⱃⰰ, 38. ⰻ
ⱄⱅⰰⰲⱏⱎⰹ ⰸⰰⰴⰹ ⱂⱃⰹ ⱀⱁⰳⱆ ⰵⰳⱁ ⱂⰾⰰⱍⱘⱎⱅⰹ ⱄⱔ ⱀⰰⱍⱔⱅⱏ ⰿⱁⱍⰹ-
ⱅⰹ ⱀⱁⰴⱑ ⰵⰳⱁ ⱄⰾⱐⰸⰰⰿⰹ ⰻ ⰲⰾⰰⱄⱏⰺ ⰳⰾⰰⰲⱏⰺ ⱄⰲⱁⰵⱘ ⱁⱅⰹⱃⰰⰰⱎⰵ,
ⰻ ⱁⰱⰾⱁⰱⱏⰺⰸⰰⰰⱎⰵ ⱀⱁⰴⱑ ⰵⰳⱁ ⰻ ⰿⰰⰸⰰⰰⱎⰵ ⰿⰹⱃⱁⰿⱐ. 39. ⰲⰹⰴⱑⰲⱏ
ⰶⰵ ⱇⰰⱃⰹⱄⰵⰺ ⰲⱏⰸⱏⰲⰰⰲⱏⰺ ⰵⰳⱁ ⱃⰵⱍⰵ ⰲⱏ ⱄⰵⰱⱑ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱔ · ⱄⱐ ⰰⱎⱅⰵ
ⰱⰹ ⰱⱏⰺⰾⱏ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱏ, ⰲⱑⰴⱑⰾⱏ ⰱⰹ ⱆⰱⱁ [ⰽⱏⱅⱁ] ⰻ ⰽⰰⰽⱁⰲⰰ ⰶⰵⱀⰰ ⱂⱃⰹⰽⰰ-
ⱄⰰⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⰵⰿⱆ, ⱑⰽⱁ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰹⱌⰰ ⰵⱄⱅⱏ. 40. ⱉⱅⱏⰲⱑⱎⱅⰰⰲⱏ ⰶⰵ
ⰹⰺⱄⱆⱄⱏ ⱃⰵⱍⰵ ⰽⱏ ⱀ̑ⰵⰿⱆ · ⱄⰹⰿⱁⱀⰵ, ⰻⰿⰰⰿⱏ ⱅⰹ ⱀⱑⱍⱐⱅⱁ ⱃⰵⱎⱅⰹ. ⱁⱀⱏ
ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ · ⱆⱍⰹⱅⰵⰾ̑ⱓ ⱃⱐⱌⰹ. 41. ⰴⱏⰲⰰ ⰴⰾⱏⰶⱐⱀⰹⰽⰰ ⰱⱑⰰⱎⰵⱅⰰ ⰸⰰ-
ⰻⰿⱁⰴⰰⰲⱐⱌⱓ ⰵⱅⰵⱃⱆ · ⰵⰴⰹⱀⱏ ⰱⱑ ⰴⰾⱏⰶⱐⱀⱏ ⱂⱔⱅⰹⱔ ⱄⱏⱅⱏ ⰴⰹⱀⰰⱃⱐ,
ⰰ ⰴⱃⱆⰳⱏⰺ ⱂⱔⱅⰹⱔ ⰴⰵⱄⱔⱅⱐ. 42. ⱀⰵ ⰻⰿⱘⱎⱅⰵⰿⰰ ⰶⰵ ⰻⰿⰰ ⰲⱏⰸⰴⰰ-
ⱅⰹ, ⱁⰱⱑⰿⰰ ⰻⰿⰰ ⱁⱅⱏⰴⰰ. ⰽⱁⱅⱁⱃⱏⰺ ⱆⰱⱁ ⱂⰰⱍⰵ ⰲⱏⰸⰾⱓⰱⰹⱅⱏ ⰺ;
43. ⱁⱅⱏⰲⱑⱎⱅⰰⰲⱏ ⱄⰹⰿⱁⱀ[illegible]ⰵ · [illegible] ⱑⰽⱁ ⰵⰿⱆⰶⰵ ⰲⱔⱎⱅⰵ

12. ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱁⱅⰲⰵⱋⰰⰲⱏ ⱃⰵⱍⰵ· ⰰⰿⰻⱀⱏ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓ ⰲⰰⰿⱏ, ⱀⰵ ⰲⱑⰴⱑ
ⰲⰰⱄⱏ. 13. ⰱⱏⰴⰻⱅⰵ ⱆⰱⱁ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⰲⱑⱄⱅⰵ ⰴⱐⱀⰵ ⱀⰻ ⱍⰰⱄⰰ, ⰲⱏ ⱀ̑ⱐⰶⰵ
ⱄⱏⰹⱀⱏ ⱍⰾⱁⰲⱑⱍⱐⱄⰽⱏⰹ ⱂⱃⰻⰴⰵⱅⱏ.

1. оуподоби сѧ *з. а. с.* : подобьно ѥсть *о.* примъшѧ *з.* примъша *о.* приемъша *о.* изидоша *з. о.* : изидѫ *а. с.* 3. боуѩ *з. а.* : боуѩѩ *о. с.* приемъша *з. а.* : примъша *о. с.* олѣѣ *з. а. с.* : елѣа *о.* 4. прииѩша *з. о. с.* : прииѩсѧ *а.* 6. грѧдетъ *з. а. с.* : идеть *о.* 8. боуѩ рѣшѧ *з. а.* боуѧѧ рѣшѧ *с.* боуѩѩ рекошѧ *о.* 10. вънидѫ *з. а. с.* вънидошѧ *о.* 11. придошѧ *з. о. с.* придѫ *а.* 12. не вѣдѣ *з. с.* : не вѣмь *о,* не вѣмъ *а.* 13. дни *з.* дьни *о.* дьне *а. с.*

з=зографское ев., *а*=ассеманово ев., *о*=остромирово ев., *с*=савино ев.

2.

Марк. II. 13—22.

13. Ⰻ ⰻⰸⰻⰴⰵ ⱂⰰⰽⱏⰹ ⰽⱏ ⰿⱁⱃ̑ⱓ · ⰻ ⰲⱐⱄⰵ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ ⰻⰴⱑⰰⱎⰵ ⰽⱏ
ⱀ̑ⰵⰿⱆ, ⰻ ⱆⱍⰰⱎⰵ ⱗ. 14. ⰻ ⰿⰻⰿⱁ ⰻⰴⱏⰹ ⰲⰻⰴⱑ ⰾⰵⰲⰳⰻⱗ ⰰⰾⱐⱇⰵⰵⰲⰰ
ⱄⱑⰴⱑⱎⱅⰰ ⱀⰰ ⰿⱏⰹⱅⱀⰻⱌⰻ, ⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰵⰿⱆ · ⱂⱁ ⰿⱏⱀⱑ
ⰳⱃⱔⰴⰻ. ⰻ ⰲⱏⱄⱅⰰⰲⱏ ⰲⱏ ⱄⰾⱑⰴⱏ ⰵⰳⱁ ⰻⰴⰵ. 15. ⰻ ⰱⱏⰹⱄⱅⱏ ⰲⱏⰸⰾⰵ-
ⰶⱔⱎⱅⱆ ⰵⰿⱆ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱆ ⰵⰳⱁ, ⰻ ⰿⱏⱀⱁⰸⰻ ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰵ ⰻ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⱌⰻ
ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰰⰰⱈⱘ ⱄⱏ ⰻⱄⰿⱐ ⰻ ⱄⱏ ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⱏⰹ ⰵⰳⱁ · ⰱⱑⰰⱈⱘ ⰱⱁ
ⰿⱏⱀⱁⰸⰻ ⰻ ⱂⱁ ⱀⰵⰿⱐ ⰻⰴⱘ. 16. ⰻ ⰽⱀⰻⰶⱐⱀⰻⱌⰻ ⰻ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰻ ⰲⰻⰴⱑⰲⱏ-
ⱎⰵ ⰵ ⱑⰴⱘⱎⱅⱐ ⱄⱏ ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰻ ⰻ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⰽⱏⰹ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰰⱈⱘ ⱆⱍⰵ-
ⱀⰻⰽⱁⰿⱏ ⰵⰳⱁ · ⱍⱐⱅⱁ ⱑⰽⱁ ⱄⱏ ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰻ ⰻ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⰽⱏⰹ ⱑⱄⱅⱏ ⰻ ⱂⰻⰵⱅⱏ;
17. ⰻ ⱄⰾⱏⰹⱎⰰⰲⱏ ⰻⱄ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰻⰿⱏ · ⱀⰵ ⱅⱃⱑⰱⱆⱓⱅⱏ ⱄⰻⰾⱐⱀⰻ-
ⰻ ⰲⱃⰰⱍⰰ ⱀⱏ ⰱⱁⰾⱔⱎⱅⰵⰻ · ⱀⰵ ⱂⱃⰻⰴⱏ ⰱⱁ ⱂⱃⰻⰸⱏⰲⰰⱅⰻ ⱂⱃⰰⰲⰵⰴⱐⱀⰻⰽⱏ ⱀⱏ ⰳⱃⱑ-
ⱎⱐⱀⰻⰽⱏ ⱀⰰ ⱂⱁⰽⰰⰰⱀⰻⰵ. 18. ⰻ ⰱⱑⰰⱎⰵ ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⰰ ⰻⱁⰰ-
ⱀⱀⰰ ⰻ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰻⱄⰽⰰ ⱂⱁⱄⱅⱔⱎⱅⰵ ⱄⱔ. ⰻ ⱂⱃⰻⰴⱁⱎⱔ ⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰰⱎⱔ ⰵⰿⱆ · ⱂⱁ ⱍⱐⱅⱁ
ⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰻⱁⰰⱀⱀⰰⰲⰻ ⰻ ⱇⰰⱃⰻⱄⰵⰻⱄⱅⰻⰻ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ; ⰰ ⱅⰲⱁⰻ ⱆⱍⰵⱀⰻ-
ⱌⰻ ⱀⰵ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ; 19. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰻⰿⱏ ⰻⱄ · ⰵⰴⰰ ⰿⱁⰳⱘⱅⱏ ⱄⱏⰹ-
ⱀⱁⰲⰵ ⰱⱃⰰⱍⱐⱀⰻⰻ ⱂⱁⱄⱅⰻⱅⰻ ⱄⱔ, ⰴⱁⰽⱁⰾⱑ ⱄⱏ ⱀ̑ⰻⰿⰻ ⰵⱄⱅⱏ ⰶⰵⱀⰻⱈⱏ;
ⰵⰾⰻⰽⱁ ⰲⱃⰵⰿⱔ ⱄⱏ ⱄⱁⰱⱁⱓ ⰻⰿⱘⱅⱏ ⰶⰵⱀⰻⱈⰰ, ⱀⰵ ⰿⱁⰳⱘⱅⱏ ⱂⱁⱄⱅⰻⱅⰻ
ⱄⱔ. 20. ⰱⱘⰴⱘⱅⱏ ⰶⰵ ⰴⱐⱀⰵ, ⰵⰳⰴⰰ ⱁⱅⱏⰻⰿⱘⱅⱏ ⱄⱔ ⱁⱅⱏ ⱀⰻⱈⱏ ⰶⰵ-

ⱀⰹⱈⱏ, ⰻ ⱅⱁⰳⰴⰰ ⱂⱁⱄⱅⱔⱅⱏ ⱄⱔ ⰲⱏ ⱅⱏ ⰴⱐⱀⱐ. 21. ⱀⰹⰽⱏⱅⱁⰶⰵ ⱂⱃⰻ-
ⱄⱅⰰⰲⰾⱑ̑ⱀⰹⱑ ⱂⰾⰰⱅⰰ ⱀⰵ ⰱⱑ̑ⰾⰵⱀⰰ ⱀⰵ ⱂⱃⰹⱄⱅⰰⰲⰾⱑ̑ⰵⱅⱏ ⱃⰹⰸⱑ ⰲⰵ-
ⱅⱏⱄⱑ · ⰰⱎⱅⰵ ⰾⰹ ⰶⰵ ⱀⰹ, ⰲⱏⰸⱐⰿⰵⱅⱏ ⰽⱁⱀⱐⱍⰹⱀⱆ ⱄⰲⱁ̑ⱑ ⱁⱅⱏ ⱀⰵⰳⱁ ⱀⱁⰲⱁⰵ
ⰲⰵⱅⱏⱈⰰⰰⰳⱁ, ⰻ ⰳⱁⱃⱐⱎⰹ ⰴⰹⱃⰰ ⰱⱘⰴⰵⱅⱏ. 22. ⰻ ⱀⰹⰽⱏⱅⱁⰶⰵ ⱀⰵ ⰲⰾⰹⰲⰰ-
ⰵⱅⱏ ⰲⰹⱀⰰ ⱀⱁⰲⰰ ⰲⱏ ⰿⱑⱈⱏⰹ ⰲⰵⱅⱏⱈⱏⰹ · ⰰⱎⱅⰵ ⰾⰹ ⰶⰵ ⱀⰹ, ⱂⱃⱁ-
ⱄⰰⰴⰹⱅⱏ ⰲⰹⱀⱁ ⱀⱁⰲⱁ[ⰵ ⰿⱑⱈⱏⰹ,] ⰻ ⰲⰹⱀⱁ ⱂⱃⱁⰾⱑⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⰻ ⰿⱑⱄⰹ ⱂⱁ-
ⰳⱏⰹⰱⱀⱘⱅⱏ · ⱀⱏ ⰲⰹⱀⱁ ⱀⱁⰲⱁⰵ ⰲⱏ ⰿⱑⱈⱏⰹ ⱀⱁⰲⱏⰹ ⰲⰾⰹⰲⰰⱅⰹ.

14. мимо грады *з. а.* мимо иды *о.* прѣхода *с.* сѣдашта *з. о. с.* : сѣдащь *а.* гради *з. а.* : иди *о. с.* 15. мытаре *з. с.* мытари *а.*: мьздоимьци *о.* идоша *з. о.* : идѫ *а. с.* 16. съ мытари *з. а.* съ мытары *с.* съ мьздоимьци *о.* почьто *з.* чьто ıако *о. а.* что се ıако *с.* пьетъ *з.* пиѥть *о.* пиетъ *а. с.* 17. врачевъ *з.* : врача *о. а. с.* болаштеи *з. о. с.*: болаштіи *а.* придъ *з. а с.*: придохъ *о.* призъватъ *з. о. а.*: зъватъ *с.* грѣшьникъ *з. с.* : грѣшьникы *о. а.*

3.

Лук. VII. 36—50.

36. Ⰿⱁⰾⱑ̑ⰰⱎⰵ ⰶⰵ ⰻ ⰵⰴⰹⱀⱏ ⱁⱅⱏ ⱇⰰⱃⰹⱄⰵⰹ ⰴⰰ ⰱⱏⰹ ⱑⰾⱏ ⱄⱏ
ⱀ̑ⰹⰿⱐ · ⰻ ⰲⱏⱎⰵⰴⱏ ⰲⱏ ⱈⱃⰰⰿⱏ ⱇⰰⱃⰹⱄⰵⰹⱁⰲⱏ ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰵ. 37. ⰻ ⱄⰵ ⰶⰵⱀⰰ
ⰲⱏ ⰳⱃⰰⰴⱑ ⱑⰶⰵ ⰱⱑ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰹⱌⰰ, ⰻ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⰲⱏⱎⰹ ⱑⰽⱁ ⰲⱏⰸⰾⰵⰶⰹⱅⱏ
ⰲⱏ ⱈⱃⰰⰿⰹⱀⱑ ⱇⰰⱃⰹⱄⰵⰹⱁⰲⱑ, ⱂⱃⰹⱀⰵⱄⱏⱎⰹ ⰰⰾⰰⰲⰰⱄⱅⱃⱏ ⱈⱃⰹⰸⰿⱏⰹ, 38. ⰻ
ⱄⱅⰰⰲⱏⱎⰹ ⰸⰰⰴⰹ ⱂⱃⰹ ⱀⱁⰳⱆ ⰵⰳⱁ ⱂⰾⰰⱍⱘⱎⱅⰹ ⱄⱔ ⱀⰰⱍⱔⱅⱏ ⱆⰿⱏⰹⰲⰰ-
ⱅⰹ ⱀⱁⰸⱑ ⰵⰳⱁ ⱄⰾⱏⰸⰰⰿⰹ ⰻ ⰲⰾⰰⱄⱏⰹ ⰳⰾⰰⰲⱏⰹ ⱄⰲⱁⰵⱑ ⱁⱅⰹⱃⰰⱎⰵ,
ⰻ ⱁⰱⰾⱁⰱⱏⰹⰸⰰⰰⱎⰵ ⱀⱁⰸⱑ ⰵⰳⱁ ⰻ ⰿⰰⰸⰰⰰⱎⰵ ⰿⰹⱃⱁⰿⱐ. 39. ⰲⰹⰴⱑⰲⱏ
ⰶⰵ ⱇⰰⱃⰹⱄⰵⰹ ⰲⱏⰸⱏⰲⰰⰲⱏⰹ ⰻ, ⱃⰵⱍⰵ ⰲⱏ ⱄⰵⰱⱑ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱔ · ⱄⰹ ⰰⱎⱅⰵ
ⰱⰹ ⰱⱏⰹⰾⱏ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱏ, ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⰾⱏ ⰱⰹ [ⱆⰱⱁ] ⰻ ⰽⱅⱁ ⰻ ⰽⰰⰽⱁⰲⰰⱑ ⰶⰵⱀⰰ ⱂⱃⰹⰽⰰ-
ⱄⰰⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⰵⰿⱆ, ⱑⰽⱁ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰹⱌⰰ ⰵⱄⱅⱏ. 40. ⰹ ⱁⱅⰲⱑⱎⱅⰰⰲⱏ ⰻⰺⱄ ⱃⰵⱍⰵ ⰽⱏ
ⱀⰵⰿⱆ ⱄⰹⰿⱁⱀⰵ · ⰹⰿⰰⰿⱏ ⱅⰹ ⱀⱑⱍⱐⱅⱁ ⱃⰵⱎⱅⰹ. ⱁⱀⱏ
ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ · ⱆⱍⰹⱅⰵⰾⱓ̑ ⱃⱐⱌⰹ. 41. ⰴⱏⰲⰰ ⰴⰾⱏⰶⱐⱀⰹⰽⰰ ⰱⱑⰰⱎⰵⱅⰵ ⰸⰰ-
ⰹⰿⱁⰴⰰⰲⱐⱌⱆ ⰵⱅⰵⱃⱁⱆ · ⰵⰴⰹⱀⱏ ⰱⱑ ⰴⰾⱏⰶⰵⱀⱏ ⱂⱔⱅⰹⱓ ⱄⱏⱅⱏ ⰴⰹⱀⰰⱃⰹ,
ⰰ ⰴⱃⱆⰳⱏⰹ ⱂⱔⱅⰹⱓ ⰴⰵⱄⱔⱅⱏ. 42. ⱀⰵ ⰹⰿⱘⱎⱅⰵⰿⰰ ⰶⰵ ⰹⰿⰰ ⰲⱏⰸⰴⰰⱅⰹ, ⱁⰱⱑ-
ⰿⰰ, ⱁⱅⱏⰴⰰⱄⱅⱏ ⰹⰿⰰ ⱁⰱⱑⰿⰰ. ⰽⱁⱅⱁⱃⱏⰹ ⰵⱓ ⰲⱏⰸⰾⱓⰱⰹⱅⱏ ⰻ;
43. ⱁⱅⰲⱑⱎⱅⰰⰲⱏ ⰶⰵ ⱄⰹⰿⱁⱀⱏ ⱃⰵⱍⰵ · ⰿⱐⱀⱓ ⱑⰽⱁ ⰵⰿⱆⰶⰵ ⰲⱔⱎⱅⰵ

[illegible] 44. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45. [illegible]
[illegible]
[illegible] 46. [illegible]
[illegible] 47. [illegible]
[illegible]
[illegible]
48. [illegible] 49. [illegible]
[illegible]
[illegible] 50. [illegible]
[illegible]

36. етеръ *з. а.* нѣкъıи *о.* единъ *м.* да би *з. а. м.* : да бъı *о.* въшьдъ *з. о.* : въшедъ *а. м.* 37. мѵра *з. о. а.* мѵроу *м.* 38. мѵромь *з.* мѵромъ *а.* мѵръмь *о.* мочити *з. о. м.* : омакати *а.* нозѣ *з. о.* : носѣ *а. м.* 39. аште би былъ *з. а. м.* : аште бъı былъ *о.* вѣдѣлъ би *з. а. м.* : вѣдѣлъ бъı *о.* прикасаетъ сѧ *з. а. о.* : прикасаатъ сѧ *м.* 41. бѣашете *з.* : бѣсте *а. м.* бѣста *о.* заимодавьцю *с.* : заимодавьцоу *о. а. м.* етероу *з. а. м.* : нѣкоемоу *о.* длъжьнъ *з. о.* : длъженъ *а. м.* патьѭ *з.* пѧтиѭ *а.* патиѭ *м.* сътъ *з. а. о.* : сотъ *м.* динарь *з. а. м.* : динарии *о.* 42. въздати *з. с. м.* въздаати *о.* чесо въдати *а.* отъда *з. о. с. м.* : отъдастъ *а.* 43. не пьштюѩ *з. с. м.* : не пьштоуѩ *о. а.* вьште *з. с. м.* : мьножае *о. а.* отъда *з. о. с. м.* : отъдастъ *а.* правь *з. о. а.* право *с.* правѣ *м*, 44. сьѩ *з.* сиѩ *о. а. м.* вънидъ *з. м.* : вънидохъ *о. а.* отьре *з. о. с. м.* : отръ *а.* 45 вънидъ *з. а. с. м.* : вънидохъ *о.* ногоу моею *з. м. с.* : нозѣ мои *о. а.* 46. масломь *з.* олѣемъ *а. м.* олѣомъ *с.* елеемь *о.* мѵромь *з.* мѵромъ *а. с.* мѵръмь *о.* 49. начаша *з. о. а. с.* : начасѧ *м.* отъпоуштаетъ *з. а. с.* : отъпоуштаатъ *м.* отъпоуштаетъ *о.* 50. въ миръ *з. а. м. с.* : съ миръмь *о.*

м = марьинское ев.

4.

Іоанн. XV. 20—27.

20. [illegible]
[illegible]

[illegible], [illegible]. 21. [illegible]
([illegible]) [illegible], [illegible]-
[illegible]. 22. [illegible],
[illegible] · [illegible]
[illegible]. 23. [illegible].
24. [illegible], [illegible]-
[illegible], [illegible] · [illegible]-
[illegible]. 25. [illegible]
[illegible]-
[illegible]. 26. [illegible]-
[illegible], [illegible]-
[illegible], [illegible]. 27. [illegible]
[illegible], [illegible].

20. господѣ *з.* : господа *о. а. с.* васъ *з. с.* : вы *о. а.* съблюдошѧ *з. о. с.* : съблюсѧ *а.* 21. вьсѣ *з. а.* : вьса *о. с.* посълавъшаего *о. а.* посълавъшаагo *о. а.* посълавъшаго *с.* 22 не бимь *з. а.* : не быхъ *о. с.* пришьлъ *з. о. с.* : пришелъ *а.* не бѫ *з. а.* : не бышѧ *о. с.* 24. не бимь *з.* : не быхъ *о. с.* не бѫ *з.* : не бышѧ *о. с.* 25. пьсаное *з.* псаное *с.* : писаное *а. о.* сꙑти *з. а. с.* : безоума *о.* 26. истиньныѩ *з. о. а.* : истовы *с.* съвѣдѣтельствоуетъ *з. а. о.* : повѣдаетъ *с.* 27. съвѣдѣтельствоуите *з. о. а.* : повѣдите *с.*

II.

МАРЬИНСКОЕ ЕВАНГЕЛІЕ (ГРИГОРОВИЧЕВО).

1.

Лук. VI. 20—42.

20. [illegible]-
[illegible] · [illegible], [illegible]-

[illegible]. 21. [illegible]. 22. [illegible]. 23. [illegible]. 24. [illegible]. 25. [illegible]. 26. [illegible]. 27. [illegible] (шє)[illegible], 28. [illegible]. 29. [illegible]. 30. [illegible]. 31. [illegible]. 32. [illegible]; [illegible]. 33. [illegible]; [illegible]. 34. [illegible]; [illegible]. 35. [illegible]. 36. [illegible]. 37. [illegible]. 38. [illegible]

[illegible] 39. [illegible]
[illegible] 40. [illegible]
[illegible]
41. [illegible]
[illegible] 42. [illegible]
[illegible]

20. блаженини *м. с.* : блажени *з. а. о.* ништии *м.* : ништии доухомь *з.* н. доухомъ *а. о.* н. доухъмь *о.* ц(ѣсарьс)твие *м. з. о. с.* : ц(ѣсарь)ство *а.* божие *м. з. о. с.* : небесьное *а.* 21. блаженини *м. с.* блажени *з. о. а.* алчжштеи *м. с. о.* : лачжштеи *з.* алчжщиі *а.* насытите са *м. з. о. с.* : ти насытатъ са *а.* плачжштеи *м. з. с. о.* : плачжщии *а.* въсмѣжтъ са *м.* въсмѣете са *з. о. а. с.* 22. поносатъ *м. о. с.* : — *з. а.* чловѣчьскаго *м. з. о. с.* : чловѣчѣ *а.* 23. день *м.* денъ *а.* дьнь *з. о.* днь *с.* на небесе *м.* : на небесехъ *з. а. с.* въ небесехъ *о.* 25. възалчете са *м.* : възлачете са *з.* смѣжштеи са *м.* смѣжщімъ са *з.* въздыхаате *м.* : въздыхаете *з.* 29. бижштюмоу *м.* : бьжштюмоу *з.* 30. просаштоумоу *м.* просаштюмоу *з.* 31. истаѕаи *м.* истазаи *з.* 33. благотвораштиимъ васъ *м.* бл. вамъ *з. а. о. с.* 34. заимъ *м. з. о. с.* : заемъ *а.* даате-чаате *м.* : даете-чаете *з. а. о. с.* 35. благотворите *м. з. о. с.* : добро творите *а.* ничесоже не чажште *м. о. а.* : н. чажште *з.* даите *м. о. з.* с. : дадите *а.* вышнѣего *м.* вышьнѣаго *з. о. а.* невъзблагодатьныꙗ *м. о.* невъзблагодѣтьныꙗ *з. а.* 30. милостиви *м. о.* : милосрьди *з. а.* милосрьдъ *м. з. а.* : милостивъ *о.* 37. отъпоуштаите *м.* : отъпоустите *з.* 38. добро *м.* добрж *з.* възмѣритъ са *м.* : възмѣратъ *з.* 39. слѣпецъ *м.* : слѣпьць *з.* въпадете са *м.* : въпадета са *з.* 41—42 : сжчецъ *м.* сжчьць *з.*

2.

Лук. XII. 16—34.

16. [illegible]
[illegible] 17. [illegible]

ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱗ · ⱍⱅⱁ ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⱙ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⰻⰿⰰⰿⱐ ⰽⱏⰴⰵ ⱄⱏⰱⱐⱃⰰⱅⰻ ⱂⰾⱁⰴⱏ
ⰿⱁⰻⱈⱏ; 18. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ · ⱄⰵ ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⱙ · ⱃⰰⰸⱁⱃⱙ ⰶⰻⱅⱐⱀⰻⱌⱔ ⰿⱁⱗ ⰻ
ⰱⱁⰾⱑⱗ ⱄⱏⰸⰻⰶⰴⱘ, ⰻ ⱄⱏⰱⰵⱃⱘ ⱅⱆ ⰲⱐⱄⱑ ⰶⰻⱅⱏⰻ ⰿⱁⱑ ⰻ ⰴⱁⰱⱃⰰ
ⰿⱁⱑ, 19. ⰻ ⱃⰵⰽⱘ ⰴⱎⰻ ⰿⱁⰵⰻ · ⰴⱎⰵ, ⰻⰿⰰⱎⰻ ⰿⱏⱀⱁⰳⰰ ⰴⱁⰱⱃⰰ ⰾⰵ-
ⰶⱔⱋⰰ ⱀⰰ ⰾⱑⱅⰰ ⰿⱏⱀⱁⰳⰰ · ⱂⱁⱍⰻⰲⰰⰻ, ⱑⰶⰴⱐ, ⱂⰻⰻ, ⰲⰵⱄⰵⰾⰻ ⱄⱔ.
20. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⰱⱏ · ⰱⰵⰸⱆⰿⱐⱀⰵ, ⰲⱏ ⱄⰻⱙ ⱀⱁⱋⱐ ⰴⱎⱘ ⱅⰲⱁⱙ
ⰻⱄⱅⱔⰶⱘⱅⱏ ⱁⱅⱏ ⱅⰵⰱⰵ · ⰰ ⱑⰶⰵ ⰵⱄⰻ ⱆⰳⱁⱅⱁⰲⰰⰾⱏ, ⰽⱁⰿⱆ ⰱⱘⰴⰵⱅⱏ;
21. ⱅⰰⰽⱁ ⱄⱏⰱⰻⱃⰰⱗⰻ ⱄⰵⰱⱑ ⰰ ⱀⰵ ⰲⱏ ⰱⱏ ⰱⱁⰳⰰⱅⱑⱗ. ⱄⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁ-
ⰾⱗ ⰲⱏⰸⰳⰾⰰⱄⰰⱎⰵ · ⰻⰿⱑⱗⰻ ⱆⱎⰻ ⱄⰾⱏⰻⱎⰰⱅⰻ ⰴⰰ ⱄⰾⱏⰻⱎⰻⱅⱏ. 22. ⱃⰵⱍⰵ
ⰶⰵ ⰽⱏ ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⱁⰿⱏ ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ · ⱄⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱙ ⰲⰰⰿⱏ, ⱀⰵ ⱂⱐⱌⱑⱅⰵ
ⱄⱔ ⰴⱎⰵⱙ ⰲⰰⱎⰵⱙ ⱍⱅⱁ ⱑⱄⱅⰵ, ⱀⰻ ⱅⱑⰾⱁⰿⱐ ⰲⱏ ⱍⱅⱁ ⱁⰱⰾⰵⱍⰵⱅⰵ
ⱄⱔ. 23. ⰴⱎⰰ ⰱⱁ ⰱⱁⰾⱑⰻ ⰵⱄⱅⱏ ⱂⰻⱋⱔ ⰻ ⱅⱑⰾⱁ ⱁⰴⰵⰶⰴⱔ.
24. ⱄⱏⰿⱁⱅⱃⰻⱅⰵ ⰲⱃⰰⱀⱏⰻ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⱄⱑⱙⱅⱏ ⱀⰻ ⰶⱐⱀⱙⱅⱏ, ⰻⰿⰶⰵ
ⱀⱑⱄⱅⱏ ⱄⱏⰽⱃⱁⰲⰻⱋⰰ ⱀⰻ ⰶⰻⱅⱐⱀⰻⱌⱔ, ⰻ ⰱⱏ ⱂⰻⱅⰰⰵⱅⱏ ⰻⱈⱏ · ⰽⱁⰾⰻ-
ⰽⱁ ⱂⰰⱍⰵ ⰲⱏⰻ ⰾⱆⱍⰵ ⰵⱄⱅⰵ ⱂⱅⰻⱌⱏ. 25. ⰽⱅⱁ ⰶⰵ ⱁⱅⱏ ⰲⰰⱄⱏ ⱂⰵ-
ⰽⱏⰻ ⱄⱔ ⰿⱁⰶⰵⱅⱏ ⱂⱃⰻⰾⱁⰶⰻⱅⰻ ⱅⱑⰾⰵⱄⰵ ⱄⰲⱁⰵⰿⱆ ⰾⰰⰽⱐⱅⱐ ⰵⰴⰻⱀⱏ;
26. ⰰⱋⰵ ⱆⰱⱁ ⱀⰻ ⰿⰰⰾⰰ ⱍⰵⱄⱁ ⰿⱁⰶⰵⱅⰵ, ⱍⱅⱁ ⱁ ⱂⱃⱁⱍⰻⰻⱈⱏ ⱂⰵ-
ⱍⰵⱅⰵ ⱄⱔ; 27. ⱄⱏⰿⱁⱅⱃⰻⱅⰵ ⰽⱃⰻⱀⱏ, ⰽⰰⰽⱁ ⱃⰰⱄⱅⱘⱅⱏ, ⱀⰵ ⱅⱃⱆⰶⰴⰰⱙⱅⱏ
ⱄⱔ ⱀⰻ ⱂⱃⱔⰴⱘⱅⱏ · ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱙ ⰶⰵ ⰲⰰⰿⱏ, ⱑⰽⱁ ⱀⰻ ⱄⱁⰾⱁⰿⱁⱀⱏ ⰲⱏ
ⰲⱐⱄⰵⰻ ⱄⰾⰰⰲⱑ ⱄⰲⱁⰵⰻ ⱁⰱⰾⱑⱍⰵ ⱄⱔ ⱑⰽⱁ ⰵⰴⰻⱀⱏ ⱁⱅⱏ ⱄⰻⱈⱏ. 28. ⰰⱋⰵ
ⰾⰻ ⰶⰵ ⱅⱃⰰⰲⱘ ⱀⰰ ⱄⰵⰾⱑ ⰴⱐⱀⱐⱄⱐ ⱄⱘⱋⱘ ⰻ ⰲⱏ ⱆⱅⱃⱑ ⰲⱏ ⱂⰵⱋⱐ
ⰲⱏⰿⰵⱅⰰⰵⰿⱘ ⰱⱏ ⱅⰰⰽⱁ ⱁⰴⱑⰲⰰⰵⱅⱏ, ⰽⱁⰾⰿⰻ ⱂⰰⱍⰵ ⰲⰰⱄⱏ, ⰿⰰⰾⱁⰲⱑ-
ⱃⱏⰻ. 29. ⰻ ⰲⱏⰻ ⱀⰵ ⰻⱋⰵⱅⰵ ⱍⱅⱁ ⱑⱄⱅⰵ ⰾⰻ ⱍⱅⱁ ⱂⰻⰵⱅⰵ, ⰻ
ⱀⰵ ⰲⱏⰸⱀⱁⱄⰻⱅⰵ ⱄⱔ. 30. ⰲⱐⱄⱑⱈⱏ ⰱⱁ ⱄⰻⱈⱏ ⱗⰸⱏⰻⰽⰻ ⰿⰻⱃⰰ ⱄⰵⰳⱁ
ⰻⱋⱘⱅⱏ · ⰲⰰⱎⱐ ⰶⰵ ⱁⱅⱐⱌⱐ ⰲⱑⱄⱅⱏ ⱑⰽⱁ ⱅⱃⱑⰱⱆⰵⱅⰵ ⱄⰻⱈⱏ. 31. ⰱⰰ-
ⱍⰵ ⰻⱋⰻⱅⰵ ⱌⱃⱄⱅⰲⰻⱑ ⰱⰶⰻⱑ, ⰻ ⱄⰻ ⰲⱐⱄⱑ ⱂⱃⰻⰾⱁⰶⱔⱅⱏ ⱄⱔ
ⰲⰰⰿⱏ. 32. ⱀⰵ ⰱⱁⰻ ⱄⱔ, ⰿⰰⰾⱁⰵ ⱄⱅⰰⰴⱁ · ⱑⰽⱁ ⰱⰾⰰⰳⱁⰻⰸⰲⱁⰾⰻ ⱁⱅⱐⱌⱐ
ⰲⰰⱎⱐ ⰴⰰⱅⰻ ⰲⰰⰿⱏ ⱌⱃⱄⱅⰲⰻⰵ. 33. ⱂⱃⱁⰴⰰⰴⰻⱅⰵ ⰻⰿⱑⱀⰻⱑ ⰲⰰⱎⰰ
ⰻ ⰴⰰⰴⰻⱅⰵ ⰿⰻⰾⱁⱄⱅⱏⰻⱀⱙ · ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰵ ⱄⰵⰱⱑ ⰲⰾⰰⰳⰰⰾⰻⱋⰰ ⱀⰵ
ⰲⰵⱅⱏⱎⰰⱙⱋⰰ, ⱄⱏⰽⱃⱁⰲⰻⱋⰵ ⱀⰵⱁⱄⰽⱆⰴⱑⰵⰿⱁ ⱀⰰ ⱀⰵⰱⰵⱄⰵⱈⱏ, ⰻⰴⱑ-
ⰶⰵ ⱅⰰⱅⱐ ⱀⰵ ⱂⱃⰻⰱⰾⰻⰶⰰⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⱀⰻ ⰿⱁⰾⱐ ⱅⰾⰻⱅⱏ. 34. ⰻⰴⰵⰶⰵ
ⰱⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⱄⱏⰽⱃⱁⰲⰻⱋⰵ ⰲⰰⱎⰵ, ⱅⱆ ⰻ ⱄⱃⱐⰴⱐⱌⰵ ⰲⰰⱎⰵ ⰱⱘⰴⰵⱅⱏ.

16. единому *м. с.*: етероу *з. а.* : нѣкоемоу *о.* огобьѕи *м.* оугобьѕи *а.*: оугобьѕи. *з. о. с.* 17. мышлѣаше *м. з. а.*: помышлꙗаше *о.* помышлѣше *с.*

чьто сътворіѫ м. з. а.: ч. сътворѫ о. с. имамъ м. а. о. с.: имамь з. събрати м. с. събьрати о. сьбьрати а. събирати з. 18. сътворіѫ м. з. а.: сътворѫ о. с. разоріѫ м. з. а.: разорѫ о. с. житьница моꙗ-большꙗ м. о.: житницѫ моіѫ-большѫ з. а. с. вьсѣ жита м. въсѣ ж. а.: вьса жита о. с. — жита з. добро мое м. з. а.: добро свое с.: благаꙑ моꙑ о. 19. доуши моеи м. з. а. о.: доуши своеи с. имаши м. з. а. с.: имааши о. лежаште м. з. о. лежащее с. лежѧщи а. 20 безоумьне м. з. а. о.: безоумьлю с. почиваи м. з. а. о.: почіи с. истазаѭтъ м. а. истазаѭть о. истазаѭ з. вьземлѭтъ с. 21. богатѣѩ м. з.: богатаса с.: богатѣѩи а. о. 24. питѣатъ ѭ м. питѣетъ ѩ з. лоучьше м. лоучьши з. птицъ м. пьтиць з. 25. тѣлѣ м. тѣлесе з. тѣлеси у. лакоть м. у.: лакъть з. 26. о прочиихъ м. у.: въ прочиихъ з. 27. кринь м. у.: цвѣтъ селънъіхъ з. соломонъ м. у. соломоунъ з. 28. дьнесь м.: дьньсь з. вьметаемѫ у. (вьметаемоу м.): въмѣтаемѫ з. одѣатъ м. одѣетъ з. у. 29. иштете м. у.: иштѣте з. 30. трѣбоуоуте м. трѣбоуете з. 31. иштите м. иштате з. у. 33. имѣние ваше м. с. имѣнье з.: имѣниꙗ ваша о. у. а. влагалишта не ветъшаѭшта м. о. у. вл. не ветъшаѭщаꙗ с. вл. не тьлѣѭща а. влагалиште не ветъшаѭште з. не скѫдѣемо м. з. не оскѫдѣѥмо о. у. не скѫдѣѭщее с. не оскѫдѣѭщее а. не приближаатъ сѧ м. не приближаетъ сѧ з. а. с. о. 34. естъ м. з.: е. а. срьдьце ваше бѫдетъ м. з. о. с.: срьдьца ваша бѫдѫтъ а.

у = листки Ундольскаго.

III.

ВАТИКАНСКОЕ ЕВАНГЕЛІЕ (АССЕМАНОВО).

1.

Мато. VIII. 28—34.

19. [illegible]
[illegible]
[illegible]. 29. [illegible]

[illegible]
[illegible]
30. [illegible]
31. [illegible]
[illegible] 32. [illegible]
[illegible]
[illegible] 33. [illegible]
[illegible]
[illegible] 34. [illegible]
[illegible]

28. пришедъшоу исоусоу *а.* пришъдъшоу иісоусови *о.* пришьдъшю моу *з.* пришъдъ іс̄ *с.* ћерћесиньскѫ *а. з.* гер'гесиньскѫ *о.* геръгесиномъ *с.* сърѣтосте *а. з.* : сърѣтоста *о. с.* бѣсъна *а. з.* : бѣсьноуѭща сѧ *о. с.* гробишть *а.* гребишть *з.* гробъ *о.* гроба *с.* ѕѣло *а. з.* зѣло о. с. не можааше *а. з.* : не мощи *о.* не могѫщю *с.* минѫти *а. з.* : мимоити *о.* прити *с.* пѫтемъ тѣмъ *а.* : пѫтемь тѣмь *з.* пѫтьмь тѣмь *о.* пѫтьмъ тѣмь *с.* 29. възьписте *а. з.* : възъписта *о. с.* пришелъ *а. з.* : пришълъ *о.* приде *с.* 32. ишедъше *а.* шьдъше *з.* ищъдъше *о.* вънидѫ *а. з.* : идоша *о.* идѫ *с.* и оутопѫ *а.* и истопѫ *с.* и оумрѣшѧ и оутопошѧ *з.* : и оумрѣшѧ *о.* 33. шедъше *а.* шьдъше *з.* шъдъше *о. с.* о бѣсъноую *а. с.* и о бѣсъноую *з. о.* 34. би прѣшелъ *а.* би прѣшьлъ *з.* бы прѣшълъ *о.* да прѣидетъ *с.*

2.

Матѳ. IX. 18—35.

18. [illegible]
[illegible]
[illegible] 19. [illegible]
[illegible] 20. [illegible]
[illegible]
[illegible] 21. [illegible]
[illegible]
22. [illegible]
[illegible]

ⱅⱁⰳⱁ. 23. ⰹ ⱂⱃⰹⱎⱏⰴⱏ ⰹⱄⱁⱆⱄⱏ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱏ ⰽⱏⱀⱔⰶⱐ ⰹ ⰲⰹⰴⱑⰲⱏ ⱄⱁⱂⱐ-
ⱌⱔ ⰹ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ ⰿⰾⱐⰲⱔⱋⱐ ⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰹⰿⱏ · 24. ⱁⱅⰹⰴⱑⱅⰵ · ⱀⰵ ⱆⰿ-
ⱃⱑⱅⱏ ⰱⱁ ⰴⱑⰲⰹⱌⰰ ⱀⱏ ⱄⱏⱂⰹⱅⱏ. ⰹ ⱃⱆⰳⰰⰰⰰⱈⱘ ⱄⱔ ⰵⰿⱆ. 25. ⰵⰳⰴⰰ
ⰶⰵ ⰹⰸⰳⱏⱀⰰⱀⱏ ⰱⱏⰹⱄⱅⱏ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ, ⰲⱏⱎⱏⰴⱏ ⰵⱅⱏ ⱙ ⰸⰰ ⱃⱘⰽⱘ, ⰹ
ⰲⱏⱄⱅⰰ ⰴⱑⰲⰹⱌⰰ. 26. ⰹ ⰹⰸⰹⰴⰵ ⰲⱑⱄⱅⱐ ⱄⰹ ⱂⱁ ⰲⱐⱄⰵⰹ ⰸⰵⰿⰹ ⱅⱁⰹ.
27. (ⰹ) ⱂⱃⱑⱈⱁⰴⱔⱋⱆ ⰹⱄⱆⱄⱆ, ⱂⱁ ⱀⰵⰿⱐ ⰹⰴⱁⱄⱅⰰ ⰴⱏⰲⰰ ⱄⰾⱑⱂⱐⱌⰰ
ⰸⱁⰲⱘⱋⰰ ⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱙⱋⰰ · ⱂⱁⰿⰹⰾⱆⰹ ⱀⱏⰹ, ⱄⱏⰹⱀⰵ ⰴⰰⰲⰹⰴⱁ-
ⰲⱏ. 28. ⱂⱃⰹⱎⱏⰴⱏⱎⱆ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱏ ⱂⱃⰹⱄⱅⱘⱂⰹⱄⱅⰰ ⰽⱏ ⱀⰵⰿⱆ
ⱄⰾⱑⱂⱐⱌⰰ, ⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰹⰿⰰ ⰹⱄⱆⱄⱏ · ⰲⱑⱃⱆⰵⱅⰰ ⰾⰹ ⱑⰽⱁ ⰿⱁⰳⱘ
ⱄⰵ ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⰹⱅⰹ; ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱄⱅⰰ ⰵⰿⱆ · ⰵⰹ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰹ. 29. ⱅⱁⰳⰴⰰ ⰽⱁⱄ-
ⱀⱘ ⱄⱔ ⱁⱍⰹⱙ ⰵⱙ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱔ · ⱂⱁ ⰲⱑⱃⱑ ⰲⰰⱙ ⰱⱘⰴⰹ ⰲⰰⰿⰰ. 30. ⰹ
ⱁⱅⰲⱃⱑⱄⱔ ⱄⱔ ⱁⱍⰹ ⰵⱙ · ⰹ ⰸⰰⱂⱃⱑⱅⰹ ⰹⰿⰰ ⰹⱄⱆⱄⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱔ ·
ⰱⰾⱙⰴⱑⱅⰰ ⰴⰰ ⱀⰹⰽⱏⱅⱁ ⰶⰵ ⱀⰵ ⱆⰲⱑⱄⱅⱏ. 31. ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⰹⱎⱏⰴⱏⱎⰰ ⱂⱃⱁ-
ⱄⰾⰰⰲⰹⱄⱅⰰ ⰹ ⱂⱁ ⰲⱐⱄⰵⰹ ⰸⰵⰿⰹ ⱅⱁⰹ. 32. ⱅⱑⰿⰰ ⰶⰵ ⰹⱄⱈⱁⰴⱔⱋⰵⰿⰰ,
ⱄⰵ ⱂⱃⰹⰲⰵⰴⱁⱎⱔ (ⰽⱏ ⱀⰵⰿⱆ) ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ ⱀⱑⰿⰰ ⰹ ⰱⱑⱄⱐⱀⰰ. 33. ⰹ ⰹⰸⰳⱏ-
ⱀⰰⱀⱆ ⰱⱑⱄⱆ ⱂⱃⱁⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⱀⱑⰿⱏⰹ. ⰹ ⰴⰹⰲⰹⱎⱔ ⱄⱔ ⱀⰰⱃⱁⰴⰹ ⰳⰾⰰ-
ⰳⱁⰾⱙⱋⰵ · ⱀⰹⰽⱁⰾⰹⰶⰵ ⱀⰵ ⱑⰲⰹ ⱄⱔ ⱅⰰⰽⱁ ⰲⱏ ⰹⰻⰾⰹ. 34. ⰹ ⱇⰰⱃⰹⱄⰵⰹ
ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰰⱈⱘ · ⱁ ⰽⱏⱀⱔⰸⰹ ⰱⱑⱄⱁⰲⱐⱄⰽⱑⰿⱐ ⰹⰸⰳⱁⱀⰹⱅⱏ ⰱⱑⱄⱏⰹ. 35. ⰹ
ⱂⱃⱁⱈⱁⰶⰴⰰⰰⱎⰵ ⰹⱄⱆⱄⱏ ⰳⱃⰰⰴⱏⰹ ⰲⱐⱄⱔ ⰹ ⰲⱐⱄⰹ, ⱆⱍⱔ ⱀⰰ ⱄⱏⱀⱏⰿⰹⱋⰹ-
ⱈⱏ ⰹⱈⱏ ⰹ ⱂⱃⱁⱂⱁⰲⱑⰴⰰⱑ ⰵⰲⰰⱀⰳⰵⰾⰹⰵ ⱌⱑⱄⰰⱃⱐⱄⱅⰲⰹⱑ ⰹ ⱌⱑⰾⱔ
ⰲⱐⱄⱑⰽⱘ ⱀⰵⰴⱘⰳⱘ ⰹ ⰲⱐⱄⱑⰽⱘ ⱑⰸⱘ ⰲⱏ ⰾⱙⰴⰵⱈⱏ.

18 кьнѧзь *а.* кънѧзь *о.* кънѧзъ *с.* етеръ *а.* единъ *с.* нѣкыи *о.* вь-шедъ *а.* въшъдъ *о.* пришедъ *а.* пришъдъ *о. с.* кланѣаше сѧ *а. з. о.* : припаде и поклони сѧ *с.* рѫкѫ твоѭ *а. з. о.* : рѫкѫ си *с.* 19. по немь идѣаше *а. з. о.* : въ слѣдъ его иде *с.* 20. кръвоточива *а. з. о.* крьвоточивагы *с.* пристѫпльши *а. з. о.* : пристѫпьши *с.* прикоснѫ сѧ въскрилии ризы *а. з. о.* : коснѫ сѧ краи ризѣ *с.* 21. ризѣ *а. о.* краі ризѣ *с.* съпасена бѫдѫ *а. з. о.* : спасѫ сѧ *с.* 22. дръзаи *а. з. о.* надѣи сѧ *с.* съпасена бысть *а. з. о.* : спасе сѧ *с.* 23. въ домъ кънѧжь *а. з. о.* : въ храминѫ кънѧжѫ *с.* сопьцѧ *а. о.* свирцѧ *з.* съпащѫ *с.* народъ мльвѧщь *а. з. о.* : народа мльвѧща *с.* 24. оумрѣтъ *а. з.* оумрѣ *о.* оумретъ *с.* 25. изгънанъ бꙑстъ народъ *а. з. о.* изгна всь народъ *с.* въшедъ *а.* въшьдъ *з.* въшъдъ *о.* вълѣзъ *с.* 26. изиде *а. з. о.* : промьче сѧ *с.* земи *а. з.* земли *о.* въ всѫ землѫ *с.* 27. прѣходаштоу *а.* прѣходаштю *з.* минонде іс҃ *с.* идосте *а.* идоста *о.* въслѣдъ идѣста *с.* идете *з.* зовѫшта *а. з. о.* : вьпиѭ-

ща *с.* 28. въ домъ *а. з. о.* : въ храминѫ *с.* пристѫписте *а. з.* пристѫписта *о.* припадоста *с.* глаголаста *а. о.* : глаголасте *з.* 29. коснѫ ѣ въ очи ею *а. з.* : прикоснѫ сѧ очесоу има *о.* коснѫ сѧ очию има *с.* 30. и отвръсте сѧ *а.* отвръзосте сѧ *з.* отвръзоста сѧ *о. с.* да никътоже не оувѣстъ *а. з. о.* : ни единомоу же не рьцѣта *с.* 31. прослависте *а. з.* : прослависта *о. с.* земи *а. з. с.* земли *о.* 32. привѣсѧ *а. з.* : приведоша *о. с.* чловѣка нѣма и бѣсьна *а.* чловѣкъ нѣмъ бѣсенъ *з. о.* ч. глоуха бѣсъноуѭщасѧ *с.* 33. дивиша сѧ *а. з. о.* чюдиша сѧ *с.* ѣви сѧ *а.* ıави сѧ *о. с.* ави сѧ *з.* 34. бѣсовъстѣ *а.* бѣсъ *з. о.* бѣсомъ *с.* 35. на сънъмиштихъ *а. з. с.* на събориштихъ *о.* прохождааше *а. з. о.* : проидеше *с.* и цѣлѧ *а. с.* и ицѣлѣѩ *с.* исцѣлѧ *о.*

3.

Марк. XV. 16—32.

16. Ⰲⱁⰺⱀⰺ (ⰶⰵ) ⰲⱑⱄⱔ ⰺ ⱀⰰ ⰴⰲⱁⱃⱏ ⰽⱏ ⰽⰰⰺⰰⱇⱑ, ⰵⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⱂⱃⰵ-
ⱅⱁⱃⱏ, ⰺ ⱂⱃⰹⰸⱏⰲⰰⰲⱏⱎⰵ ⰲⱐⱄⱘ ⱄⱂⰺⱃⱘ · 17. ⰺ ⱁⰱⰾⱑⱎⱔ ⰺ ⰲⱏ ⱂⱃⱑ-
ⱂⱃⱘⰴⱘ ⰺ ⰲⱏⰸⰾⱁⰶⰹⱎⱔ ⱀⰰ ⱀⱐ ⱄⱏⱂⰾⰵⱅⱏⱎⰵ ⱅⱃⱐⱀⱁⰲⱏ ⰲⱑⱀⰵⱌⱏ. 18. ⰺ
ⱀⰰⱍⱔⱎⱔ ⱌⱑⰾⱁⰲⰰⱅⰺ ⰹ · ⱃⰰⰴⱆⰺ ⱄⱔ ⱌⱑⱄⰰⱃⱓ ⰺⱓⰴⰵⰺⱄⰽⱏ. 19. ⰺ
ⰱⰹⱑⰰⱈⱘ ⰺ ⱂⱁ ⰳⰾⰰⰲⱑ ⱅⱃⱏⱄⱅⰹⱙ ⰺ ⱂⰾⱓⱑⱈⱘ ⱀⰰ ⱀⱐ, ⰺ ⱂⱃⱑⰳⱏⰹ-
ⰱⰰⱙⱋⰵ ⰽⱁⰾⱑⱀⰰ ⱂⱁⰽⰾⰰⱀⱑⰰⱈⱘ ⱄⱔ ⰵⰿⱆ. 20. ⰺ ⰵⰳⰴⰰ ⱂⱁⱃⱘⰳⰰⱎⱔ
ⱄⱔ ⰵⰿⱆ, ⱄⱏⰲⰾⱑⱎⱔ ⱄⱏ ⱀⰵⰳⱁ ⱂⱃⱑⱂⱃⱘⰴⱘ ⰺ ⱁⰱⰾⱑⱎⱔ ⰺ ⰲⱏ ⱃⰺⰸⱏⰹ
ⱄⰲⱁⱗ. ⰺ ⰺⰸⰲⱑⱄⱔ ⰺ ⰴⰰ ⱃⰰⱄⱂⱐⱀⱘⱅⱏ ⰺ. 21. ⰺ ⰸⰰⰴⱑⱎⱔ ⰿⰺⰿⱁ
ⱈⱁⰴⱔⱋⱆ ⰵⱅⰵⱃⱆ ⱄⰺⰿⱁⱀⱆ ⰽⱛⱃⰹⱀⱑⱀⰺⱀⱆ, ⰳⱃⱔⰴⱘⱋⱆ ⱄⱏ ⱄⰵⰾⰰ,
ⱁⱅⱐⱌⱓ ⰰⰾⰵⰽⱄⰰⱀⰴⱃⱁⰲⱆ ⰺ ⱃⱆⱇⱁⰲⱆ, ⰴⰰ ⰲⱏⰸⱐⰿⰵⱅⱏ ⰽⱃⱐⱄⱅⱏ ⰵⰳⱁ.
22. ⰺ ⱂⱃⰺⰲⱑⱄⱔ ⰺ ⱀⰰ ⰿⱑⱄⱅⱁ ⰳⱁⰾⰳⱁⱇⰰ, ⰵⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⱄⱏⰽⰰⰸⰰⰵⰿⱁ ⰽⱃⰰ-
ⱀⰺⰵⰲⱁ ⰿⱑⱄⱅⱁ. 23. ⰺ ⰴⰰⱑⰰⱈⱘ ⰵⰿⱆ ⱂⰹⱅⰹ ⱁⰸⰿⱐⱃⱀⱁ ⰲⰹⱀⱁ · ⱁⱀⱏ
ⰶⰵ ⱀⰵ ⱂⱃⰹⱗⱅⱏ. 24. ⰺ ⱃⰰⱄⱂⰵⱀⱐⱎⰵ ⰺ ⱃⰰⰸⰴⱑⰾⰹⱎⱔ ⱃⰺⰸⱏⰹ ⰵⰳⱁ, ⰿⰵ-
ⱅⰰⱙⱋⰵ ⰶⱃⱑⰱⰹⱗ ⱁ ⱀⱔ ⰽⱏⱅⱁ ⱍⱐⱅⱁ ⰲⱏⰸⱐⰿⰵⱅⱏ. 25. ⰱⱑ ⰶⰵ ⰳⱁⰴⰹⱀⰰ
ⱅⱃⰵⱅⰹⱑⰰ ⰺ ⱃⰰⱄⱂⱔⱄⱔ ⰺ. 26. ⰺ ⰱⱑ ⱀⰰⱂⰹⱄⰰⱀⰺⰵ ⰲⰹⱀⱏⰹ ⰵⰳⱁ ⱀⰰⱂⰹ-
ⱄⰰⱀⱁ · ⰺⰹⱄⱆⱄⱏ, ⱌⱑⱄⰰⱃⱐ ⰺⱓⰴⰵⰺⱄⰽⱏ. 27. ⰺ ⱄⱏ ⱀⰹⰿⱐ ⱃⰰⱄⱂⱔⱄⱔ
ⰴⰲⰰ ⱃⰰⰸⰱⱁⰹⱀⰹⰽⰰ, ⰵⰴⰹⱀⱁⰳⱁ ⱁ ⰴⰵⱄⱀⱘⱙ ⰰ ⰴⱃⱆⰳⰰⰰⰳⱁ ⱁ ⱎⱆⱙⱙ ⰵⰳⱁ.
28. ⰺ ⱄⱏⰱⱏⰹⱄⱅⱏ ⱄⱔ ⱂⰹⱄⰰⱀⰹⰵ ⰵⰶⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ · ⰺ ⱄⱏ ⰱⰵⰸⰰⰽⱁⱀⱐⱀⰹ-
ⰽⱁⰿⰰ ⱂⱃⰹⱍⱐⱅⰵⱀⱏ ⰱⱏⰹⱄⱅⱏ. 29. ⰺ ⰿⰺⰿⱁ ⱈⱁⰴⱔⱋⰵⰹ ⱈⱆⰾⱑⰰⱈⱘ
ⰺ ⱂⱁⰽⱏⰹⰲⰰⱙⱋⰵ ⰳⰾⰰⰲⰰⰿⰹ ⱄⰲⱁⰹⰿⰹ ⰺ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱙⱋⰵ · ⱁⰲⰰ ⱃⰰⰸⰰ-

ⱃⱑⱗⰹ ⱌⱃⱏⰽⱏⰲⱐ ⰹ ⱅⱃⱐⰿⰹ ⰴⰵⱀⱐⰿⰹ ⱄⱏⰸⰻⰴⰰⱗ ⱙ, 30. ⱄⱏⱂⰰⱄⰻ ⱄⱔ ⱄⰰⰿⱏ ⰹ ⱄⱏⱀⰹⰴⰻ ⱄⱏ ⰽⱃⱐⱄⱅⰰ. 31. ⱅⰰⰽⱁⰶⰴⰵ ⰹ ⰰⱃⱈⰹⰵⱃⰵⰹ ⱃⱆⰳⰰⱙⱋⰵ ⱄⱔ ⰴⱃⱆⰳⱏ ⰽⱏ ⰴⱃⱆⰳⱆ ⱄⱏ ⰽⱏⱀⰻⰶⱐⱀⰻⰽⱏⰹ ⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰰⱈⱘ · ⰹⱀⱏⰹ ⱄⱏⱂⰰⱄⰵ, ⰰ ⱄⰵⰱⰵ ⰾⰻ ⱀⰵ ⰿⱁⰶⰵⱅⱏ ⱄⱏⱂⰰⱄⱅⰻ; 32. ⱈⱃⰹⱄⱅⱁⱄⱏ ⱌⱑⱄⰰⱃⱐ ⰹⰸⱃⰰⰹⰾⰵⰲⱏ, ⰴⰰ ⱄⱏⱀⰹⰴⰵⱅⱏ ⱀⱏⰹⱀⱑ ⱄⱏ ⰽⱃⱐⱄⱅⰰ, ⰴⰰ ⰲⰻⰴⰹⰿⱏ ⰹ ⰲⱑⱃⱘ ⰹⰿⰵⰿⱏ ⰵⰿⱆ.

16. вѣсѧ *а.* : ведошѧ *з. о. с. тр.* призываѭтъ *а. о.* призъвашѧ *з. с. тр.* всѫ *а.* : вьсѫ *з. о.* 17. облѣшѧ *а. з.* : облѣкошѧ *о. с. тр.* въ прѣпрѫдь *а. с.* въ прапрѫдѫ *з.* въ багърѧницѫ *о.* въ багрѣницѫ *тр.* трьновъ *а. з. о. тр.* трьнѣнъ *с.* вѣнецъ *а. тр.* вѣньцъ *з. о. с.* 18. начашѧ *а. о. с. тр.* начасѧ *з.* цѣлывати *а.* цѣловати *з. о. с. тр.* 19. плюѣхѫ *а.* пльваахѫ *з. о. с. тр.* 20. съвлѣшѧ *а. з.* : съвлѣкошѧ *о. с. тр.* облѣшѧ *а. з. с.* : облѣкошѧ *о. тр.* извѣсѧ *а.* изведошѧ *з. о. с. тр.* прѣпрѫдь *а.* прѣпрѫдѫ *с. тр.* распьнѫтъ *а. о. с. тр.* пропьнѫтъ *з.* 21. мимо градѫштоу *а.* : мимо ходѧштоу *з. о. с. тр.* етероу *а. з. тр.* единомоу *о. с.* градѫштоу *а. з. тр.* идѫщоу *о. с.* 22. привѣсѧ *а.* : приведошѧ *з. о. с. тр.* голгоѳа *а. о.* ꙉелъꙉота *з.* 23. озмьрено (ἐσμυρνισμένον) *а.* : оцьтъно *з. о.* оцьтѣно *с. тр.* 24. распенъше *а. тр.* распьнъше *о. с.* пропьнъше *з.* метаѭще *а.* мещѫще *о.* 25. распѩсѧ *а.* распѧшѧ *о. с. тр.* пропѧшѧ *з.* 26. написание—написано *а. о. тр.* : нас'панье—нап'сано *з.* напсание—напсано *с.* 27. распѩсѧ *а.* : распѧшѧ *з. о. с. тр.* о шоуѭ *а. тр.* о шюѭ *з.* о лѣвѫѭ *о. с.* 28. писаное *а.* п'саное *з.* псаное *с.* писаниѥ *о. тр.* 29. цръкъвь *а. с. тр.* цръкъве *з. о.* деньми *а.* дьньми *з. о.* 31. али себе *з. с.* : а себе ли *а. о.* а себе *тр.*

тр. = тріодь Григоровичева.

IV.

СБОРНИКЪ КЛОЦОВЪ (GLAGOLITA CLOZIANUS).

1.

Изъ поученія Іоанна Златоустаго.

Ⱅⱑⰿⱏ ⰶⰵ ⰿⱁⰾⱙ ⱄⱔ ⰲⰵⰾⱐⰿⰺ ⰴⰰ ⱆⱅⰲⱃⱏⰴⰻⰿⱏ ⱄⱔ ⰲⱏ ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰵⱈⱏ. ⱄⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰺ ⰱⱁ ⰻ ⱂⰰⰲⰵⰾⱏ ⱆⱍⰻⱅⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱔ · ⰲⱏⱄⱑⰽⱁ ⱄⰾⱁⰲⱁ ⱄⰿⱃⱏⰴⱔ ⰹⰸ-ⱆⱄⱅⱏ ⰲⰰⱎⰻⱈⱏ ⰴⰰ ⱀⰵ ⰻⱄⱈⱁⰴⰻⱅⱏ, ⰹ ⱂⰰⰽⱏⰻ ⰲⱏⱄⱑⰽⱏ ⰳⱀⱑⰲⱏ ⰹ ⱑⱃⱁⱄⱅⱏ ⰹ ⰽⰾⰹⱍⱏ ⰹ ⱈⱆⰾⰰ ⰴⰰ ⰲⱏⰸⱏⰿⰵⱅⱏ ⱄⱔ ⱁⱅⱏ ⱆⱄⱅⱏ ⰲⰰⱎⰻⱈⱏ ⱄⱏ ⰲⱏⱄⱑⰽⱁⱙ ⰸⰾⱁⰱⱁⱙ. ⰲⰻⰴⱑ ⰾⰻ ⰺⱄⱂⱏⰻⱅⰰⱀⰻⰵ ⱆⱍⰻⱅⰵⰾⱁⰲⱁ; ⰲⱏ ⰽⱁⰾⰺⱌⱑ ⰽⱃⱁⱅⱁⱄⱅⰻ ⰲⰵⰾⰻⱅⱏ ⰴⰰ ⱂⱃⱑⰱⱏⰻⰲⰰⰵⰿⱏ ⰹ ⱀⰰⱎⰵⱙ ⰴⱆⱎⰵⱙ ⰽⰰⰽⱁ ⱆⱍⰻⱎⱅⰰⰵⱅⱏ ⱁⱅⱏ ⰲⱏⱄⱑⰽⱁⰳⱁ ⰳⱀⱑⰲⰰ ⰻ ⱑⱃⱁⱄⱅⰺ; ⱄⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ ⱁⱅⱏ ⰲⱏⱄⰵⰳⱁ ⱅⱁⰳⱁ ⰸⰾⰰ ⱍⰻⱄⱅⱏ ⱄⱏⰻ ⰱⰾⰰⰶⰵⱀⱏⰻ ⰿⰰⱅⱅⱑⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ · ⱅⱁⰳⰴⰰ[1]) ⱎⰵⰴⱏ ⰵⰴⰻⱀⱏ ⱁⱅⱏ ⱁⰱⱁⱓ ⱀⰰ ⰴⰵⱄⱔⱅⰵ ⱀⰰⱃⰻⱌⰰⰵⰿⱏⰻ ⰻⱓⰴⰰ ⰹⱄⰽⰰⱃⰻⱁⱅⱏ ⰽⱏ ⰰⱃⱈⰻⰵⱃⱑⰵⰿⱏ ⱃⰵⱍⰵ · ⱍⱏⱅⱁ ⱈⱁⱎⱅⰵⱅⰵ ⰿⰻ ⰴⰰⱅⰹ ⰺ ⰰⰸⱏ ⰲⰰⰿⱏ ⱂⱃⱑⰴⰰⰿⱏ ⰻ. Ⱁ ⱄⰽⰲⱃⱏⱀ̀ⱀⱏⰹ ⰳⰾⰰⱄⱏ, ⱁ ⰴⱃⱏⰸⱁⱄⱅⱏ ⰱⰵⱄⱅⱆⰴⱏⱀⰰ, ⰽⰰⰽⱁ ⰹⰸ-ⱆⱄⱅⱏ ⰻⱄⱂⱆⱄⱅⰺ ⰳⰾⰰⱄⱏ; ⰽⰰⰽⱁ ⱗⰸⱏⰻⰽⱏ ⱂⱁⰴⰲⰹⰶⰰ; ⰽⰰⰽⱁ ⱀⰵ ⰺⱄⰽⱁⱍⰻ ⰴⱆⱎⰰ ⰹⰸ-ⱅⱑⰾⰵⱄⰵ ⱅⱁⰳⱁ; ⰽⰰⰽⱁ ⱀⰵ ⱁⱌⱑⱂⱑⱀⱑ; ⰽⰰⰽⱁ ⱀⰵ ⱆⰶⰰⱄⰵ ⱄⱔ ⱆⰿⱏ ⰵⰳⱁ; ⱍⱏⱅⱁ ⱈⱁⱎⱅⰵⱅⰵ ⰿⰻ ⰴⰰⱅⰻ, ⱄⱔⱅⱏ, ⰹ ⰰⰸⱏ ⰲⰰⰿⱏ ⱂⱃⱑⰴⰰⰿⱏ ⰻ; ⱃⱏⱌⰻ ⰿⰻ, ⱄⰵⰿⱆ ⰾⰻ ⱅⱔ ⱀⰰⱆⱍⰻ ⱆⱍⰻⱅⰵⰾⱏ; ⰲⱏ ⱅⱁⰾⰻⰽⱁ ⰲⱃⱑⰿⱔ ⱅⰰⰽⱁ ⰾⰻ ⱄⰽⱁⱃⱁ ⰸⰰⰱⱏⰻ ⱍⱔⱄⱅⱁ ⱆⱍⰵⱀⰻⰵ; ⱀⰵ ⱄⰵⰳⱁ ⰾⰻ ⱃⰰⰴⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ · ⱀⰵ ⱄⱏⱅⱔⰶⰻⱅⰵ ⰸⰾⰰⱅⰰ ⱀⰻ ⱄⱏⱃⰵⰱⱃⰰ, ⰱⱃⰰⱀⱔ ⰴⱃⱁⰲⰾⱁ ⱅⰲⱁ(ⰵ)ⰻ ⰲⱁⰾⰻ ⱋⰵⰶⰵ ⰻⰿⰰⱎⰻ ⰲⱏ ⰻⰿⱑ-

---

1) *Сличи тоже самое по переводу, сохранившемуся въ Супрасльской рукописи (ed. Mikl. 306):* Шъдъ отъ двою на десѧте Июда Искариотинъ къ старѣйшинамъ жьрьчьскамъ рече имъ · ч҆то ми хоштете дати и азъ вамъ предамъ ѥго; ѡ гноусьнааго того гласа, како искочи изоустъ; како подвигнѫ ѧзыкъ; како не оцѣпѣнѣ тѣло ѥмоу вьсе; како не погуби оума си; ч҆то хоштете ми дати и азъ вы прѣдамъ ѥго. ѡ томѹ ли тѧ наказа оучитель; повѣждь ми, не того ли дѣльма глаголааше · не приѧжите злата ни сьребра, ни мѣди въ поѩсѣхъ вашихъ, съ горы прѣжде прѧтѧ тебѣ сьребролюбьствиѩ съказаниѥ; не томоу ли оучааше

въ инѫ и по томь глаголааше · аште тѧ к҆то заоушитъ о деснѫѭ ланитѫ, обрати ѥмоу и дроугѫѭ; ч҆то хоштете ми дати. ѡле безоумиѥ. и азъ вамъ предамъ ѥго. за что, повѣждъ ми, ч҆то мало и велико поимовати имѣѧ прѣдаѥши оучителꙗ; за н҇еже ли ти прѣда на бѣсы власть, за не ли недѫгы сътворити рѣшити, за н҇е ли прокаженыѩ чистити, за не ли мрьтвыѩ въставити, за н҇е ли надъ властиѭ поставити сьмрьти, възблагодѣꙗниꙗ ли си си въздаѥши въздаꙗниꙗ; что хоштете ми дати и азъ вамъ предамъ ѥго. ѡ безоумьѥ, паче же ѡ сьребролюбьство· вьсе бо то породи зъло· на то сии помысливъ прѣда оучителꙗ. сице бо ѥсть зълыи корень ть, бѣса лютѣи, оуваꙁъшаа възвѣшаа доушѫ, и творитъ вьсего не знати и себе и ближнаа и ѥстьствънꙑѩ законы, и того самого изведетъ и обоуѥна сътворитъ. зьри бо колико тъгда изведе отъ июдины доушѫ· бесѣдованиѥ, обычаи, обьшт(ен)иѥ ѥже на трепезѣ, чоудеса, оучениѥ, оу

*) *Ркп.* прѣдаше.

[illegible]

вѣштаниѥ, наказаниѥ, вьсѧ си въ забыть вьложи сьребролюбьствиѥ тъгда. сь лѣпо ты тоже и Павьлъ глаголааше · ꙗко корень вьсемоу зълоу ѥстъ сьребролюбьствиѥ. что хоштете ми дати и азъ вамъ предамы-и. велико безоумиѥ словесе. прѣдаѥши, рьци ми, вьсѧ съдръжѧштааго, бѣсы владѫштааго, мореви запрѣштаѭштааго, ѥстьствоу вьсемоу владыкѫ; нъ да ѥмоу съпрѧтаатъ безоумиѥ и наоучитъ, ꙗко аште не бы не хоульнъ, не бы прѣдалъ сѧ, слыши что творитъ · въ то врѣмѧ, въ н҃е-же сѧ прѣда, ѥгда придошѧ на н҃ь съ дрѣвесы и съ свѣштами, рече имъ · кого иштете; и не вѣдѣшѧ кого хотѣахѫ ѧти. толми не може прѣдати ѥго Июда. тако и не видѣаше тоу сѫшта ѥгоже хотѣаше прѣдати, цѣ свѣштамъ сѫштамъ и свѣтоу толикоу. то бо еvагг҃елистъ заштицаѧ рече · свѣштѧ имѣахѫ и свѣтъло бѣаше, и не видѣахѫ ѥго.

[illegible]

2) *Къ продолженію начинающему съ этого слова сл. переводъ Супрасльской рукописи (ed. Mikl. 309):* азъ своѥ вьсе сьтворихъ, моштъ своѭ отъкрыхъ, показахъ, ѣко немоштьна начинаѥте дѣлеса, хотѣхъ вашѫ сьпрѧтати зълобь · нь ѥлмаже вы не рачите нъ ѥдначе прѣбываѥте въ своѥи зълоби, се азъ самъ сѧ предаѭ. Се вамъ сьвѣштахъ, да не оклеветѫ нѣции Христа глаголѭште · по что не прѣложи Июды на добро; по что не сътвори ѥго мѫдра и кротъка; како же бѣ сътворити Июдѫ кротъка; нѫждеѭ волеѭ ли; аште нѫждѫѭ, ни сице рачи оунии быти, никтоже ноудьма бываатъ добръ · аште ли волеѭ, вьсе моштьно исправити волѣ ѥмоу бѣ дана · да аште не рачи приѩти былиѣ на помоштъ, не врачево то съгрѣшениѥ, нъ иже ицѣлению не рачи. сьмотри, колико сътвори да бы ѥго обратилъ, да бы ѥго гонозилъ отъ того · оучааше и вьсеи мѫдрости и дѣлесы и словесы, вышьша бѣсъ створи, чоудеса творити многа дастъ, оустраши бѫдѫштиимъ огньмъ, побѣди цѣсарьствиѩ обѣштаниимъ, обличааше часто мысли ѥмоу, обличаѧ же пакы не ѣвьѣше, нозѣ ѥмоу съ инѣми оумы, трепезѣ и прича-

*) *Въ рукописи* [illegible].

[illegible]

сти, ничтоже не доста кмоу ни мало ни велико · онъ же хотѧ пребывааше въ пагоубѣ. и да навыкнеши, ꙗко моштьнъ сы прѣложити сѧ не рачи, нъ своѭ кмоу лѣностиѭ вьсе бысть · елма бо прѣдаи повръже три десѧти динарии и что рече; «съгрѣшихъ прѣдавъ кръвь неповиннѫ». что бысть; кгда чоудеса творѧшта видѣ, не вѣшта «ꙗко съгрѣшихъ прѣдавъ кръвь неповиннѫ», нъ «что хоштете ми дати, и азъ вамъ прѣдам-ъı-и». клма бо зъло вьмѣсти сѧ и прѣдааник при коньци бѣаше и грѣхъ съвръши сѧ, тъгда разоумѣ грѣхъ. что оубо отъ сего разоумѣѭ; ꙗко кгда лѣнимъ сѧ, ничъсоже намъ казаник оуспѣктъ · нъ кгда тъштимъ сѧ и сами о себѣ подвижемъ на добро. и сь бо, кгда казааше и оучитель, не слоушаше · нъ кгда никогоже бѣ кажѫшта, тъгда своѭ сьвѣсть разоумѣвъ и никогоже сѫшта оучителꙗ прѣмѣни сѧ и раскаавъ сѧ о дръзновенъıихъ повръже три десѧти сьребрьникъ.

2.

Изъ слова Епифанія Кипрскаго *).

[illegible] **) [illegible]

[illegible] ***) [illegible]

Слово свѧтааго Епифаниꙗ архиепискоупа купрьска о погребении тѣле(се) господи нашего Ісоу-Христа і ѡ Іѡсифѣ иже отъ Аримаѳеѧ и о Никодимѣ и о сьнитии господи нашего гробьнѣꙗмь по съпасьнѣи мѫцѣ дивъно бывъшоу.

Что се дьньсь мльчавиѥ много на земи; ч҆то се, мльчаниѥ много и неплиштеваниѥ много; млъчаниѥ много ꙗко цѣсарь съпитъ · земьꙗ оубоꙗ сѧ и оумльча, ꙗко богъ плътиѭ оусьпе · богъ пльтиѭ и оусьпе и адъ въстрепета. богъ въ малѣ оусьпе и съпаштаѧ отъ вѣка отъ ада въскрѣси. Къде нынꙗ сѫтъ вьчераш҆н҃ѧѧ мльвы и гласи и говори бываѭштии на Христа отъ законопрѣстѫпникъ; кде народи и чини и орѫжиꙗ и жрьди; к҆де цѣсаре и іереи и сѫдиѧ осѫжденъıѧ; кде свѣштѧ и мечи и говори беш-

---

*) *Подъ строкою тотъ же текстъ изъ Супрасльской рукописи (ed Mikl. 337).*

**) *Въ ркп.* мѵцѣ.

***) *Въ ркп.* людье и.

тисльнии; кде люлие и гнѣвании и трѫтъ неправьдъныи; въ истинѫ оубо зѣло въ истинѫ людиѥ поoучиша сѧ тъштетъныимъ и безоумъныимъ, потъкнѫша сѧ въ ѫгъльнъи камень о Христа и сами съкроушиша сѧ. привръгоша сѧ въ твръдыи камень, нъ въ пѣны влъны ихъ разидоша сѧ · потъкоша сѧ о наковальнѣ непобѣдимѣмъ, нъ сами сътърени быша · възнесоша на дрѣво камень и съшъдъ оумрьтви ѧ, съвѧзаша великааго Сампсона, сльньца Христа, нъ раздроушъ вѣчьныѧ ѫзы иноплеменникы и законопрѣстѫп'никы погоуби · заиде богъ сльньце подъ земьѭ и тьмѫ прѣмрачьнѫ июдеѡмъ сътвори · дьнесь съпасениѥ сѫштиимъ на земи и отъ вѣка подъ земьѭ сѫштиимъ · дьнесь съпасениѥ вьсемоу мироу, ѥлико видимъ и ѥлико не видимъ · соугоубь дьнесь пришьствиѥ господьн҃е, соугоубь съмотрениѥ, соугоубь чловѣколюбиѥ, соугоубь сьнитиѥ, въ коупѣ же сьмѣрениѥ, соугоубо къ чловѣкомъ посѣштениѥ, отъ небесе на земьѭ, отъ земьѧ подъ земьѭ, богъ приходитъ, врата адова отъврѣзаѭтъ сѧ, съпаштии отъ вѣка радоуите сѧ, сѣдаштии вь тьмѣ и вь сѣни сьмрьтьнѣ великъи свѣтъ приимѣте, съ робы господь, съ мрьт-

ⰔⰟ ⰖⰏⰓⰟⰞⰉⰏⰉ ⰆⰉⰂⰑⰕⰟ, ⰔⰟ ⰒⰑⰂⰉⰐⰟⰐⰟⰉⰏⰉ ⰐⰅⰒⰑⰂⰉⰐⰟⰐⰟⰉ, ⰔⰟ ⰔⰫⰞⰕⰉⰉⰏⰉ ⰂⰟ ⰕⰟⰏⰡ ⰐⰅⰏⰓⰟⰝⰀⰉ ⰔⰂⰡⰕⰟ, ⰔⰟ ⰒⰎⰡⰐⰟⰐⰉⰍⰟⰉ ⰔⰂⰑⰁⰑⰄⰉⰕⰅⰎⰟ, ⰔⰟ ⰒⰓⰡⰉⰔⰒⰑⰄⰟⰐⰉⰏⰉ ⰒⰓⰡⰂⰟⰉⰞⰟⰐⰉⰉ ⰐⰅⰁⰅⰔⰟ · ⰘⰓⰉⰔⰕⰑⰔⰟ ⰐⰀ ⰈⰅⰏⰉ, ⰂⰡⰓⰑⰂⰀⰘⰑⰏⰟ · ⰘⰓⰉⰔⰕⰑⰔⰟ ⰂⰟ ⰏⰓⰟⰕⰂⰟⰉⰉⰘⰟ, ⰔⰟ ⰐⰉⰏⰟ ⰔⰟⰐⰉⰄⰡⰏⰟ ⰄⰀ ⰑⰖⰂⰡⰏⰟ ⰕⰀⰉⰐⰟⰉⰀ ⰀⰆⰅ ⰕⰑⰖ, ⰄⰀ ⰓⰀⰈⰑⰖⰏⰡⰉⰏⰟ ⰁⰑⰆⰉⰬ (ⰕⰀⰉⰐⰫ), ⰕⰀⰉⰐⰀ ⰒⰑⰄⰟ ⰈⰅⰏⰠⰬ ⰝⰖⰄⰅⰔⰀ, ⰄⰀ ⰑⰖⰂⰡⰏⰟ ⰍⰀⰍⰑ Ⰹ ⰔⰫⰞⰕⰉⰉⰏⰟ ⰂⰟ ⰀⰄⰡ ⰒⰓⰑⰔⰂⰡⰕⰉⰎⰟ ⰅⰔⰕⰟ ⰒⰓⰑⰒⰑⰂⰡⰄⰠ. ⰝⰕⰑ ⰖⰁⰑ; ⰂⰟⰔⰬ ⰎⰉ ⰒⰓⰡⰒⰓⰑⰔⰕⰟ ⰔⰟⰒⰀⰔⰀⰅⰕⰟ ⰡⰂⰉⰂⰟ ⰔⰬ ⰂⰟ ⰀⰄⰡ ⰁⰑⰃⰟ; ⰐⰉ, ⰐⰟ Ⰹ ⰕⰑⰖ ⰂⰡⰓⰑⰖⰬⰞⰕⰀⰀ. ⰂⰟⰝⰅⰓⰀ ⰔⰟⰏⰑⰕⰓⰟⰎⰉⰂⰟⰉⰐⰀⰡ ⰕⰂⰑⰓⰀ Ⰰ ⰄⰟⰐⰅⰔⰟ ⰂⰎⰀⰄⰟⰉⰝⰟⰔⰍⰀⰡ, ⰂⰟⰝⰅⰓⰀ ⰒⰎⰟⰕⰟⰔⰍⰀⰡ Ⰰ ⰄⰟⰐⰅⰔⰟ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰟⰔⰍⰀⰡ ⰄⰡⰎⰀ, ⰂⰟⰝⰅⰓⰀ ⰝⰎⰑⰂⰡⰝⰟⰔⰍⰀⰡ Ⰰ ⰄⰟⰐⰅⰔⰟ ⰁⰑⰆⰟⰔⰕⰂⰟⰐⰀⰡ ⰡⰂⰠⰡⰅⰕⰟ, ⰂⰟⰝⰅⰓⰀ ⰈⰀ ⰑⰖⰘⰑ ⰑⰖⰄⰀⰓⰅⰐⰟ ⰁⰟⰉⰂⰀⰀⰞⰅ, ⰄⰟⰐⰅⰔⰟ ⰆⰅ ⰁⰎⰟⰞⰕⰀⰐⰉⰉⰏⰟ ⰁⰑⰆⰉⰉⰏⰟ ⰀⰄⰑⰂⰟⰔⰍⰑⰅ ⰆⰉⰎⰉⰞⰕⰅ ⰁⰅⰕⰟ, ⰂⰟⰝⰅⰓⰀ ⰔⰟⰂⰬⰈⰀⰐⰟ ⰁⰟⰉⰂⰀⰀⰞⰅ, ⰄⰟⰐⰅⰔⰟ ⰐⰅⰓⰀⰈⰄⰓⰡⰞⰟⰐⰀⰏⰉ ⰫⰈⰀⰏⰉ ⰔⰂⰬⰈⰀ

въшими богъ, съ оумърьшими животъ, съ повинъныими неповинънъи, съ сѫштиими въ тьмѣ немрьчаи свѣтъ, съ плѣньникы свободитель, съ прѣисподьними прѣвъишьнии небесъ. Христосъ на земи, вѣровахомъ · Христосъ въ мрътвыихъ, с нимъ сьнидѣмъ, да оувѣмъ таинъıа аже тоу, да разоумѣимъ божиѩ таинѫ, таина подъ земьѭ чоудеса, да оувѣмъ како и сѫштиимъ въ адѣ просвѣтилъ ѥстъ проповѣдь. что оубо; вьсꙗ ли прѣпрость съпасаѥтъ ꙗвивъ сꙗ въ адѣ богъ; ни, нъ и тоу вѣроуѭштаа. въчера съмотрьливънага творꙗ а дьнесь владычьскага, вьчера пльтьскага а дьнесь господьскага дѣꙗ, вьчера чловѣчьскага а дьнесь божьствънага ꙗвьꙗѥтъ, въчера за оухо оударенъ бываашe, дьнесь же бльштаниимъ божиимъ адовъскоѥ жилиште бьѥтъ, въчера съвꙗзанъ бываашe, дьнесь нераздрѣшьнами ѫзами сьвꙗзатъ мѫчителꙗ, въчера осѫжденъ бываашe, дьнесь осѫжденыимъ свободѫ дароуѥтъ, въчера слоугы пилатовы рѫгаахѫ сꙗ ѥмоу, дьньсь вратьници адовьнии видѣвъше иштезоша. нъ оубо слъши о христовьнѣи мѫцѣ вышнѥѥ слово, слъши и въспои, слъши и прослави, слъши и проповѣждъ божиꙗ чоудеса великаꙗ, како

законъ остѫпаѥтъ, како благодѣть процвитаѥтъ, како образи мимо ходꙗтъ, како истина проповѣдаѥтъ сѧ, како сѣнь мимо ходитъ, како сльньце вьсел̑енѫѭ испльнꙗѥтъ, како ветъхыи законъ обетъша, како же новыи извѣштаѥтъ сѧ, како древьнꙗꙗ прѣидошѧ, како новаа процвътошѧ. двои людиѥ въ Сиѡнѣ въ хрьстовьн̑ѣи мѫцѣ въ врѣмѧ придошѧ · евреистии коупно же и поганьстии, два цѣсара · Пилат҆ и Ірѡдъ, два иѥреа · Анна и Каиꙗфа, да обѣ пастѣ въ коупѣ бѫдете, ова прѣстаѭшти а христовънаа начинаѭшти · двѣ жрьтвѣ въ тъ вечеръ дꙗꙗшете сѧ, по н̑еже съпасениѥ, глагол̑ѫ, живыимъ и мрътвыимъ быва҆ше. Июдеи же съвѧзаѭште агньца закала҆хѫ, а иже отъ поганъ въ пльть бога, и ови вь сѣнь вьзираахѫ, ови же къ сльньцоу и богоу притѣкаахѫ, и ови съвѧзавъше Христа отъсылаахѫ, а иже отъ поганъ инодоушьно ѥго приимаахѫ.

V.

МАКЕДОНСКІЙ ЛИСТОКЪ (FRAGMENTUM EPHRAEMI SYRI).

....(ⱂⱁⱅⱃⱑ)ⰱⱀⱏⰹ ⰽⱃⰰⱄⱐⱀⱏⰹ*) ⰹⰸⰱⱃⰰⱀⱏⰹ ⰴⰰ ⱄⰵⱔⱅⱐ ⱅⰹ ⱄⰰⰴⱁⰲⰵ · ⰱⰵⱄ-ⱂⱃⱑⱄⱅⰰⱀⰹ ⱀⰰⱂⰰⱑⰹ ⱄⰰⰴⱏⰹ ⱄⰲⱁⱔ, ⰱⱃⰰⱅⱃⰵ, ⱄⰾⱏⰸⰰⰿⰹ ⰿⱁⰾⱔ ⱄⱔ ⰴⰰ ⱀⰰⱂⰰⱑⰵⰿⰹ ⰲⱐⰸⰴⱃⰰⱄⱅⰵⱔⱅⱐ, ⱂⰾⱁⰴⱏⰹ ⱅⰲⱁⱃⱔ(ⱋⰵ) ⱂⱁ ⰲ'ⱄⱔ ⰴ'ⱀⰹ, ⰹ ⱀⰵ ⰱⱘⰴⰵⱅⱐ ⰿⱏⰹ ⱂⱁⰴⱃⰰⰶⰰⱅⰵⰾⱐ ⱄⰾⰰⰱⰿ ⰹ ⰳⱃⱑⱎⱀⰿ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱁⱔⱋⱆ ⰲ'ⱄⰵⰳⰴⰰ ⰹ ⱀⰵ ⱅⰲⱁⱃⱔⱋⱆ ⱀⰹⰽⱁⰳⰴⰰⰶⰵ. ⰿⱀⱏⰹⰴⱁⰹ ⱂⱃⱑⰴⱏⰴⱁⰶⰵⱀⱏⰵⰿⱏ, ⱄⰾⰰⰱⱏ ⰲⱁⰾⱁⱓⱔ, ⱀⰵ ⰹⰿⱏⰹ ⱂⱁⰽⰰⰰⱀⱐⱑ ⱀⰹ ⰿⱁⰾⰹⱅⰲⱏⰹ ⰶⰵ ⱍⰹⱄⱅⱏⰹ, ⱀⰵ ⱄⱏⰲⱑⰴⱏⰹ ⰶⰵ ⱄⰵⰱⰵ ⰲⱄⰵⰳⰴⰰ (ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰰ), ⰹ ⰱⱁⱓⱔ ⱄⱔ ⱄⱘⰴⰰ ⰱⱘⰴⱘⱋⰰⰰⰳⱁ ⰹ ⱆⱅⰲⱑⱅⰰ ⱀⰵ ⰹⰿⱏⰹ ⱁ ⰳⱃⱑⱄⱑⱈⱏ ⰿⱁⰵⱔ ⱄⰾⰰⰱⱁⱄⱅⰹ ⰿⱁⰾⱓⱔ ⰲⱏⰹ ⱀⱏⰹⱀⱑ-ⱓⱆ, ⰱⱃⰰⱅⰹⱑ ⰿⱁⱑ, ⰵⰾⰹⰽⱁⰶⰵ ⰲⰰⱄⱏ ⰵⱄⱅⰵ ⰱⱁⱔⱋⰵ ⱄⱔ ⰱⱁⰳⰰ ⰹ ⱅⰲⱁⱃⱔⱋⰵ ⰲ'ⱄⰵⰳⰴⰰ ⰵⰿⱆ ⱆⰳⱁⰴⱐⱀⰰⰰ, ⱂⱁⰿⱁⰾⰹⱅⰵ ⱄⱔ ⰵⰿⱆ ⰸⰰ ⰿⱔ ⱁⰽⰰⰰⱀⰰⰰⰳⱁ, ⰴⰰ ⱂⱃⰹⰴⰵⱅⱐ ⱀⰰ ⰿⱔ ⱄⰲⱔⱅⰰⱑ ⰵⰳⱁ ⰱⰾⰰⰳⱁⰴⱑⱅⱐ ⰲⰰⱎⰹⰿⰹ ⰿⱁⰾⰹⱅⰲⰰⰿⰹ ⰹ ⱄⱂⰰⱄⰵⱅⱐ ⰿⰹ ⰴⱆⱎⱘ ⰲⱏ ⰳⱁⰴⰹⱀⱘ ⱁⱀⱘ ⱄⱅⱃⰰⱎ'ⱀⱘⱙ ⰹ ⰲⰵⰾⰹⰽⱘⱙ, ⰵⰳⰴⰰⰶⰵ ⱂⱃⰹⰴⰵⱅⱐ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰹ ⱉⱅⰴⰰⱅⰹ ⱈⱁⱅⱔ ⰽⱁⰿⱆⰶⰴⱁ ⱂⱁ ⰴⱑⰾⱁⰿⱏ ⰵⰳⱁ. ⱄⰾⰰⰲⰰ ⰵⰴⰹⱀⱁⰿⱆ ⰱⱁⰳⱆ, ⱄⰲⱔⱅⱆ ⰱⰵⰸⱄⱏⰿⱃⱐⱅⱐⱀⱆ, ⰱⰾⰰⰳⱆ ⰹ ⱄⱅⱃⰰⱎ'ⱀⱆ, ⱂⱃⱑⱍⰹⱄⱅⱆ ⰿⰹⰾⱁⱄⱃⱐⰴⱆ, ⱂⱁⰴⰲⰹⰳⱏⱎⱆⰿⱆ ⱗⰸⱏⰹⰽⰹ ⰿⱁⰹ ⰱⰾⰰⰳⱁⰴⱑⱅⱐⱙ ⰲⱏⰸⰳⰾⰰⱄⰹⱅⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱏⰹ ⱄⱘⰴⱐⱀⱏⰹⱗ ⰹ ⱂⱁⰽⰰⰰⱀⱐⱑ ⰹ ⰾⱓⰱⱏⰲⰵ, ⱂⰰⰽⱏⰹ ⱄⱏⰸⰴⰰⱅⱏⰹ ⰴⱆⱎⰹ ⱂⱃⱁⱄⰲⱑⱋⰵⱀⱘ ⰹ ⱄⱃⱐⰴⱐⰲⱆⰹ ⰿⰵⱑ ⱂⱁⰴⱐⱍⱐⱀⱐ, ⰴⰰ ⰲ'ⱄⱑⰽⰰ ⰴⱆⱎⰰ ⱂⱁⱓⱋⰹ ⱄⰹ ⰹ ⱀⰰⱄⰾⰰⰴⰹⰲ'ⱎⰹ ⱄⱔ ⰹⰸⰲⱁⰾⰹⱅ' ⱄⱔ ⰲⱏ ⰶⰹⰸⱀⱏ ⰲⱑⱍⱐⱀⱘⱙ. ⰱⱁⰳⱆ ⰶⰵ ⱀⰰⱎⰵⰿⱆ ⱄⰾⰰⰲⰰ ⱀ'ⱀⱑ.

Ⱄⰾⱁⰲⱁ ⱀ̃ⱁ̃ ⰱⰾⰰⰶⰵⱀⰰⰰⰳⱁ ⰵⱇⱃⰵⰿⰰ.

ⱑⰽⱁ ⰲⱏⰸⰲⱃⰰⱋⰰⰵⱅⰵ ⱄⱔ ⰲⱏⱄⱂⱔⱅⱐ ⰵⰶⰵ ⰵⱄⱅⱐ ⱀⰰ ⱗⰸⱏⰹⱍⱐⱀⰰⱑ ⰴⱑⰾⰰ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⱂⱁⰴⱁⰱⰰⰵⱅⱐ ⰹⰸⱃⰰⱅⰹ, ⱑⰽⱁⰶⰵ ⰹ ⱂⱃⰰ-

*) *У Срезневскаго:* красьнъ

ⰲⰹⰴⰰ ⱄⰲⰵⱅⱏⱂⱃⱏ ⱁⱅⱏⱌⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱅⱏ ⰹ ⱑⰽⱁⰶⰵ ⱃⱁⰴⰵⰹ (ⱀⰰ ⰹⰳⱃⰹⱋⰰ) ⱄⱏ ⰹⰴⱁⰾⱁⱄⰾⱆⰶⰹⱅⰵⰾⰵⰿⱏ ⰹⰿⰰⱅⱏ ⱍⰵⱄⱅⱏ, ⱑⰽⱁⰶⰵ ⰹ ⰱⰾⰰⰶⰵⱀⱏⱀ*) ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾ' ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ.

ⰲⱑⱄⱅⰵ ⰾⱂ, ⰱⱃⰰⱅⱏⱑ ⰾⱓⰱⰹⰿⰰⰰ, ⰽⰰⰽⱁ ⰲⱏⰸⰲⱃⰰⱋⰰⰵⱅⰵ ⱄⱔ ⰲⱏⱄⱂⰵⱅⱏ ⰹ ⱂⰰⰽⱏⰹ ⱂⱁⱍⰵⱅⰵ ⱄⱔ ⱅⰲⱁⱃⰹⱅⰹ ⱁⰵⰸⱏⰹⱍⱏⱄⰽⰰⱑ. ⰲ'ⱄⱑ(ⰽⱏ) ⱂⱁⰽⱏⰹ ⱄⱔ ⱂⰾⱏⱅⱏⱄⰽⱏⰹⱈⱏ ⰹ ⰸⰾⱆⰿⰵⰹ ⱄⱔ ⱀⱁ ⱈⱃⰹⱄⱅⰰ ⰾⰹ ⱄⱏⰲⰾⱏⰽⰾⱏ ⰵⱄⱅⱏ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⱋⰰⱁⰵ ⱄⰾⱁⰲⰰ ⰲⱏⰸⰾⰰⱅⰾ ⰲⱏ ⰾⱏⱀⱏ ⱄⱁⰵⰾⱏⱀⱏⱂ; ⱑⰽⱁⰶⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰱⱁⰶⱏⱄⱅⰲⱏⱀⱏⰹⰿⱏ ⱄⰲⱁⰹⰿ ⰿⱄⱅⱏⰹ, ⱑⰽⱁ ⰹ ⱁ ⱂⱃⰰⱋⰾⱏⱀⱑ ⱄⰾⰳⰲⱁⱄⰹ ⱄⰾⰳⰲ ⰲⱏⱆⰾⰰⰾⰵⱅⱏ ⱋⰾⰳⰲⱑⱌⰹ ⰲⱏ ⰾⱏⱀⱏ ⱁⱀⱏ · ⰾⰰ ⰰⱋⰵ ⱁ ⱄⰾⰳⰲ'ⱁⱄⱁⱃⱏ ⱄⱁⰵⱅⱏ ⱄⰹⱌⱁⰲⰰⱑ ⱀⱁ ⱁⱄⰾⰰⰱⱏⱀⰰ, ⱅⱁ ⱁ ⰾⱑ-ⰾⱑⱃⱏ ⰿⰱⱁ ⱉ ⰽⰰⰽⱁ ⱄⰹ ⰱⱁⰵⰾⱁⰵⱅⱏ; ⰹ ⰰⱋⰵ ⱃⱁⱋⱁⱎⰹ ⱑⰽⱁ ⱀⰰ ⱄⱃⱑⰴⱁⰵ ⰹⱆⰲⱁⱄⱅⰹ ⰹ ⰲⱄⱑ ⱄⱂⱃⱁⰲⱑⰾⰰⱅⰹ, ⱀⱁ ⰾⱁⰲⱁⰾⱀⱁ ⰿⰹ ⰱⱁⰵⰾⱁⱅ' ⰲⱃⱑⰿⰵ ⰾⰰ ⰲⱄⱑ ⱄⱂⱃⱁⰲⱑⰾⱑ ⰱⱁⱆⰰⰽⱁⱀ'ⱀⱑ ⰾⱑⰾⰰ ⰹ ⰲⱁⱋⰹ.

ⰲⱏ ⱀⱁⰴⱑⰾⱓ ⰿⰵⱄⱁⱂⰿⱄⱅⱏⱀⱁⱓ. ⱑⰽⱁⰶⰵ ⱄⰾⰹⱎⰹⰿⱏ, ⰱⱃⰰⱅⱏⱑ, ⰱⰾⰰⰶⰵⱀⰰⰰⰳⱁ ⰴⰰⰲⰹⰴⰰ ⰲⱏ ⱂⱄⰰⰾⱅⰹⱃ(ⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰰ · ⱄⱁ ⰴⱏⱀⱏ ⰹⰶⰵ ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⰹ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ, ⰲⱏⰸⰴⱃⰰ)ⰴⱆⰹⰿⱏ ⱄⱔ ⰹ ⰲⱏⰸⰲⰵⱄⰵⰾⰹⰿⱏ' ⱄⱔ ⰲⱏ ⱀⱏ. ⰲⱏ ⱄⰲⱔⱅⱁⱓ ⱀⱁⰴⱑⰾⱓ ⰲⱏⱄⰿⱃⱑⱎⱁⱀⱏⱀ ⰱⱁ ⱁⱄⱅⱏ ⱂⱃⰰⱋⰴⱏ-ⱀⰹⰽⱏ ⰹ ⰶⰹⰸⱀⱏ ⱄⰲⱔⱅⰰⰰ, ⰲⱏ ⱀⱓⰶⰵ ⱄⱔ ⰴⰰⰵⱅⱏ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⱁⰾⰵⱀⰹⰵⰿⱏ ⰱⱁⰶⰹⰵ ⱅⱑⰾⱁ. ⱅⱑⰿ ⰶⰵ ⱀ'ⱀⱑ, ⰱⱃⰰⱅⱏⱑ, ⱉⱅⰲⱃⱏⰸⱏⱎⰵ ⰴⱑⰾⰰ ⱅⱏⰿ' ⱀⰰⰰ ⱁⰱⰾⱑⱌⱑⰿⱏ ⱄⱔ ⰲⱏ ⱁⱃⱆⰶⰹⰵ ⱄⰲⱑⱅⰰ, ⱂ ⱉⱅⱀⱓⰴⱆ ⰲ'ⱄⱑⱃⱏ ⰴⱏⰴⱏⱂⱃⱏ ⱉⱅⰲⱃⱏⰸⱑⰿ' ⱄⱔ, ⰹ ⱁⰴⱂⰰⰽⱁ ⰿⱁⰾⱓ, ⱄⱏⰲⰾⱑⱌⱑⰿ' ⱄⱔ ⰲⱁⱅⱏⱃⰰⰰⰳⱁ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ ⰹ ⱄⱏ ⰴⱑⰾⱏⰹ ⰵⰳⱁ, ⱁⰱⰾⱑⱌⱑⰿⱏ ⱄⱔ ⰲⱏ ⱀⱁⰲⰰⰰⰳⱁ ⰰⰴⰰⰿⰰ, ⰹⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⰲⱏ ⱈⱃⰹⱄⱅⰰ, ⰹ ⰲⱏ ⱂⱁⰸⰰⱀⰹⱄⰽⱏⰹⰵ ⰽⱏⰴⱀⰹ ⱀⰶⰵ ⱀⱁ ⱃⱁⰴⰹⱅⱁ, ⱀⰹ ⱂⰰⰽⱏⰹ ⰲⱏⱂⱃⱑⱋⰰⰹⱅⰵ ⱄⱔ, ⰴⰰ ⰵⰶⰵ ⰴⱁⰱⱃⱑ ⰴⰰⰱⱏⰹⰲⱎⰵ ⱂⰰⰽⱏⰹ ⰴⱏⰴⱑ ⱂⱁⰿⰹⱀⰰⰵⱅⰵ ⰹ ⱁⰱⱃⰰⱋⰰⱓⱋⰵ ⱄⱔ ⰲⱏⱄⱂⰵⱅⱏ ⱂⰰⰽⱏⰹ ⱅⰰⰶⰴⱁ ⱂⱃⰹⰵⰿⰾⰵ-(ⱅⰵ) ⰴⱑⰾⰰ ⰱⱁⰼⰵⰱⱁⰶⱏⱀⱏⱂⱃⱏ ⱄⱅⱏⱃⰰⱀⱏ, ⱋⱀⰴⰹ ⰹ ⱅⱃⱑⰱⱁⰲⰰⱀⱏⱑ ⰹ ⱄⰾⱁ-ⰲⰵⱄⰰ, ⰵⰶⰵ ⱄⱃⰰⰿⱏ ⰵⱄⱅⱏ ⰹ ⱉⱅⱃⱏⰹⱅⰹ ⰹ ⱀⰰ ⱄⱃⱑⰴⱁⰵ ⰹⰸⰲⱁⱄⱅⰹ. ⱉ ⰲⱁⰴⱁⰳⱏⰴⱁⰱⰰ ⱀⱁⱂⱃⰹⱑⰸⱀⰹⱀⰰ, ⱉ ⰲⱁⰴⱁⱀⱁⱀⰰⰲⰹⱄⱅⱏ ⰴⱁⰱⱃⰿ. ⰹ ⱀⱁⱀⰰ-ⰲⰹⰸⱅⱏ ⱍⰾⱁⰲⱑⱍⰰ ⱉⱅⱀⱁⱋⰹⱄⱅⰰⰰⰳⱁ ⰴⰿⱃⰰ, ⰽⰰⰽⱁ ⱅⰹ ⰹ ⰽⱏⱂⰿⱏⰶⰴⱁ ⱃⱁⰵⰴⱁⰶⱏⱄⱅⰲⱁⰿⱏ (ⱉⰰⱂⰹⱀⰰⰵⱅⰹ ⰹ ⰴⱏⱄⱅⰹⱅⰹ); ⰹ ⱈⱃⰹⱄⱅⰿ ⱉⰵⰲⰵⱋⱀ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱏⱂ ⰹ ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾⱏⱂ (ⰹ ⰵⰲⰰⱀⰳⰵⰾⰹⱄⱅⱏⱂ, ⱅⰵ)ⰶⰵ ⰹ ⱉⰰ ⰿⱀⱁⰳⰰ ⰿⰰⰾⱁ ⱋⰵⰾⰹ ⱂⱃⰹⱃⱁⰴⰹⱅⱏ · ⰰ ⰴⰹⱑⰲⱁⰾⱏ ⱉⱁⰲⱁⱅⱏ ⰳⱁⰵⱄⰾⰿⰹ ⰹ ⱂⰾⰵⱄⱏ-

---

*) *Въ ркп. у Срезневскаго:* бжсьны.

[illegible] *) [illegible]....

Судя по кирилловскимъ спискамъ уцѣлѣвшій листокъ принадлежалъ глаголическому сборнику поученій Ефрема Сирина, извѣстныхъ подъ заглавіемъ: «Книгы свѧтааго Ѥфрема глаголѥмыѩ грьчьскымь ѩзыкомь Паренесисъ». *Переводъ Ефрема Сирина сдѣланъ очень рано, въ первую эпоху литературной дѣятельности церковнославянской. Отдѣльныя слова изъ Ефрема встрѣчаются уже въ Сборникахъ XII ст. Славянскій переводъ важенъ и для критики текста греческаго.*

VI.

ОТРЫВКИ БОГОСЛУЖЕБНЫХЪ КНИГЪ.

1.

Изъ Синайскаго требника.

[illegible] **) [illegible]

---

*) *У Срезневскаго*: подвиже.

**) *У Срезневскаго:* дажди.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2.

Изъ панонско-моравскаго служебника по латинскому обряду (missarum liber glagoliticus).

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ⱀⰻⰵ ⰲⱑⱍⱐⱀⱁⰵ ⱂⱃⰻⱄⱀⱁ ⱀⰰⰿⱐ ⰱⱘⰴⰻ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ · ⱅⱐ ⰱⱁ ⱀⱐⰹ ⱄⰰⰿⱐ ⱁⱅⱐ ⱅⱐⰿⱐⱀⱐⰹⱈⱐ ⱁⱅⱐⰲⱁⰴⱁ ⰹ ⱁⱍⰻⱄⱅⰻ ⰹ ⰴⰰⱃⰴⱁⱂⱁ ⰹ ⰴⱁⱄⱅⱁⰻⱀⱁ ⰺⰸⰱⰰⰲⰻ, ⱈⱃⰺⱄⱅⱁⰿⱐ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐⰿⱐ ⱀⰰⱎⰺⰿⱐ.

Ⰿⱐⱎⱑ ·ⰵ̄· ⰲ ⱅⱁⰶⱐⰴⰵ. — Ⱀⰰⰴⱐ ⱁⱂⰾⰰⱅⱐⰿⱐ. Ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰵ-ⱀⱐⰹ ⱅⰵⰱⱑ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⱄⱐⰻ ⰴⰰⱃⱐ, ⰹⰶⰵ ⱅⱐⰹ ⰵⱄⰻ ⰴⰰⰾⱐ ⰹ ⱄⱐⱅⰲⱁ-ⱃⰻⰾⱐ ⱋⰻⱃⱐⰹⱃⱐⰲⱁ ⱃⰰⰴⰻ ⱅⰲⱁⰵⱔ ⰹ ⰶⰻⰲⱁⱅⰰ ⰹ ⱂⱃⱑⱄⱅⰰⰲⰾⰵⱀⰹⱑ ⱀⰰ-ⱎⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ ⰹ ⱄⱐⰲⱑⱄⱅⱐⰿⱁⰿⱐ ⱀⱐⰹ, ⱑⰽⱁ ⰱⰰⰾⱐⱄⱅⰲⱁ ⰵⱄⱅⱐ ⱅⱁ ⰶⰻ-ⰲⱁⱅⰰ ⰲⱑⱍⱐⱀⰰⰳⱁ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐⰿⱐ. — Ⱂⱁ ⰲⱐⱄⱔⰾⱑ. Ⰲⱐⱄⱔⰾⰰ ⱅⰲⱁ-ⰵⰳⱁ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⱀⰰⱄⱐⰹⱋⰵⱀⰻ ⱂⱃⱁⱄⰻⰿⱐ ⱅⱔ, ⱁⱅⱐ ⰲⱐⱄⱑⱈⱐ ⱂⱃⱁⱅⰹⰲⱔ-ⱋⰻⱈⱐ ⱄⱔ ⱀⰰⰿⱐ ⱄⱐⱂⰰⱄⰻ ⱀⱐⰹ.

Отрывокъ римско-католическаго служебника, открытый въ Кіевѣ, куда онъ привезенъ съ востока, изданный же И. И. Срезневскимъ въ Малоизвѣст. Памятн. Nro LXXVII, принадлежитъ, безспорно, къ замѣчательнѣйшимъ древностямъ глаголической письменности. Слѣды вліянія чешскаго на нарѣчіе церковное, сохранившее въ прочемъ разныя тонкости древнѣйшаго языка, указываютъ на панонско-моравскія страны, какъ мѣстопроисхожденіе этого памятника; правильное же употребленіе носовыхъ гласныхъ и полугласныхъ, наблюденіе мягкости небныхъ звуковъ и проч. заставляетъ полагать, что памятникъ этотъ или же подлинникъ его былъ нипиcанъ очень рано, по всей вѣроятности, въ теченіи X вѣка, въ то время, когда въ упомянутыхъ странахъ славянское богослуженіе еще существовало, поддаваясь только вліянію обрядовъ западной церкви, которые отразились, конечно, и на составъ служебныхъ книгъ.

КИРИЛЛОВСКІЕ ПАМЯТНИКИ.

I.

САВИНА КНИГА (EVANGELIORUM LIBER PRESBYTERI SABBAE).

1.

Мате. VII. 1—8.

1. Рече господь· не осѫждаите, да не осѫдите сѧ. 2. о немьже
сѫдѣ сѫдите сѫдатъ вамъ, и въ нѭже мѣрѫ мѣрите мѣритъ сѧ
вамъ. 3. что же видиши сѫчъць въ очесе братоу своемоу, а въ
очесе своемь брьвъна не видиши; 4. ли како речеши братоу свое-
моу· остани да възъмѫ сѫкъ въ очесе твоемь; 5. лицемѣре, изъ-
ми прьвѣе брьвно въ очесе твоемь, и тогда оузъриши изѧти сѫкъ
въ очесе брата твоего. 6. не дадите свѧщенниѩ пъсомъ, ни пола-
гаите бисъры вашѧ прѣдъ свиниѩми, да не поперѫтъ ихъ ногами
своими и вращьше сѧ поперѫтъ васъ. 7. просите, и дастъ сѧ
вамъ· ищѣте, и обрѧщете· тлъцѣте, и отврьзѫтъ сѧ вамъ. 8. всакъ
бо просѧи приемлетъ, и ищѧи обрѧщетъ, и тлъкѫщюмоу отврь-
зѫтъ сѧ.

1. да не осѫждени бѫдете *з. м. а. о.* 2. имьже бо сѫдомь *з. м. а. о.* *вм.* сѫдатъ *въ ркп.* сѫдасѧ *съ надстрочною прибавкою* тъ. възмѣратъ

з. а. възмѣрить сѧ *м. о.* 3. сѫчьць *з. а.* сѫчецъ *м.* сѫчець *а.* въ оцѣ
з. м. въ очеси *а. о.* братра *з. м.* брата *а. о.* бръвъна *м. а.* брьвна *з.*
еже естъ въ оцѣ твоемь *з. м. а.* не чюеши *з. м. а. о.* 4. братроу *м.*
остави и изъмѫ *з. м. о.* остави да изъмѫ *а.* сѫчець из-очесе твоего *з.*
м. а. о. 5. из-очесе твоего *з. м. о.* изъ ока твоего *а.* сѫчьць из-очесе
б. т. *з. м. а. о.* 6. ст҃аго *з. м. а. о.* помѣтаите *з. м. а. о.* бисеръ ва-
шихъ *з.* бисьръ в. *м.* бисерь в. *а.* бисъръ в. *о.* враштьшѧ *з.* враштьше
м. а. о. растръгнѫтъ *з. м. а. о.* 7. отвръзетъ сѧ *з. м. а. о.* 8. обрѣ-
таетъ *з. а. о.* обрѣтаатъ *м.* отвръзетъ сѧ *з. м. а. о.*

2.

Матѳ. XII. 30—37.

30. **Рече господь· не сыи съ мноѭ на мѧ естъ, и не събираѧи**
съ мноѭ растачаетъ. 31. **тѣмь же глаголѭ вамъ· всакъ грѣхъ и**
хоуление отъдастъ сѧ чловѣкомъ, а доуховьное хоуление не отъ-
дастъ сѧ чловѣкомъ. 32. **и иже аще речетъ слово на сына чло-**
вѣчьскаго, отъдастъ сѧ емоу· а иже речетъ на доухъ свѧты, не
отъдастъ сѧ емоу ни вь сь вѣкъ ни вь градѫщии. 33. **или творитъ**
дрѣво доброе агодѫ емоу добрѫ, или творитъ дрѣво прахнѣно и-
агодѫ емоу изгнилѫ· отъ агоды бо дрѣво знаетъ сѧ. 34. **племѧ**
аспидово, како можете добро глаголати лѫкави сѫще; отъ из-
бытъка бо оуста срьдьцю глаголѭтъ. 35. **благы чловѣкъ отъ блага**
съсѫда износитъ благаѭ, и лѫкавы чловѣкъ отъ лѫкава съсѫда
износитъ лѫкаваѭ. 36. **глаголѭ же вамъ, ѩко всакъ глаголъ**
праздьнъ егоже аще глаголѭтъ чловѣци, въздадѧтъ о немь слово
вь дьнь сѫдьны. 37. **отъ словесъ бо своихъ оправьдиши сѧ и отъ**
словесъ своихъ осѫдиши сѧ.

30. иже нѣстъ съ мноѭ *з. м. а. о.* иже не събираетъ *з. м. а. о.*
растачаатъ *м.* 31. сего ради *з. м. а. о.* вьсѣкъ *з. м. а.* вьсакъ *о.* хоула
м. а. о. власвимиѣ *з.* ѣже на доухъ хоула *м. а.* ѥже н. д. хоула *о.*
ѣже н. д. власвимиѣ *з.* отъпоустить сѧ *з. м. а. о.* 32. иже коливьдо

з. м. а. о. на сынъ чл҃вчскы *м. о.* ч҃скъ *з.* на сына człовѣчьскааго *а.* граджштии *з. а.* о. бждѫщии *м.* 33. ли сътворите *з. м. а.* или с. *о.* плодъ *з. м. а. о.* дрѣво зъло *з. м. а. о.* зълъ *з. а. о.* золъ *м.* отъ плода бо дрѣво познано бѫдетъ *з. м. а. о.* 34. иштадига ехидънова *з. м. а. о.* зъли сѫще *з. м. а. о.* 35. добры чл҃вкъ *з. м. а. о.* съкровишта *з. м. а. о.* добраѣ *з. м. а. о.* зълы чл҃вкъ *з. м. а. о.* отъ зълааго съкровишта *з. м. а. о.* 36. ѣко вьсѣко слово праздъно еже аще рекѫтъ *з. м. а. о.* въздадѧтъ *з. м. а. о.* словесы своими осѫдиши сѧ *з. м. а.* отъ словесъ своихъ *о.*

3.

Матѳ. XV. 32—38.

32. **Призъва Інсоусъ оученикы своѧ и рече имъ· милъ ми естъ народъ, ꙗко третиі дьнь присѣдатъ мѧ и не имѫтъ чесо ꙗсти· и не хощѫ ихъ не ꙗдъшъ отъпоустити, да не ослабѣѭтъ на пѫти. 33. глаголаша емоу оученици его· къде оу насъ въ поустѣ мѣстѣ хлѣбъ толико, ꙗко насытити народъ толикъ; 34. глагола имъ Інсоусъ· колико хлѣбъ имате; они же рѣша· .з҃. и мало рыбиць. 35. и повелѣ Інсоусъ народоу възлещи на земи, 36. и приимъ хлѣбъ и рыбѫ, похваль прѣломи и дастъ оученикомъ Інсоусъ, а оученици народоу. 37. и ѣша вси и насытиша сѧ, и възѧша избытъкъ оукроухъ .з҃. кошьниць плънъ, 38. и ѣдъшихъ бѣ .д҃. тысѧща развѣ женъ и дѣтиі. 38. и отъпоущь народъ вълѣзе въ корабъ, и прѣиде въ прѣдѣлы могъдаламъ.**

32. милосръдоуѭ о народѣ *з. м. а. о.* ѣко оуже три дни присѣдатъ мьнѣ *з. м. а. о.* да не како ослабѣѭтъ *з. м. а. о.* 33. отъ кѫдоу (кѫдѣ *м.*) възьмемъ н. п. м. хлѣбы *з. м. а.* отъкѫдоу намъ в. п. м. хлѣбъ толико *о.* толико народа *з. м. а. о.* 34. рыбиць *з. м. а. о.* 35. на земли *з. м. а. о.* 36. приемъ .з. хлѣбъ и рыбы *з. м. о.* хлѣбъ и рыбѫ *а.* хвалѫ въздавъ *з. м. а. о.* 37. възаса *м.* избытъкы *з. м. а. о.* исплънь *з. м. а. о.* 38. бѣша четыри тысѫшта мѫжь *м.* бѣаше *з. о.* бѣ *а.* тысашта *з.* тысѫшта *а.* дѣтеи *м. а.* въ корабь *з. м.* корабъ *а.* корабль *о.*

4.

Матө. XXII. 15—22.

15. **Съвѣтъ створиша фарисеі на Ісоуса ꙗко да обльстатъ і**
словомъ. 16. **и посълаша къ немꙋ оученикы своа съ Иродиꙗнины**
глаголѫще· оучителю, вѣмъ ꙗко истиньнъ еси и пѫти божию въ
истинѫ оучиши, и не печеши са ни о чесомъже, не зьриши бо
на лица чловѣкомъ. 17. **рьци ꙋбо намъ, что ти са мьнитъ; до-**
стоинъ ли ны дати цѣсарю киньсь или ни; 18. **разоумѣвъ же**
Ісоусъ лѫкавьство ихъ рече имъ· что ма искоушаете лицемѣри;
19. **покажѣте ми скьлаѕь киносовы. они же принесоша емꙋ пѣ-**
наѕь. 20. **Ісоусъ же глагола имъ· что є дѣло се и напсание;**
21. **глаголаша емоу· цѣсарево. глагола имъ Ісоусъ· въздадите**
оубо цѣсарева цѣсареви и божиꙗ богови. 22. **и слышавъше ди-**
виша са, и оставльше его отидѫ.

16. и посылаѭтъ *з. м. а. о.* съ иродиѣны *з. м. а. о.* и не родишѫ
ни о комь же *з. м. а.* не брѣжеши ни о чемь же *о.* на лице *з. м. о.* на
лица *а.* 17. достоитъ *а.*, *въ сав. кн.:* достоинъ, *з. м. о.:* достоино ли
естъ дати кинъсъ *з. м. о.* кинось *а.* кесареви *з. м. о.* цреви *а.* 18. окоу-
шаете *з.* окоушаате *м.* искоушаете *а. о.* ѵпокрити *з. м. а. о.* 19. пока-
жите *з. м. а.* покажѣте *о.* скълаѕъ кинъсъны *з.* склазъ к. *м.* ѻбразъ
киносьнъі *а.* цатѫ киньсьнѭѭ *о.* принѣса *з. м. а.* принесоша *о.* 20. чиі
естъ образъ сь *з. о.* образось *м. а.* напсание *з.* написание *м. а. о.*
21. кесаровъ *з. м.* кесаревъ *а.* кесарево *о.* кесарова кесареви *з.* кеса-
рева кесарю *а.* кесарева кесареви *м. о.* *Въ Сав. кн. слово это написано*
вездѣ въ сокращенномъ видѣ цревъ *и т. д.*

5.

Марк. V. 24—34.

24. **Идѣше по Ісоусѣ народъ многъ, и оугнѣтахѫ і.** 25. **и**
се жена едина сѫщи въ точении крьве лѣтъ .ві., 26. **и много по-**

страдавъши отъ (многъ) врачевъ и иждивъши все свое (добро), и
ни единоя польза обрѣтъши нъ пауе въ горе въпадъщи, 27. слы-
шавъши Iисоуса, пришъдъши (въ народѣ) съ зади прикосн҄ѫ са
ризѣ его· 28. глаголаше бо ѩко аще прикосн҄ѫ са (понѣ) ризѣ его,
съпасена бѫдѫ. 29. и абие исяхнѫ источьникъ кръви ея, и ра-
зоумѣ тѣломъ ѩко цѣ(лѣ)етъ отъ раны. 30. и абие Iисоусъ ощюшь
в себѣ силѫ ишъдъшѫѭ отъ него, обращь са въ народѣ глаголаа-
ше· кто прикоснѫ са ризахъ моихъ; 31. и глаголаша емѹ оуче-
ници его· вида народъ оугнѣтаѭщь та, и глаголеши· кто прикос-
нѫ са мнѣ; 32. и озираше са видѣти створьшѫѭ се. 33. жена же
оубоявъши са и трепещѫщи, вѣдѫщи еже бысть ei, прииде и при-
паде къ немоу и рече емоу всѫ истинѫ. 34. Iисоусъ же рече (ей·
дъщи), вѣра твоя съпасе та· иди съ миромъ.

24. оугнѣтаахѫ *з. а. м. о. у.* 25. течении *а.* точение *у* кръвьни *о.*
26. врачъ *у.* врачеи *а.* отъ мъногъ балии *м.* издаѣвъши *а.* польѕа *м.*
въпадъши *а. о.* пришьдъши *з. м.* 27. о Iс҃ѣ *всѣ проч.* 29. кръве *з. а.*
м. у. кръви *с. о.* цѣлѣатъ *м.* ицѣлѣетъ *з.* ицѣлѣ *у.* исцѣлѣ *о.* цѣла
естъ *а.* 30. ощоути *а. у.* ишьдъшѫ *з. у.* ишедъшѫ *а, м.* ризъ *з.* 31. ви-
диши *а. м. о. у.* 32. огладааше *а. о. у.* 34. дръзаи дъщи *о.* въ миръ *а.*

6.

Марк. IX. 17—31.

17. Чловѣкъ единъ прииде къ Iисоусові кланѣа са емоу и
глагола· оучителю, приведохъ сынъ мои къ тебѣ, имѫщь доухъ
нѣмъ и глоухъ, 18. иже аще колижьдо иметъ i разбиетъ i, и
пѣны тѣщитъ скрьгьща зѫбы своiми и оцѣпѣнѣетъ· и рѣхъ оуче-
никомъ твоiмъ да иженѫтъ i, и не възмогѫ. 19. онъ же рече
нимъ· ѡ роде невѣрьны, до колѣ бѫдѫ съ вами; до колѣ трьплѫ
вы; принесѣте i къ мнѣ. 20. и принесоша къ немоу, и видѣвъ
доухъ сътрасе i, и падъ на земи валѣаше са пѣны тѣща. 21. и

въпроси Інсоусъ отьца его· колико лѣтъ отъ нелиже се бысть
емѹ; онъ же рече емоу· из отроучины· 22. и многащи і въ огнь
въврьже и въ водѫ, да і бы потопилъ· нъ аще хощеши, помози
ми милосрьдовавъ о мнѣ. 23. Інсоусъ же рече емоу· аще може-
ши вѣровати; вся възможьна вѣроующюмоу. 24. и абие възъпи
отьць отроуяте съ слъзами глагола· вѣроуѭ господи, помози
моемоу невѣрьствию. 25. видѣвъ же Інсоусъ ѩко сърищетъ ся
народъ запрѣти доухоу неуистоумоу (и) глагола емоу· нѣмы,
глѹхы доуше, азъ ти велѭ, изиди из него. 26. и възъпивъ и
много ся пржжавъ изиде· и бысть ѩко мрьтвъ и мнози глаголахѫ
ѩко ѹмрѣтъ. 27. Інсоусъ же ѹ имъ за рѫкѫ въздвиже и постави.
28. и въшьдъшю емоу вь домъ оуученици его въпрашахѫ і еди-
ного· ѩко мы не могохомъ изгнати его; 29. и рече имъ· тъ
родъ иничимъже не можетъ изити тъкмо молитвоѭ и постомъ.
30. и отъ тѫдоу ишьдъше идѣхѫ сквозѣ Галилеѭ и не хотѣше да
не кто оувѣстъ. 31. оучаше бо ѹченикы своя и глаголаше имъ, ѩко
сынъ уловѣчьскы прѣданъ бѫдетъ въ рѫцѣ уловѣчьсцѣ и оубиѭтъ
і, и оубиенъ бывъ въ третиі днь вьскрьснетъ.

17. привѣсъ *з. м. а.* сына моего имѫща *а.* 18. идеже аще колижь-
до *а.* идеже колижьдо *о.* разбиваатъ *з. м. omiss. а. о.* и скрьжьштетъ *з.*
м. а. о. оцѣпѣнѣваетъ *а.* не възмогошѧ *о.* 19. невѣрьнъ *з. м. а. о.* въ
васъ бѫдѫ *з. м. а. о.* 20. принѣсѧ *з. м. а.* 21. к. лѣтъ естъ *з. м. а. о.*
одънелиже *м.* 22. многашьдъ *о.* множицеѭ *з. м. а.* би погоубилъ *з. м. а.*
бы п. *о.* намъ — о насъ *з. м. а. о.* 24. невѣрию *а.* 25. изити *м. о.*; *адд.*
и къ томоу не вьниди въ нь *з. м.* (вьнити *а. о.*) 27. емъ *м.* и въста *з.*
м. а. о. 28. не възмогомъ *з. м. а.* възмогохомъ *о.* 29. не иматъ ни-
чимьже изити *з.* 30. да и къто *з.* да къто *м.* да никътоже не оув. *а.*

7.

Лук. II. 1—52.

1. Изиде повелѣние отъ кесаря Авьгоуста написати вся вьселе-
нѫѭ. 2. се написание бысть (прѣвое) владѫщюмоу Сирией Кири-

нью. 3. и идѣхѫ вси, къждо написатъ сѧ къ свої градъ. 4. възиде
же и Ѡсифь отъ Галилеѩ (из) града назаретьска къ Июдеѭ въ градъ
Давидовъ иже нарицаетъ сѧ Виѳьлеомъ, за не(же) бѣ(аше) отъ
домоу и отъ отьчьствиꙗ Давидова, 5. написати сѧ съ Маріеѭ
обрѫченоѭ емоу женоѭ, сѫщеѭ непразноѭ. 6. бысть же егда
быста тоу, испльниша сѧ дьние родити ѥй, 7. и роди сынъ свої
прьвѣньць, и повитъ і и положи въ ꙗслѣхъ, за не не бѣ има мѣ-
ста въ обители. 8. и бѣхѫ пастоуси въ тоіжде странѣ бьдѧще и
стрѣгѫще стражѫ нощьнѫѭ о стадѣ своемь. 9. и се аггелъ гос-
подьнь ста въ нихъ и слава господьниꙗ осиꙗ ꙗ, и (оу)бошѧ сѧ
страхомъ велиемь. 10. и рече имъ аггелъ· не боите сѧ· се бо
благовѣстоуѭ вамъ радость велиѭ, ꙗже бѫдетъ вьсѣмъ людьмъ,
11. ꙗко роди сѧ вамъ (дьньсь сьпасъ иже естъ) Христосъ
господь, въ гра(дѣ) Давидовѣ. 12. и се вамъ знамение· обрѧ-
щете младеньць повитъ (и) лежащь въ ꙗслехъ. 13. и вьнезаапѫ
бысть гласъ (съ) аггеломъ множъство воинъ небесьскыхъ (хва-
лящиихъ бога и глаголѭщиихъ·) 14. слава въ вышьниихъ богоу и
на земи миръ въ чловѣцѣхъ благоволение. 15. и бысть ꙗко
отидѫ отъ нихъ аггели на небо, и чловѣци пастоуси рѣшѧ дроугъ
къ дроугу· прѣидѣмь оубо до Виѳьлеома и видимъ глаголъ сь
бывъшиі иже господь съказа намъ. 16. и придѫ подвигъше
сѧ, и обрѣтѫ Маріѭ (сѣдащѫ) же и Ѡсифа и младеньць лежащь
въ ꙗслѣхъ· 17. видѣвыше (же) съказаша о гласѣ (и о глаголѣ)
глаголанѣмь имъ о отроучѧте семь. 18. и вси слышавъшеі
дивиша сѧ о глаголанѣхъ отъ пастоухъ къ нимъ· 19. Маріꙗ же
съблюдаше вьсѧ глаголы сиꙗ съслагаѭщи въ срьдьци своемь.
20. и възвратиша сѧ пастоуси, славѧще и хвалѧще бога отъ
вьсѣхъ ꙗже слышаша и видѣша ꙗкоже глаголано къ нимъ (бысть).
21. И егда испльниша сѧ .и҃. дьнъ да обрѣжѫтъ і, нарѣшѧ (же) имѧ
емоу Іисоусъ, нареченое аггеломъ прѣжде даже не зачатъ сѧ въ
чрѣвѣ. 22. и егда испльниша сѧ дьние очищениꙗ, по законоу
Моисеовоу, възнѣсѧ отроча въ Иероусалимъ поставити прѣдъ гос-
подьмь, 23. ꙗкоже естъ писано въ законѣ господьни, ꙗко вьсакъ
младеньць мѫжьска полоу разврьзаѧ ложесна свѧто господеви на-

речетъ сѧ, 24. и дати жрътвѫ по реченоумоу въ законѣ господь-
ни, .в҃. грьлицѧ (и)ли .в҃. пьтеньца голѫбина. 25. И се чловѣкъ
въ Ѥроусалимѣ, ѥмоуже имѧ Сьмеонъ, чловѣкъ сь праведьнъ и
чьстивъ, чая оутѣхы Израилевы, и доухъ бѣ святъ въ немь·
26. и бѣ ѥмоу отъвѣщано доухомь святымь, не видѣти съмрьти
прѣжде даже не видитъ Христа господьня. 27. и приде доухомь
въ црькъвь· и егда оувѣдѣста родителѣ отроча Iисоуса створити
има по обычаю законьноумоу о немь, 28. и тъ приятъ ꙇ на рѫкоу
своею и благослови Сьмеонъ бога и рече· 29. нынѣ отъпоущае-
ши раба твоего, владыко, по глаголоу твоемоу съ миромъ,
30. яко видѣстѣ очи мои съпасение твое, 31. еже еси оуготово-
валъ прѣдъ лицемь всѣхъ людии, 32. свѣтъ въ отъкрьвение язы-
комъ и слава людии твоихъ Израилю. 33. и бѣ отьць (Иосифъ) его
и мати (его) чюдяща сѧ о глаголемыхъ о немь. 34. и благослови
ꙗ Съмеонъ и рече къ Марии матери его· се лежитъ сь на пада-
ние и на въстание многомъ въ Израили и (въ) знамение прѣречьно.
35. и тебѣ самои доушѫ пр(о)идетъ орѫжие, да отъкрыѭтъ (сѧ)
отъ многъ срьдьць помышление. 36. и бѣ Аньна пророчица,
дъщи Фанаилева, отъ колѣна Асѵрова· си заматорѣвъши вь дьньхъ
мнозѣхъ, живъши съ мѫжемь .ꙁ҃. лѣтъ отъ дѣвьства своего,
37. и та вьдова до .п҃. и .д҃. лѣтъ, яже не отхождаше отъ црькъве
постомъ и молитвоѭ слоужащи дьнь и нощь. 38. и та вь (тъ) часъ
приставъши исповѣдаше сѧ господеви и глаголаше о немь всѣмъ
чаѭщимъ избавлениꙗ въ Ѥроусалимѣ. 39. и яко съконьчаша сѧ
вса по законоу господьнию, възвратиша сѧ въ Галилеѭ въ градъ
свои Назареѳь. 40. отроча же растѣше и крѣплѣше сѧ (доухомь)
и испльнѣѩ сѧ прѣмѫдрости, и благодѣть божиꙗ бѣ на немь.
41. и хождаста родителѣ его по вса лѣта въ Ѥроусалимъ въ праз-
никъ пасцѣ. 42. и егда бысть .ві. лѣтѣ, въходѧщемъ имъ въ
Ѥроусалимъ по обычаю праздника, 43. и коньчавъшемъ сѧ дьньмъ,
възвращаѭщемъ сѧ имъ оста отроча Iисоусъ въ Ѥроусалимѣ, и
не чюста родителѣ его. 44. мьнѣвъша же ꙇ въ дроужинѣ сѫща
придоста дьни .е҃. и искаста его въ рождении и въ знании, 45. и
не обрѣтъша его възвратиста сѧ въ Ѥроусалимъ възискаѭща его.

46. и бысть по трьхъ дньхъ обрѣтоста і въ црькъви сѣдащѧ по срѣдѣ оучитель и послоушающѧ ихъ и въпрашающѧ а· 47. оужа-(са)хѫ сѧ вси послоушающиеі его о разоумѣ и о отъвѣтѣхъ его. 48. и видѣвъша і дивиста сѧ, и рече къ немоу мати его· чадо, что створи нама тако; се отьць твоі и азъ скрьбащѧ искаховѣ тебе. 49. и рече къ нима· что ꙗко искаста мене; не вѣста ли ꙗко еже есть отъ отьца моего вь тѣхъ достоітъ ми быти; 50. и та не разоумѣста глагола иже рече има. 51. и сънидѥ съ нима и приде въ Назареѳь, и бѣ повиноуѧ сѧ има и мати его всѧ съблюдаше глаголы сиꙗ въ срьдьци своемь. 52. Іисоусъ же спѣꙗше прѣмѫдростиѭ и тѣломъ и благодѣтиѭ отъ бога и чловѣкъ.

1. заповѣдь *а.* августа *а.* написати *з. а. м. о.* 2. написание *а. м. о. вм.* киринью *въ ркп.* куриеѭ, соуриеѭ и куриниеѭ *а.* суриеѭ и киринию *м.* куриньи *з.* куриниоу *о.* 3. кождо *з.* къждо *а.* къждо *м.* къждо *о.* написатъ са *а.* 4. витлеемъ *м.* витьлеемъ *з. а.* виѳлеемъ *о.* за не *з. а. м. о.* 5. написати са *м. о.* написатъ са *а.* обрѫченѫѭ *з. м. а.* сѫштѫѭ *з.* непраздъноѭ *з. м. а.* 6. бысте *з. м. а.* да родитъ *а.* 7. обитъ и *а.* обитѣльна *з.* въ обитѣль *о.* 8. пастыри *з. м. а.* пастоуси *о.* 10. благовѣствоуѭ *з.* благовѣщаѭ *м. а.* 11. дьнесь спсъ иже есть *з. м. а.* 13. вои *м. а. о.* 15. отидоша *о.* пастыри *з. м. а.* 16. придоша, обрѣтоша *о.* 17. *omiss.* и о *з. м. а. о.* о отрочати *а. о,* 18. пастырь *з. м. а.* 20. пастыри *з. м. а.* 21. испльни са *з. а.* осмь дьнии *м. з. а.* 22. приближиша са *з.* очиштениѣ ею *з. м.* възнесоша *о.* 24. кагрьличишта *з. м. а.* 25. Сумеонъ *м. а.* Семьонъ *з.* сь правьдьнъ *з. м. о.* 27. въвѣсте *з. м.* вьзнѣсте *а.* въведоста *о.* 29. отъпоустиши *м. а. о.* поустиши *з.* 30. видѣсте *з. м. а. о.* 32. въ окрьвение *з. м. о.* славѫ *з. м. а. о.* лидии *м.* 34. падение *м. о.* 35. *въ ркп.* помышление 36. асоурова *м.* заматерѣвъши *з. о.* 40. благодать *м. о.* 41. хождаашете *з. м. а.* 42. дъвою на десате лѣтоу *м. а.* въсходаштемъ *з. а. о.* вьшедъшемъ *м.* 43. к. дьни *з. м. а. о.* отрокъ *м. а. з. о.* не чюсте *а.* не чю иосифъ и мати его *м. о.* 44. придете *з. м.* прѣидосте *а.* идоста *о.* дниі .е. *ошибочно вм.* дьни пѫть *какъ въ а.,* дьне пѫть *о., м.* пать дьне *съ выскобленною буквою* и, *повидимому было* пать дьнеи, *изъ глагол.* є *исправл.* ж. искаашете *з. м. а.* 45. възвратисте *з. а. м.* 46. обрѣтете *а. м.* обрѣтосте *з.* въ црьнве *з.* 47. *въ ркп.* оужахѫ. 48. дивисте са *з. м. а.* 49. искаашета *з. м. а.* ѣже сѫтъ отьца моего въ тѣхъ *з. м. о.* въ тѣхъ ѣже с. о. м. *а.* 50. разоумѣсте *з. м.* 52. благодатиѭ *м. о.*

8.

Іоан. XV. 18—27.

18. **Аще миръ васъ ненавидитъ, вѣдите ꙗко мене прѣжде**
васъ възненавидѣтъ. 19. **аще отъ мира бысте были, миръ ѹбо**
своѧ бы любилъ· ꙗко же отъ мира нѣсте, нъ азъ избрахъ вы отъ
мира, сего ради ненавидитъ ва(съ) миръ. 20. **помьните слово**
еже азъ рѣхъ вамъ· нѣстъ рабъ болиі господа своего. аще мене
изгнашѧ, и васъ иждєнѫтъ· аще слово мое съблюдошѧ, и ваше
съблюдѫтъ. 21. **нъ си вьсꙗ створꙗтъ вамъ за имѧ мое, ꙗко не**
вѣдѧтъ посълавъшаго мѧ. 22. **аще не быхъ пришьлъ и глаголалъ**
имъ, грѣха не бышѧ имѣли· нꙑнꙗ же и вины не имѫтъ о грѣсѣ
своемь. 23. **ненавидѧі же мене и отьца моего ненавидитъ.**
24. **аще дѣлъ не быхъ створилъ вь нихъ, ихъже инъ никтоже не**
створи, грѣха не бышѧ имѣли· нꙑнꙗ же видѣшѧ и възненавидѣшѧ
мене и отьца моего. 25. **нъ да събѫдетъ сѧ слово псаное въ за–**
конѣ ихъ, ꙗко възненавидѣшѧ мѧ спыти. 26. **егда же придетъ**
параклитъ егоже азъ посълѭ вамъ отъ отьца, доѹхъ истовꙑ иже
отъ отьца исходитъ, тъ повѣдаетъ о мнѣ. 27. **и вы же повѣдаите**
ꙗко искони съ мъноѭ есте.

18. възненавидѣ *з. м. а. о.* 19. бисте были *м. а.* любилъ би *з. м. а.* 20. болеи *м.* мене изгънаша *з. м. о.* мѧ изгьнаша *а.* вы нждєнѫтъ *а. о.* съблюсѧ *м. а.* 21. вьсѣ *з. м. а.* посълавъшаего *з.* посълавъшаaго *м. а. о.* 22. не бимь *з. м.* не бимъ *а.* не бѫ имѣли *з. м. а.* 24. не бимь сътво-рилъ *з. м.* не бѫ *з. м.* 25. писаное *м. а.* спъіти *з. м. а.* без-оума *о.* 26. истиньнъі *з. м. а. о.* съвѣдѣтельствоуетъ *з. а. о.* съвѣдѣтельствоу-оутъ *м.* 27. съвѣдѣтельствоуите *з. а. о.* съвѣдѣтельствоуоуте *м.*

9.

Іоан. XVIII. 28—40.

28. Ведошѧ Іисоуса отъ Каіафы въ преторъ· бѣ же заоутра·
и ти не вънидѫ въ преторъ, да не осквръната сѧ нъ да ꙗдѧтъ
пасхѫ. 29. изиде же Пилатъ съ ними вънъ и рече· кѫѭ рѣчь
приносите на чловѣка сего; 30. отъвѣщашѧ же и рѣшѧ емоу·
аще не бы былъ зълодѣі, не быхомъ его прѣдали тебѣ. 31. рече
же Пилатъ· поимѣте і вы и по законоу вашемоу сѫдите емоу.
рѣшѧ же емѹ Июдеі· намъ не достоітъ оубити никогоже. 32. да
слово Іисоусово събѫдетъ сѧ еже рече клепля коеѭ съмрьтиѭ
хотѣше оумрѣти. 33. вънидe же пакы Пилатъ въ преторъ и гла-
гола къ Іисоусоу и рече емѹ· ты ли еси цѣсаръ июдеіскъ;
34. отъвѣща емѹ Іисоусъ· о себѣ ли се ты глаголеши, или инии
тебѣ о мнѣ рѣшѧ; 35. отъвѣща емоу Пилатъ· еда азъ жидовинъ
есмь; родъ твоі архиереі тѧ прѣдашѧ мьнѣ· что еси створилъ;
36. отъвѣща Іисоусъ· цѣсарьствие мое нѣстъ отъ мира сего.
аще отъ сего мира бы было цѣсарьствие мое, слоугы моѩ ѹбо
подвиглы сѧ бышѧ, да не прѣданъ быхъ Июдеомъ· нынѣ же цѣ-
сарьствие мое нѣстъ отъ сѫдѹ. 37. рече же емѹ Пилатъ· ѹбо
цѣсарь ли ты еси; отъвѣ(ща) Іисоусъ· ты глаголеши ꙗко цѣсаръ
ѥсмь· азъ на се родихъ сѧ и на се приідъ въ миръ, да повѣдаѭ
истинѫ· всакъ же иже есть отъ истины послоушаетъ гласа моего.
38. глагола емоу Пилатъ· что есть истина; и се рекъ пакы изиде
къ Июдеомъ и глагола имъ· азъ ни единоѩ же вины обрѣтаѭ
въ немъ. 39. есть же обычаи вамъ, да единого вамъ отъпоущѫ
на пасхѫ· хощете ли да отъпоущѫ вамъ цѣсара июдеіска;
40. възъпишѧ же вси глаголѭще· не сего нъ Варавѫ. бѣ же Ва-
равва разбоиникъ.

28. вѣсѧ *з. а.* 29. къ нимъ *з. а. о.* вонъ *а.* 30. не би былъ *з. м. а.*
не бимъ *а.* бимь *м.* бихомъ *з.* 32. клепла *з. м. а.* назнаменава *а.*

33. *въ сав. кн.* цр҃ъ, *з. а. о.* цр҃ь, *м.* цср҃ъ. 35. родъ твои і архиереи *м.* (*з. а. о. безъ* и). 36. *сав. кн.* цр҃ствие, *м.* цср҃ство, *з.* цр҃со, *а.* цр҃ство, *о.* цр҃ьство, би было *з. м. а.* подвизалъı *з. о.* подвиꙁалъı *м. а.* бишѧ *а.* бъıшѧ *з. м. о.* бимъ былъ *а.* бимь *з. м.* 37. цр҃ь *з.* цр҃ъ *а.* цср҃ь *м.* *сав. кн.* цр҃ъ, въ вьсь миръ *м. з.* весь миръ *а.* придохъ въ миръ *о.* съвѣдѣтельствоуѭ истинѫ *з.* о истинѣ *м. а.* послоушьствоуѭ *о.* послоушаатъ *м.* 39. цр҃а *с. о.* цр҃ѣ *з. а.* цср҃ѣ *м.*

Примѣчаніе. Буква имѣющая въ Сав. книгѣ значеніе неіотированнаго малаго юса, въ подлинникѣ отличается отъ іотированнаго (обыкновеннаго ѩ) ѧ горизонтальной чертой, образующею троеугольникъ; такимъ образомъ въ рукописи буква имѣетъ видъ ѧ. Вмѣсто этого ѧ попадаетъ только очень рѣдко ѧ.

II.

ОТРЫВОКЪ ЕВАНГЕЛЬСКИХЪ ЧТЕНІЙ УНДОЛЬСКАГО (EVANGELIORUM LIBRI FRAGMENTUM MOSQUENSE).

1.

Матѳ. XIII. 24—30, 36—43.

24. Рече господь притъчѫ сиѭ· подобно есть ц(ѣса)рство
небесное чловѣкоу сѣвъшоу доброе сѣмѧ на селѣ своемъ.
25. съпѧщемъ же чловѣкомъ приде врагъ его и въсѣѣ плѣвелъ
по срѣдѣ пъшеницѧ и отиде. 26. егда же прозѧбе трѣва и плодъ
сътвори, тогда и ѣви сѧ плѣвелъ. 27. пришедъше же раби гос-
подина рѣшѧ емоу· господи, не доброе ли сѣмѧ сѣѣлъ еси на
селѣ своемъ; отъ кѫдоу убо иматъ плѣвелъ; 28. онъ же рече
имъ· врагъ чловѣкъ то сътвори. они же рѣшѧ· хощеши ли да
шедъше изъберемъ; 29. онъ же рече· ни, еда како въстръзаѭще
плѣвелы въстръгнете и съ ними пъшеницѫ. 30. оставите коупьно

**растн до жатвы, н въ врѣмѧ жатвѣ рекѫ жателемъ· шедъше
нзъберѣте прѣжде плѣвелъ н съвѧжѣте ѣ въ снопы ꙗко съжеіщн,
а пъшеннцѫ съберѣте въ жнтъннцѫ моѭ.**

36. **Н прнстѫплъше оуученнцн рѣшѧ емоу· господн, съкажн
намъ прнтъчѫ снѭ плѣвелъ селъныхъ.** 37. **ѡтвѣщавъ же господь
рече къ нимъ· въсѣвы добрѡе сѣмѧ сынъ чловѣчьскы есть.**
38. **а село есть въсь мнръ· доброе же сѣмѧ сн сѫтъ сынове
ц(ѣса)рствнѣ, а плѣвелн сѫтъ сынове непрнѣзннни,** 39. **а врагъ
въсѣвы есть днѣволъ а жатва конъчнна вѣка есть, а жателе
ангелї сѫтъ.** 40. **ѣкоже оубо плѣвелн събнраѫтъ сѧ н ѡгнемъ съжн-
заѫтъ сѧ, тако бѫдетъ въ сконъчѣнне вѣка сего.** 41. **посълетъ
господь ангелы своѧ н съберѫтъ ѡтъ конъцѣ земля въсѧ съблазны
н творѧщаѧ безаконне,** 42. **н въвръгѫтъ ѧ въ пещъ ѡгнънѫ. тоу
бѫде плачъ н скръжетъ зѫбомъ.** 43. **тогда праведънн просвътатъ
сѧ ѣко н слънъце въ ц(ѣса)рствн отъца моего. нмѣѧн оушн слы-
шатн да слышнтъ.**

24. оуподоби сѧ *з. м.* 28. исплѣвемъ *з. м.* възберемъ *а. о.* въстръгаѩште *з. а. м.* 30. дѣлателемъ *з. м.* жꙑтелѣнемъ *а.* съвѧжате *з. м. а. о.* 39. коньчание *з. а. о.* коньчина *м.* жꙑтелѣне *а. о.* 40. съжагаѩтъ *а. о.* съжизаѩтъ *м.* 41. сн҃ъ чл҃вчскы *з. м.* господь *а. о.* отъ коньць землꙗ *а. о.* отъ цр҃ствиѣ *з. м.* 41. сканьдѣлы *м.*

Примѣчаніе. Отрывокъ, часть котораго напечатана здѣсь, оста токъ же (Марк. V. 24—34) сличенъ выше при текстѣ изъ Сав. книги. свидѣтельствуетъ о томъ, что существовали книги евангельскихъ чтеній кирилловскаго письма совпадавтія въ всѣхъ особенностяхъ языка и правописанія съ такими глагол. памятниками какъ ватиканское евангеліе.

III.

ОТРЫВОКЪ ЕВАНГЕЛЬСКИХЪ ЧТЕНІЙ КИПРІЯНОВА (EVANGELIORUM LIBRI FRAGMENTUM PETROPOLITANUM).

1.

Матѳ. XXIV. 26—37.

26. Аште же рекѫть вамъ· се въ поустыни ѥсть, не изидѣте.
се въ кровѣхъ, не имѣте вѣры. 27. ꙗкоже бо млъниꙗ исходить
отъ въстокъ и ꙗвлѣѥть сѧ до западъ, тако бѫдеть пришъствиѥ
сына чловѣчьскааго. 28. идеже бо аште бѫдеть троупъ, тоу събе-
рѫть сѧ орьли. 29. абиѥ же по скръби днии тѣхъ слъньце мрькнеть
и лоуна не дасть свѣ(та своѥго, и звѣ)зды съпад(ѫть съ) небесе,
и силы (небе)сны двигнѫть сѧ. 30. и тогда ꙗвить сѧ знамениѥ
сына чловѣчьскаго на небеси, и тогда въсплачѫть сѧ вьса колѣна
земьскаꙗ и оузьрѧть сына чловѣчьскааго идѫшта на облацѣхъ
небѣсныихъ съ силоѭ и славоѭ великоѭ. 31. и посълеть ангелы
своѩ съ гласомъ великомъ трѫбьныимь, и съберѫ(ть избьраныꙗ
ѥго отъ) четырь вѣтръ отъ коньць небесъ до коньць ихъ. 32. отъ
смокъвьницѧ же наоучите сѧ причъчи. ѥгда же оуже вѣꙗ ѥѩ
бѫдеть млада и листвиѥ проꙁѧбнеть, вѣсте ꙗко близъ ѥсть жатва.
33. тако же и вы егда оуꙁьрите вса си, вѣдите ꙗко близъ ѥсть
при двьрьхъ. 34. аминъ глаголѭ вамъ, ꙗко не мимо идеть родъ
съ дондеже вса си бѫдѫть. 35. небо и землꙗ мимо идеть, а сло-
веса моꙗ не мимо идѫть. 36. о дни томь и о часѣ никтоже не
вѣсть, ни ангели небесънии, тъкмо отьць ѥдинъ. 37. ꙗкоже бо въ
дни Ноѥвы, тако бѫдеть и въ пришьствиѥ сына чловѣ(ча).

26. не идѣте *з. а. с.* изидѣте *м. о.* съкровѣхъ *з. с.* съкровиштихъ *м.*
27. млъни *з. а. м. с.* мълниꙗ *о.* авлѣатъ сѧ *м.* 28. идеже *з.* идеже *м. а.*
с. о. 29. мѣсаць *з.* лоуна *м. а. с. о.* 30. авитъ сѧ *м.* на нбсе *м.* земъная *а*
земльскаѣ *м.* земьскаꙗ *с. о.* градѫшта *м. а. с.* идѫща *о.* велиеѭ *м. з.*
а. с. великоѭ *о.* 31. велиемь *з. а. с. м.* великъмь *о.* 36. годинѣ *з. м.*

2.

Іоан. XI. 1—16.

1. Бѣ ѥдинъ болѧ Лаӡаръ отъ Виѳаниѩ градьца Мариина и
Марѳы сестры ѥѩ. 2. бѣ же Мариꙗ помазавъшиꙗ господа мѵръмь
и отьръши ноӡѣ ѥго власы своими, ѥꙗже братъ Лаӡаръ болꙗаше.
3. посъластѣ жѐ сестрѣ ѥго къ немоу глаголѭщти· господи, се
ѥгоже любиши болитъ. 4. слышавъ же Іисоусъ рече· си болѣзнь
нѣсть къ съмрьти нъ о славѣ божии, да прославить сѧ сынъ божи
ѥѭ. 5. люблѣше же Іисоусъ Марѳѫ и сестрѫ ѥѩ и Лазара. 6. ѥгда
же слыша ꙗко болитъ, тогда прѣбысть на немьже бѣ мѣстѣ дъва
дни. 7. по томь же глагола оученикомъ· идѣмъ въ Июдеѭ пакы.
8. глаголашѧ ѥмоу оученици ѥго· равви нынѣ искахѫ тебе каме-
нииѥмь побити Июдеи, и пакы ли идеши тамо; 9. ѡтвѣшта Іисоусъ·
не двѣ ли на десѧте годинѣ ѥсте въ дьни; аште кто ходитъ вь
дне, не потъкнеть сѧ, ꙗко свѣтъ мира сего видитъ. 10. аште ли
кто ходить ноштиѭ, потъкнеть сѧ, ꙗко свѣта нѣсть о немь.
11. си рекъ и по семь глагола имъ· Лаӡаръ дроугъ нашь оусъпе· нъ
идѫ да възбоуждѫ и. 12. рекошѧ же оученици ѥго· господи, аште
оусъпе, съпасенъ бѫдеть. 13. рече же Іисоусъ о съмрьти ѥго· они
же мьнѣшѧ ꙗко о оусъпении съноу глаголѥть. 14. тогда рече имъ
Іисоусъ не обиноуѩ сѧ· Лаӡаръ оумрѣ, 15. и радоуѭ сѧ васъ ради,
да вѣрѫ имете, ꙗко не бѣхъ тоу· нъ идѣмъ къ немоу.

1. етеръ *з. а.* единъ *о. м.* 2. мѵроѫ *м.* ноѕѣ *м.* братръ *м.* 3. посъластѣ *о.* посъласте *з. м. а.* къ славѣ *з.* о славѣ *а. м. о.* 5. Лазарѣ *з. м. а.* 9. дъва часа *з.* дъвѣ годинѣ *м. а. о.* 12. рѣшѧ *з. м. а.* рекошѧ *о.* 13. съна *з. м. а. о.* 14. оумьрѣтъ *з. м. а.* оумрѣ *о.*

Примѣчаніе. По незначительности объема этого отрывка нельзя съ точностью опредѣлить, была ли книга евангельскихъ чтеній, часть которой составлялъ этотъ отрывокъ, писана на югѣ или можетъ быть уже на почвѣ русской, но съ тщательнымъ соблюденіемъ правописанія южнаго подлинника. На послѣднюю догадку наводитъ преобладаніе полугласной ь въ 3. лицѣ глаголовъ ед. и мн. ч. и нѣкоторыя другія особенности такъ грамматики какъ правописанія.

IV.

ОТРЫВОКЪ ПСАЛТЫРИ СЛУЦКОЙ (PSALMORUM FRAGMENTUM SLUCENSE).

Псалма 118-го ст. 10—93, 101—106, 148—154, 161—176.

10. **Вьсѣмь срьдьцемь моимь възискахъ тебе, не отрини мене
ѡтъ заповѣдии твоихъ. 11. въ срьдьци моемь скрыхъ словеса
твоꙗ отъ срьдьца моего, да не съгрѣшѫ тебѣ. 12. благословенъ
еси господи, наоучи мѧ правьды твоеѩ. 13. оустьнама моима
исповѣдѣхъ вьсѧ сѫдьбы оустъ твоихъ. 14. въ пѫти съвѣдѣнии
твоихъ насладихъ сѧ, ꙗко ѡ всемь богатьствѣ. 15. въ заповѣдьхъ
твоихъ поглоумлѭ сѧ, и разоумѣѭ пѫти твоѩ. 16. въ оправдани-
ихъ твоихъ пооучѫ сѧ и не забѫдѫ словесъ твоихъ. 17. въздаждь
рабоу твоемоу, живи мѧ, и съхранѭ словеса твоꙗ. 18. отъкрыи оучи
мои, и разоумѣѭ чоудеса отъ закона твоего. 19. пришьльць есмь
азъ на земи, не съкрыи отъ мене заповѣдии твоихъ. 20. възлюби
доуше моꙗ желѣти сѫдьбъ твоихъ на вьсако врѣмѧ. 21. запрѣтилъ
еси грьдымь, проклати оуклонѣѭщеи сѧ отъ заповѣдии твоихъ.
22. ѡтими отъ мене поносъ и оуничьжение, ꙗко съвѣдѣнии тво-
ихъ възискахъ. 23. ибо сѣдѫ кнѧѕи (и) на мѧ глаголаахѫ, рабъ
же твои глоумлѣаше сѧ въ оправьданиихъ твоихъ. 24. ибо съвѣ-
дѣниꙗ моꙗ поучениꙗ моꙗ сѫть, и съвѣти мои правьды твоѩ.
25. прильпе земли доуша моꙗ, живи мѧ по словеси твоемоу.
26. пѫти моѩ исповѣдѣхъ и оуслыша мѧ, наоучи мѧ правьды
твоеѩ. 27. пѫтьмь правьдъ твоихъ наоучи мѧ, и поглоумлѭ сѧ
въ чоудесехъ твоихъ. 28. въздрѣма доуша моꙗ ѡтъ оуныниꙗ,
ѹтврьди мѧ въ словесьхъ твоихъ. 29. пѫть неправьды ѡтстави
отъ мене, и закономь твоимь помилоуи мѧ. 30. пѫть истины
изволихъ, сѫдьбъ твоихъ не забыхъ. 31. прильпихъ сѧ съвѣдѣ-
ниихъ твоихъ господи, не посрами мене. 32. пѫть заповѣдии
твоихъ тѣхъ, егда раширри срьдьце мое. 33. законъ-положи мънѣ
господи пѫть оправьдании твоихъ, и възищѫ его въ нихъ. 34. вьра-**

зоуми мѧ, и испытаѭ законъ твои, и съхранѭ и вьсемъ срѣдьцьмъ
моимъ. 35. настави мѧ на стьꙁѧ заповѣдии твоихъ, ꙗко тѫ въсхо-
тѣхъ. 36. прѣклони срѣдьце мое въ съвѣдѣньꙗ твоꙗ, а не въ лихо-
имъство. 37. ѡтврати оүи мои да не видитѣ соуеты, въ пѫти
твоемъ живи мѧ. 38. постави рабоу твоемоу слово твое въ страхъ
твои. 39. ѡтими поношенье еже непъщевахъ, ꙗко повелѣниꙗ
твоꙗ блага. 40. се въжделѣхъ заповѣдии твоихъ, правьдоѭ твоеѭ
живи мѧ. 41. и приди на мѧ милость твоꙗ господи, спасенье
твое по словеси твоемоу. 42. и ѡтвѣщаѭ поносащиимъ мнѣ
слово, ꙗко оупъвахъ на словеса твоꙗ. 43. ни ѡтими ѡтъ оустъ
моихъ словесе истинъна до зѣла, ꙗко на сѫдьбы твоѧ оупъвахъ.
44. и съхранѭ законъ твои присьно, въ вѣкъ и вѣкъ вѣка. 45. и
хождаахъ въ широтѣ, ꙗко заповѣдии твоихъ възисках. 46. и гла-
голаахъ о съвѣдѣниихъ твоихъ прѣдъ цѣсари, и не стыдѣахъ сѧ.
47. и пооучаахъ сѧ въ заповѣдьхъ твоихъ, ꙗже възлюбихъ зѣло.
48. въздвигъ рѫцѣ мои къ заповѣдемъ твоимъ аже възлюбихъ, и
глоумлѣахъ сѧ въ оправданиихъ твоихъ. 49. помѧни слово твое
раба твоего, о немъже мънѣ оупъванию далъ еси. 50. се мѧ оутѣши
въ съмѣрении моемь, ꙗко слово твое живи мѧ. 51. грьдии законъ
прѣстѫпаахѫ вельми, азъ же ѡтъ закона твоего не оуклонихъ сѧ.
52. помѧнѫхъ сѫдьбы твоѧ ѡтъ вѣка и оутѣшихъ сѧ. 53. печаль
приѧ мѧ отъ грѣшьникъ оставлѣѭщиихъ законъ твои. 54. пѣта
бѣахѫ мънѣ оправьданиꙗ твоꙗ на мѣстѣ пришьльствиꙗ моего.
55. помѧнѫхъ въ нощи имѧ твое господи, и съхранихъ законъ
твои. 56. се бысть мънѣ, ꙗко оправдании твоихъ възисках.
57. часть моꙗ еси господи, рѣхъ съхранити законъ твои. 58. по-
молих сѧ лицоу твоемоу всемъ срьдьцемь моимъ, помилоуи мѧ
по словеси твоемоу. 59. помыслихъ пѫти твоѧ и обратихъ ноꙁѣ
мои въ съвѣдѣниꙗ твоꙗ. 60. оуготовихъ сѧ и не съмѧсѧ съхранити
заповѣди твоѧ. 61. ѫжа грѣшьникъ обаꙁашѧ мънѣ и закона тво-
его не ꙁабыхъ. 62. полоуношти въстахъ исповѣдати сѧ тебѣ на
сѫдьбы правьды твоеѧ. 63. причастьникъ азъ есмъ вьсѣмъ боѧ-
щимъ сѧ тебе и хранѧщиимъ заповѣди твоѧ. 64. милости твоеѧ
господи испльнь землѣ, оправьданиимъ твоимъ наоучи мѧ.

65. благость сътворилъ еси съ рабъмъ твоимь господи, по словеси твоемоу живи ма. 66. благости и наказанью и разоумоу наоучи ма, ꙗко заповѣдьмъ твоимъ вѣрж ахъ. 67. прѣвѣе даже не съмѣрихъ са, азъ съгрѣшихъ, сего ради слово твое съхранихъ. 68. благъ еси господи, и благостиж твоеж наоучи ма правьды твоеа. 69. оуммножи са на ма неправъда грѣдыихъ, азъ же всѣмъ срѣдьцемъ моимъ испытаж заповѣди твоа. 70. въсыри са ꙗко млѣко срѣдьце ихъ, азъ же законоу твоемоу пооучихъ са. 71. благо мнѣ ꙗко съмѣрилъ ма еси, да наоучж са правъды твоꙗ. 72. благо мнѣ законъ оустъ твоихъ, паче тысжщь злата и сребра. (слава)

73. ржцѣ твои сътвористе ма и създасте ма, вразоуми ма и пооучж са заповѣдьмъ твоимъ. 74. боꙗщеи са тебе оузьратъ ма и възвеселатъ са, ꙗко на словеса твоꙗ оупъвахъ. 75. познахъ господи ꙗко правъда повелѣниꙗ твоꙗ, и въ истинж съмѣрилъ ма еси. 76. бжди же милость твоꙗ, да оутѣшитъ ма по словеси твоемоу раба твоего. 77. да приджтъ мнѣ щедроты твоа, и живъ бждж, ꙗко законъ твои пооученье мое есть. 78. и постыдатъ са грѣдии, ꙗко бес правъды безаконоваша на ма, азъ же поглоумлѭ са въ заповѣдехъ твоихъ. 79. да обрататъ ма боꙗщеи са тебе и вѣджщеи съвѣдѣниꙗ твоа. 80. бжди срѣдьце мое непорочьно въ оправьданиихъ, да са не постыждж. 81. ищезаетъ въ съпасенье твое доуша моꙗ, на словеса твоꙗ оупъвахъ. 82. исконъчасте са очи мои въ слово твое глаголжще· когда оутѣшиши ма. 83. ꙗко быхъ ꙗко мѣхъ на сланѣ, и оправъданиꙗ твоихъ не забыхъ. 84. колико есть дний раба твоего, когда сътвориши ми ѡтъ гонащиихъ ма сждъ; 85. повѣдаша ми законопрѣстжпьници глоумлениꙗ, нъ не ꙗко законъ твои господи. 86. въса заповѣди твоа истина. безъ правъды погънаша ма, помози ми. 87. мала не сконъчаша мене на земли, азъ же не оставихъ заповѣдии твоихъ. 88. по милости твоеи живи ма, съхранж съвѣдѣниꙗ оустъ твоихъ. 89. въ вѣкы господи слово твое прѣбываетъ на небеси, 90. въ родъ и родъ истина твоа. основа землѭ и прѣбываетъ, 91. чинениимъ твоимъ прѣбываетъ дьнь, ꙗко всѣчьскаꙗ работъна тебѣ. 92. ꙗко аще не законъ твои пооученье мое есть, то погыблъ быхъ въ

съмѣрении моемъ. 93. въ вѣкы не забѫдѫ оправьдании твоихъ,
ꙗко въ нихъ живилъ мѧ еси.

101. ѿтъ всѣкого пѫти зъла възбранихъ ногама своима, да
съхранѭ словеса твоꙗ. 102. ѿтъ сѫдъбъ твоихъ не оуклонихъ сѧ,
ꙗко ты законъ положилъ еси м'нѣ. 103. коль сладъка грътани
моемȣ словеса твоꙗ, паче меда оустомъ моимъ. 104. ѿтъ запо-
вѣдии твоихъ разȣмѣхъ, сего ради възненавидѣхъ вьсѣкъ пѫть
неправъды. 105. свѣтилъникъ ногама моима законъ твои, и свѣтъ
есть стьзамъ моимъ. 106. класа и поставихъ съхранити сѫдъбы
правъды твоеѩ.

148. варисте очи мои къ оутроу поочѵѣти сѧ словесемъ тво-
имъ. 149. гласъ мои оуслыши господи по милости твоеи, по
сѫдьбѣ твоеи живи мѧ. 150. приближиша сѧ гонѧщеи мѧ беза-
коненьемъ, отъ закона же твоего оудалиша сѧ. 151. близъ еси ты
господи, и вси пѫтье твои истина. 152. испръва познахъ отъ
съвѣдѣнии твоихъ, ꙗко въ вѣкы основалъ еси. 153. виждь съмѣ-
ренье мое и изьми мѧ, ꙗко закона твоего не забыхъ. 154. сѫди
сѫдъ мои, избави мѧ, словеси твоего ради живи мѧ.

161. кънѕи погънаша мѧ безъ оума, ѿтъ словесъ твоихъ
оустраши сѧ сръдьце мое. 162. въздрадоуѭ сѧ азъ о словесьхъ
твоихъ, ꙗко обрѣтаѫ користь мъногѫ. 163. неправьдѫ възненави-
дѣхъ и мрьзѣ ми, законъ же твои възлюбихъ. 164. седьмицѧьди
дьньмь хвалихъ тѧ о сѫдьбахъ правьды твоеѩ. 165. миръ мъногъ
любѧщиимъ законъ твои, и нѣсть имъ съблазна. 166. чаꙗхъ съпа-
сеньꙗ твоего господи и заповѣди твоѩ възлюбихъ. 167. съхрани
доуша моꙗ съвѣдѣниꙗ и възлюби ꙗ ѕѣло. 168. съхранихъ запо-
вѣди твоѩ и съвѣдѣниꙗ твоꙗ, ꙗко в'си пѫтиѥ мои прѣдъ тобоѭ
господи. 169. да приближитъ сѧ молитва моꙗ прѣдъ тѧ господи,
по словеси твоемȣ вразѕоуми мѧ. 170. да вънидетъ прошенье
мое прѣдъ тѧ господи, по словеси твоемоу избави мѧ. 171. ѿри-
гнѣте оустьнѣ мои пѣнье, егда мѧ наоучиши правьды твоеѩ.
172. провѣщаетъ ѩзыкъ мои словеса твоꙗ, ꙗко в'сѧ заповѣди
твоѩ правъда. 173. бѫди рѫка твоꙗ да съпасетъ мѧ, ꙗко заповѣди
твоѩ изволихъ. 174. възлюбихъ съпасенье твое господи, и законъ

твои поучение мое есть. 175. жива бѫдеть доуша моѩ и въсхвалить тѧ, и сѫдьбы твоѩ помогѫть мънѣ. 176. заблѫдихъ ꙗко овьца погыбъшеѥ, възищи раба твоего, (ꙗко заповѣдии твоихъ не забыхъ).

12, 26, 68, 71, 171 ѡправданиемъ твоимъ *бол. пог.* 13, 26 исповѣдахъ *бол. пог.* 20. доуша *бол. пог.* въжделѣти *бол. пог.* 23. сѣдѧ *бол.* сѣдѫ *пог.* кнѧꙃи *бол. пог.* 24. със. твоꙗ *всѣ проч.*, пооучение мое *бол. пог.* 27. пѫти (пѫтемъ *пог.*) ѡправъданеи твоихъ наоучи мѧ *бол.* 31. свѣдѣнехъ *бол.* съвѣдѣнии *пог.* 32. тѣхъ *бол. пог.*, *обыкн.* текохъ 33. пѫти *бол.* 35. на стѫꙃѫ *бол.* стьꙃѫ *пог.* тои *бол. пог.* 36. приклони *всѣ проч.* 37. видите *пог.* видитѣ. *бол.* 43. и не ѡтъими *бол.* до ꙃѣла *бол.* 48. и въздвигъ *бол. пог.*, *проч.* въздвигохъ глоумѣхъ сѧ *бол.* 49. помѣни *бол.* 52 и 55. помѣнѫхъ *бол.* 53. приꙗтъ *пог.* приѩтъ *бол.* 59. ноꙃѣ *бол. пог.* 60. съмѧсѧ *вм.* съмѧсъ сѧ *какъ въ пог. читается, въ бол. и проч.* съмѧтохъ сѧ. 61. ѫжа *бол. пог.* 66. вѣрѫ ꙗсь *пог.* 67. прѣгрѣшихъ *бол. пог.* 69. ѹмножишѧсѧ неправъды *бол.* 70. *въ ркп.* поучихсѧ. 71. *въ ркп.* наоучѹ. 73. сътвористѣ създастѣ *бол.* наоучѫ сѧ *бол.* 78. *въ ркп.* поглѹмюс. *бол.* поглоумѧ сѧ. 79. вѣдѧщии *бол.* 81. ищазаетъ *бол. и проч.* 82. *у Срезн.* и с҆конъчасте, *бол. пог.* исконъчастѣ, *въ ркп.* гл҇юще *бол. пог.* глаголѧщоу. 85. глоумлениꙗ *бол. пог.* 86. помоꙃи *бол. пог.* 90. *въ ркп.* землю, *бол.* землѧ. 91. оучинениимь *пог.*, оучинениемъ *бол.* 92. тъгда оубо погыблъ бимъ *бол. пог.* 105. стѫꙃамъ *бол.* стьꙃамъ *пог.* 106. клѧсѧ *вм.* клѧсъ сѧ *какъ въ пог.* клѧхъ сѧ. *бол.* 148.варистѣ *бол.* пооучити сѧ *бол. пог.* 151. 168. пѫти *бол.* 152. ѡсновалъ ꙗ еси *бол. пог.* 153. вижди *бол.* виждь *пог.* 161. спыти *бол. пог.* 164. седмъ кратъ *бол* с. краты *пог.* 167. възлюби ꙗ ꙃѣло *бол. пог.* (ѧ *у Срезн. вѣроятно* опечатка). 171. ѡтърыгнетѣ *бол.* ѡтрыгнете *пог.*

Примѣчаніе. Найденный въ Слуцкѣ и И. И. Срезневскимъ изданный отрывокъ псалтыри служитъ доказательствомъ, что существовали тексты древняго перевода псалтыри южнославянскаго письма представляющіе церковнославянскій языкъ въ болѣе старинномъ и правильномъ видѣ, чѣмъ текстъ Болоньскій или Погодинскій, изъ которыхъ здѣсь приведены главныя различія. Но вообще въ Слуцкой, Болоньской и Погодинской псалтыри редакція текста одна и та же, древняя.

V.

СУПРАСЛЬСКІЙ СБОРНИКЪ (CODEX SUPRASLIENSIS).

1.

Мѫка свѧтааго Кодрата и иже сь ниимъ (Martyrium s. Codrati).

....Свѧтыи Кодратъ съ дрьзновениімъ великомъ гласомъ възъпи глаголѧ· не добро ѥстъ многомъ богомъ быти, ѥдинъ богъ да бѫдетъ, ѥдинъ цѣсаръ. тъгда анѳупатъ разгнѣвавъ сѧ повелѣ и съвлѣшти и на дьстѣ протѧгъше бити и жилами соуровамі глаголѧ· повѣждь си имѧ. ономоу же не отъвѣштаѭштоу въпрашааше слѹгы анѳупатъ· что имѧ ѥмоу ѥстъ; оні же рѣшѧ· Кодратъ, нъ и велика рода ѥстъ. анѳупатъ рече· поштѧдите и и въставите и отъ дрѣва. и рече к немоу· что се сътвори намъ; по что прокоуди чинъ свои; и призъвавъі и близъ себе рече к немоу· по что санъ свои и родъ оставивъ къ соуѥтьнѣи крьстиꙗньстѣ вѣрѣ пристѫпи; блаженыи же Кодратъ рече· азъ бърахъ пріпадати въ домъ бога моѥго паче некъли жити въ жилиштихъ грѣшьныихъ. анѳупатъ рече· послоушаи мене и пожьри богомъ, да не ꙗко

Сличи тоже самое по древнерусскому списку. Кондратъ рече· мое дрьзновение ни ты ни ц(ѣса)рь твои ни инъ кто отъѧти отъ мене можетъ. Тогда анѳупатъ разгнѣвавъ сѧ повелѣ его съвлѣщи и по дъскѣ распѧти и бити и жилами глаголѧ· рьци свое имѧ. ономоу же не отъвѣщающоу въпрашааше анѳупатъ слоугы· что сѧ нарицаеть; они же рѣшѧ· Кондрантъ, нъ и велика рода есть. анѳупатъ рече· пощѧдите его, въставите его отъ дрѣва. и рече къ немоу· что се створи намъ и оукоризнѫ сътвори о себѣ; и призъвавъ его ближе рече к немоу· чесо ради сана своего и рода ни въ чтоже положивъ къ соуетьнѣи вѣрѣ крьстиꙗньстѣ поиде; Блаженыи же Кондратъ рече· изволихъ приметати сѧ въ домоу бога моего или жити въ жилищихъ грѣшьникъ. анѳупатъ рече· покори ми сѧ и жри богомъ, да не акы и злодѣи оумьреши. или нѣси слышалъ заповѣди ц(ѣса)рѧ и свѧтыихъ болꙗръ и колико отъ мѫжь добрыихъ и

зълодѣи зьлѣ оумьреши. свѧтыи Кодратъ рече· блаженъ ѥстъ мѫжъ иже не идетъ на пѫть нечьстивыихъ и на сѣдалишти пагоубныихъ не сѣде, нъ бѫдетъ въ законѣ господьни волꙗ ѥго. Перинии анѳупатъ рече· не прѣльштаи себе, Кодрате, о вьсѣкомъ бо крьстіꙗнѣ казнь цѣсарьска лежитъ, любо оубогъ ѥстъ любо богатъ, любо сановитъ любо смрьдъ, то ни того поштадитъ сѫдъ. свѧтыи рече· еи, ибо божие писание глаголетъ· нѣстъ рабъ ни свободь, нѣстъ богатъ и ништъ, ни варваръ ни скѵѳъ, ни елинъ ни жидовинъ, вьси бо о господи ѥдино ѥсмъ· за не молѭ тѧ, казнь цѣсарьскѫ и болѣрьскѫ въ скорѣ съконьчаи о мьнѣ, азъ бо крьстьꙗнъ ѥсмъ, родъ мои и достоиньство съ свѧтыими ѥстъ свѣтьльство имѫштиихъ, а не отъ чловѣкъ иже дьнесь сѫтъ а оутрѣ не бѫдѫтъ. анѳупатъ рече· послоушаи мене и пожьри и насыштаи сѧ жизни сеѧ и свѣта сего. и то глаголѧ анѳупатъ проплака сѧ съ стенаниимь великомъ. доблии же мѫченикъ Кодратъ рече к немоу· не прѣдълагаи ми змиінъ оумышлꙗи и диꙗволь, не проливаи слъзъ, пьсе и въсхыштьниче, не имаши бо мене прѣльстити раба божиꙗ. Маѯимъ кнѧзъ рече· проныривыи чло-

---

чоудныихъ въставиша ни единомоу крьстиꙗнѫ жити; Кондратъ рече· блаженъ есть мѫжь, иже не шьствова въ свѣтъ нечьстивыихъ и на пѫти грѣшьникъ не ста и на сѣдалищи гоубителъ не сѣде, нъ въ законѣ господьни волꙗ его. Перенип аноупатъ рече· не прѣлищаи себе Кондрате, на вьсѧ бо крьстиꙗны заповѣдь ц(ѣса)рѣ лежить, любо оубогъ есть любо богатъ, любо сановитъ, любо радьникъ, того не щадитъ сѫдище. Кондратъ рече· еи сватое его ѳание глаголеть· нѣсть рабъ ни свободь, нѣсть богатъ ни оубогъ, ни варваръ ни скѵѳ, ни елинъ ни жидовинъ, вьси бо едино есмь. тѣмъ молю ти сѧ, заповѣди ц(ѣса)рь твоихъ и болꙗръ въ скорѣ скончаи о мнѣ· азъ бо крьстиꙗнъ есмь. родъ бо мои и санъ съ сватыими есть иже въ свѣтълости сѫть, (не) отъ чловѣкъ дьньсь имъ сѫщиимъ а оутро не сѫть. (Кондратъ рече· еи, сватое ѳание глаголеть.) аноупатъ рече· покори сѧ и наслади сѧ житиꙗ и свѣта сего. и се глаголѧ аноупатъ просльзи сѧ съ въздыханиемь великомъ и оуброусомь отирааше лице свое. Крѣпъкыи же мѫченикъ Кондратъ рече къ немоу· не мни прилагаи змиинаго лѫкавьства и проливаи сльзы, пьсе и въсхыщьниче, не имаши мене въсхытити раба божиꙗ. Маѯимъ же воевода рече· неприѧзнивыи

вѣче, господинъ мои вельлѣпыи милоуктъ тѧ а ты досаждаеши емоу.

....Блаженыи же Кодратъ рече· игралъ кси съ мноѭ мѫками сими твоими. и разгнѣвавъ сѧ анѳупатъ повелѣ простртѣти и по строу камению и бити і говѧждами жилами по вьсемоу тѣлоу. биѥмъ же блаженыи славьꙗше бога глаголѧ· многашди бърашѧ сѧ съ мноѭ и бо не прѣмогошѧ мене. на хрьбьтѣ моѥмъ коваахѫ грѣшници, оудалишѧ безакониѥ ихъ. и ꙗко съконьча ѱалмъ, анѳупатъ рече· биꙗте и протѧжьно. добии же мѫченикъ Кодратъ рече· биꙗте, биꙗте, пльти оубо пакости твориши а доушѧ не врѣдиши. анѳупатъ рече· окаане, зълоу бѣсоу прѣодолѣлъ кси. свѧтыи Кодратъ рече· тако ми и господа моѥго Ісоус-Христоса, зълоу зѣло и не тъчьѭ ѥдиномоу нъ и вьсемоу воиньствоу ѥго господинъ быхъ, господа моѥго ради Ісоус-Христоса, ѥмоуже слава въ вѣкы аминъ. множьствоу же братьѧ отъвѣштавъшемъ аминъ, разгнѣвавъ сѧ зѣло анѳупатъ, повелѣ ѧти отъ множьства дъва мѫжа и привести ꙗ к ѩемоу. ѧтома же има бывъшема оставивъ свѧтааго Кодрата о блаженѣѥмъ Саторнинѣ

чловѣче, господь мои великолѣпьнъ и милоуеть тѧ а ты досажда(еши емоу).

. . . Блаженыи же Кодрантъ рече· игралъ еси съ мною мѫками своими. и разгнѣвавъ сѧ анѳупатъ повелѣ распѧти его и подъпрѣти рѫцѣ емоу и нозѣ и тинми бити его прилежьнѣ по вьсемоу тѣлоу. Блаженыи же биемъ славлꙗаше бога глаголѧ· многащи брашѧ сѧ съ мноѭ отъ юности моеѧ, ибо не прѣмогошѧ мене· на хрьбьтѣ моемь коваахѫ грѣшьници, задлъжишѧ безаконие свое. да ꙗкоже конча ѱалъма, анѳупатъ рече· биѧте прилѣжьнѣ, не чоуеть мѫкы. крѣпъкыи же Кодрантъ рече· бии, бии, съмѣренааго моего мѣха, плъть бо врѣдиши, доушѧ же не имаши врѣдити. анѳупатъ рече· окаане зълоу бѣсоу обладаеши. Кодрантъ рече· тако ми господа моего Ісоуса, ѕлоу дѣлоу и не тъчью единомоу нъ и вьсемоу его воиньствоу господь быхъ господа моего ради Ісоуса Христоса, емоуже слава въ вѣкы аминъ. народоу же отъдавшоу аминъ, разгнѣвавъ же сѧ анѳупатъ зѣло, повелѣ ѧти два каѧ отъ народа и привести прѣдъ нь. ѧтома же има бывъшема повелѣ обѣсивъше стрьгати. и оставивъ блаженааго Кодранта о блаженѣамь Саторинѣ и Роуфинѣ

и Роуфинѣ начѧ пытати, се бо бѣаста имени ею. повѣсивъ же ꙗ повелѣ дърати желѣзны ногъты, дондеже чрѣва начънѫтъ хътѣти извалити сѧ на землѭ. блаженаꙗ же мѫчима молꙗста свѧтааго Кодрата и вьсѫ прѣдъстоѩштѫѩ братьѩ молити сѧ богоу за нꙗ. и възъпивъ свѧтыи Кодратъ рече· господи Іѡсоус-Христосе не видимааго отьца, посъли помоштъ своѭ на нѣ и застѫпи ꙗ, еи боже съмѣреныихъ, помилоуи рабы своѩ и даждь имъ трьпѣниѥ и побѣдѫ дожи и до коньца. многоу же часоу минѫвъшоу и ничьсоже отъвѣштаѭштема има, отъ многыихъ бо мѫкъ не можааста и глаголати, повелѣ анѳипатъ сънемъше ꙗ прѣдати сѣчьцамъ, да на пѫти Елиспонта идѫште отъсѣкѫтъ главѣ ѥю. тѣма же тако съконьчавъшема сѧ мѫжи боголюбиви и хрьстолюби(ви) вьслѣдъствовавъше ихъ пѫтьмь вьзѧшѧ многоцѣнъныѩ мошти ѥю, давъше злато много сѣчьцемъ. принесъше же ꙗ въ своѩ грады положишѧ чьстьно. блаженоуоумоу же Кодратоу повелѣ анѵпатъ коупно и съ инѣми въслѣдъствовати въ Аполониѭ. и вышьдъ нечьстивыи анѳvпатъ въ цръквиште аполоново повелѣ привести свѧтааго Кодрата и прокыѩ. приведеном же имъ бывъшемъ ноуждаше ѩ пожрѫти нечьстивыимъ бѣсомъ...

празднова шѧ. тако бо бѣста именѣ. обѣшенома же има бывъшема толико ꙗ повелѣ стрьгати ногъты, дондеже чрѣва има хотѣахѫ испасти на землю. блаженаꙗ же мѫчима молѧста свѧтааго Кодранта и вьсю прѣстоѩщѫю братию молити за нꙗ. и възъпивъ свѧтыи Кодрантъ рече· господи Іѡсоу-Христе сыне невидимааго отьца сънпоусти помощь свою на нꙗ, еи боже съмѣреныимъ, помилоуи раба своꙗ и даждь има трьпѣние и побѣдоу до конца. многоу же часоу минѹвшоу и ничесоже не отъвѣщаѭщема има, отъ многыихъ бо мѫкъ не можаста глаголати, тогда повелѣ анѳvпатъ сънати ѩ съ дрѣва того и прѣдати мѫчителемъ, да ведъше оусѣкнѫти ꙗ. сима же тако блаженѣ съконьчавъшема сѧ, мѫжи боголюбьци и христолюбьци шьдъше въ слѣдъ ихъ възѧшѧ чьстьнѣи има тѣлесѣ, давъше злато много мѫчителемъ, и въ своих градѣхъ положишѧ чьстьнѣ. блаженааго же Кондранта повелѣ анѳvпатъ въ слѣдъ ити съ инѣми въ Аполонии, и влѣзъ нечьстивыи въ храмъ аполоновъ повелѣ привести свѧтааго Кодранта и прочаѩ. приведеномъ же имъ бывъшемъ ноужаше ѩ жрьти нечи(стыимъ бѣсомъ). . . .

2.

(Мѣсаца марта .аі. житиѥ Григора папы роумска'го).

Блаженыи Григории поставьѥнъ бысть патриархъ свѧтѣи божии цръкви римьстѣи, а прѣжде патриаршьства црьноризьць бѣ въ манастыри свѧтааго апостола Аньдреа, нарицаѥмааго Клиоскаура, близъ свѧтоую мѫченикоу Іѡана и Паула. бѣаше же игоуменъ того манастырѣ. мати же ѥго блаженаꙗ Силвиꙗ живѣаше близъ вратъ свѧтааго Паула апостола на мѣстѣ нарицаѥмѣѣмъ ке҃ла нова. тъ же блаженъі Григориꙗ ѥгда сѣдѣаше въ хъизинѣ своѥи и писааше, приде къ н҃емоу маломоштъ, молѧ и и глаго҃лѧ· помилоуи мѧ, рабе бога въішьнꙗго, ꙗко старѣишина бѣхъ кораб'никомъ, и истопихомъ сѧ и погоубихомъ много имѣниѥ, и своѥ и стоужде. любоништии же и по истинѣ рабъ Христосовъ призъвавъ слоугѫ своѥго глагола ѥмоу· брате, шедъ даждъ семоу. .ѕ. златиць. братъ же шедъ сътвори, ꙗкоже повелѣ ѥмоу рабъ божии Григории, и дастъ маломошти .ѕ. златиць, и отиде. пакы оубо мало прѣмоудивъ въ тъжде день приде тъжде маломошть къ блаженоуоумоу Григороу глаго҃лѧ· помилоуи мѧ, рабе бога въішьнꙗаго, ꙗко много погоубихъ, а мало ми ѥси далъ. Блаженыи же призвавъ слоугѫ своѥго глагола ѥмоу· иди брате, даждъ ѥмоу дроугѫѭ .ѕ. златиць. сътвори же братъ тако. вьзьмъ же ништии .ві. златиць отиде. пакы же мало помоудивъ третиѥ въ тъжде дьнь приде къ блаженоуоумꙋ Григорию глаго҃лѧ· помилоуи мѧ, рабе бога въішьнꙗго, даждь ми дроугоѥ благословьѥниѥ, ꙗко много погоубихъ. Блаженыи же призъвавъ слоугѫ своѥго глагола ѥмоу· иди, даждъ ѥмоу другѫѭ .ѕ. златиць. отъвѣштавъ же глагола· вѣрѫ ми ими, чьстънъи отьче, ꙗко нѣстъ остала ни ѥдина златица въ ризьници. глагола къ н҃емоу блаженъи· не имаши ли иного никакогоже съсѫда, ни ли ризъна, да даси ѥмоу; онъ же отъвѣ҃шавъ рече· иного съсѫда, чьстънъіи отьче, не имамъ развѣ сьребрънааго блюда, иже ѥ посълала госпожда великаꙗ съ коуциѭ. глагола къ н҃емоу рабъ божии Гри-

горни· иди брате, даждь кмоу блюдъ тъ. братъ же сътвори, ꙗкоже повелѣ кмоу блаженъıи, и дастъ ништоуоумоу. ништии же въземъ. .ві. златицъ и сьребрьнъıи блюдъ отиде. кгда же и поставишѧ патриарха свѧтѣи црькви римьстѣи, по объıчаю патриаршьскоу повелѣ сакеларoу свокмоу въ кдинъ дьнь кдноѭ привести .ві. маломошти на трепезѫ своѭ, да обѣдоуѭтъ съ нимъ. сакеларии же сътвори, ꙗкоже повелѣ кмꙋ патриархъ, и призъва .ві. мѫжь ништъ. и кгда сѣдошѧ съ патриархомъ на трепезѣ, обрѣтошѧ сѧ .гі. призъвавъ же сакелара, глагола кмоу· не бѣхъ ли ти реклъ .ві. позъвати, то како без мокго повелѣниꙗ три на десѧте кси позъвалъ; сакеларь же слъıшавъ и пристрашенъ бъıвъ отъвѣштавъ рече к немоу· вѣроуи ми, чьстънъıи владъıко, дъва на десѧте ихъ кстъ. третиꙗго на десѧте не видѣаше никтоже развѣ патриархъ кдинъ. обѣдоуѭштемъ же имъ видѣаше патриархъ третиꙗго на десѧте сѣдѧшта на краи стола, и се, лице кго образъı измѣнꙗше, овогда оубо видѣти и бѣаше сѣда, овогда же отрока. и кгдаже въсташѧ съ трепезъı, инъı вьсѧ отъпоусти блаженъıи, а третиꙗго на десѧте, видимааго тако чоудьна, ѧ и за рѫкѫ и въведъı-и вь клѣть своѭ глагола кмоу. заклинаѭ тѧ о велицѣи силѣ вьседрьжителꙗ бога, повѣждь ми, кто тъı кси, и что кстъ имѧ твок; онъ же рече к немоу· и кже въпрашакши имене мокго, то и то чоудьно кстъ· обаче азъ кемъ оубогъıи пришедъıи к тебѣ, кгда бѣ въ манастъıри свѧтааго Аньдреа апостола, нарицакмааго Клиоскаръ, кгда сѣдѣаше въ хъıзинѣ и писааше, кмоуже да дъва на десѧте златицъ и сьребрьнъıи блюдъ, иже ти бѣ посълала съ коуциѭ блаженаꙗ Силвиа *) мати твоꙗ, и да оувѣси, ꙗко отъ дьне того, отъ нелиже пода ми съ дльготрьпѣникмъ и простомъ срьдьцемъ, нарече тѧ господь патриархоу бъıти свѧтѣи црькви своки, за нѭже и крьвь своѭ проли꙼, и бъıти ти прѣимьникоу и намѣстьникоу врьховьнꙗго апостола Петра. глагола же к немоу блаженъıи Григории· како

*) *Въ рукописи* спавиа.

вѣси ты, ıако тъгда нарече господь быти мьнѣ патриархоу; онъ же отъвѣштавъ рече· не кльма ли аггелъ господа вьседръжителıа кемъ азъ, то того ради вѣдѣ; и тогда бо господь ма бѣ посълалъ к тебѣ искоусити оусрьдик твок, аште оубо чловѣколюбьнѣ а не чловѣкомъ твориши видѣти милость своѭ. Блаженъıи же то слышавъ оубоıа са, не оу бо бѣаше до толѣ видѣлъ аггела, акы къ чловѣкоу бо бесѣдова и вьзира на нь. рече же аггелъ къ блаженоуоумоу· не бои са, се, посълалъ ма кстъ господь, да бѫдѫ съ тобоѭ въ житии семъ. блаженъıи же слышавъ то отъ аггела падениць на земи и поклони са господоу глагола· аште малааго того ради даанна и ничесоже сѫшта толико множьство штедротъ показа о мьнѣ прѣмилостивъıи господь, ıакоже аггела своего посълати къ мьнѣ, быти кмоу съ мноѭ въ инѫ, какоѩ оубо славы съподобатъ са прѣбываѭштии въ заповѣдехъ кго и дѣлаѭште правдѫ; без лъжа бо кстъ рекъıи, ıако милость хвалитъ са на сѫдѣ, и милоуѩи ништа въ заимъ дакть богоу. тъ же самъ аггельскъıи господь строѩи чловѣчьское сътасение глаголетъ къ о деснѫѭ стоѩштиимъ *)· градѣте, благословении отьца моего, приимѣте оуготованое вамъ цѣсарьство отъ начала мироу. алченъ бо бѣхъ, и дасте ми ıасти **)· жадънъ бѣхъ, и напоисте ма· страненъ бѣхъ, и наведосте ма·болѣхъ, и присѣтисте мене· нагъ бѣхъ, и облѣкосте ма· въ темьници, и придосте къ мьнѣ. кльма оубо сътвористе кдномоу отъ братиѩ сеѩ моѩ хоудыѩ, то мьнѣ сътвористе. бѫди же вьсѣмъ намъ почитаѭштиимъ же и послоушаѭштиимъ оуслышати блаженъıи тъ гласъ, и вѣчьнъıихъ благъıихъ, ѩже оуготова богъ любаштиимъ и, да ны съприимникы сътворитъ Христосъ богъ прѣчистыѩ ради матере кго сватыѩ богородица, ıако томоу подобаатъ слава, честь и покланıание, нынıа и присно и вь вѣкы вѣкомъ, аминь.

*) *Въ рукописи* стоѩштиимп.

**) *Въ рукописи* ıасте.

VI.

ОТРЫВОКЪ ХИЛАНДАРСКІЙ (FRAGMENTUM CHILANDARIENSE).

1.

Конецъ третьяю огласительнаю поученія Кирилла іерусалимскаю.

Свѧти кръщение Іисоусъ кръстивъ сѧ самъ. да аще сынъ божии кръсти сѧ, къто оуже кръщениꙗ небрѣгы благочьстоуетъ; кръсти же сѧ, не да грѣховъное приниметъ оставление, безгрѣшьнъ бо бѣаше· нъ безгрѣ(шьнъ сы) кръ(сти сѧ), да благо(дать божиѭ и достоиньство подастъ кръщаемъıимъ, ꙗкоже имъже дѣти причѧстишѧ сѧ кръви и плъти), и тъ причѧсти сѧ тѣхъжде, да плътъноумоу его пришестию обещьници бывъше и боже(ствьнѣи его) благодати (причѧ)стьници бѫдемъ, да и тѣмь пакы мы причѧстие приимемъ съпасеньимь свѧтое. Змии бѣаше въ водахъ по Иовоу, приемлѧи Іордана въ оустѣхъ своихъ. понеже оубо подобааше и главы змьевы съкроушити, сълѣзъ въ воды съвѧза крѣпъкааго, да власть приимемъ настѫпати връхоу змии и скорпии. не хоудъ бѣаше звѣрь нъ страшьнъ· вьсь бо корабь моръскъи кожѧ единоѧ хобота его подъѧти не можааше. прѣдъ нимь течааше (погыбѣль), погоублѣѭ(щи сърѣта)ѭщѧѧ· прѣдътече жизнь, да къ томоу съмрьть обрътитъ сѧ, да съпасени вьси речемъ· къде ти, съмръти, побѣда; къде ти, аде, стрѣкало; разарѣетъ же сѧ съмрътъное стрѣкало кръщениемъ.

Възлазиши бо въ водѫ еще носѧ грѣхы· нъ благодатьное призъıвание знаменавъ доушѫ не дастъ къ томоу страшьнъıимъ пожрътоу быти змиемь. мрътвъ грѣхы сълѣзъ, излазиши оживленъ правдоѭ. аще бо съобразенъ быстъ подобию съмръти самого съпаса, и въскресениꙗ съподобиши сѧ· или ꙗкоже Іисоусъ вьсего мира грѣхы въсприимъ оумрѣтъ, да оумрътвивъ грѣха въскръ-

снетъ правъдоѭ, тако и ты вълѣзъ въ водѫ и образъмь етеромь въ водѣ погребенъ, ꙗкоже и онъ въ камене, въстааши пакы въ обновлении жизни хода. (да егд)а благодѣти (съподобя)ши (сѧ), тъ(гда ти вла)сть д(астъ проти)вѫ сѫ(постатьнѫ)мъ силамъ (брати сѧ). ꙗко же (по кръ)щении .м҃. (дн)ии искоушаемъ быстъ, не ꙗко и прѣжде сего одолѣти не можааше, (нъ ꙗко вьсе чиномь и послѣдьствомь дѣꙗти хотѣаше съпасъ· тако и ты прѣжде кръщениꙗ съ сѫпостаты брати сѧ не съмѣвъ, приимъ же благодать и оуже двизаѧ правьдьныими орѫжии подвизаи сѧ, и тъгда аще хощеши благовѣстоуи).

2.

Начало четвертаго поученія Кирилла іерусалимскаго.

Оучене .д҃. просвѣщаемъимъ въ И(ероуса)лимѣ прѣдано о .аі. заповѣди и чьтение отъ къ-коласаискааго посъланиꙗ:

Блюдѣте еда къто вы есть крадоводаи прѣмѫдростиѭ и тъщеѭ лестиѭ, по прѣданию чловѣчю, по стухиемъ миръньимъ и прочее.

Подобитъ сѧ добрѣи дѣтѣли зълоба и плѣвелъ нѫдитъ *) сѧ пшеница мьнимъ быти, образъмь оубо къ пшеници оуподоблѣѧ сѧ, отъ въкоушениꙗ же расмотрьливъими изъобличаемъ. и диꙗволъ же прѣобразоуетъ сѧ въ ангела свѣтъла, (не да възвратитъ сѧ, идеже и бѣ, нъ да прѣльститъ чловѣкъı. ꙗкоже бо наковально) жестоко срь(дце стѧ)жавъ непокаан(но) къ томоу иматъ изволение, нъ да равьно ангеломъ живѫщаѧ помрачениꙗ тьмоѭ и невѣрьства гоубительнъмь обложитъ оустроениимь. мъноѕи влъци обьходѧтъ въ одеждахъ овьчахъ, овьчѧ оубо одеждѧ имѫще, нъ не и зѫбы и ногъти· нъ кротъкоѭ обложени кожеѭ и образъмь безълобивъıѧ прѣльщаѭще, тьлаштиимъ нечестьꙗ отъ зѫбъ обливаѭтъ (ꙗдомь. тѣмь же трѣбѣ намъ естъ божиꙗ благодать и

*) *Въ рукоп.* нѫдите сѧ.

оумъ трѣѕвъ и видѧщи очи, да не) и звзаныꙗ ꙗко пшеницѫ ꙗдъше невѣдьствомь врѣдьни бѫдемъ, ни влъка овьцѫ мьнѣвъше оуꙗдени бѫдемъ, ни ангела благотворива дьꙗвола непъщевавъше пожрьти бѫдемъ. обьходитъ бо ꙗко львъ ревы, ищѧ кого пожьретъ, по кънигамъ. сего ради цръкы наказаетъ, сего ради нынѣшнꙗѣа оучительства, сего ради почитаниꙗ, богочьстиꙗ же образъ отъ двоего сего състоитъ сѧ· оучении добрачестьны и дѣании благы. да ни оучениꙗ правыѧ вѣры бездѣлъ благъ приѧтьна богоу, ни дѣла творимаꙗ безблагочестьнъихъ оучении приѧтьна сѫть отъ бога. каа бо польѕѣ еже вѣдѣти о боѕѣ праваꙗ оучениꙗ добрѣ, а блѫдъ дѣати срамьнѣ; котеръи же пакы оуспѣхъ цѣломѫдровати добрѣ, хоуловати же нечестьнѣ; велико оубо естъ притѧжание правовѣрънъихъ· оучении *) навыченыѥ, да трѣбѣ естъ трѣзва доуша, имьже мъноѕи сѫтъ крадоводѧщси философиеѭ и тъщеѭ лестиѭ.

*) *Въ рукоп.* оучение.

Примѣчаніе. *На стр. 64 строк. 16 читай* съпасении, *строк. 18:* кръщениемь, *строк. 23:* въскръсениꙗ.

ПРИЛОЖЕНІЯ.

ОБРАЗЦЫ ПРАВОПИСАНІЯ РУССКАГО.

I.

ОСТРОМИРОВО ЕВАНГЕЛІЕ. 1056—1057 Г.

1.

Іоан. I. 18—28.

18. Бога никътоже никъдеже не видѣ, тъкъмо ѥдиноча-
дꙑи сꙑнъ сꙑ въ лонѣ отьчи, тъ и исповѣда. 19. и се ѥсть
съвѣдѣтельство Иѡаново, ѥгда посълаша июдеи отъ Иероуса-
лима иереѧ и левъгитꙑ, да въпросать ѥго тꙑ къто ѥси; 20. и
исповѣда и не отъвьрже сѧ, и исповѣда ꙗко нѣсмь азъ Хри-
стосъ. 21. и въпросиша же и· къто оубо тꙑ ѥси; Илиꙗ ли ѥси;
и глагола нѣсмь. пророкъ ли ѥси тꙑ; и отъвѣща· ни. 22. рѣша
же ѥмоу· къто ѥси; да отъвѣтъ дамъ посълавъшиимъ нꙑ·
чьто глаголѥши о тебѣ самомь; 23. рече же· азъ гласъ въпиѭ-
щааго въ поустꙑни, исправите пѫть господьнь, ꙗкоже рече
Исаиꙗ пророкъ. 24. и посълании бѣахѫ отъ фарисеи, 25, и
въпросиша и и рѣша ѥмоу· чьто оубо крьщаѥши, аще тꙑ нѣси
Христосъ ни Илиꙗ ни пророкъ; 26. отъвѣща имъ Иоанъ глаго-
ла· азъ крьщаѭ въ водѣ· по срѣдѣ же васъ стоить, ѥгоже не
вѣсте, 27. тъ ѥсть грѧдꙑи по мънѣ, ꙗко прьвѣи мене бѣ, ѥмоу-
же нѣсмь достоинъ да отрѣшѫ ремень сапогоу ѥго. 28. си въ
Виѳании бꙑша об онъ полъ Иордана, идеже бѣ Иѡанъ крьстѧ.

2.

Iоан. II. 1—22.

1. Въ оно врѣмѧ бракъ бъість въ Кана Галилеи, и бѣ тоу
мати Iисоусова· 2. ꙁъванъ же бѣ Iисоусъ и оученици его на
бракъ. 3. и недоставъшоу винꙋ глагола мати Iисоусова къ нѥмоу·
вина не имѫть. 4. глагола еи Iисоусъ· чьто ѥсть мънѣ и тебѣ,
жено; не оу приде година моꙗ. 5. глагола мати ѥго слоугамъ·
ѥже аще глаголѥть вамъ, створите. 6. бѣше же тоу водоносъ
каманъ шесть лежащь по очищению июдеискоу, въмѣстащь по
дъвѣма ли по трьмъ мѣрамъ. 7. глагола имъ Iисоусъ· напълните
водоносъі водъі. и напълниша ѧ до вьрха. 8. и глагола имъ· почьр-
пѣте нъінѣ и принесѣте архитриклинови. они же принесошѧ. 9.
ꙗко же въкоуси архитриклинъ вина бъівъшааго отъ водъі, и
не вѣдѣше отъ кѫдѫ ѥсть, а слоугъі вѣдꙗахѫ почьрпъшеи водѫ,
и възгласи жениха архитриклинъ, 10. и глагола ѥмоу· в̇сакъ
чловѣкъ прѣжде доброѥ вино полагаѥть, и ѥгда оупиѭть сѧ,
тогда хоуждеѥ· тъі же съблюде доброѥ вино до селѣ. 11. се
створи знамениѥмь начатъкъ Iисоусъ въ Кана Галилеи, ꙗви
славѫ своѭ и вѣроваша въ нь оученици ѥго. 12. (въ оно врѣмѧ)
въниде Iисоусъ въ Капернаоумъ самъ и мати ѥго и братиꙗ ѥго
и оученици ѥго, и тоу немъногъі дьни прѣбъість. 13. и близъ
бѣ пасха июдеиска, и въниде Iисоусъ въ Ѥроусалимъ. 14. и
обрѣте въ цьркви продаѭщаꙗ волъі и овьцѧ и голѫби и пѣ-
нѧжьникъі сѣдѧщѧ, 15. и створи ꙗко бичь отъ вьрви и изгъна
вьсѧ и-цьркве овьцѧ и волъі, и тържьникомъ расъіпа пѣнѧꙁѧ, и
дъскъі опровьрже, 16. и продаѭщиимъ голѫби рече· възьмѣте
си отъ сѫдоу, не творите домоу отьца моѥго домоу коупль-
нааго. 17. помѧнѫшѧ же оученици ѥго, ꙗко написано ѥсть·
жалость домоу твоѥго сънѣсть мѧ. 18. отъвѣщашѧ же июдеи
и рекошѧ ѥмоу· коѥ знамениѥ ꙗвлꙗѥши намъ, ꙗко си твори-
ши; 19. отъвѣща Iисоусъ и рече имъ· разорите цьркъвь сиѭ, и
трьми дьньми въꙁдвигнѫ ѭ. 20. рѣшѧ же июдеи· четъірьми де-

сатъі и шестиѭ лѣтъ създана бъіста цьркъі си, а тъі ли
трьми дьньми въздвигнеши ѭ; 21. онъ же глаголааше о цьркъви
тѣла своѥго. 22. ѥгда же въста отъ мьртвъіихъ, помѧнѫша
оученици ѥго, ꙗко се глаголааше, и вѣрѫ ꙗша книгамъ и сло-
веси ѥже рече Іисоусъ.

3.

Іоан. IV. 4—27.

5. Въ оно врѣмѧ приде Иісоусъ въ градъ самарѥскъ нари-
цаемъі Ѳоухарь, близъ вьси ѥже дасть Иꙗковъ Иосифоу съіноу
своѥмоу. 6. бѣ же тоу стѫденьць иꙗковль. Иісоусъ же троуждь
сѧ отъ пѫти сѣдѣаше тако на стѫденьци. година же бѣ ꙗко
шестаꙗ. 7. приде жена отъ Ѳамариꙗ почрѣтъ водъі. глагола
ѥи Иісоусъ· даждь ми пити. 8. оученици бо ѥго ошьли бѣахѫ
въ градъ да брашьно коупать. 9. глагола ѥмоу жена самарѧнъі-
ни· како тъі июдеи съі отъ мене пити просиши, женъі сама-
рѧнъіниꙗ сѫщѧ; не прикасаѭть бо сѧ иоудеи самарѣнехъ. 10. отъ-
вѣща Иісоусъ и рече· аще бъі вѣдѣла даръ божии и къто ѥсть
глаголѥи ти «даждь ми пити», тъі бъі просила оу нѥго и далъ
ти бъі водѫ живѫ. 11. глагола ѥмоу жена· господи, ни почрь-
пальника имаши и стоуденьць глѫбокъ ѥсть· отъ кѫдоу оубо
имаши водѫ живѫ; 12. еда тъі болии ѥси отьца нашего
Иꙗкова, иже дасть намъ стоуденьць, и тъ из нѥго пи и съі-
нове ѥго и скоти ѥго; 13. отъвѣща Иісоусъ и рече ѥи· вьсꙗкъ
пиѭи отъ водъі сеѩ въжаждеть сѧ пакъі, 14. а иже пиѥть
отъ водъі ѭже азъ дамь ѥмоу, не имать въждадати сѧ въ
вѣкъ, нъ вода ѭже азъ дамь ѥмоу бѫдеть въ нѥмь источьникъ
водъі истѣкаѭщиѩ въ животъ вѣчьнъіи. 15. глагола къ нѥмоу
жена· господи, даждь ми сиѭ водѫ, да ни жаждѫ ни прихождѫ
почрьпатъ. 16. глагола ѥи Иісоусъ· иди, призови мѫжъ твои,
и приди сѣмо. 17. отъвѣща жена и рече ѥмоу· не имамъ мѫжа.
глагола ѥи Иісоусъ· добрѣ рече, ꙗко мѫжа не имамъ. 18. пѧть
бо мѫжь имѣла ѥси, и нъінѣ ѥгоже имаши нѣсть ти мѫжь. се

въ истинѫ рече. 19. глагола ѥмоу жена· господи, виждѫ ꙗко
пророкъ ѥси тꙑ. 20. отьци наши въ горѣ сеи поклонишѧ сѧ,
и вꙑ глаголѥте ꙗко въ Иероусалимѣ ѥсть мѣсто, идеже кла-
нꙗти сѧ подобаѥть. 21. глагола ѥи Иісоусъ· жено, вѣрѫ ми
ими, ꙗко идеть година, ѥгда ни въ горѣ сеи ни въ Ѥроусалимѣхъ
поклоните сѧ отьцоу. 22. вꙑ кланꙗѥте сѧ ѥже не вѣсте, мꙑ
кланꙗѥмъ сѧ ѥже вѣмь, ꙗко съпасениѥ отъ иоудеи ѥсть. 23. нъ
придеть година и нꙑнѣ ѥсть, ѥгда истиньнии поклоньници
поклонѧть сѧ отьцоу доухъмь и истиноѭ· ибо отьць тацѣхъ
ищеть кланꙗѭщиихъ сѧ ѥмоу. 24. доухъ ѥсть богъ, иже кла-
нꙗѥть сѧ ѥмоу, доухъмь и истиноѭ достоить кланꙗти сѧ.
25. глагола ѥмоу жена· вѣмь, ꙗко месиꙗ придеть, нарицаѥмꙑ
Христосъ· ѥгда тъ придеть, възвѣстить намъ вьсѧ. 26. гла-
гола ѥи Иісоусъ· азъ ѥсмь глаголꙗи съ тобоѭ. 27. и тогда же
придошѧ оученици ѥго и чѫждаахѫ сѧ, ꙗко съ женоѭ глаго-
лааше, и никътоже не рече ѥмоу· чесо ищеши, или чьто глаго-
лѥши съ неѭ.

4.

Іоан. V. 2—15.

2. Въ оно врѣмѧ вьниде Исоусъ въ Ієроусалимъ· ѥсть же
въ Иѥроусалимѣхъ на овьчи коупѣли, ꙗже нарицаѥть сѧ еврей-
скꙑ Виѳезда, пѧть притворъ имѫщи. 3. въ тѣхъ лежааше
мъножьство болѧщиихъ· слѣпъ, хромъ, соухъ, чаѭщиихъ
движениѥ водѣ. 4. анагелъ бо господьнь на вьсѧ лѣта мꙑва-
ше сѧ въ кѫпѣли и възмѫщааше водѫ· и иже прѣжде вълажааше
по възмѫщении водꙑ, съдравъ бꙑвааше, ꙗцѣмь же недѫгъмь
одьржимъ бꙑвааше. 5. бѣ же ѥдинъ тоу чловѣкъ три десѧте и
осмь лѣтъ имꙑ въ недѫзѣ своѥмь. 6. сего видѣвъ Исоусъ и
разоумѣвъ, ꙗко мънога лѣта оуже имꙗаше, глагола ѥмоу·
хощеши ли цѣлъ бꙑти; 7. отъвѣща ѥмоу недѫжьнꙑи· госпо-
ди, чловѣка не имаамъ, да ѥгда възмѫтить сѧ вода, въвьржеть
мѧ въ кѫпѣль· ѥгда же прихождѫ азъ, инъ прѣжде мене вла-

зить. 8. глагола ѥмоу Исоусъ· въстани, възьми одръ твои
и иди въ домъ твои. 9. и абиѥ цѣлъ бꙑстъ чловѣкъ, и възѧ
одръ свои и хождааше. бѣ же сѫбота въ тъ дьнь. 10. глаго-
лаахѫ же иѭдеи исцѣлѣвъшоуоумоу· сѫбота ѥсть и не до-
стоить тебѣ възѧти одра твоѥго. 11. онъ же отъвѣща
имъ· иже мѧ сътвори цѣла, тъ мънѣ рече· възьми одръ твои и
ходи. 12. въпросишѧ же и· къто ѥсть чловѣкъ рекꙑи тебѣ
«възьми одръ твои и ходи»; 13. исцѣлѣвꙑи же не вѣдꙗаше,
къто ѥсть. Исоусъ бо оуклони сѧ народоу сѫщоу на мѣстѣ.
14. по томь же Исоусъ обрѣте и въ цьркъви и рече ѥмоу·
се цѣлъ ѥси, къ томоу не съгрѣшаи, да не горе ти чьто бѫдеть.
15. и иде чловѣкъ и повѣда иѭдеомъ, ꙗко Исоусъ ѥсть иже
мѧ сътвори цѣла.

II.

ТУРОВСКІЕ ЛИСТКИ (EUANGELIORUM LIBRI FRAGMENTUM TAURINUM).

1.

Матѳ. XV. 14—29.

14. Рече господь притъчѫ сиѭ· оуподоби сѧ ц(ѣса)рьствиѥ
небесьноѥ чловѣкоу ц(ѣса)рю иже призъва рабꙑ своꙗ и дасть
имъ имѣниѥ своѥ, 15. и овомꙋ дасть пѧть талантъ, овомоу
же дъва, овомоу же ѥдинъ, комоуждо противѫ силѣ своѥи, и
отиде абиѥ. 16. шьдъ же приимъи пѧть талантъ, дѣла о
нихъ и приобрѣте дроугѫѭ пѧть талантъ. 17. такожде иже
дъва, приобрѣте дроугаꙗ дъва. 18. а приимъи ѥдинъ шьдъ рас-
копа землѭ и съкрꙑ серебро господа своѥго. 19. по мънозѣ
же времени приде господь рабъ тѣхъ и сътѧза сѧ о словеси съ
ними. 20. и пристѫпль приимꙑи пѧть таланътъ принесе дроу-

гжѭ пѧть талантъ, глагола кмоу̑· господи, пѧть талантъ ми кси прѣдалъ, се дроугжѭ (пѧть) приобрѣтохъ ими. 21. рече кмоу господь кго· добръи рабе, благъи и вѣрьне, о малѣ бѣ вѣрьнъ, надъ мъногъими тѧ поставлѭ· вънииди въ радость господа своего. 22. и пристѫпль же и приимъи дъва таланъта, рече· господи, дъва таланъта ми кси прѣдалъ, се дроугаꙗ дъва приобрѣтохъ има. 23 рече кмоу господь кго· добръи рабе, благъи и вѣрьне, о малѣ бѣ вѣрьнъ, надъ мъногъи тѧ поставлѭ. вънииди въ радость господа своего. 24. пристѫпль же и приимъи кдинъ талантъ рече· господи вѣдѣхъ тѧ, ꙗко жестокъ кси чловѣкъ, жьнѧ идеже нѣси сѣꙗлъ, и събираꙗ ѭдѫже не расточилъ· 25. и оубоꙗвъ сѧ шьдъ съкрыхъ талантъ твои въ земли· се имаши свок. 26. отвѣщавъ же господь кго рече кмоу· зълъи рабе и лѣнивъи, вѣдаше ꙗко жьнѭ идеже не сѣꙗхъ, и събираѭ ѭдоуже не расточихъ. 27. подобааше ти оубо вдати серебро мок тръжьникомъ, и пришьдъ азъ възѧлъ оубо бъıхъ свок съ лихвоѭ. 28. възьмѣте оубо отъ него талантъ и дадите имоущюоумоу десѧть талантъ. 29. имоущюоумоу бо вьсѣде дано бѫдетъ и избѫдетъ· а отъ не имѫщааго и кже аще мьнитъ сѧ имѣꙗ, възьмѫтъ отъ него. се глаголѧ възглаcи· имѣꙗи оуши слъıшати да слъı(ши)ть.

2.

Лук. V. 1—11.

1. Въ врѣмѧ оно стоꙗ бѣ Іисоусъ при езерѣ генисаретьстѣ,
2. и видѣ дъва кораблица стоꙗща при езерѣ· ръıбари же ошьдъше отъ нею плакаахѫ мрѣжѧ. 3. вълѣзъ же въ кдинъ отъ кораблицю иже бѣ Симоновъ моли и отъ землѧ възати мало. и сѣдъ ис кораблꙗ оучааше народъı. 4. ꙗко же прѣста глаголѧ, рече къ Симоноу· възѣди въ глоубинѫ, и въметѣте мрѣжѧ ваша въ ловитвѫ. 5. и отвѣщавъ Симонъ рече кмоу· наставьниче, об нощь вьсѫ тржждьше сѧ ничесоже не ꙗхомъ· по глаголоу же твоемоу въметемъ мрѣжѧ. 6. и се сътворьше обаша

множьство рыбъ мъного· протрьзаахѫ же сѧ мрѣжа ихъ. 7. и поманоуша причастьникомъ иже бѣахѫ въ дроугѣмь корабли, да пришьдъше помогѫть имъ· и придоша и испльниша оба корабла, ꙗко погрѫжати сѧ има. 8. видѣвъ же Ѳимонъ Петръ припаде къ колѣнома Iисоусовома глаголѧ· изиди ѿтъ мене, ꙗко мѫжь грѣшьнъ ѥсмь, господи. 9. оужасъ бо одрьжааше и и вьсѧ иже бѣахѫ съ нимь о ловитвѣ рыбъ, ѭже ѩша. 10. такожде же и Ꙗкова и Ioана сꙑна Зеведѣова, ꙗже бѣаста обьщьника Ѳимонови. рече къ Ѳимоноу Iисоусъ· не бои сѧ· ѿт селѣ бѫдеши чловѣкꙑ ловѧ. 11. и извезъше корабль на землѭ оставльше вьсе, въ слѣдъ ѥго идоша.

3.

Iоан. X. 1—9.

1. (Аминъ глаголѭ вамъ, не въходѧи двьрьми въ дворъ овь)чии нъ прѣлазѧи инѫдѣ, тать ѥсть и разбоиникъ· 2. а въходѧи двьрьми пастꙑрь ѥсть овьцамъ. 3. семоу двьрьникъ ѿтврьзаѥть, и овьцѧ гласъ ѥго слꙑшать, и своѩ овьцѧ глашаѥть по имени и изгонить ѩ. 3. ѥгда же своѩ вьсѧ ижденеть, прѣдъ ними ходить, и овьцѧ по нѥмь идѫть, ꙗко видѧть гласъ ѥго· 5. по щоуждемь же не идѫть, нъ бѣжѧть отъ нѥго, ꙗко не знаѭть щоуждааго гласа. 6. сиѭ притъчѫ рече имъ Iисоусъ· они же не разоумѣша, чьто бѣша ꙗже глаголааше имъ. 7. рече же имъ пакꙑ Iисоусъ· аминъ аминъ глаголѭ вамъ. азъ ѥсмь двьрь овьцамъ. 8. вьси ѥликоже приде ихъ прѣжде мене, татиѥ сѫть и разбоиници. нъ не послоушаша ихъ овьцѧ. 9. азъ ѥсмь двьрь· мъноѭ аще къто вънидеть, съпасеть сѧ, и вънидеть и изидеть и паѵить обрѧщеть.

4.

Iоан. XII, 28—34.

28. Отьче, прослави имѧ твоѥ. приде же гласъ съ небесе· и прославихъ и пакꙑ прославлѭ. 29. народъ же стоꙗи слꙑ-

шавъ глаголаахѫ· громъ бꙑстъ. инии глаголаахѫ· ангелъ глагола
ѥмоу. 30. отъвѣща Iисоусъ и рече· не мене ради гласъ сь бꙑстъ нъ
народа ради. 31. нꙑнѣ.сѫдъ ѥсть мироу семоу. нꙑнѣ кънѧзь мира
сего изгънанъ бѫдетъ вънъ. 32. и азъ аще възнесенъ бѫ(дѫ) отъ
землѧ, вьсѧ привлѣкѫ къ себѣ. 33. се же глаголааше клеплѧ,
коѥѭ съмрьтьѭ хотѧаше оумрѣти. 34. отвѣща ѥмоу народъ·
мꙑ слꙑшахомъ отъ закона, ꙗко Христосъ прѣбꙑваѥтъ въ
вѣкъ, и како тꙑ глаголѥ(ши....

III.

ЕВГЕНІЕВСКІЕ ЛИСТКИ ТОЛКОВОЙ ПСАЛТЫРИ (PSALMORUM FRAGMENTA EUGENIANA).

1.

Псалмъ, 85. 3—11.

5. Ꙗко * тꙑ господи благъ и кротокъ, и прѣмилостивъ
вьсѣмъ призꙑваѭщимъ тѧ. 6. вънѫши, господи, молитвѫ
моѭ, и вънѧми гласъ молениꙗ моѥго. 8. въ дьнь печали моеꙗ
възвахъ къ тебѣ, ꙗко оуслꙑша мѧ. 8. нѣсть подобьнъ тебѣ
въ бозѣхъ, господи, и нѣсть по дѣломъ твоимъ. 9. вьси ꙗзꙑ-
ци, елико сътвори, придѫть, (и поклонѧть сѧ) прѣдъ тобоѭ,
господи, и прославѧть имѧ твоѥ, 10. ꙗко велии ѥси и творѧ
чюдеса· тꙑ ѥси богъ единъ. 11. наведи мѧ, господи, на пѫть
твои, и поидѫ въ истинѣ твоѥи.

---

*) Толкованіе здѣсь пропущено.

2.

Псалмъ 88, 4—9.

4. Клѧхъ сѧ Д(авъі)доу рабоу моѥмоу· 5. до вѣка оуго-
товаѭ сѣмѧ твоѥ, и съзиждѫ въ родъ и родъ прѣстолъ твои.
6. исповѣдѧть небеса чюдеса твоꙗ, господи, и бо истинѫ твоѭ
въ цр(ь)кве свѧтъихъ. 7. ꙗко къто въ облацѣхъ въравьнить сѧ
господоу; оуподобить сѧ господеви въ сꙑнохъ божиихъ; 8.
богъ прославлꙗꙗи сѧ въ съвѣтѣ свѧтъихъ велеи и страшенъ ѥсть
надъ вьсѣми окрьстъними ѥго. 9. господи боже силъ, къто по-
добенъ тебѣ; силенъ ѥси господи и їстина твоꙗ окрьстъ тебе.

3.

Псалмъ 95, 11—13.

11. да подвижить сѧ море испълнѥниѥ ѥго. 12. въздра-
доуѭть сѧ полꙗ и вьсѧ ꙗже сѫть въ нихъ. тогда въздра-
доуѭть сѧ вьсѧ дрѣва дѫбравьнаꙗ, 13. отъ лица господьнꙗ,
ꙗко градеть, ꙗко градеть сѫдити земли, сѫдити вьселенѣи въ
правьдоу, и людемъ истиноѭ своѥѭ.

Псалмъ 96.

1. Господь въц(ѣса)ри сѧ, да радоуѥть сѧ землꙗ, да възве-
селѧть сѧ отоци мънози. 2. облакъ и мракъ окрьстъ ѥго, правь-
да и сѫдъ исправлѥниѥ прѣстола ѥго. 3. огнь прѣдъ нимь
прѣдъидеть и попалить окрьстъ врагꙑ ѥго. 4. освѣтишꙗ млъ-
ниꙗ ѥго вьселенѫѭ, видѣ и подвижа сѧ землꙗ. 5. горꙑ ꙗко
воскъ растаашꙗ сѧ отъ лица господьнꙗ, отъ лица господьнꙗ
вьсеѩ землꙗ. 6. възвѣстишꙗ небеса правьдѫ ѥго, и видѣшꙗ
вьси людиѥ славоу ѥго. 7. да постꙑдѧть сѧ вьси кланꙗѭ-
штии сѧ истоуканьнъимъ, хвалѧштеи сѧ о идолѣхъ своихъ.
поклоните сѧ ѥмоу вьси ангели его. 8. оуслꙑша и възвесели сѧ
Сионъ, и въздрадовашꙗ сѧ дъштери июдѣискꙑ сѫдьбъ твоихъ

ради господи. 9. ꙗко тꙑ господи вꙑшьнѥи по вьсеи земл҃и,
зѣло прѣвъзнесе сѧ надъ вьсѣми богꙑ. 10. любѧштеи господа
ненавидите зъла, хранить господь вьсѧ прѣподобьнꙑѩ ѥго,
издроукꙑ грѣшьничꙗ избавить ѩ. 11 свѣтъ въсиѧ правьдьни-
коу, и правꙑмь срьдьцемь веселиѥ. 12. възвеселите сѧ праведь-
нии о господи, исповѣдаите памѧть свѧтꙑн҃ꙗ ѥго.

Псалмъ 97.

1. Въспоите господоу пѣснь новѫ, ꙗко дивьна сътвори
господь. съпасенье ѥмоу десница ѥго и мꙑшьца свѧтааго. 2.
съказа господь съпасенье свое, прѣдъ ꙗзꙑкꙑ отъкрꙑ правьдѫ
своѭ. 3. помѧнѫ милость своѭ Иꙗковови и ӏстинѫ своѭ до-
моу Израилевоу. видѣшꙗ вьси коньци земл҃ꙗ съпасенье бога
нашего. 4. въскликнѣте богоу вьсѧ земл҃ꙗ, въспоите и радоуи-
те сѧ и поите. 5. поите богоу нашемоу въ гѫслехъ, въ гѫслехъ
и въ гласѣ псалъмьсцѣ, въ троубахъ окованахъ и гласомь
троубꙑ рожанꙑ. въскликнѣте прѣдъ ц(ѣса)ремь и господьмь. 7. да
подвижить сѧ море испл҃ъниѥнье, вьсел҃ѥнаа и вьси живѫштии на
н҃ѥи. рѣкꙑ въсплештѫть рѫками въ коупѣ, горꙑ въздрадоуѭть
сѧ отъ лица господьн҃ѧ, 9. ꙗко градеть. ꙗко придеть сѫдити
земл҃и, сѫдити вьсел҃енѣи правьдоѭ и людемъ правостиѭ.

IV.

ИЗБОРНИКЪ СВЯТОСЛАВА 1073 Г. (CODEX SVIATOSLAI).

1.

Изъ Іоанна златоустаго (Ioannis chrysostomi.)

Аште ли видѧ дроугꙑꙗ въ житиискꙑихъ живѫшта вещьхъ и въ льгъцѣ живѫшта не чоуди сѧ, и се бо проповѣда Христосъ· ꙗко плакати сѧ и рꙑдати начьнете вꙑ, миръ же радовати сѧ.

и вѣ пьрвыихъ родѣхъ вавулоніане иже ни бога вѣдоуште въ богатьствѣ и санѣхъ блахоу и въ части, иоудеи же въ полонѣ блахоу и въ работѣ и въ сетаныихъ зълахъ. Лазарь же небесъ достоиныи въ гноѭ лежааше, псомъ на облизовании, гладомь мары иностань· богатыи же въ части и въ съдравии и въ льготѣ и въ питании. нъ обаче ни онъ отъ глада и отъ строупъ врѣди сѧ, ні сии ѿт добра житиꙗ приобрѣте. Сего ради рече Солომонъ· чадо аще приходиши работатъ господеви, оуготови доушоу си на искоусъ и тьрпи, и не пади въ врѣмꙗ напастьное, ꙗко огньмь искоушаеть сѧ злато а чловѣци приꙗти въ крадѣ съмѣрениꙗ. тѣмь же рече Давидъ· покоуси мѧ, господи, и искоуси мѧ. иже бо злато въ крадѫ въложи, то вѣсть, доколѣ е жешти подобаеть и кагда изѧти. Да не единъ ѥсть оубо ѿт бога искоусьныи образъ ни тогожде вьси требоуѭть, аште и въ томь же сѫть· небо и болꙗще мнози тѣми же ꙗзꙗми не тѣхъже трѣбоують были, нъ ови сихъ, ови же дроугыихъ. сего ради разни и различьни сѫть ранамъ образи· да овъ ꙗзеѭ дългоѭ томить сѧ, овъ тѧжькоѭ нищетоѭ, дроугыи обидами моучимъ есть, дроугыи же ѥже ѿт всѣхъ ѿтмештемъ есть и оклеветаѥмъ ѥ и оболыгаемъ, ѥгоже не съвѣдыи до себе и зъла слоутиꙗ подъѥмлеть тагогоу, дроугыи же ѥ частыи и насобьны съмьрти дѣтьскыꙗ и сьрдобольныꙗ видѣти.

/ 2.

Исидорово посъланиѥ къ Ѥусевиѭ ѥпископоу (Isidori epistola ad Eusebium.)

Зиждеши, ꙗкоже глаголю, црькве въ Пелоусиихъ строительми оубо свѣтьлоу, зълъіми же нравъі и неправьдами и оукоръі и оубогъіхъ насильѥмь и нищихъ грошениѥмь, ѥже ино ничьтоже ѥсть, нъ акъі задати Сионъ въ кръвьхъ и Іерусалимъ въ неправьдахъ. не трѣбоуѥть же богъ отъ штюжихъ жрьтвъ, нъ акъі трѣбоѭ полагаѥма пьса гноушаѥть сѧ. прѣстани оубо зиждѧ и неправьдоуꙗ, да не црькъі та на обличениѥ прѣдъ

богъмь обрѧщеть ти сѧ, на высотоу оубо възграждена, въпаѭшти же на тѧ̂ въ вѣкы и без мълъчаниꙗ съ Иеремиемь· горе иже зиждеть домъ свои на высотоу съ неправьдоѭ и горьница своꙗ не въ соудѣ, оу ближьнаго юмȣ дѣлателе тоуне и мьзды емоу не ѿдасть. и отъ кыихъ зълии съзьда сѧ и лишеныихъ напьдъ проса, и отъмьштениꙗ врѣжденыихъ възиска.

3.

Изъ Іоанна златоустаго (Ioannis chrysostomi.)

Нѣсть правьдьна иже не има нѣчьсо съгрѣшениꙗ, ни юсть грѣшьна иже не има нѣчьсо блага. аще оубо видиши правьдьна кого болѧшта или въ напасть нѣкоуѭ въпадъша, не съмѧти сѧ, нъ помысли въ себе и рьци· сии правьдныи зло нѣчто сътворилъ мало, акы чловѣкъ, и въсприемлеть сьде, да не тамо моучить сѧ. пакы аште видиши грѣшьника грабѧшта, насилоуѭща, тьмами творѧща злаꙗ и въ обилии живоушта, не чѫди сѧ нъ рьци· сии грѣшьникъ, иже тьмами зло твори и ничьсоже зла не приемлеть, благое нѣчьто сътворилъ боуде, а рекоу, и приемлеть е сьде, да тамо сѧ моучитъ. сего дѣлѧ и Авраамъ, имьже сълоучи сѧ и Лазорѫ имѣти грѣхы и богатомоу нѣчто благо, глаголаше· въсприꙗ ты благаꙗ своꙗ, а Лазорь злаꙗ.

Аште бы никтоже зълъ не моучимъ былъ, то никтоже не бы мнѣлъ надъстоꙗшта бога надъ человѣчьскыими дѣлесы. аште ли быша сѧ вси моучили, то никтоже бы не чаꙗлъ боудоушта въстаниꙗ, акы вьсѣмъ сьде въсприемлюштимъ. да сего ради моучиши, не моучи. сего дѣлѧ сьде правьдьнии оубо скрьбни соуть, имьже прѣшьльци, имьже щѫжди, имьже наштѫждени землѧ и искоусъ дѣльма се подъемлють, акы Иовъ· грѣшьници же аще и къгда что сице подъемлють, соудъ подъемлють за грѣхы, небонъ и въ добрыихъ соуште иже зла имоуть дѣла и сьде ꙗ въсприемлють, да тамо моучать сѧ.

4.

Сватаaго Єпифанија о ·вг· камыкоу иже бѣахоу на логии сватителевѣ насаждані.

·а· Сардиои кавоулоньскъіи нарицаемъіи оучрьмань ѥсть акъі кръвь, бъіваѥть же въ Ва(воу)лонѣ на земли іаже ѥ къ Асоуриемъ, прозрачьнъ же ѥсть. силъі цѣльбьнъіа, имьже лѣкоуѭть врачеве отокъі и іазвы отъ желѣза бъіваѭшта помазаѭште.

·в· Пазнои радръ же ѥсть паче анъфраза камыка, бъіваѥть же въ Пазѣ градѣ индиисцѣмь, острим же по врачьбѣнѣи ослѣ не чрьвенъ же испоуштаѥть по образоу сокъ нъ окъі млѣко, напльнить же чашіа многъі. ѥлико же аште хоштѣи остраи, то же ни мѣроѭ ни тѣломь не охоудѣе. на потрѣбоу же ѥсть отъ него възем̑лемоѥ на очьнаа болѣзни и на водьнъіа троудъі пьѥмо, и иже са не истобоуеть отъ вина морьскааго.

·г· Змарагдъ зеленъ оубо ѥсть, въ горахъ же инъдиискыхъ копаѭште варъвари сѣкоуть и. сила же ѥго ѥсть лице видѣти въ немь.

·д· Анфракъсъ зѣло чрьвенъ ѥсть образъмь, бъваѥть же въ Кархидонѣ Ливоуисцѣмь иже наричеть са Африкии. глаголють же не дьньѫ нъ ноштьѫ са обрѣтаѥть, из далеча бо акъі доуплатица или акъі оугль искрами мьчьште и ѥдинъ часъ прѣстане, разоумѣвъше же иштѫштеи ѥго іако тъ ѥсть идоуть на блѣскъ ѥго и обраштѫть и. носимъ же, кацѣми любо ризами да обьѥть са, блѣскъ ѥго вънѣ ризъ сиіаѥть.

·е· Сапъфиръ ѩбагъ ѥсть, бъваѥть же въ Индии и въ Ѥфиопии, острим же отокъі и напъіштениіа цѣлить съ млѣкъмь помазаѥмъ по обльштренъіимъ мѣстомъ. и на горѣ же данъіи Моусии законъ на камъіцѣ сапъфирѣ глаголеть са бъіеъ.

·ѕ· Наспись оузеленъ ѥсть, обрѣтаѥть же са на оустѣхъ Фермодоитъі рѣкъі и на Амафоунтъіисцѣмь Коупри, трѣбѣ же ѥсть въ ѥпилипьсѣѣ.

·з҃· Оуакинѳъ акъі ѭчрьмьнь ѥсть, обрѣтаѥть же сѧ въ оугрьнии Варъварии сюринсцѣи, Скоуѳиѭ же ѭ нарицаѭть вѣтъсии страноу тоу вьсѭ сѣверьскоуѭ, иже соуть Гоѳѳи и Давьни҆с. да тоу оубо въ ѫтрь въ поустъіни великъіꙗ Скоуѳиѭ ѥсть дъбрь зѣло глꙋбока и человѣкомъ невъходьна, стѣнами каманами ѡбоѭдоу оградивъши сѧ. да тѣмь съ горы приникъшоу комꙋ любо акъі съ стѣнъ не мошти дозьрѣти дьна дъбри тои, нъ отъ глоубинъі мракъ ѥсть акъі пропасть нѣкаꙗ. посъілаѥмии же отъ ближьнихъ тоу цѣсарии осоужденици нꙋдьми заклавъше агньца и одьравъше съмештѫть съ горъі отъ каменꙗ въ пропасть дъбри тоꙗ, и прилипать камениѥ на мѣстѣхъ тѣхъ· орьли оубо въ камении томь живоуще на воинѫ масьноуѭ съходать и възносать агната съ лъпѧщемь камениѥмь. и ѥгда изѣдать маса, камениѥ остаѥть на врьхоу горъі, осоужденици же смотривъше къде възносать орьли маса, идоуть и тако приносать камениѥ. имоуть же дѣиство сице· намештемъ бо на оугли огньнъіꙗ сами не врѣждаѭть сѧ, нъ оугли оугашаѭть, не тъчиѭ же се нъі-и възьмъ нѣкъто камъікъ и обивъ въ понавицѫ нѣкꙋ и дрьжа роукоѭ надъ оуглыми самъ отъ огнѧ роукоу си ижьжеть, понавица же без врѣда съ проста пребъіваѥ. глаголють же и раждаѭштиимъ женамъ на потрѣбоу ѥсть.

·и҃· Ахатис акъі ѭсинь ѥсть, обрѣтаѭть же и того въ Скоуѳѣхъ тѣхъжде, остримъ же и помазаѥмъ на лици оусѣканиѥ въсталапаѥть скорьпиино и ѥхидьньно.

·ѳ҃· Амеѳvсакии пламениѥ зѣло, въ горахъ же обрѣтаѥть сѧ лувинискъіихъ на краихъ морьскъіихъ.

·і҃· Хрусолиѳъ акъі златъ ѥсть, обрѣтаѥть же сѧ въ кладъчьнѣмь камении на краи Ахименъідъі вавоулоньскъі. Вавоулонъ же и кладазьтъ каманъіи Ахименидоу наричеть. остримъ же съіриштьмь же болаштиимъ и чрѣвъмь цѣлитель ѥсть.

·аі҃· Вироулишнъ изѣкръ оубо ѥсть, бъіваѥть же при брѣзѣхъ горъі нарицаѥмъіꙗ Таура.

·ві҃· Ѡнухион роусъ ѥсть, ѡбрѣтаѥть же сѧ и тъ въ тои же горѣ.

V.

МОСКОВСКО-УСПЕНСКІЙ СБОРНИКЪ XII ВѢКА. (CODEX MOSCUENSIS ECCLESIAE B. M. V. ASSUMPTIONIS, SAECULO XII SCRIPTUS).

1.

Из «видѣнига» еже «видѣ сватыи Исаиꙗ пророкъ сынъ Амосовъ» (Visio Isaiae prophetae).

... И възидохъ же и азъ и онъ на тварьдь и видѣхъ тоу бранъ велию, сотоноу и силꙑ ѥго и противѧщѧ сѧ благочьстию и ѥдино ѥдиного з[illegible]видѧщи. ꙗкоже ѥсть на земли тако есть и на тварди· образи бо твардьнꙑимъ сьде соуть на земли. и рѣхъ ангелови· чьто ѥсть рать си и завида и опълчениѥ; и отъвѣща ми и рече· си брань ѥсть дьꙗвола и не иматъ почити, дондеже придеть ѥгоже хощеши видѣти и оубиѥть доухъмь силꙑ своѥꙗ. по томь възведе мѧ на соущаꙗ вꙑше твардьи, ѥже ѥсть пьрвое небо и видѣхъ тоу прѣстолъ по срѣдѣ и на немь сѣдѧщь ангелъ въ велицѣ чьсти и о десноую ѥго сѣдѧща и о шююю ангелꙑ. инакоу же славоу имѣꙗхоу иже о десноую и поꙗхоу ѥдин[illegible] гласъмь ·а иже о шоуюю въ слѣдъ ихъ поꙗхоу, пѣснь же ихъ

---

1. *Сличи тоже самое въ сербской редакціи:* възыдохъ же азь и ѡнь на тврьдь и видѣхъ тоу брань велию, и сотоноу и силі его, противещеѥ се благочьстию и ѥдиного ѥдиномоу завидещаа. ꙗкоже ѥсть и на земли, тако ѥсть и на тврьди. ѡбразы бо тврьдьнымь здѣ соуть на земли. и рѣхь аггелови· что ѥсть рать сиі и завида и ѡпльчениѥ; и ѡтвеща ми и рече· сии брань ѥсть диꙗволꙗ и не имать почити, дондѣже приидеть ѥгоже хощеши видѣти и оубиѥть и доухомь силы своѥе. потомь възведе ме на соущаꙗ выше тврьди, ѥже ѥсть прьвое небо, и видѣхъ тоу прѣстоль по срѣдѣ и на нѥмь сѣдѣаше аггель въ велицѣ чьсти и ѡ десноую его сѣдеще и ѡ шоую аггели. и паче же славоу имѣахоу иже ѡ десноую и поꙗхоу ѥдинѣмь гласомь· а ѥже ѡ шоую, въ слѣдь ихъ с̑ ними же поꙗхоу, пѣснь

не бѣаше ꙗко и деснъіихъ. въпросихъ же ангела водѧщаго мѧ· комоу пѣснь си въсъілаѥма ѥсть; и ѡтвѣщавъ глагола ми· велицѣи славѣ божии соущии на седмѣмь небеси и съіноу ѥго любимомоу, ѡт нюдоуже посланъ ѥсмь къ тебѣ. и пакъі възведе мѧ на второѥ небо, въісота же небесе бѣаше ꙗко ѡт пьрьваго небесе до землꙗ. видѣхъ же тоу ꙗко и на пьрвѣмь небеси деснъіꙗ и шоуꙗꙗ ангелъі, и пѣснь вѧщьши паче пьрвъіхъ. и падъ на лици своѥмь поклонихъ сѧ имъ и не остави мене ангелъ наставлѧꙗи мѧ· не покланѧи сѧ ни прѣстолоу ни ангелоу ѡт небесъ, сего бо ради посъланъ ѥсмь наставитъ тебе. ѥмоуже ти азъ рекоу тъкъмо, надъ вьсѣми прѣстолъі и одежа и вѣньць, ѥгоже оузьриши ѡт селѣ оуже. и въздрадовахъ сѧ радостию великѥю зѣло, ꙗко така ѥсть коньчина вѣдѹщиимъ въішьнаго и вѣчьнаго възлюбленаго ѥмоу съіна и ꙗко ѡт ангела свѧтааго доуха си тамо исходѧть. и възведе мѧ на третиѥ небо, и тамо такоже видѣхъ малъ прѣстолъ и деснъіꙗ и шоуꙗꙗ ангелъі, обаче памѧть вѣка сего тамо не именоваше сѧ, измѣноваше же сѧ слава доуха моѥго, ꙗко въсхожахъ на небо и

же не бѣаше ꙗко деснꙑхь. вьпросихь же аггела водещааго ме· комоу пѣснь сиі посилаема ѥсть; и ѡтвещавь глагола ми· велицѣи славѣ божии, соущимь на седмѣмь небесы и сыноу его любимомоу, ѡтноудоуже послань ѥсмь к тебѣ. и пакы вьзведе ме на второе небо, высѡта же небесе бѣаше ꙗкоже ѡт прьвааго небесе до землѥ. видѣх же тоу ꙗкоже и на прьвомь небеси деснꙑѥ и шоуѥ аггелы и славоу аггель сыхь и пѣснь вещши бѣаше паче прьвыхь. и падохь на лици своемь поклонити се имь и не ѡстави ме аггель наставлꙗеи ме, глаголѥ ми· не покланꙗи се ни прѣстолоу ни аггелоу ѡт небесь, сего бо ради послань ѥсмь наставити тебе, нь тькмо ѥмоуже ти азь рекоу· над вьсѣми бо прѣстоль и ѡдежда и вѣньць, ѥгоже оузриши ѡт селѣ юже. и вьзрадовахь се радостию великою зѣло ꙗко та ѥсть коньчина вѣдоущиимь вышнꙗаго и вѣчнаaго вьзлюблѥнаaго ѥмоу сына, и ꙗкоже ѡт аггела светааго доуха сила исходить. и вьзведе ме на третие небо и такоже видѣхь маль прѣстоль и деснꙑѥ и шоуѥ аггелы, ѡбаче паметь вѣка сего не именоваше са, измѣноваше се слава доуха моѥго, ꙗко вьсхождахь на небо и рѣхь· ничтоже ѡт того мира здѣ именоуѥть са. и ѡтвѣща ми аггель и

рѣхъ· ничьтоже ѡтъ оного мира съде не именоуѥть сѧ. и ѡтвѣща ми ангелъ и рече ми· ничьтоже не мѣнить сѧ за немощь ѥго, ничьтоже съде оутаить сѧ тамо дѣѥмꙑихъ. пѣснь же ѥже поꙗхоу и славословиѥ сѣдѧщааго и ангелъ вѧще бѣаше вътораго....

2.

Иоана арьхиепископа златооустаго слово о блоудьници въ великоую срѣдоу къ пасцѣ. (Oratio Ioannis chrysostomi).

На вьсѧко врѣмѧ добро и съпасьно покааниѥ дрьжащиимъ сѧ ѥго, въ сиꙗ же паче алъчьбьнꙑꙗ дьни на оуспѣхъ бꙑваѥть вьсѣмъ чловѣкомъ текоущиимъ на роуцѣ ѥмоу. нꙑнѣ оубо наша доуша тѧжькоую плъть акꙑ велико врѣмѧ съврьгъше оудобь пероуть къ творьцю и владꙑцѣ и своими грѣхꙑ сами сѧ оувѣщаваюҭь и съгрѣшениѥмъ простꙑнѧ просѧть отъ чловѣколюбьцѧ соудиꙗ. благоврѣменьно оубо намъ въвести покаанию оучителꙗ блоудьницю оноу, ꙗже оба чистѣи нозѣ владꙑцѣ Христосоу, ꙗже загладі кроплями слъзъ написаниѥ зълꙑ жизни, и юже помиловавъ очисти, оущедривъ омꙑ. възидѣмъ оубо къ еванъгелиискоу съказанию, да и Христосово чловѣко-

---

рече ми· ничтоже не мѣниться за немощь его и ничтоже зде оутаить се тамо дѣѥмыихь. пѣснь же ѥже поꙗхоу и славословиѥ сѣдещааго и аггель веще бѣаше паче второааго....

2. *Тоже самое въ супрасльской рукописи: Іѡанна архиепискоупа златоустаагю слово о блѫдʼници въ великѫѫ срѣдѫ къ пасти.* На вьсѣко врѣмѧ добро и съпасно покаaниѥ дръжащиимъ сѧ ѥго, вь сиꙗ же паче алчьбънꙑꙗ дьни на оуспѣхъ бываатъ вьсѣмъ чловѣкомъ текѫштиимъ на рѫцѣ ѥмоу. нꙑнꙗ оубо наша доуша тѧжькѫѭ пльть акꙑ велико брѣмѧ съвръгъша оудобь перѫтъ къ творьцоу и владꙑцѣ и своими грѣхꙑ сами сѧ оувѣштаваѭтъ и съгрѣшениимъ простꙑнѧ просѧтъ отъ чловѣколюбьца сѫдиꙗ. благоврѣменьно оубо намъ вьвести покаанию оучителꙗ блѫдницѫ онѫ, ꙗже оба чистѣи нозѣ владꙑцѣ Христосоу, ꙗже загладі кропами слъзъ написаниѥ зълꙑ жизни, ѩже помиловавъ очисти и оуштедривъ омꙑ. вьзидѣмъ оубо къ еvаггелиискоу съказанию, да и Христо-

любьство видимъ и женьскоу пристоуплению въщюдимъ сѧ и навꙑкнѣмъ отъ нꙗ. тако и мꙑ дълъжьни ѥсмъ грѣшьнии притещи къ избавителю и възимати ѡт нѥго непогонѥнию грѣховъ нашихъ.

Моли нѣкъто фарисеи господа, да ѣсть съ нимь· и вълѣзъ въ домъ фарисѣю възлеже. видиши ли съшьствиꙗ оужасть; видиши ли божиꙗ строꙗ таинѹ; видиши ли чловѣколюбьства лихотъкъ; даꙗи пищю вьсеи плъти и зъваниꙗ обѣдъ рабомъ своимъ не подражив̾ъ сѧ приде къ немоу, да зъванию̆мь покажеть своѥго пришьствиꙗ вꙑсотоу и въ фарисѣиноу хлѣвиноу приде акꙑ человѣкъ, вьсе мѣсто испълънаꙗи, да и божии строи и чловѣколюбьствию покажеть. и се жена въ градѣ ꙗже бѣ грѣшьна, разоумѣвъши ꙗко възлежить въ домоу фарисѣовѣ, принесъши стькланицю благовоньнꙑ масти и ставъши зади при ногоу ѥго, плачющи сѧ начатъ мочити нозѣ ѥго сльзами и власꙑ главꙑ своѥꙗ отираше и облобꙑзааше нозѣ ѥго и мазааше мурьмь, ничьсоже глаголющи ꙗвѣ къ немоу· боꙗше бо сѧ, еда како слово нѣкоѥ скврьньно ѡт грѣшьноую оустьноу ѥꙗ из-

---

сово чловѣколюбьство видимъ и женьскоу пристѫпьѥнию въстоудимъ сѧ и навыкнѣмъ отъ н҃еѧ· тако и мы длъжьни ѥсмъ грѣшьнии притешти къ избавителю и възъмати отъ н҃его непогон҃ениѥ грѣховъ нашихъ.

Моли нѣкто фарисеи господа, да ꙗстъ съ н҃имъ. и влѣзъ въ домъ фарисеѡвъ възлеже. видиши ли сошествиꙗ оужасть; видиши ли божиꙗ строꙗ таиноѥ; видиши ли чловѣколюбьства лихотъкъ; даѧи пиштѫ вьсеи пльти и зъванъ на обѣдъ робомъ своимъ не подраживъ сѧ приде к н҃емоу, да зъваниѥмъ покажетъ своѥго сошьствиꙗ высотѫ, и въ фарисеинѫ хлѣвинѫ приде акы чловѣкъ вьсе мѣсто испльнꙗѧи, да и божии строи и чловѣколюбьствиѥ покажеть. и се жена въ градѣ, ꙗже бѣ грѣшьница, разоумѣвъши ꙗко възлежитъ въ домоу фарисеѡвѣ, принесъши стьклѣницѫ благовон҃ьны масти и ставши зади при ногоу ѥго, плачѫшти сѧ начѧтъ мочити нозѣ ѥго сльзами и власы главы своѥѧ отирааше и облобызааше нозѣ ѥго и мазааше мѵромъ, ничсоже глаголѫшти ꙗвѣ к н҃емоу· боꙗаше бо сѧ, ѥда како слово нѣкоѥ скврьньно отъ грѣшьною оустьноу ѥѧ излѣзъ двигнетъ на н҃ѫ гнѣвомъ сѫдиѭ, нъ мльчѧшти мо-

лѣзъ двигнеть на ню гнѣвъмь соудию, нъ мълъчащи молитвоу
творꙗаше и сьрдьцьмь ѥдинѣмь исповѣданиѥ творѧщи мольбꙋ
приносѧаше ѥдиномоу сьрдьчьнаꙗ вѣдоущюоумоу владꙑцѣ и къ
нѥмоу акꙑ къ чловѣколюбьцю въ оумѣ въпиꙗше· дарьзохъ
пристоупити къ тебѣ господи, твоѥꙗ дѣлꙗ матерѥ и дѣвицѧ,
ꙗкоже тꙑ ѥдинъ вѣси, творьць и богъ. тоꙗ оубо дѣльма бе-
спосагꙑꙗ матерѥ и дѣвицѧ помилоуи мѧблоудьницю, дажь ми мо-
ихъ съгрѣшении прощениѥ, оноꙗ дѣльма дѣвьства моѥ блоу
жениѥ прости. помилоуи мѧ чловѣколюбьче плачющю, ѥꙗже не-
навидѧаше смѣюща сѧ зълѣ. помолоуи стенющю вьсею доушею,
ѥꙗже съ лѣпотꙑ обращаашѥ оутварѧющоу си тѣло на пагоу-
боу и прѣльщениѥмногомъ. помилоуи пленицѧ, ꙗже бѣ самъ
сътворилъ на лѣпотоу моѥи главѣ, а ꙗзъ ꙗ на пагоубоу своѥи
доуши оутварѧхъ. приими мѵро се, ꙗбо мѵро небесьноѥ, ти по-
крꙑи ми жизни скварънꙋ. приими мѵро се ти доуховьноѥ таино
ми подажь. источьниче добрꙑихъ, мене оскварьнашоую сѧ
ѡмꙑи. врачю вьсемогꙑи, ицѣли мъногꙑ ѡт диꙗвола приимъ-
шю ранꙑ, остроужи ми доуша грѣховьнꙑꙗ пѣготꙑ, ꙗкоже
острѫга вѣрьнааго пѣготива прокоудꙋ тѣлеси. исоуши моихъ

литвѫ творꙗаше и срьдцемь ѥднѣмъ исповѣданиѥ творѧшти мольбѫ
приношааше ѥдномоу срьдьчьнаꙗ вѣдѫштоуоумоу владꙑцѣ и к нѥмоу
акꙑ къ чловѣколюбьцоу въ оумѣ вьпиꙗше· дръзохъ пристѫпити къ
тебѣ господи, твоѥѧ дѣлꙗ матере и дѣвицѧ, ꙗкоже тꙑ ѥдинъ вѣси,
творьцъ и богъ. тоѧ оубо дѣльма твоѥѧ беспосагаѧ матере и дѣвицѧ милоуи
мѧ блѫдницѫ, даждъ ми моихъ съгрѣшении проштениѥ, оноѧ дѣльма дѣвъ-
ства моѥ блѫждениѥ прости. помилоуи мѧ, чловѣколюбьче, плачѫштѫ,
ѥаже сь лѣпотꙑ ненавидѣаше смѣѭшта сѧ зьлѣ. помилоуи стенѫштѫ
вьсеѭ доушеѭ, ѥаже сь лѣпотꙑ отвраштааше сѧ оутварѣѭшта си тѣла
на погоубѫ и прѣльштениѥ многомъ. милоуи плѣницѧ, ѧже бѣ самъ съ-
творилъ на лѣпотѫ моѥи главѣ, а азъ ѧ на погоубѫ своѥи доуши оутва-
рѣхъ. приими мѵро се, ꙗко мѵро небесьноѥ ти покрꙑи ми жизни скврь-
нѫ. приими мѵро се ти доуховьноѥ таино ми подаждъ. источниче добрꙑ-
ихъ, мене осквръншѫ сѧ омꙑи. врачоу вьсемогꙑи, ицѣли многꙑ отъ
диꙗвола приимшѭ ранꙑ, остроужи ми доушѧ грѣховьнꙑѧ пѣготꙑ,
ꙗкоже остроуга вѣрнааго пѣготива прокоудѫ тѣлеси, исоуши моихъ

бєзаконии источьникъ, ꙗкожє исоуши подрагъмь кръвоточащи рѣкꙑ. помилоуи мѧ, господи сꙑноу Давꙑдовъ, ꙗкожє помилова оноу Хананѣю, нє того рода соущоую нъ вѣрьноу.

Сицє блоудьници вѣрьно таи въ доуши дѣльницѧ молѧщи съ сльзами чюдахоу сѧ вьси тьрпѣнию Іисоусовоу, видѧщє и кротъко тьрьпѧща лобꙑзаниꙗ блоудьничьска и дрьжаниꙗ рѫкоу грѣшьноу. фарисѣи жє, зъвавꙑи ѥго на обѣдъ, таи въ доушьнѣмь си дѣльницѣ хоульнꙑꙗ коваашє на нь мꙑсли, и съпаса чловѣколюбьствиѥ акꙑ нє вѣсть зъло творѧашє, въ сєбѣ си глаголꙗ· сии аще бꙑ бꙑлъ пророкъ, разоумѣлъ бꙑ, кака ѥсть прикасающиꙗ сѧ ѥмь, ꙗко грѣшьницѧ ѥсть. нєчловѣчьскъ бъшью и слѣпъ фарисѣовъ съмꙑслъ. нъ чьто къ нємоу рєчє благꙑи благодѣтєль; Симонє, Симонє, имамъ ти нѣчьто рєщи. слꙑшахъ ихъжє нє извѣща словєсъ, разоумѣхъ твоѥꙗ доуша мꙑсли, вѣдѣ ѥжє на оумѣ помꙑсли на мѧ. да того дѣлꙗма ничьтожє тєбѣ нє извѣщавъшю, ꙗвѣ ѡтвѣщаю, да ѡт моѥго ѡтвѣщаниꙗ оувѣси моѥго божьства крѣпость, да ѡт моихъ словєсъ разоумѣѥши ꙗко творьць ѥсмь доушамъ и срьдьцємъ съвѣдѣтєль. аще оубо пророка мѧ хощєши нарицати

безаконии источьникъ ꙗкоже исоуши подрагомъ крьвоточѧщтии рѣкꙑ. помилоуи мѧ, господи и сыноу Давъıдовъ, ꙗко помилова онѫ Хананеѭ, не того родоу сѫштѫ нъ вѣрьнѫ.

Сице блѫдници вѣрьно таи въ доуши дѣлница молѧшти съ сльзами чоуждаахѫ сѧ вьси трьпѣнию Исоусовоу, видѧште и кротъко трьпѧшта лобъзаниꙗ блѫдьничьска и дръжаниꙗ рѫкоу грѣшьноу. фарисеи же зъвавъıи ѥго на обѣдъ таи въ доушьнѣѣмь си дѣльницѣ хоульнии ловаа-ше на нь мысли и съпаса чловѣколюбьствиѥ акъı не вѣсть зъло творѣаше, глаголѧ въ себѣ си· сии абы былъ пророкъ, разоумѣлъ бы кака ѥстъ прикасаѭштиꙗ сѧ ѥмъ, ꙗко грѣшница ѥстъ. нечловѣчьскъ бъшьѭ и слѣпъ фарисеѡвъ съмъıслъ. нъ что к немоу рече благъıи благодѣтель; Симѡне, Симѡне, имамъ ти нѣчто решти. слышахъ, ихъже не извѣшта словесъ, разоумѣхъ твоѥѧ доушѧ мысли, вѣдѣ ѥже на оумѣ помысли на мѧ. да того дѣлма ничтоже тебѣ извѣштавъшоу ꙗвѣ отъвѣштаѭ, да отъ моѥго отъвѣштаниꙗ оувѣси моѥго божьства крѣпость, да отъ моихъ словесъ разоумѣеши, ꙗко творьцъ ѥсмъ доушам и срьдьцемъ

или творьца пророкомъ видимааго тебѣ акꙑ чловѣка, ꙗкоже хощеши тако вѣрꙋи. Симоне, Симоне, имамъ ти нѣчато рещи. дъва дължаника бѣаста давъш(оу) заимъ нѣкомоу, єдинъ дължанъ патию сътъ сребрьникъ, а дрꙋгꙑи патию десатъ. не имоущема же има въздати, обѣма отъда. которꙑи єю паче възлюбитъ и; штвѣщавъ же Симонъ рече· мьнию оубо, ꙗко ємоуже мъножаѥ штда. рече къ немоу съпасъ· право соуди. и тꙑ дължанъ ми єси въ своєи жизни многꙑ дългꙑ, и тебе пращаю ꙗкоже и сию житьнꙑихъ съгрѣшении, и тебе зъвавъша ма тоу абиѥ послоушахъ, и подъ єдинѣмь сѣменьмь бꙑхъ, и на єдиноı ѣди, не акꙑ нища или скоудость имѣꙗ брашьна, нъ акꙑ богатъ сꙑ милостьми, приходащиихъ покаꙗниѥ строꙗ и сихъ грѣхъ пращаꙗ. по чато клевещеши о моѥмь сѫшаствии; по чато ли зълобиши моѥ чловѣколюбьствиѥ, єгоже прѣже тꙑ са насꙑти; по чато много о инѣхъ рѣчьноукши оу мене чистинꙑ, юже аще ти покажю нꙑнꙗ, не соуле ти єсть; по чато мѣриши мою добротоу, ꙗже ти по скоудоу бꙑсть; и обративъ са къ женѣ, Симонови рече· видиши ли сию женоу;

съвѣдѣтеlь. аште бо пророка ма хоштеши нарицати или творьца пророкомь видимааго тобоѭ акꙑ чловѣка, ꙗкоже хоштеши тако вѣроуи. Симѡне, Симѡне, имамъ ти нѣчто решти. дъва дльжника бѣаста давъшꙋ заим нѣкомоу· єдинъ длъжьнъ патиѩ сътъ сьребрьникъ, а дроугꙑи патиѩ десатъ. не имѫштема же има въздати, обѣма отъда. которꙑи єю паче възлюбитъ и; отъвѣштавъ же Симѡнъ рече· мьнѭ оубо, ꙗко ємоуже множаѥ отъданиꙗ. рече к нємоу съпасъ· прѣмь сѫди, и тꙑ длъжънъ ми єси въ своєи жизни многꙑ дльгꙑ, и тебе праштаѭ ꙗкоже и сиѩ житьнꙑихъ съгрѣшении, и тебе зъвавъша ма тоу абиѥ послоушахъ, и подъ єдинѣмъ кровомь бꙑхъ и на єдноı ꙗди, не акꙑ ништъ или скѫдость имѣꙗ брашьна, нъ акꙑ богатъ сꙑ милостьми, приходаштиихъ покаании строꙗ и сихъ грѣхъ праштаꙗ. по что клевештеши о моѥмъ сѫшествии; по что ли злобиши моѥ чловѣколюбьствиѥ, єгоже прѣжде тꙑ са насꙑти; по что много о (*въ ркп.* ꙋ) инѣхъ рѣчноукши оу мене чистинꙑ, ѩже аште ти покажѫ нꙑнꙗ, не соуле ти єстъ; по что мѣриши моѭ добротѫ, ꙗже тꙑ по скѫдоу бꙑстъ: и обративъ са къ женѣ, Симонови (*въ ркп.* Симоновѣ) рече· видиши ли сиѭ женѫ:

6*

ѡ чловѣколюбьствиꙗ многа въıсота, ѡ тьрьпѣниꙗ не прѣидомоѥ множьство. соущоую блоудьницю не възъва блꙋдьницею, нъ женою. кротъко бесѣдова, съкръı неприꙗзнина дѣлесе има ти обьще ѥстьствоу нарече има. видиши ли сию женоу, юже видѣхъ прѣже божьства очима, ꙗже не зъвана приде къ намъ, ꙗже пьрьвоѥ бесрамиѥ сътвори бесрамиѥ добро, ꙗже въ лѣпо врѣмѧ жизньноѥ показа бесрамиѥ, юже тъı оглагола, по нѥ приде къ жизни и не дьрьзноувъши акъı без лицѧ прѣдъ лицьмь стати, нъ зади кръıющи сѧ и пьрьвою жизнию себѣ си обличениѥ бъıвающи. вънидохъ въ домъ твои, водъı на нозѣ ми не пода, а си сльзами намочи нозѣ мои и власъı главъı си отьре. ѥюже не намочи ногоу вълнами море, си сльзами намочи и лобъıзаниꙗ моли. коли ѥси видѣлъ сицю женоу своꙗ власъı бръıсало сътворити, ꙗкоже си моима ногама сътвори; цѣлованиꙗ ми не да, зъвавъ нъı на обѣдь прѣже излѣсти ти цѣловати мѧ и чьсть вьсѣхъ сътворити· нъ тъı сего не сътвори, нъ си поко и вълѣзе въ домъ твои не прѣста лобъıзающи нозѣ мои. вижь ѥи несъıтоую любъвь ти оумачи си хоудолюбивъıи оумъ, възьри на ню

ѡ чловѣколюбьствиꙗ многа въıсота, ѡ трьпѣниꙗ непрѣидомоѥ множьство. сѫштѫѭ блѫдьницѫ не възъва блѫдницеѭ, нъ женоѭ. кротъко бесѣдоуѧ съкръı неприꙗзнина дѣлесе имѧ ти обьштеѥ ѥстьствоу нарече имѧ. видиши ли сьѭ женѫ, ѥже видѣхъ прѣжде божьства очима, ꙗже незъвана приде къ намъ, ꙗже прьвое бесрамиѥ сътвори бесрамиѥ добро, ꙗже вь лѣпо врѣмѧ жизньноѥ показа бесрамиѥ, ѥже тъı оглагола, по н҄еже приде къ жизни и не дрьзнѫвъши акъı без лица прѣдь лицемъ стати, нъ зади кривѫшти сѧ и прьвѫѭ жизниѭ себѣ си обличениѥ бъıваѭшти. вънидохъ въ домъ твои, водъı на нозѣ ми не пода, а си сльзами намочи нозѣ и власъı главъı си отьре· ѥюже не омочи ногоу вльнами море, си сльзами омочи и лобъıзании моли. коли ѥси видѣлъ сице женѫ своѧ власъı бръıсало сътворьшѫ, ꙗкоже си моима ногама сътвори. цѣлованиꙗ ми не да, ацѣ прѣмьдивъ съı зъвавъ нъı на обѣдъ прѣжде излѣсти ти цѣловати мѧ и чьсть вьсѣхъ сътворити· нъ тъı сего не сътвори. нъ си поко и вьлѣзе въ домъ твои, не прѣста лобъıзаѭщти нозѣ мои. виждь ѥа несытѭѭ любьве ти оумачи си хоулоі҆юбивъıи оумъ, възьри на н҄ѫ и съмотри ѭ плачѫштѫ, да и тъı

и съмотри ю плачющю, да и ты възлюбиши кяже без оума възненавидѣ. маслъмь главы ми не помаза, а си мѵръмь помаза ми нозѣ. кгоже дѣла глаголю ти· ѿтпоущають са грѣси ки мнози. томоу богови нашемоу слава и държава съ отьцьмь и съ сватыимь доухъмь, нынѩ и присно и къ вѣкы вѣкомъ аминь.

възлюбиши, каже възненавидѣ безоума. масломъ главы ми не помаза, а си миромъ нозѣ ми помаза. кго дѣлѩ глаголѭ ти· отъпоуштаѭтъ сѧ грѣси ки мнозии. томоу богови нашемоу слава и дръжава съ отцемъ и съ сватыимъ доухомь, нынѩ и присно и вь вѣкы вѣкомъ амин.

3.

Житиѥ прѣподобнааго отьца нашего Ѳеѡдосиꙗ игоумена печерьскаго.

Се же житиѥ блаженааго отьца нашего Ѳеѡдосиꙗ отъ оуны врьсты до сде, дондеже прииде въ пещероу, мати же кго съповѣда кдиномоу ѿт братиꙗ, именьмь Ѳеѡдороу, иже бѣ келарь при отьци нашемь Ѳеодосии· азъ же ѿт него всꙗ си слышавъ ономоу съповѣдающю ми и въписахъ на памать всѣмъ почитающимъ ꙗ. обаче и на прочеѥ съказаниѥ отрока исправлениꙗ поидоу, съвршении же глаголъ ми оукажеть сꙗ благоисправлꙗющю богоу и словословоу. Сии оубо отьць нашь Ѳеѡдосии сватыи побѣдоносьць показа сꙗ въ пещерѣ на злыꙗ доухы, по остриженїи же матере своꙗ и по ѿтвръжении всꙗкоꙗ мирьскыꙗ печали большими троуды паче наченъ подвизати са на рьвениѥ божиѥ. и бѣ видѣти свѣтила три соуща въ пещерѣ разгонаща тьмоу бѣсовьскоую молитвою и алканиѥмь, мѣню же прѣподобнааго Антониꙗ и блаженааго Ѳеѡдосиꙗ и великааго Никона. си бѣша въ пещерѣ молꙗще бога и богъ же бѣ съ ними. иде бо, рече, .в҃. или триѥ съвъкуплени въ имꙗ моѥ, тоу ѥсмь по средѣ ихъ.

Въ то же времꙗ иже бѣ правыи оу кнꙗза въ боꙗрѣхъ именьмь Іѡанъ и того сынъ часто прихожаше къ прѣподобь-

ныимъ наслажаꙗ сѧ медоточныиихъ тѣхъ словесъ, иже исхождаахоу из оустъ отьць тѣхъ и възлюби же ꙗ зѣло и ꙗко въсхотѣти юмоу жити съ ними и вьсꙗ презьрѣти въ житии семь, славоу и богатьство ни въ чтоже положивъ прикоснoу бо сꙗ юмь слово господьне рекшее, ꙗко оудобѣе юсть вельбоудоу сквозѣ иглинѣ оуши проити неже ли богатоу въ ц(а)рьствие небесное вънити. тъгда же повѣда юдиномоу Антонию мысль свою глаголꙗ хотѣлъ быхъ отьче, аще богоугодьно, мнихъ быти и жити съ вами. глагола юмоу старьць благо хотѣние твое чадо и помыслъ испълненъ благодати, нъ блюди чадо, да не богатьство и слава мира сего възврати тѧ въспꙗть, господоу рекъшю никтоже възложь роукы своеꙗ на рало и зрꙗ въспꙗть оуправленъ юсть въ ц(а)рьствии небеснѣмь. тако и мнихъ възвращаꙗ сѧ къ мироу мыслию и пекыи сꙗ о мирьскыихъ не иматъ оуправити сꙗ въ жизнь вѣчьноую. и ина многа старьць бесѣдова къ отрокоу, и шномоу же ср(ь)дце боле остриꙗше сꙗ на любъвь божию. и тъгда штиде въ домъ свои.

уз.[illegible] И въ дроугыи же дьнь одѣвъ сꙗ въ одежю свѣтьлоу и славьноу и тако въсѣдъ на ко(нь) съ нимь отъходить отъ града сего въ иноу областъ. тъгда глагола юмоу жена юго послоушаи господи и не гнѣваи сꙗ, ако такоже бысть и въ странѣ нашеи. отъбѣжавъшемъ нѣкоеꙗ бѣды ради чрьньцемъ много зъла створи сꙗ въ земли тои ихъ ради. нъ блюди господи да не тако въ области твоеи боудеть. то же слышавъ кнꙗзь и оубоꙗвъ сꙗ гнѣва божиꙗ, штпоусти великааго Никона повелѣвъ юмоу ити въ пещероу свою. по онѣхъ же посла рекыи, да съ мольбою възвратꙗть сꙗ въспꙗть. иже едва по три дьни оувѣщани быша възвратити сꙗ въ свою пещероу, ꙗко се нѣкотории храбри шт брани, повѣдивъше соупостата своюго врага, и бѣша выиноу молꙗще сꙗ дьнь и нощь къ господоу богоу. нъ ни тако не почиваше врагъ борꙗ сꙗ съ ними. тъгда бо оувѣдѣвъ болꙗринъ Ишанъ, ꙗко никоюгоже имъ зъла не сътвори христолюбивыи кнꙗзь Изѧславъ, и раждьгъ сꙗ на нꙗ гнѣвъмь сына ради своюго и поимъ отрокы многы и иде на сватое

стадо. иже и распоудивъ ꙗ и въшедъ въ пещероу и имъ сꙑна своѥго божьствьнааго Варлаама, извлече и вънъ. таче съньмъ съ него свꙗтоую мантию и въврьже ю въ дьбрь. тако же и шлѣмъ съпасениꙗ иже бѣ на главѣ ѥго съньмъ заварже и. и тъгда же и облече въ одежю славьноу и свѣтьлоу, ꙗкоже ѥ лѣпо болꙗромъ. онъ же съврьже ю долоу не хотꙗ ни видѣти ѥꙗ. и тако створи многашьдꙑ. тоже повелѣ отьць ѥго съ гнѣвъмь съвꙗзати ѥмоу роуцѣ и одѣти и въ преже реченоую одежю ти тако ити ѥмоу сквозѣ градъ въ домъ свои. онъ же иже по истинѣ теплꙑи доушею на божию любъвь Варламъ идꙑи поутьмь оузрѣ распалиноу калноу соущю, и скоро въшьдъ въ ню и божиѥю помощию съврьже одежю съ себе и своима ногама попирашеть ю въ калѣ, попираꙗ съ тѣми и зълꙑꙗ помꙑслꙑ и лоукаваго врага. таче по сихъ пришедъшемъ имъ въ домъ повелѣ отьць ѥго сѣсти съ нимь на трѣпезѣ. ономоу же сѣдъшю и ничьсо же вькоуси отъ брашьна, нъ прѣбꙑвааше ница и долоу зрꙗ. по ѡтꙗдении же отъпоусти и въ своꙗ храмꙑ, приставивъ отрокꙑ блюсти да не отъидеть. повелѣ же и женѣ ѥго оутворити сꙗ въ оутварь вьсꙗкоую на прельщениѥ отрока и слоужити предъ нимь. рабъ же христовъ Варламъ въшедъ въ ѥдиноу клѣть сѣдѣ въ оуглѣ ѥꙗ. жена же ѥго, ꙗкоже бѣ ѥи повелѣно, хожаше предъ нимь и молꙗшети-и сѣсти на одрѣ своѥмь. видѣвъ же онъ ненстовьство женꙑ и разоумѣвъ, ꙗко на прельщениѥ ѥмоу оуготова отьць, молꙗше сꙗ въ таинѣ ср(ь)дца своѥго къ милоср(ь)доуоумоу богоу, могоущоуоумоу съпасти отъ прелести тоꙗ. пребꙑсть же на мѣстѣ томь сѣдꙗ три дьни не въстаꙗ ѡт него, ни брашьна же вькоушаꙗ, ни въ одежю облече сѧ, нъ въ единои свитѣ си пребꙑвааше. прѣподобьнꙑи же Антонии и съ соущими съ нимь и съ блаженꙑимь Ѳеодосиѥмь бѣша въ печали мнозѣ ѥго ради и молꙗхоуть сѧ богоу за нь. богъ же оуслꙑша молитвоу ихъ. възъваша бо, рече, правьдьни и господь оуслꙑша ꙗ и ѡт вьсѣхъ печалии ихъ избавить ꙗ. близъ господь съкроушенꙑихъ ср(ь)дцьмь и съмѣренꙑꙗ доухъмь съпасеть.

ОБРАЗЦЫ ПРАВОПИСАНІЯ СЕРБСКАГО.

I.

СИМЕОНОВО ЕВАНГЕЛІЕ КОНЦА XII ВѢКА (EVANGELIORUM LIBER A MONACHO SYMEONE EXEUNTE SAECULO XII SCRIPTUS).

1.

Марк. XIII. 31—XIV. 9.

31. Рече Господь своимь оученикомь· небо и земліа мимоидеть, а словеса моıа не мимоидоуть. 32. а ѡ дьни томь или ѡ часѣ никьтоже не вѣсть, ни ангели кже соуть ни сынь, тькмо ѡтьць кдинь. 33. блюдѣте се и бьдїте и молите се· не вѣсте бо, когда врѣме придеть. 34. ıакоже се чловѣкь ѡтходе ѡставить домь свои и давь рабомь своимь власть, и комоуждо дѣло свок, и вратьникоу повелѣ да бьдить. 35. бдите оубо· не вѣсте бо, когда господинь домоу придеть, вечерь или полоу нощи или вь коуроглашеник или за оутра, 36. да не пришьдь вьнезапоу ѡбрещеть вы спеще. 37. а кже вамь, глаголю вьсѣмь· блюдѣте.

XIV 1 Бѣше же паска и ѡпрѣснькь по двою дьню· искахоу архикреи кьнижьници, како и льстню кмьше оубиють· 2 глаголахоу же· нь не вь праздьникь, кда како боудеть мльва вь ıоудехь. 3 (И) боудоущоу Ісоусоу вь Виѳании вь домоу Симона прокаженаго, вьзлежещоу кмоу приде жена имоущи алавастрь хризмы нарды и пистикии драгы, и разбивьши алавастрь вьзлиıа кмоу на главѸ. 4 бѣхоу же ктери негодоующе вь себѣ и глаголюще· чемоу гыбѣль си хризмьна бысть; 5 можаше бо си хризма продана быти болеи .л. пѣнезь и дати нищимь. и прѣтѣхоуть ки. 6 Ісоусь же рече имь· ѡстанѣте се кк· чьто ки троудь дѣкте; добро дѣло

сьдѣла ѡ мьнѣ. 7 вьсегда бо нищеѥ имате сь собою, да егда хо-
щете можете добро створити имь, а мене не вьсегда имате. 8 ѥже
имѣ, се створи· варила ѥсть помазати тѣло моѥ на погребениѥ.
9 аминь глаголю вамь, идеже колиждо проповѣдано боудеть ѥван-
гелиѥ сиѥ во вьсемь мирѣ, и ѥже створи си глаголано боудеть
вь паметь ѥѥ.

2.

Лук. XXIV. 12—35.

12 Вь ѡно врѣме Петрь вьставь тече кь гробоу, и приникь
видѣ ризы едины лежеще, иде вь себѣ диве се бывьшоумоу. 13 и
се два ѡть нихъ бѣста идоушта вь ть же день вь вьсь ѡтстое-
щоую стади шестьдесеть ѡть Иероусалима, еиже име Еммаоусь.
14 и та бесѣдоваста кь себѣ ѡ всѣхь сихь приклоучьшихь се.
15 и бысть бесѣдоуюштема има и стезаюштема се, и самь Исоусь
приближь се идѣше сь нима· 16 очї же ею дрьжаста сѣ, да ѥго
не познаста. 17 рече же кь нима· чьто соуть словеса си, ѡ нихьже
сьтезаѥта се кь себе идоуща и ѥста дресела; 18 ѡтвещавь же
ѥдинь, ѥмоуже име Клеѡпа, рече кь немоу· ты ли ѥдинь при-
шьльць ѥси вь Ѥроусалїмь и не чоу бывьшихь вь немь вь дни сїѥ;
19 и рече има· ѡ кихь; ѡна же рѣста ѥмоу· ꙗже ѡ Исоусѣ На-
зараниінѣ, иже бысть мѫжь пророкь, сильнь дѣломь и словомь
прѣдь богомь и всѣми лоудьми, 20 и како и прѣдаше архиѥрѣи и
кнези наши на ѡсоуждениѥ смрьти и распеше и. 21 мы же на-
дѣꙗхомь се, ꙗко сь ѥсть хотеи изьбавити Исраилѣ· нь и надь
всѣми сими трети се дьнь имать дьньсь ѡть неліже си бышe. 22 и
жены ѥтеры ѡть нась оужасише ны бывьше рано оу гроба 23 и
не ѡбрѣтьше тѣлеси ѥго придоу глаголоуште и ꙗвлениѥ ангель
видѣвьше, иже глаголоуть и жива. 24 идоу ѥтери ѡть нась кь
гробоу и ѡбрѣтоу тако ꙗкоже и жены рѣше, самого же не ви-
дѣше. 25 и ть рече кь нима· ѡ несмысльна и кьсна срьдцемь
вѣровати ѡ всѣхь, ꙗже глаголаше пророци. 26 не тако ли подо-
баше пострадати Христоу и вьнити вь славоу свою; 27 и начьнь

III.

СБОРНИКЪ ПОУЧЕНІЙ XIII В., ИЗЪ СОБРАНІЯ РУКОПИСЕЙ МИХАНОВИЧА (HOMILIARIUM SAECULI XIII).

Въ тъжде дьнь Иоана прозвитера ѥѮ̆арьха блгарьскаго слово на вьзнесениѥ господа нашего Исоуса Христоса, оче благослови.

Веселите се небеса и радоуи се земле, по неже послѣдню стѣноу разградивь срѣдоградиꙗ Исоусь, ꙗкоже Пауль глаголеть, и враж(д)ю ꙗже бѣ междоу богомь и чловѣчьскымь ѥстствомь, мирь створивь и вь ѥдинь сьвькоупивь горнꙗа з долними. да сего ради и мыи оубозии глаголем҇ дньсь бо врьхь и начетьѥ нашеѥ пльти на небо Христось вьзнесе се. за не и апостоль глаголеть· вьставии сь собою и посади ны с небесныими о Христосѣ Ісоусѣ, о(т)ноудоуже ны испрьва злыи обрѣтатель диꙗволь дьмениꙗ грѣхь дѣлꙗ обидиваго и прѣзориваго величаниꙗ спаде, тѣмь великиимь своимь чловѣколюбиѥмь, иже бѣ того прѣльстию изгналъ изь раꙗ чловѣкь, тогоже Христось вь ѡного мѣсто вьзведе. да сего ради всеѥ чьсти достоинь ѥсть праздникь великии и всеѥ радости доуховныѥ. ѥсть же оубо дроузи ѡ дньшнемь дни,

---

(Русскій списокъ XII в.) Веселите сѧ небеса и радоуисѧ землѥ, понѥже посрѣднюю стѣноу преградꙑ разградивъ Ісоусъ, ꙗкоже Павьлъ глаголеть, и враждоу ꙗже бѣ межю богъмь и человѣчскъмь ѥстьствъмь, и миръ сътворивъ, съвъкоупивъ выспрьнꙗꙗ съ дольними. да сего дѣльма и мꙑ оубозии глаголѥмъ· дньсь бо вьрьхъ и начатъкъ нашеꙗ плъти на небо Христосъ възнесе се. занѥ и апостолъ глаголеть· въстави съ собою и посади нꙑ съ небесьнꙑими о Христосѣ Ісоусѣ, ѡтнюдоуже испьрьва зълꙑи грѣхоу обрѣтельникъ диꙗволъ дъмениꙗ дѣльма обидиваго и прѣзориваго величаниꙗ съпаде, тѣмь великꙑимь своимь человѣколюбиѥмь, иже бѣ того прѣльстию из-драꙗ изгънанъ человѣкъ, тогоже Христосъ въ оного мѣсто въведе. да сего ради всакоꙗ чьсти достоинъ ѥсть праздьникъ сь великꙑи и всакоꙗ радости доуховнꙑꙗ. ѥсть же оубо нꙑ дроузи о дьньшьниимь дьни, рекоу же о въшьствии Христосовѣ на небо

рекоу же ѡ вьшьстїи Христосовѣ на небо, повѣсть сикова. Давидь бо ѡ немь глаголеть, прьвоѥ ѡ сходѣ рекыи· прѣклонеи небеса и сниде и мракь под ногама ѥго. а ѡ дньшнемь вьсходѣ рече· вьзиде на хероувимѣ вьиспрь крилы вѣтрьними. на хероувим же рече, имже самь сьи на небесныихь сь ѡцемь си хероувимь прѣстоль имѣаше, и с чловѣкы по земли ходить, хероувимьскааго небеснааго прѣстола николиже себе не отлоучаше. крила же вѣтрьнаа облакы мѣнить, имиже и вьсхити се, ꙗкоже и вь дѣꙗниихь апостольсцѣхь пишет се· и ѡблак подьѥть и ѡть очию их. та же здрьже глаголеть· и ꙗкоже зреще бѣхоу на небо, гредоущю же ѥмоу, чюдо и оужасть прибысть апостоломь. смртно бо ѥство соуще и не ѡбыкше тацѣхъ видѣнии оужасоше се оумомь. нь аще и речеть нѣкои, ꙗкоже и прѣжде видѣти бѣ прѣѡбражениѥ, Петрь же и Іаковь Іоань, видѣше бо тии прѣѡбразивша се господа, и ѡблакь ѡсѣнꙗше, нь не видѣше ѡблака на вьздоухь вьсхитивьша и ни небоу подьѥмша владыкы. чюдо же и то, дивно же и се, нь чюдо чюдесь грьдѣишеѥ· се бо ѡного выше ѥсть, аще и тогожде бога сила и та и (о)на бѣꙗше. тогда Моиси и Илиꙗ

повѣсть сица. Давидъ бо о нѥмь глаголѥть пьрьвоѥ о сходѣ рекъıи· и прѣклони небеса и съниде и примракъ подъ ногама ѥго. и о дньшьниимь въсходѣ рече· възиде на херовимъ и възлетѣ крилъı вѣтрьними. на херовимъ же рече, имьже самъ сь на небесьхъ съ отьцьмь съı херовимъ прѣстолъ имѣаше, и съ человѣкъı же по земли хода херовимьскааго и небесьскааго прѣстола никакоже себе не отлоучааше. крила же вѣтрьнаꙗ облакъı мѣнить, имиже и вьсхъıти сѧ, ꙗкоже и въ дѣꙗниихъ апостольстѣхъ пишетьсѧ· и облакъ подъꙗтъ и ѡт очию ихъ. таче съдьрьжа глаголеть· и ꙗко зьрѧще бѣша на небо идоущоу ѥмоу, чоудо и оужасъ апостоломъ прибъıсть, съмьртьни бо ѥстьствъмь соуще и не объıкъше тацѣхъ видовъ оужасоша сѧ оумъмь. нъ аще речеть етеръ, ꙗко и прѣже видѣли бѣша прѣображениѥ, Петръ же и Иꙗковъ и Иоанъ, видѣша право ти прѣобразивъшааго сѧ господа и облака осѣнивъшааго и, нъ не видѣша облака на въздоухъ въсхъıтивъшаго и, ни на небеса подъимъша владъıку. чюдо и то, дивъ же и се, нъ чюдо чюда гърьдѣѥ, се оного въıше ѥсть, аще и того бога сила и та и она бѣаше. тъгда Моиси и Илиꙗ ꙗвисте сѧ Петровѣ чади съ господьмь бесѣдоующе, и

гависта се Петровѣ чеди з богомь бесѣдоующа, а нынга прѣстоль хероувимьскии, рекше видимага сила шблакь покрившии, внеза апь приставшии, владыкоу с рабы бесѣдоующа вьсхитии. тьгда Петрь дрьзак глаголаше· господи добро кеть намь здѣ быти, створимь оубо трии крювы, тебѣ кдинь, Моисѣшви кдин, Илии кдинь· а нынга оученици ни слова рещи могоше, ни оусть своихь штврѣсти, нь страхомь великомь оужасьше се оубогаше се. глаголет же писанис по том рекыи· се моужа два прѣдстогаста вь шдежди бѣлѣ, гаже и рѣста· моужи галилѣисции, что стоите зреще на небо; великок ли чюдо прѣоужастило вы кеть; забыли ли кете рекшааго· идоу кь штцоу мокмоу и штцоу вашемоу; и не того ли дѣлѣ глаголаше к вамь· не шставлгаю вась сироть; и паки· мирь мои даю вамь, не шставлгаю вась; не шбеща ли вамь светаго дѹха послати; нь Ісоусь вьшьдыи шт вась на небо, тако приидеть сь шблакы небесьными, сь славою и сь силою многою. сь приидеть вь годь, кгда сѣдеть соудити мироу правдою. семоу бо дасть отьць соудь вьсь. не помните ли, гако сии с вами глаголаше· дана ми кеть всакаа власть на небеси и на земли; тьгда апостоли вь себѣ бывше вьзвратише се, поюще и благословеще бога, и ждоуще божьствьныихь да-

---

нынѣ прѣстолъ херовимьскъ, рекъше невидимага сила облакъ покрывающи, вънезагапъ приставъши, владыкоу съ рабы бесѣдоующа въсхыти. тъгда Петръ дьрьзоуга глаголааше· господи добро кеть намъ сьде быти, сътворимъ сьде три жилища, тебѣ кдино и Моисии кдино и Илии кдино· а нынѣ ни словесе рещи оученици могоша ни оустъ отъв(р)ѣсти своихъ, нъ страхъмь великъмь оужасъше са оубогаша. глаголеть же писание по томь рѣкъи· се же моужа дъва пристаста въ одежи бѣлѣ, иже и рѣста· моужи галилѣисции, чьто стоите зьраще на небо; великок ли чюдо прѣжастило вы кеть; забъили ли кете рекъшааго· идоу къ отьцю мокмоу и отьцю вашемоу; и не того ли дѣльма глаголааше къ вамъ· не оставлю васъ сиротъ; и пакъг миръ мои даю вамъ· миръ свои оставлаю вамъ; не обѣща ли вамъ свагааго доуха посълати; съ Ісоусъ въшьдыи на небо, тако пакы придеть облакы небесьнъими съ славою и силою многою, сь придеть въ годъ, кгда боудеть соудити мироу правьдою. семоу бо дасть отьць соудъ вьсь. не помьните ли гако сь и съ вами глаголааше· дана ми кеть вьсака власть на небеси и на земли;

ровь, кже кстъ прѣсветаго доуха пришьствик. и скончa се Давидомь глаголемок· вьзиде богь вь вьскликновении, господь гласомь троубныимь. вьскликновеник же мѣнить, имже беспрѣстанный гласомь трьсветоую пѣсн вьспоущають хероувуми богоу, а глась троубны глась ангелскь кстъ, прѣжде назнаменак вьсходь на небо. нь и светыи доухь горнимь силамь повелѣныимь гласомь глаголаше· взмѣте врата кнези ваши, вьзмѣте, се врата вѣчная и вьнидеть цѣсарь славѣ. а силы глаголаше· кто сии кстъ цѣсарь славѣ; таже доухь рече· господь крѣпкь и силнь, господь силнь вь рати. побѣди бо ратника, вьωроужи бо се плтию чловѣчьскою на сотоноу и моучителя и оугасии кго раждеженык стрѣлы. и на крьстѣ распеть и смрти вькоусивь, и поплѣнии ада. и ωдолѣвь из мртвыихь вьста и заблоуждьшоую ωвцꙋ ωбративь, и се оубо вьсходиить на плещю носеи к девети десеть и деветь, кже бѣше не заблꙋдили, нь на горѣ живоуть, рекше на небеси. богь крѣпкь и силнь, господь силнь вь рати. и паки силамь· сь кстъ цесарь славѣ. силы же яко слышаше господь силамь, кдиногласно ωбычно славословик вьпиюще приемахоу и провaж-

---

тъгда апостоли въ себѣ бъвъше обратиша сѧ, поюще и благословѧще бога, и жьдоуще божьствьнъıихъ даровъ, иже кстъ прѣсвѧтааго доуха приходъ. и съконьча же сѧ Давидъмь глаголкмок· възиде богъ кликновениемь, господь гласъмь троубьнъıимь. въскликновеник же мѣнить, имьже беспрѣсменъıимь гласъмь трьсвѧтоую хвалоу въспоущають хероувимъ богоу, а гласъ троубьнъıи арханьгельскъ мѣнить прѣже назнаменая кго въсходъ на небо. нъ и свѧтъıи доухъ горьниимъ силамъ повелѣнъıимъ глаголааше· възьмѣте врата кънѧзи ваши и ωтвьрьзѣте сѧ врата вѣчьная, и вънидеть цѣсарь славѣ. а силъı глаголаахоу· къто сь кстъ цѣсарь славъı; таче доухъ свѧтъıи· господь крѣпъкъ и сильнъ, господь сильнъ на брани, побѣди бо ратьника, въороужь сѧ человѣчьскою плътью на сотоноу и моучителя, оугаси кмоу раждьженок ороужик. и на крьстѣ распѧтъ, и съмьрьти въкоусивъ, побѣди ада и одолѣвъ въста из мьртвъıихъ, и заблоужьшоую овьцю обративъ, се оубо въсходить на плещю несъıи къ девѧти десѧтъ ти девѧти, яже не бѣша заблоудили, нъ на горѣ живоуть, рекъше на небеси. господь крѣпъкъ и сильнъ, господь сильнъ въ брани. и пакъı глаголеть силамъ· сь кстъ цѣсарь славѣ. да

дахоу до высокыихь прѣвьиспрнгаго прѣстола. и скончa се Давидомь глаголемок· рече господь господеві мокмоу, сѣди ω десноую мене, дондѣже положю все врагы твок подножию ногоу твоию. ω соупостате, какомоу кстствоу рече· сѣди ω десноую мене; кюже ли ωт нась плть прикть доушевноую, рекоу же ωт прѣсветык Марик; да по неже наша плть на прѣстолѣ высоцѣмь томь днъсь сѣде, то радоуим се братик, днъсь бо кдиночеды сынь божи начело плти нашек, юже ωт нась прикмь и кь ωтцоу вьзнесе се, днесь змьи расѣче се, дньсь грѣхь чловѣчьск попиракт се, дньсь прѣслоушаникм' Адамь ис породы изгнаны вьторыимь Адамомь не вь раи земльныи н(ь)· вь цѣсарство небесной высходит. тии кто соуть свѣдѣтеле Христосовоу вышьствию; ·ві· оученикь. или не вѣроукши, ω жидовине, (не) вѣроукши ли апостоломь и ωчесем' видещиимь вьсходеща на небеса господа; не вѣроукши ли толицемь свѣдѣтелемь; то и Моисѣю лі не вѣрѹкши; рече бо Моисии· прѣдь оусты двою илі трехь свѣдѣтель да станеть всакь глаголь. ω хабленыи жидовине, Моисі трии послоухы достоины творинть ω всакои рѣчи, а Лоука четырищи трии свѣдѣ-

---

силъı гако слъıшаша, господь силамъ, кдиногласьно обычьнок славословик въпиюще примахоу господа и провайахоу до въıсокааго и привъıшьнааго прѣстола. и съконьча са Давидъмь глаголанок· рече господь господоу мокмоу, сади о десноую мене, донъдеже положю врагъı твоıа подъножик ногоу твокю. ω соупостате, къ котероумоу кстьству рече· сади о десноую мене; не юже ли ωт насъ прииатъ плъть доушевьноу, рекоу же ωт прѣсватъıга Мариıа; да понкже наша плъть на прѣстолѣ въıсоцѣмь дьньсь сѣде, того ради радоуимъ са братик. дньсь бо иночадъıи сънъ божии начало плъти нашеıа юже приıа ωт насъ къ отьцю възнесе. дньсь змии расѣченъ бъıсть. дньсь грѣх(ъ) человѣчьскъı попиракть са. дньсь прѣслоушаникмь Адамъ ис породъıи изгънанъıи въторъıимь Адамъмь не въ раи земьнъıи нъ въ ц(ѣса)рство небесьнок въходить. ти къто соуть съвѣдѣтелк Христосовоу въшьствию; ві. оученика. или не вѣроукши ли, жидовине, не вѣроукши ли апостоломъ Христосовомъ и очесомъ видѣвъшиимъ въсходаща на небеса господа; не вѣроукши ли толицѣмъ съвѣдѣтелкмъ, то и Мосеови не вѣроукши. рече бо Моиси· прѣдъ оустъı дьвою или трии съвѣдѣтель да станеть вьсакъ глаголъ. хабленъıи

теле достоины вѣр(н)ы повѣдакть. тѣм же ли не вѣроукши, ѡ жидовине и погібѣли; да глаголеть пророкь Исаиꙗ ѡ тебѣ, паче же богь Исаиѥю· оувѣдѣхь, ꙗко жестокь кси и ѡслоушивь, и желѣзна выꙗ ти и чело ти мѣдѣно· не вѣроукши ли нашімь .ві. послоухь, самовидьцемь соущиимь в'сходоу господню; имже ти оуста заградить кдінь тьчию Даниль пророкь, кмоуже аще и многащии се хощеші противити, то не вьзможеши. то что Даниль глаголеть, ѡ вышьстии господьни пророче, послоушаимо· видѣхь, рече, и се же сь ѡблакы небесныими ꙗко сынь чловѣчьскы вьсходе. подобьнь бо кмꙋ кстъ и вьторыи приходь кь прьвомоу вьсходоу, ꙗкоже и дѣꙗниꙗ апостольскаа назнаменоують, рекоуще тии· ꙗкоже зреще быше апостоли гредоу (щоу) господоу на небо, се Ісоусь вьшьдыи ѡт вась на небо тако приидеть, ꙗкоже видѣсте и идоущь на небо. смотри зѣло, брате, како ти поставлꙗкть пророкь ꙗвѣ вь оупостаси· се же, рече, на ѡблацѣхь небесныихь, ꙗко сынь чловѣчь гредеи тии до ветьхааго дньми достиже. тии какь бысть

жидовине, Моиси три послоухы достоины творить вьсацѣи рѣчи, а Лоука четыри или три съвѣдѣтелꙗ достоиновѣрьны повѣдакть. тѣмъ ли не вѣроукши пагоубниче и погыбле; да глаголеть пророкъ Исаиꙗ о тебѣ, паче же богъ Исаиѥю· оувѣдѣхъ, ꙗко жестокъ кси и ослоушивъ, и жила желѣзна вꙑꙗ твоꙗ, и чело ти мѣдано. не вѣроукши ли нашиимъ ві.—те послоухома, самовидьцемъ соущемъ вьсходоу господню; имьже оуста ти заградить кдинъ тъчию Даниль пророкъ, кмоуже аще и многашьды хощеши сѧ противити, то не можеши. то чьто Даниль глаголеть, о вьшьствии господни пророча, послоушаимъ. видѣхъ, рече, и се же съ облакы небесьныими акы сынъ человѣчь вьсхода, рекъше градыи. подобьно бо кстъ и вьторыи кмоу приходъ къ пьрьвомоу вьсходꙋ, ꙗко и дѣꙗниꙗ апостольска назнаменоують рекоуща ти, ꙗко зьрѧще бѣша градоущю господоу на небо. се моужа дьва стасте прѣдъ ними въ одежи бѣлѣ, ꙗже и рѣсте· мꙋжи галилѣистии, что стоите зьрѧще на небо; сь Ісоусъ вьшьдыи ѡт васъ на небо такоже придеть ꙗкоже видѣсте и идоущь на небо. съмотри зѣло брате, како ти поставлꙗкть пророкъ ꙗвѣ оупостась· сь же, рече, на облацѣхъ небесьныихъ, акы и сынъ человѣчь градыи ти до ветъхааго дьнии достиже [1]). ти какъ

---

[1]) *Въ ркп.* идосте же.

конць пророчьствоу, разоумѣимо· и томоу, рече, дасть се власть и чьсть, присно соущюмоу бо сь ѡтцемъ богъ слово, чьсть тꙋ и дрьжавоу имать прісно сь ѡтцемь. нь иже ѡт дѣвы Марик выкдинивь се доушею и плтию, рекше тѣлесы томоу всходещю днься вь ѡблацѣхь на небо, чюдьнь бо богь кcть и чловѣкь срьшень, семоу дасть се власть и чьсть и цѣсарствоу пльтномоу строкник и вси людик, племена и кзыци, работають кмоу, ииже и власть кго чьстна, ꙗже не прѣидеть ни погибнеть. и цѣсарство кго людемь инѣмь не ѡставить се. посрамите се, жидове, пророкы почитающе. а ѡ немже соуть пророци глаголали Христосѣ, тогоже не хотеще оувѣдѣті, кгоже мыи оувѣдѣвше кланꙗкм се. ѡ чюдеса притранаꙗ, имьже се раи заключи, то тѣмь небеса ѡтврьзоше се· кмоуже Пилать соуди, то ть днься сь соудикю на небесѣхь сѣдиить· кмоуже се жидове роугаше, того ангелскык силы сь страхомь славеть. ѡ прѣчисты оуме Давидовь, иже сего не дозре глаголаше, рекыи· рече господь господеви мокмоу, сѣди ѡ десноую мене. и паки· ꙗко скроушіль кси врата мѣдѣнаꙗ, и верѣк

бысть коньць пророчьствоу, разꙋмѣимъ· и томоу, рече, дасть сѧ власть и чьсть, пебонъ присносоущьпъ съ отьцьмь, богъ слово бѣ, чьсть тоу и дьржавоу имать присно съ отьцьмь. нъ иже ѡтъ дѣвы Мариꙗ оукдинилъ сѧ доушевьною плътию, рекъше тѣлови томоу въсходѧщоумоу дньсь на облацѣ на небо. чюдьпъ богъ бо есть и человѣкъ съвьрьшенъ. семоу сѧ дасть власть и чьсть и ц(а)рство по плътьноумоу строкнию и вьси людик, племена, ꙗзыци, работати кмоу имоуть, имьже и власть кго власть вѣчьна, ꙗже не прѣидеть ни погыбнеть. и цьсарьство кго людьмъ не оставить. (о)срамлꙗите сѧ жидове, пророкы почитающе и о нкмьже соуть пророци глаголали Христосѣ, того не хотѧще оувѣдѣти, кгоже мы оубозии оувѣдѣвъше клапакмъ сѧ. ѡ чюдеса притранаꙗ, имьже раи сѧ заключи, то тѣмь небеса дньсь ѡтвьрьзе· кмоуже Пилатъ соуди, тотъ дньсь па небеси соудикю сѣдакть· кмоуже сѧ жидове роугаша, того ангельскъıꙗ силъı славѧть. ѡ прѣчистъıи оуме Давидовъ, имьже сего дьне дозьрѧ глаголааше рекъıи· рече господь господеви мокмоу, сѧди о десноую мене. имаже слава, чьсть, дьржава съ прѣсвѧтъıимь и животворѧщиимь доухъмь, и нынѣ и присно и въ вѣкъı вѣкомъ аминь.

желѣзныѥ сломи. тъгда паде цѣсарствоующиꙗ смрьть под ногама Христосовѣма. и влѣкома ꙗко плѣнница ѡбличаше се, непобѣдимыимь тѣлесемь побѣждь силоу вражию, и льсть ѥго скроуши, и вьскочь в' цѣсарствиꙗ адьскаꙗ прѣстоль ѥго скроушиит, вѣнць свръже, хороугви развръже, дръжимааго поусти и моучителꙗ попра, глась испоусті глаголе· придѣте ѡтчьствиꙗ ѥзыкь кь ѡтьцоу и богоу, придѣте и приимѣте свободоу ѡт работы, ѡт тмы вь свѣть, ѡт моукы вь цѣсарство присно животноѥ· вамь бо благовѣстоую Ісоусомь Христосомь, юже оубо к томоу не боите се моучителꙗ, и не родите ѡ страсѣ ни ѡ смрти, ни ѡ алькотѣ, ни ѡ скрби, ни ѡ ѥзахь, ни ѡ тьмници, ни ѡ всацѣ тоузѣ. сихь бо да боѥт се моучителеві воини, иже разорише се. азь ѡт всѣхь ѥдинь ѥсмь побѣдитель и цѣсарь, пострадавыи по вась плтию. сь оубо ѥсть вь истиноу крѣпкь и силнь господь, сьи ѥсть силнь вь бранехь, сьи ѥсть цѣсарь славѣ, изводеи ѡкованныѥ моужьствомь, живоущеѥ вь гробѣхь, к немоуже глаголаше Давидь· вьзиде на висотоу и плѣниль ѥси плѣнь. тѣмь же всакь оубо праздникь неприꙗзни ѥсть ѡсоуждениѥ, паче же сьи· ѡ всѣхь бо иннѣхь свою ꙗвлꙗѥть злобоу, и ничесоже не вьзмогь. се бо ѡбличиль ѥсть, ꙗко се вь притчю глаголю, дѣвѣ дивноѥ и страшноѥ рождьство, вь любодѣꙗниѥ хоулою прославлꙗше неизреченно приживишю, и ѡ дѣвьствѣ рьпташе, ѡклеветаваше же млѣко сьсоущаaго и питѣющааго всакоу вещь. младѣнце же избити Ирода наоучи, непщюѥ вь тѣхь оубити неѡдржимааго. на крьщениѥ же тьщещю се ѥмоу, на искоушениѥ вьзводиить ѥго. стезающоу се оубо сь июдѣи, хоулению словеса на нь створи глаголати· чюдеса же творещю Христосоу, камениѥ на нь метати створиль ѥсть. оубиицоу разбоиника праведнѣиша створи· распетоу бывшю разбоиника с нимь причте, погребеноу бывшю гробь запечатлѣ, вьскрсшоу же животоу ѡклеветаѥть вьскрѣшениѥ, вьсходещю же ѥмоу на небо не имать чесо глаголати, нь главоу ѥмоу паче оуꙗзвиль ѥсть. тѣм же всакого праздника дьньшни дьнь горшии ѥмоу бысть, видещю все вьздѣ ангельскыѥ воѥ ликоующе, и ѡви вь слѣдь идоуще, ѡви же прѣдитекоуще, а дроугиѥ паки ликоу апостольскомꙋ глаголюще· моужи

галилѣисции, что стоите зреще на небо, се Ісоусь вьзнесь се ѡт вась на небо, тако приидеть, ꙗкоже видите и идоущь на небо. сьи Ісоусь створи множьство чюдесь. сь оубо дьнь господьскааго вьсхода створиль ѥсть а вѣрниимь просвѣть. нынꙗ бо краснаꙗ весна вьсиꙗла ѥсть, и цвѣтныѥ прозеб'лы соуть лѣпоты, вьиноу (вь рук. вуй) красныѥ лѣторасли, плодь дрѣва масличьна процвьте, смоковьнице и ѡрꙗси листвиѥ и ресоу ꙗвише, и всака вещь прозебе югоу често вѣющю, красотѣ подобещии се вльнамь морьскиимь, и всакаꙗ вь вьсходь господьскии с намі свьтет се. придѣте оубо, давидскыѥ вьспоѥмь глаголы, ѥже нынꙗнамь за вьзнесеніѥ господне вьпиꙗше· вси ѥзыци вьсплещите роуками, вьскликнѣте богоу гласомь достоиныимь· вьзиде богь вь вьскликновении, господь вь гласѣ троубнѣмь· вьзиде идѣже бѣꙗше· вьзнесе се, ѡтноудоуже не разлоучи се· сьшьдыи оубо ть ѥсть и вышьдыи прѣвыше всѣхь небесь· не инь нѣкто ꙗвль се пророкомь, и инь сь апостолы поживьыи· не инь вь ꙗдрѣхь ѡтьчихь, и инь при поньтьсцѣмь Пилатѣ соудиимь· не инь на крьстѣ гвоздьми пригвождень, и ин на хероувумѣ сѣдеи· не инь ѡт Иѡсифа плащаницею ѡбить бывь, и инь дланию тварь всоу ѡдржеи· не инь вь гробѣ положень бывь, и инь ѡт серафимь пѣниѥ приѥмлеть. нь ть самь сь ѡтцемь сѣдеи, вьпльщеи се бесѣмене ѡт ложеснь дѣвичьскь, вьзиде богь вь вьскликновении, господь вь гласѣ троубнѣмь и творць всѣмь, створеи ѡт небытиꙗ вса вь бытиѥ, зиждитель адамовь, чловѣча рода сьставивь, прѣставлеи оугодника си Ѥноха на мѣсто животноѥ, схранеи Ноꙗ ѡт потопа всего мира, прізвавыи патриарха Авраама ѡт земле халдѣискыѥ, ѡбразовавыи прѣжде ѡ Исацѣ крстноую таиноу, давыи Иꙗковоу плодь двонадесетныи, поставлеи воѥводоу людемь Моисѣа, испльнеи Самоуилꙗ ѡт ложесна пророчьства, поѥмыи Давида ѡт овьць вь цѣсарство, давыи прѣмоудрость Соломоноу, вьсхищеи Илию вихромь на колесн(и)ци ѡгньнѣи, вьдьхноувыи прозрѣні(е) пророкомь, подавыи апостоломь дарь ицѣлению, рекыи тѣмь· дрьзаите, азь побѣдихь вьсь мирь. сь ѥсть господь славѣ, вьшьдыи на небеса вь вьсклицании. и сѣде ѡ десноую ѡтьца, повіноувшиим се ѥмоу

ањьгеломь и чловѣкомь и всѣмь силамь. ть доуховные ваше молитвы да прииметь и побѣдникы всегда ꙗвить напастемь всего мира, и да покорить всакь плькь нечистыихь доухь, скроушь неприꙗзнь подь ногами вашими, глаголе кь всѣмь· се дахь вамь власть настꙋпати на змиє и на скорпиє безь пакости, и неврѣждены, цѣлы, непорочны, здравы и свр̓шены да схранить вы доухомь и доушею и тѣломь, испльнены плоды правьды всакиє богь, сподобленны [1]) збрати се и спасьныи праздникь трьжьствоующе радостно прѣпроводити, славеще прѣмилостиваага владыку господа нашего Ісоуса Христоса, ємоуже подобаєть всака слава и чьсть и поклањаниє, с прѣсветыимь и животворещиимь єго доухомь, и нынꙗ и прісно и в вѣкь вѣка, амін ·:·

---

[1]) *Читай* сподоблен ны.

А.

а δέ, autem, vero.

абиѥ εὐθύς, εὐθέως, ἰδού; statim, confestim, continuo, ecce.

аггелъ ἄγγελος, angelus; аггельскъ ἀγγελικός, angelicus.

агнѧ, агньць ἀμνός, agnus.

агода (агона), см. югода.

адъ ᾅδης, infernus; адовъ, адовьнъ, адовьскъ τοῦ ᾅδου, inferni.

азъ ἐγώ, ego.

акрогоннеи ἀκρογωνιαῖος, angularis; срав. жгъльнъ.

акы ὡς, ut, sicuti; срав. окы.

алавастръ ἀλάβαστρος, alabaster.

алъкати-алъчѫ πεινάω, esurio; алъканиѥ νηστεία, ieiunium; алъкота πεῖνα, fames; алъчьнъ, алъчьбьнъ ἄσιτος, πεινῶν, ieieunus.

анъгелъ см. аггелъ.

анъѳраѯъ ἄνθραξ, anthrax.

апостолъ ἀπόστολος, apostolus; апостольскъ ἀποστολικός, apostolicus.

архиѥреи, архиереи, архиерѣи ἀρχιερεύς, summus sacerdos, princeps sacerdotum.

аспидовъ ἐχιδνῶν, viperarum.

ахатисъ ἀχάτης.

ацѣ καίτοι, quamquam; см. цѣ.

аште εἰ, ἐάν, si; аште колижьдо ὅπου ἐάν, ubicunque.

Б.

багрѣница см. прѣпрѧдь.

балии ἰατρός, medicus; бальство φάρμακον, medicina.

баснословити τερατεύομαι, fabulor.

беꙁакониѥ, беꙁакониѥниѥ (беꙁаконеньемъ) ἀνομία, iniquitas; беꙁаконовати ἀνομέω, iniquitatem facio; беꙁаконьникъ ἄνομος, iniquus; беꙁаконьнъ ἄνομος, ἄτοπος, absurdus.

беꙁбожьнъ ἄθεος, impius.

беꙁбѣдьнъ ἀκίνδυνος, periculo carens.

беꙁгрѣшьнъ ἀναμάρτητος, peccatis liber.

беꙁмлъвиѥ σιγή, silentium.

беꙁ оума см. спыти, тоуниѥ; беꙁоумиѥ, ἀφροσύνη, ἀγνωμοσύνη, dementia; беꙁоумьнъ ἄφρων, stultus.

беꙁъ ἄνευ, χωρίς, sine.

беꙁълобивъ ἄκακος, sine fraude.

беспечальнъ ἄλυπος, ἀμέριμνος, securus.

беспосага, беспосагаи ἄγαμος, coelebs.

беспрѣсменъ, беспрѣстаньнъ διηνεκής, continuus; беспрѣстани см. прѣстань.

бесрамиѥ ἀναισχυντία, impudentia.

бестрастиѥ ἀπάθεια, indolentia; бестрастьнъ ἀπαθής, indolens.

бестоудиѥ impudentia; бестоудьнъ ἀναίσχυντος, impudens; бестоудьно ἀδεῶς.

A.

а δέ, autem, vero.

абиѥ εὐθύς, εὐθέως, ἰδού; statim, confestim, continuo, ecce.

аггелъ ἄγγελος, angelus; аггельскъ ἀγγελικός, angelicus.

агнѧ, агньць ἀμνός, agnus.

агода (агона), см. ıагода.

адъ ᾅδης, infernus; адовъ, адовьнъ, адовьскъ τοῦ ᾅδου, inferni.

азъ ἐγώ, ego.

акрогониен ἀκρογωναῖος, angularis; срав. жгълънъ.

акы ὡς, ut, sicuti; срав. окы.

алавастръ ἀλάβαστρος, alabaster.

алъкати-алъчѫ πεινάω, esurio; алъканиѥ νηστεία, ieiunium; алъкота πεῖνα, fames; алъчьнъ, алъчьбьнъ ἄσιτος, πεινῶν, ieiunus.

анъгелъ см. аггелъ.

анъфраѯъ ἄνθραξ, anthrax.

апостолъ ἀπόστολος, apostolus; апостольскъ ἀποστολικός, apostolicus.

архиѥреи, архиереи, архиерѣи ἀρχιερεύς, summus sacerdos, princeps sacerdotum.

аспидовъ ἐχιδνῶν, viperarum.

ахатисъ ἀχάτης.

ацѣ καίτοι, quamquam; см. цѣ.

аште εἰ, ἐάν, si; аште колижьдо ὅπου ἐάν, ubicunque.

Б.

багрѣница см. прѣпрѫдь.

балии ἰατρός, medicus; бальство φάρμακον, medicina.

баснословити τερατεύομαι, fabulor.

беꙁакониѥ, беꙁакониѥниѥ (беꙁаконеньемъ) ἀνομία, iniquitas; беꙁаконовати ἀνομέω, iniquitatem facio; беꙁаконьникъ ἄνομος, iniquus; беꙁаконьнъ ἄνομος, ἄτοπος, absurdus.

беꙁбожьнъ ἄθεος, impius.

беꙁбѣдьнъ ἀκίνδυνος, periculo carens.

беꙁгрѣшьнъ ἀναμάρτητος, peccatis liber.

беꙁмлъвиѥ σιγή, silentium.

беꙁ оума см. спыти, тоуне; беꙁоумиѥ, ἀφροσύνη, ἀγνωμοσύνη, dementia; беꙁоумьнъ ἄφρων, stultus.

беꙁъ ἄνευ, χωρίς, sine.

беꙁълобивъ ἄκακος, sine fraude.

беспечальнъ ἄλυπος, ἀμέριμνος, securus.

беспосага, беспосаган ἄγαμος, coelebs.

беспрѣсменъ, беспрѣстаньнъ διηνεκής, continuus; беспрѣстани см. прѣстань.

бесрамиѥ ἀναισχυντία, impudentia.

бестрастиѥ ἀπάθεια, indolentia; бестрастьнъ ἀπαθής, indolens.

бестоудиѥ impudentia; бестоудьнъ ἀναίσχυντος, impudens; бестоудьно ἀδεῶς.

водити ὁδηγέω, duco.
водоносъ ὑδρία, urna, hydria.
воѥвода (см. кънаꙁь) στρατηγός, dux.
вои, воинъ στρατιώτης, miles; воини, воиньство στρατιά, militia.
волѣти βούλλομαι, volo.
волꙗ βουλή, θέλημα, γνώμη, μανία, voluntas; instr. волѥѭ ἑκών, sponte.
волъ βοῦς, bos.
вонꙗ ὀσμή, ἄρωμα, odor.
воскъ κηρός, cera.
врагъ ἐχθρός, inimicus.
вражь ἐχθροῦ, inimici.
вражьда ἔχθρα, inimicitia.
вранъ κόραξ, corvus.
врата πύλη, porta; вратьникъ πυλωρός, θυρωρός, ianitor.
вратитисꙙ ἀποστρέφομαι, revertor.
врачь ἰατρός, medicus.
врачьбьнъ ἰατρικός, ἰάσεως, medicinae, sanationis.
връвь σχοίνιον, funiculus.
връхъ (врьхъ), до врьха ἕως ἄνω, usque ad summum; врьхоу ἐπάνω, super; връховьнь κορυφαῖος, summus.
врьста ἡλικία, aetas.
врѣдити βλάπτω, ἀδικέω, laedo, offendo, vexo.
врѣдъ λώβη, damnum; врѣдьнъ быти βλάπτομαι, noxam fero.
врѣмꙙ καιρός, tempus.
врѣшти—връгѫ βάλλω, proicio.
всакъ см. вьсꙗкъ.
въ ἐν, in.
въвести — въведѫ, въводити εἰσάγω, induco.
въврѣшти — въвръгѫ βάλλω, ἐμβάλλω, mitto.
въдати ἀποδίδωμι, do, reddo.
въдова, въдовица χήρα, vidua.
въдъхнѫти ἐμπνέω, inflo.
въкдинити ἑνόω, unio; см. оукдинити.
въжделѣти (въз-желѣти) ἐπιθυμέω, concupisco.
въждадати см. жадати.

въжлюбити см. любити.
въꙁалъкати сꙙ см. алъкати.
въꙁбранити κωλύω (κωλῦσαι), p[illegible]rohibeo.
въꙁбоудити ἐξυπνίζω, excito a som[illegible]no.
въꙁбьрати συλλέγω, colligo.
въꙁвеселити сꙙ εὐφραίνομαι, laet[illegible]or.
въꙁвести, въꙁводити ἐπαίρω, ele[illegible]vo.
въꙁвратити сꙙ, въꙁвраштати сꙙ στρέφομαι, ἐπιστρέφω, ὑποστρέφ[illegible]ω, ἐπανέρχομαι, revertor, convert[illegible]r.
въꙁвѣстити ἀναγγέλλω, ἐπαγγέλ[illegible]ω (ἐπαγγεῖλαι), nuntio, annuntio.
въꙁвѣшати (чит. въꙁвышати) ἐπαίρ[illegible], tollo.
въꙁгласити φωνέω, μελῳδέω, dic[illegible], voco, cano.
въꙁградити οἰκοδομέω, aedifico.
въꙁдати (въꙁдаꙗти) ἀποδίδωμι, reddo; — хвалѫ εὐχαριστέω.
въꙁдаꙗниѥ ἀμοιβή, munus.
въꙁдвигнѫти αἴρω, ἐγείρω, levo, elevo, excito.
въꙁрадовати сꙙ, см. радовати сꙙ, χαίρω, ἀγαλλιάζομαι, gaudeo, laetor, exsulto.
въꙁдрасти αὐξάνω, cresco.
въꙁдрыдати θρηνέω, πενθέω (πενθῆσαι), lugeo.
въꙁдрьжаниѥ (въꙁдръжаниѥ) ἐγκράτεια, ἐπικράτεια, continentia.
въꙁдрьжьникъ (въꙁдръжьникъ) ἀσκητής, asceta.
въꙁдрѣмати νυστάζω, dormito.
въꙁдоухъ ἀήρ, aer.
въꙁдыханиѥ στεναγμός, gemitus; см. стенаниѥ.
въꙁиграти σκιρτάω, exsulto.
въꙁимати (см. въꙁати) λαμβάνω, αἴρω, ἐκβάλλω, sumo, accipio.
въꙁирати ἀτενίζω, intueor.
въꙁискати ἀναζητέω, ἐκζητέω, requiro, exquiro.
въꙁити ἀναβαίνω, ascendo.
въꙁлакати сꙙ см. въꙁалъкатисꙙ.
въꙁлежати (съ-) ἀνακεῖμαι (συν-), κατακλίνομαι, discumbo (simul-).
въꙁлешти — въꙁлꙙгѫ κατακεῖμαι,

ἀναπεσεῖν, accumbo, discumbo, recumbo.
възливати καταχέω, effundo.
възложити ἐπιτίϑημι (ἐπιϑεῖναι), impono.
възлюбити ἀγαπῆσαι, ἐπιποϑέω, diligo, concupisco.
възможьнъ δυνατός, possibilis.
възмошти ἰσχύω, possum.
възмѣрити ἀντιμετρέω, remetior.
възмѫтити, възмѫштати ταράσσω, moveo, commoveo.
възмѫштеник ταραχή, motio.
възненавидѣти см. ненавидѣти.
възнесеник ὕψωσις, exaltatio.
възнести, възносити ὑψόω, ἀνάγω, tollo, fero, exalto; възносити сѧ μετεωρίζομαι, in sublime tollor.
възъ ἀντί, πρός, παρά, pro, ad.
възъвати καλέσαι, voco; κράζω clamo.
възъпити κράζω (κράξαι), κραυγάω, clamo, exclamo.
възѣхати — възѣдѫ ἐπανάγω, duco, veho.
възѧти (см. възимати)—възьмѫ λαβεῖν, κομίζομαι, sumo, recipio, tollo; αἴρω, aufero; възати Лук. V. 3 на стр. 74 вѣроятно вм. възпти (ἐπαναγαγεῖν).
вынѫ (см. инъ) διὰ παντός, semper.
въкоупѣ ὁμοῦ, ἐπὶ τῷ αὐτῷ, simul.
въкоусити γεύομαι, gusto.
въкоушеник γεῦσις, gustatio.
вълагалиште βαλλάντιον, sacculus.
влазити, вълѣсти ἐμβαίνω, εἰςέρχομαι, κατέρχομαι, καταβαίνω, ascendo, descendo.
вълитик libamen.
вълпвати βάλλω, infundo, mitto.
вложити βάλλω, ἐμβάλλω, περιτίϑημι, impono.
вънести—вънетѫ χαλάζω, laxo.
вънѣстити, вънѣштати χωρέω, capio.
вънѣтати (вънетати) βάλλω, mitto.
вънегда ὅτε, quando, cum.
вънезаапѫ ἐξαίφνης, ἐξαπίνης, subito, repente.
вънити εἰσελϑεῖν (εἰσέρχομαι), ἀναβαίνω, ἀπελϑεῖν, intro, ingredior, ascendo, abeo.
вънoушити ἐνωτίζομαι, audio.
вънъ ἔξω, foras; вънѣ, **вънѣѭдоу** ἔξωϑεν, extra, extrinsecus.
вънати—вънькмѫ προσέχω, intendo.
вънѫтрьнь ὁ ἔσω, internus, intestinus.
вънѫтрьѭдоу ἔσωϑεν, intus.
въорѫжатисѧ καϑοπλίζομαι, armor.
въпасти ἐμπίπτω, πίπτω, περιπίπτω, cado; — въ горе εἰς τὸ χεῖρον ἐλϑεῖν, deterius habeo.
въписати γράφω, conscribo.
въпити—въпиѭ κράζω, βοάω, clamo; въпль, κραυγή, clamor.
въплътити сѧ σαρκόομαι, incarnor.
въпрашати, въпросити ἐρωτάω, ἐπερωτάω, interrogo.
въпрѣчати сѧ προςκρούω, impingo.
выравьнити сѧ ἰσόομαι, aequor.
вразоумити συνετίζω, intellectumdo.
вырѣснити сѧ manifestor.
въселенаꙗ οἰκουμένη, orbis terrarum.
въсиꙗти; свѣтъ въсиꙗ φῶς ἀνέτειλε, lux orta est.
въсклкновеник, въсклицаник ἀλαλαγμός, vociferatio, clamor.
въсклпкнѫти ἀλαλάζω, iubilo, clamo.
въскорѣ (см. **скоръ**) ἐν τάχει, τάχιστα.
въскочити εἰσπηδάω, insilio, ingredior.
въскрилик κράσπεδον, fimbria.
въскрьсеник ἀνάστασις, resurrectio.
въскрьснѫти ἀνίσταμαι, resurgo.
въскрѣсити ἐξαγείρω, suscito.
въскрѣшеник ἀνάστασις, resurrectio.
въслѣдъ ὄπισϑεν, см. слѣдъ.
въслѣдьствовати ἀκολουϑέω, sequor.
въсмѣꙗтисѧ см. смѣꙗтисѧ.
въсплакати сѧ, см. плакати сѧ, κλαίω, κόπτομαι, plango.
въсплескати κροτέω, plaudo.
въсприꙗти λαμβάνω, ἀπέχω, ἀπολαμβάνω, ἀναλαμβάνω, accipio, habeo, sumo.
въспрѧнѫти διαναστῆναι, evigilo, surgo.

въспоуштати ἀναπέμπω, emitto.
въспѣти ὑμνάζω, ᾄδω, canto, decanto.
въспать ὀπίσω, ὕπτιος, retrorsum.
въставити ἀγείρω, suscito, amoveo; τίϑημι, pono.
въстаник ἀνάστασις, surrectio.
въстати ἐγείρομαι, ἐγερϑῆναι, ἐξεγείρομαι, ἀναστῆναι, surgo.
въстокъ ἀνατολή, oriens.
въстрепетати τρομάζω, contremisco.
въстрьгнѫти, въстрьзати ἐκριζόω, eradico.
въстоудити сѧ см. въштюдити сѧ.
въсылати ἀναπέμπω, reddo, emitto.
въсырити τυρόω, coagulo.
въсхвалити ἐνευφημέω, εὐχαριστέω, laudo, celebro.
въсходъ ἀνάβασις, ἀνατολή, ascensus, oriens.
въсходити ἀναβαίνω, ascendo.
въсхотѣти см. хотѣти.
въсхытити ἁρπάζω, rapio, corripio.
въсхыштьникъ ἁρπακτής, rapax.
въсѣсти — въсадѫ ἐπιβαίνω, ἀναβαίνω, conscendo.
въсѣıати ἐπισπείρω, supersemino.
въсѫдъ (вьсѫдъ) communio.
въходити ἀναβαίνω, ascendo.
входъ εἴσοδος, introitus.
въцѣсарити сѧ βασιλεύω, regno.
въшьдъ, въшьдъши εἰσελϑών, intrans.
въшьствик ἀνάβασις, ascensio.
въштюдитисѧ (въз-чоудитисѧ) ϑαυμάζω, miror.
вънѫтрь см. вънѫтрь.
вынести см. изъвести ἐκβάλλω, eicio.
высокъ ὑψηλός, altus; выше ἀνώτερον, alte.
высота ὕψος, altitudo.
выспрь ἄνω, supra; выспрьнь ὁ ἄνω.
выıа τράχηλος, collum.
выше см. высокъ.
вышьнь ὕψιστος, altissimus; ἀνώτερος, sublimior.
вьздѣ πανταχοῦ, ubique.
вьрста см. врьста.
вьсıакъ, вьсıачьскъ πᾶς, σύμπας, omnis.

вьсегда (вьсьгда) πάντοτε, καϑ' ἑκάστην, semper.
вьседрьжитель παντοκράτωρ, omnipotens.
вьсемогы omnipotens.
вьсь πᾶς, ὅλος, omnis, totus; вьсьде ἐν παντί, ubique; вьсьма πάντως, omnino, prorsus.
вьсь χωρίον, κώμη, vicus, castellum, praedium.
вьчера χϑές, heri.
вьчерашьнь χϑεσινός, hesternus.
вѣдати, вѣдѣти—вѣдѣ—вѣмь εἰδέναι (οἶδα), γιγνώσκω, scio.
вѣкъ αἰών, saeculum; вѣчьнъ ὁ ἀπ' αἰῶνος, αἰώνιος, a saeculo, aeternus.
вѣньць (вѣнець) στέφανος, corona.
вѣра πίστις, fides.
вѣровати, вѣрѫıати πιστεύω, credo.
вѣрьнъ πιστός, fidelis.
вѣсть φήμη, nuntius, fama.
вѣтръ ἄνεμος, ventus.
вѣштати φϑέγγομαι loquor.
вѣıа κλάδος, ramus.
вѣıати (ἄημι), ἐπιπνέω, flo.
вѧште πλεῖον, plus; вѧштии, вѧштьши μείζων, maior.

Г.

гадъ ἑρπετόν, reptile.
гвоздь ἧλος, clavus.
глава κεφαλή, caput.
глаголати λέγω, λαλέω, loquor, dico.
глаголъ ῥῆμα, verbum.
гладъ λιμός, fames.
гласъ φωνή, vox, vociferatio.
глашати φωνέω, voco.
глоубина см. глѫбина.
глоумлѥник ἀδολεσχία, fabulatio.
глоумити сѧ ἀδολεσχέω, fabulari, (exerceri); μετεωρίζομαι, extollor; см. поглоумити сѧ.
глоухъ κωφός, surdus.
глѫбина βάϑος, altum, profundum.
глѫбокъ βαϑύς, altus, profundus.
гнои κοπρία, fimus, stercus.

гноусьнъ μιαρός, exsecrandus.
гноушати сѧ ἀποστρέφομαι, abominor.
гнѣваник, гнѣвъ ὀργή, μανία, πικρία, ira.
гнѣвати сѧ χολάω, irascor.
говоръ θόρυβος, θρύλλος, tumultus, clamor.
говаждь τοῦ βοός, bovinus.
година, годъ ὥρα, hora, tempus.
голѫбь περιστερά, columba; голѫбинъ columbae.
гонити ἐλαύνω, καταδιώκω, persequor.
гоноꙁити σώζω, ἰάομαι, servo, salvo, sano.
гора ὄρος, mons; съ горы ἄνωθεν, supra, superius; горьнии ὁ ἄνω, supernus.
горьница τὸ ὑπερῷον, cubiculum.
горе οὐαί, vae; горк χεῖρον, deterius.
гории, горьши μείζων, χείρων, maior.
горькъ πικρός, amarus; горьцѣ πικρῶς.
горѣти καίομαι, ardeo.
господинъ κύριος, δεσπότης, οἰκοδεσπότης, dominus, pater familias; госпожда δέσποινα, domina.
господь κύριος (θεός), dominus (deus).
господьнь κυρίου, δεσπότου, domini.
господьскъ τὸ τῆς αὐθεντίας, dominicus.
господьство αὐθεντία, dominatio.
готовъ ἕτοιμος, σχέδιος, paratus.
грабити ἁρπάζω, rapio.
градъ πόλις, civitas; градьць κώμη, castellum.
гробъ, гробиште (гребиште) μνημεῖον, monumentum; гробьнъ ὁ ἐν τῷ ᾅδῃ, sepulcralis, in inferis.
громъ βροντή, tonitru.
гръдъ ὑπερήφανος, superbus.
грьличишть τρυγών, turtur.
грътань λάρυγξ, fauces.
грѣхъ ἁμαρτία, peccatum; πλημμέλημα, delictum; грѣховьнъ ἁμαρτιῶν, peccatorum.
грѣшьнъ, грѣшьникъ ἁμαρτωλός, peccator; грѣшьница ἁμαρτωλός, peccatrix; грѣшьничь peccatoris.
грѧды—грѧдѫшти μέλλων, futurus.
грѧсти—грѧдѫ ἔρχομαι, venio; но cum loc. ἀκολουθέω, sequor.
гоубитель τύραννος, perditor; гоубительнъ λοιμώδης, perditiosus.
гыбѣль ἀπώλεια, perditio.
гѫсль κιθάρα, cithara.

Д.

да, даби ὡς, ὅπως, ἵνα, ut.
даже ἕως, usque.
далече μακράν, longe; ποῤῥωτέρω, longius; иꙁ далеча μακρόθεν, ἀπὸ μακρόθεν.
даръ δωρεά, donum.
дарьствовати χαρίζομαι, largior.
дати, даꙗти δοῦναι (δίδωμι), do; συγχωρέω, ἐπαρκέω, tribuo, permitto.
даꙗник δόσις, δόμα, datio.
двигнѫти, двиꙁати σαλεύω, commoveo.
движеник κίνησις, motus.
дворъ αὐλή, atrium; дворъ овьчии αὐλή τῶν προβάτων, ovile.
двьрь, plur. двьри θύρα, janua; двьрьникъ θυρωρός, ostiarius.
деснъ δεξιός, dexter; десница δεξιά, dextera.
десѧть δέκα, decem.
дивити сѧ θαυμάζω, miror; ἐκπλήσσομαι, admiror.
дивьнъ θαυμαστός, παράδοξος, mirus, mirificus, mirabilis.
динарь δηνάριον, denarius.
дирꙗ (дира) σχίσμα, scissura.
диꙗволъ διάβολος, diabolus; диꙗволь. adj. diaboli, diabolicus.
длань παλάμη, palma manus.
длъготрьпѣник μακροθυμία, patientia.
длъгъ adj. μακρός, longus; — subst. δάνειον, ὀφειλόμενον, debitum.
длъжьникъ χρεωφειλέτης, δανειστής, debitor; длъжьнъ быти ὀφείλω, debeo.

добль (добь) γένναιος, fortis.
доброта κάλλος, ἀρετή, bonitas; доброчьстьнъ (доброчестьнъ) εὐσεβής, pius.
добръ καλός, bonus; добрѣ καλῶς, bene; добро τὸ ἀγαθόν, bonum.
довольнъ ἱκανός; — бъти ἀρκέομαι, sufficio.
дожи см. даже.
доꙁьрѣти ἐφοράω, observo, intueor.
доколѣ ἕως πότε, quamdiu.
долоу κάτω, infra; дольнь ὁ κάτω, inferior.
домъ οἰκία, οἶκος, domus.
доньдеже, донъдеже ἐν ᾧ (χρόνῳ), ἕως ἄν, quamdiu, donec.
досаждати ἀτιμάζω, contumelia afficio.
до селѣ ἕως ἄρτι, usque adhuc.
достати—достанѫ ἀρκέω, sufficio.
достигнѫти ἐφικνεῖσθαι, assequor.
достоинъ ἄξιος, dignus; достоино ѥсть ἔξεστιν, licet; достоиньство ἀξία, dignitas; см. санъ.
достоꙗти ἔξεστι, δεῖ, opportet.
до толѣ εἰς τοσοῦτον, usque.
драгъ πολυτελής, pretiosus.
древлѥ ἄνωθεν, primum, prius.
древьнь (древльнь) ἀρχαῖος, παλαῖος, vetus, antiquus.
дроугъ φίλος, amicus; дроугъ къ дроугоу πρὸς ἀλλήλους, ad alterutrum.
дроугꙑи ἕτερος, alius, alter.
дроужина συνοδία, comitatus.
дроужьба φιλιά, amicitia.
дрьжава (дръжава) ἐπικράτεια, potestas, imperium.
дрьжаниѥ περιοχή, ambitus, possessio.
дрьжати сѧ (дръжати сѧ) κρατέομαι, teneor.
дрьꙁати, дрьꙁовати, дрьꙁнѫти θαῤῥέω, τολμάω, confido, audeo.
дрьꙁновениѥ παῤῥησία, fiducia.
дрьꙁновеньнъ παῤῥήσιος, audax.
дрьꙁость θράσος, τόλμη, audacia.
дрьколь (дръколь) ζύλον, δόρυ, fustis.
дрѣво δένδρον, ξύλον, arbor, lignum.
дрѣвѣнъ ligneus; дрѣвѣно масло ἔλαιον, oleum.
дрѧселъ σκυθρωπός, tristis.
доупльтица λαμπάς, lampas.
доухъ πνεῦμα, spiritus; доуховьнъ τοῦ πνεύματος, spiritus; πνευματικός, spiritualis.
доуша ψυχή, anima.
дъбрь см. дьбрь.
дъва, дъвои δύω, duo, bini.
дъмениѥ φυσίωσις, inflatio.
дъно πυθμήν, fundus.
дърати см. дьрати.
дъска τράπεζα, mensa, tabula.
дъхновениѥ ἐπίπνοια, inspiratio.
дъшти θυγάτηρ, filia.
дꙑмъ καπνός, fumus.
дьбрь φάραγξ, vallis.
дьнь ἡμέρα, dies; дьньсь σήμερον, hodie; дьньшьнь ὁ σήμερον, hodiernus.
дьрати (см. стрьгати) lacero.
дѣꙗниѥ, дѣиство πρᾶξις, ἐνέργεια, actio; дѣиствовати ἐνεργέω; дѣꙗти πράττω, ἐνδείκνυμαι, ago, operor;— сѧ πραγματεύομαι, conficior.
дѣва παρθένος, virgo; дѣвица κοράσιον, puella; дѣвичьскъ παρθένου.
дѣвьство παρθενία, virginitas.
дѣлати ἐργάζομαι, operor; дѣлатель ἐργάτης, operarius.
дѣло ἔργον, χρῆμα, opus; ἐργασία, opera, actio.
дѣлꙗ, дѣльма διά, causa, propter.
дѣльница ἐργαστήριον, officina.
дѣти παιδία, parvuli; дѣтьскъ παιδός, pueri.
дѣтѣль—добраꙗ, добродѣтель εὐεργεσία, ἀρετή, virtus.
дѫбравьнъ τοῦ δρυμοῦ, silvarum.

Є—Ѥ.

евангелиѥ εὐαγγέλιον, evangelium.
евреискъ hebraicus.
ѥгда ὅτε, ὅταν, quando, cum, postquam.

ꙗда μή, μήτε, numquid; **ꙗда како не** μήποτε οὐχ, ne forte.
ꙗдинако, ꙗдиначе ἔτι, adhuc; ἴσως, pariter.
ꙗдинъ εἷς, τις, μόνος, κατ' ἰδίαν, unus, alter, quidam, solus.
ꙗдиногласьнъ σύμφωνος, consentaneus.
ꙗдиночадъ μονογενής, unigenitus.
ꙗдьноѭ ἅπαξ, ἅμα, semel, simul.
ꙗзеро λίμνη, stagnum.
еи ναί, utique.
ꙗликъ ὅσος, quantus, quantuscunque, quotquot.
ꙗльма, ꙗльма же ὅσον, quot, quantum.
елеи, ꙗлѣи ἔλαιον, oleum.
ꙗпилипьсис ἐπίλειψις.
ꙗпископъ ἐπίσκοπος, episcopus.
ꙗресь αἵρεσις, haeresis.
ꙗство, ꙗстьство φύσις, natura.
ꙗстьствьнъ φυσικός, naturalis.
етеръ (ꙗтеръ) τὶς, quidam.
ехидьновъ, ꙗхидьньнъ ἐχίδνης, viperae.
ꙗште ἔτι, adhuc.

Ж.

жалость ζῆλος, zelus.
же δέ, vero, autem.
желѣзо σίδηρος, ferrum; **желѣзьнъ** ferreus.
желѣти ἐπιθυμέω, desidero.
жена γυνή, mulier.
женихъ νυμφίος, sponsus.
женьскъ γυναικεῖος, femininus, muliebris.
жестокъ σκληρός, ἀνήλατος, durus, indomitus.
жешти—жегѫ πυρέσσω, uro, fabrico.
живъ ζῶν, vivus.
живити ζωοποιέω, vivifico.
животвора—ѭшти ζωποιός, vivificans.
животъ ζωή. vita; **животьнъ** ζωῆς, vitae.
жидовинъ ἰουδαῖος, iudaeus.
жизнь ζωή, vita.
жила νεῦρον, nervus.
жилиште οἰκητήριον, μονή, domicilium, habitaculum.
жити—живѫ ζάω, πολιτεύομαι, vivo; κατοικέω, συνοικέω, habito.
житиꙗ ζωή, βίος, vita; **житиискъ** βιωτικός, vitalis.
жито γέννημα, fruges, quod natum est; **житьнъ** σίτου, frumenti.
житьница ἀποθήκη, horreum.
жрьдь δόρυ, lancea.
жрѣти—жьрѫ θύω, sacrifico.
жрьтва (жрътва) θυσία, hostia, victima; **жрьтвьникъ** θυσιαστήριον, altare.
жрѣбии κλῆρος, sors.
жьдати—жидѫ προσδοκάω, exspecto.
жьрьчьскъ τοῦ ἱερέως, sacerdotis.
жадати, жадьнъ бꙑти διψάω, sitio.
жати—жьнѭ θερίζω, meto.
жатва θερισμός, messis.
жатель, жателиинъ θεριστής, messor.

Ꙁ.

ꙁа διά, propter.
ꙁаблѫдити πλανάομαι, erro.
ꙁабꙑти — ꙁабѫдѫ ἐπιλανθάνομαι, obliviscor.
ꙁабꙑть λήθη, oblivio.
ꙁавида φθόνος, invidia.
ꙁавидѣти φθονέω, invideo.
ꙁаврѣшти—ꙁаврьгѫ ἀποβάλλω, proicio.
ꙁагладити ἀπαλείφω, ἀφανίζω, deleo.
ꙁаградити φράττω, obstruo.
ꙁади, съ ꙁади ὀπίσω, ὄπισθεν, retro.
ꙁадлъжити μακρύνω, prolongo, removeo.
ꙁадѣти ἀγγαρεύω, angario.
ꙁаимъ, ꙁаимъ δάνειον, mutuum; **въ ꙁаимъ даꙗти** δανείζω, mutuum do.
ꙁаимодавьць δανειστής, fenerator.
ꙁаити, ꙁаходити δύω, occido.
ꙁакалати, ꙁаклати θύω ἐπὶ σφαγήν, macto.
ꙁаклепѫти, aor. ꙁаклепе claudo, defendo.

ꙁаклинати ἐξορκίζω, obsecro.
ꙁаключити κλείω, συγκλείω, claudo.
ꙁаконъ νόμος, διαθήκη, lex, testamentum; ꙁаконъ положити νομοθετέω, legem pono; ꙁаконьнъ τοῦ νόμου, ἔνθεσμος, legis; ꙁаконьникъ regularis, sacerdos; ꙁаконопрѣстѫпьникъ παράνομος, legis violator, impius; ꙁаконъ прѣстѫпити παρανομέω, inique ago.
ꙁаматерѣти, ꙁаматорѣти προβαίνω, procedo.
ꙁа не διότι, quia.
ꙁападъ δυσμός, occidens.
ꙁапечатьлѣти σφραγίζω, signo.
ꙁапинати (хѫдожьствомь) ὑποσυνελίζω, fraudulenter supplanto.
ꙁаповѣдь δόγμα, ἐντολή, praeceptum, mandatum.
ꙁапрѣтити, ꙁапрѣштати ἐμβριμάομαι, ἐπιτιμάω, comminor, increpo.
ꙁастѫпити προΐσταμαι, protego.
ꙁатворити κλεῖσαι (κλείω), claudo.
ꙁаоушити ῥαπίζω, alapas infligo.
ꙁачѧти συλλαμβάνω, concipio.
ꙁаштитити ὑπερασπίζω, defendo.
ꙁаштицати (намекать) αἰνίττομαι, subindico.
ꙁвѣꙁда ἀστήρ, stella.
ꙁвѣрь θηρίον, bestia, fera.
ꙁдравъ см. съдравъ.
ꙁеленъ χλορός, viridus.
ꙁемльнъ, ꙁемьскъ τῆς γῆς, terrae.
ꙁемлꙗ, ꙁемьꙗ γῆ, terra; ἔδαφος, pavimentum.
ꙁиждитель οἰκοδόμος, κτίστης, aedificator.
ꙁиꙁаниѥ ζιζάνιον, zizanium.
ꙁлатица aureus nummus.
ꙁлато χρυσός, χρυσίον, aurum; ꙁлатъ χρύσεος, aureus.
ꙁмарагдъ σμάραγδος, smaragdus.
ꙁмии, ꙁмиꙗ δράκων, ὄφις, serpens; ꙁмиѥвъ (ꙁмьевъ), ꙁмиинъ τοῦ δράκοντος, τοῦ ὄφεως, serpentis.
ꙁнаменати σφραγίζω, signo, obsigno.
ꙁнамениѥ σημεῖον, signum.
ꙁнаниѥ γνωστοί, noti.
ꙁнати γιγνώσκω, nosco, agnosco; неἀγνοέω, ignoro.
ꙁъваниѥ βοή, κλῆσις, clamor, vocatio.
ꙁъвати καλέω, κράζω, clamo, voco.
ꙁълъ πονηρός, κακός, ἄτοπος, malus; ꙁълѣ κακῶς.
ꙁълоба, ꙁълобь πονηρία, κακία, malitia; ꙁълобити vitupero, calumnior.
ꙁълодѣи, ꙁлодѣи κακοῦργος, κακοποιός, malefactor.
ꙁълочьстивъ δυσσεβής, malus, impius.
ꙁъль malitia.
ꙁъдати (ѕъдати) — ꙁиждѫ οἰκοδομέω, πλάσσω, aedifico, formo, construo.
ꙁьрѣти — зьрѭ ὁράω, βλέπω, video, aspicio.
ꙁѣло (ѕѣло) λίαν, σφόδρα, ὄντως, omnino, nimis; до ꙁѣла ἕως σφόδρα, usque quaque.
ꙁѫбъ ὀδούς, dens.

И.

и καί, et.
и (ꙗ, ѥ)—иже αὐτός, is.
иаспись ἴασπις, iaspis.
ибо καὶ γάρ, nam, enim.
игла (игъла) ῥαφίς, acus; adj. иглинъ
играти παίζω, ludo, ludicris adsum.
игрище παίγνιον; ити на игрище βαδίζω καὶ κιθαρίζω, ambulo et citharizo.
игоуменъ ἡγούμενος, hegumenus.
идеже ὅπου, ubi; идеже колижьдо ὅπου ἐάν, ubicunque.
идолъ εἴδωλον, simulacrum.
идолослоужитель εἰδωλάτρης, idolatra.
иѥреи, иѥрѣи ἱερεύς, sacerdos.
иждити—иждивѫ δαπανάω, erogo.
иже ὅς, qui; иже аште, иже колижьдо ὅς ἄν, quicunque.
ижешти—ижегѫ ἀποτηγανίζω, exuro.
иꙁбавитель λυτρωτής, redemptor; иꙁбавити ῥύω, λυτρόομαι, redimo, eripio; иꙁбавлѥниѥ λύτρωσις, redemptio.
иꙁбити ἀποκτείνω, occido.
иꙁбыти περισσεύομαι, abundo; иꙁбы-

тъкъ περίσσευμα, τὸ περισσεῦον, abundantia.

избьрати ἐκλέγομαι, eligo (см. възбьрати); избьранъ ἐκλεκτός, electus.

извалити сѧ (см. испасти) ἐκπίπτω.

извести—изведѫ (изводити) ἐξάγω, educo.

извести—извезѫ κατάγω, subduco.

извлѣшти—извлѣкѫ ἐξελκύω, educo, extraho.

изволѥниѥ προαίρεσις, voluntas; изволити αἱρετίζομαι, eligo.

извѣстити, извѣштати πληροφορέω, certiorem reddo; βεβαιόω, stabilio.

извѣстьно ἀκριβῶς, manifeste.

извѣштениѥ πληροφορία.

изгнилъ σαθρός εἰμί, malus, putridus.

изгънати—иждενѫ (изгонити) ἐκβάλλω, διώκω, (διῶξαι), eicio, persequor; изгънаниѥ δίωξις; изгонимъ φυγαδευόμενος.

издати ἐκδίδωμι, reddo, trado.

издрѣшениѥ redemptio.

изити ἐξελθεῖν, exeo, proficiscor, egredior.

излазити, излѣсти ἀναβαίνω, ascendo.

измѣнѥниѥ ἀπαλλαγή, permutatio.

измѣновати сѧ ἀλλοιόομαι, immutor.

измѣнꙗти ἀνταλλάσσω, muto.

изнасити ἐκβάλλω, profero.

изобилиѥ ἄδεια, opulentia.

изобличати ἐξελέγχω, redarguo.

изобрѣтати (изобрѣсти) ἐξευρίσκω, πραγματεύω, invenio.

изрешти (издрешти) διαγορεύω, dico, dissero.

изъ ἐκ, ἐξ, ex.

изъобличати см. изобличати.

изѣкръ γλαυκίζων, glaucus.

изѣсти φαγεῖν, comedo.

изѧти—изьмѫ ἐκβάλλω, ἐξαιρέω, eicio, eripio.

или ἤ, sive, vel.

именовати ὀνομάζω, nomino, invoco.

имѣниѥ τὰ ὑπάρχοντα, χρήματα, bona.

имѣти—имамь ἔχω, habeo: имамь ѣсти ἔδομαι, manducabo; имы, имѫшти ἔχων, κεκτημένος, habens.

имьже ἐπειδή, quia.

имѧ ὄνομα, nomen.

инъ ἄλλος, alius; см. въинѫ; инакъ ἄλλιος, alius, diversus.

инодоушьнъ πρόθυμος, unanimis.

инокость peregrinatio.

иноплеменьникъ ἀλλόφυλλος, alienigenus.

иностать continuo.

инѫдѣ ἀλλαχόθεν, aliunde.

искати—иштѫ ζητέω, ἐπιζητέω, ἀναζητέω, quaero, requiro.

ис-кони ἀπ᾽ ἀρχῆς, ab initio.

исконьчати сѧ ἐκλείπω, deficio.

искочити ἐκπηδάω, exsilio.

искра σπινθήρ, scintilla.

искрьнии πλησίος, proximus.

искоусъ πεῖρα, experientia, experimentum; искоусьнъ τῆς πείρας, experimenti, искоушати πειράζω, tento.

испасти ἐκπίπτω, excido.

исплънѥниѥ πλήρωμα, plenitudo.

исплънити, исплънꙗти πληρόω, πίμπλημι, expleo, impleo; исплънь πληρής, plenus.

исплѣти—исплѣвѫ (см. възбьрати) erunco.

исповѣданиѥ, исповѣдь ὁμολογία, confessio; исповѣдати сѧ ἐξομολογέομαι, ἀνθομολογέομαι, confiteor; исповѣдати, исповѣдѣти ὁμολογέω, ἐξαγγέλλω, ἐξηγέομαι, enarro, enuntio.

исправити εὐθύνω, dirigo; исправлѥниѥ κατόρθωσις, ἐπανόρθωσις, correctio.

испрьва (испръва) ἀπ᾽ ἀρχῆς, κατ᾽ ἀρχάς, ἄνωθεν, initio.

испоустити, испоуштати ἀφίημι, emitto.

испытаниѥ ἀκρίβεια, diligentia.

испытати ἐξετάζω, ἐξερευνάω, scrutor.

истина ἀλήθεια, verum, veritas; въ истинѫ, по истинѣ ἀληθῶς, ἀληθές, vere; истиньнъ adj. τῆς ἀλη-

ϑείας, veritatis; ἀληϑής, ἀληϑινός, verus, verax.
истовъ см. истиньнъ.
истопити сѧ ναυαγέω, naufragium perpetior.
источьникъ πηγή, fons.
истоуканьнъ γλυπτός, sculptilis.
истѣкати ἅλλομαι, salio.
истѧȥати ἀπαιτέω, repeto.
исоушити ξηραίνω, exsicco.
исходити ἐξέρχομαι, exeo, egredior, procedo.
исцѣлѥние ἴαμα, ἴασις, sanatio; ϑεραπεία, remedium.
исцѣлити, исцѣлꙗти (см. цѣлити), ϑεραπεύω, curo; исцѣлѣти ϑεραπέομαι, sanus fio, sanatus sum.
исѧкнѫти ξηραίνομαι, siccor.
ити—идѫ ἔρχομαι, ὑπάγω, πορεύομαι, eo, vado; — по cum locali, въ слѣдъ—ἀκολουϑέω, sequor.
ицѣлѥние см. исцѣлѥние.
ишьдъ см. иȥити.
иштеȥнѫти (иȥ-чеȥнѫти) ἄφαντος γίγνομαι, (φρίσσω), evanesco; иштѣȥати ἐκλείπω, deficio.
иштадие (см. плем҄ѧ), γέννημα, progenies.

К.

кагрълничишть см. грълничишть.
каȥание νουϑεσία, praedicatio.
каȥнь (см. ȥаповѣдь) ϑέσπισμα, edictum.
какъ, како πῶς, quomodo.
каковъ ποταπός, qualis.
калъ πηλός, lutum; кальнъ πήλινος, luteus.
камень, камыкъ λίϑος, πέτρα, lapis, petra; камение λίϑοι, lapides; камениемь побити λιϑάζω, lapidare; камѣнъ, каменъ λίϑινος, lapideus.
кела нова cella nova.
келарь κελλάριος, cellarius.
кесарь καῖσαρ, caesar; кесаревъ καίσαρος, caesaris.
кинъсъ κῆνσος, census; adj. киносов… кинъсьнъ.
кладѧȥь φρέαρ, πηγή, puteus, fons… кладьчьнъ φρέατος, putei.
кланꙗти сѧ προσκυνέω, γονυπετέω… adoro.
клеветати διαβάλλω, obtrecto.
клепати σημαίνω, significo.
кличь κραυγή, clamor.
ключь κλείς, clavis.
клѣть ταμεῖον, cella.
клѧти — кльнѫ καταράομαι, maledico;—сѧ ὄμνυμι, iuro.
ковати—коуѭ τεχναίνω, cudo; ковъ ἔνστασις, machinatio.
кожа βύρσα, δορά, cutis, fellis.
колесьница ἅρμα, currus.
коли, кольми πόσῳ, quanto.
коликъ ὅσος, quantus.
колѣно γόνυ, genu; φυλή, tribus.
конь ἵππος, equus.
коньць τέλος, πλήρωμα, πέρας, ἄκρον, finis, supplementum, terminus, summum; коньчание συντέλεια, τελείωσις, finis, consumatio; коньчати τελειόω, consumo; коньчина συντέλεια, consumatio.
копати σκάπτω, ὀρύττω, fodio.
корабль, (корабь), кораблиць, (корабиць), ναῦς, πλοῖον, πλοιάριον, navis, navicula.
корабьникъ, старѣишина корабьникомъ nauclerus.
корень ῥίζα, radix.
користь τὰ σκῦλα, spolia.
коснѫти сѧ ἅπτομαι, tango.
которыи—котерыи τίς, πότερος, quis, uter.
кошьница σπυρίς, sporta.
крада κάμινος, fornax.
крадение κλοπή, furtum.
крадоводити συλαγωγέω, praedor, praedas ago.
крап см. въскрилие τέρμα, finis.
краниквъ κρανίου, calvariae.
красота ὡραιότης, pulchritudo, ornatus.
красьнъ εὐϑαλής, ὡραῖος, speciosus.

тькъ περίσσευμα, τὸ περισσεῦον, abundantia
изьбрати ἐκλέγομαι, eligo (см. възбьрати); изьбранъ ἐκλεκτός, electus.
изваліти сѧ (см. испасти) ἐκπίπτω.
извести—изведѫ (изводити) ἐξάγω, educo.
извести—извезѫ κατάγω, subduco.
извлѣшти—извлѣкѫ ἐξελκύω, educo, extraho.
изволкние προαίρεσις, voluntas; изволити αἱρετίζομαι, eligo.
извѣстити, извѣштати πληροφορέω, certiorem reddo; βεβαιόω, stabilio.
извѣстьно ἀκριβῶς, manifeste.
извѣштение πληροφορία.
изгнилъ σαθρός εἰμί, malus, putridus.
изгънати—изженѫ (изгонити) ἐκβάλλω, διώκω, (διῶξαι), eicio, persequor; изгънание δίωξις; изгонимъ φυγαδευόμενος.
издати ἐκδίδωμι, reddo, trado.
издрѣшение redemptio.
изити ἐξελθεῖν, exeo, proficiscor, egredior.
излазити, излѣсти ἀναβαίνω, ascendo.
измѣнкние ἀπαλλαγή, permutatio.
измѣновати сѧ ἀλλοιόομαι, immutor.
измѣнꙗти ἀνταλλάσσω, muto.
износити ἐκβάλλω, profero.
изобилие ἄδεια, opulentia.
изобличати ἐξελέγχω, redarguo.
изобрѣтати (изобрѣсти) ἐξευρίσκω, πραγματεύω, invenio.
изрешти (изрешти) διαγορεύω, dico, dissero.
изъ ἐκ, ἐξ, ex.
изъобличати см. изобличати.
изѣкрь γλαυκίζων, glaucus.
изѣсти φαγεῖν, comedo.
изѧти—изьмѫ ἐκβάλλω, ἐξαιρέω, eicio, eripio.
или ἤ, sive, vel.
именовати ὀνομάζω, nomino, invoco.
имѣние τὰ ὑπάρχοντα, χρήματα, bona.
имѣти—имамь ἔχω, habeo: имамь ѣсти ἔδομαι, manducabo; имы, имѫшти ἔχων, κεκτημένος, habens.
имьже ἐπειδή, quia.
имѧ ὄνομα, nomen.
инъ ἄλλος, alius; см. вьнѫ; инакъ ἄλλιος, alius, diversus.
инодоушьнъ πρόθυμος, unanimis.
инокость peregrinatio.
иноплеменьникъ ἀλλόφυλλος, alienigenus.
иностать continuo.
инѫдѣ ἀλλαχόθεν, aliunde.
искати—иштѫ ζητέω, ἐπιζητέω, ἀναζητέω, quaero, requiro.
ис-кони ἀπ' ἀρχῆς, ab initio.
исконьчати сѧ ἐκλείπω, deficio.
искочити ἐκπηδάω, exsilio.
искра σπινθήρ, scintilla.
искрьнии πλησίος, proximus.
искоусъ πεῖρα, experientia, experimentum; искоусьнъ τῆς πείρας, experimenti, искоушати πειράζω, tento.
испасти ἐκπίπτω, excido.
исплънкние πλήρωμα, plenitudo.
исплънити, исплънꙗти πληρόω, πίμπλημι, expleo, impleo; исплънь πλήρης, plenus.
исплѣти—исплѣвѫ (см. възбьрати) erunco.
исповѣданик, исповѣдь ὁμολογία, confessio; исповѣдати сѧ ἐξομολογέομαι, ἀνθομολογέομαι, confiteor; исповѣдати, исповѣдѣти ὁμολογέω, ἐξαγγέλλω, ἐξηγέομαι, enarro, enuntio.
исправити εὐθύνω, dirigo; исправлкние κατόρθωσις, ἐπανόρθωσις, correctio.
испрьва (испръва) ἀπ' ἀρχῆς, κατ' ἀρχάς, ἄνωθεν, initio.
испоустити, испоуштати ἀφίημι, emitto.
испытание ἀκρίβεια, diligentia.
испытати ἐξετάζω, ἐξερευνάω, scrutor.
истина ἀλήθεια, verum, veritas; въ истинѫ, по истинѣ ἀληθῶς, ἀληθές, vere; истиньнъ adj. τῆς ἀλη-

piger; лѣность ἀκήδεια, ὀκνηρία, pigritia.
лѣпота pulchritudo, decus; лѣпотьнъ πρέπων, decens; лѣпо καλῶς, bene; лѣпъ pulcher, decorus.
лѣто ἔτος, annus; χρόνος, tempus.
лѣторасль βλάστημα, κλάδος, germen, ramus.
любимъ ἀγαπητός, dilectus.
любити ἀγαπάω, φιλέω, diligo.
любо—любо, sive—sive.
любодѣꙗниѥ πορνεία, scortatio.
любонищть φιλόπτωχος, pauperum amans.
любы-любъве ἀγάπη, amor.
людиѥ λαός, λαοί, homines, populus; прѣдъ людьми δημοσίᾳ, publice.
лютъ χαλεπός, saevus.
лѫкавъ πονηρός, malus; лѫкавьство πονηρία, nequitia; см. оумышлꙗти.

М.

маꙁати ἀλείφω, ungo.
маловѣръ ὀλιγόπιστος, pusillae fidei.
маломощть πένης, προσαίτης, pauper, debilis.
малъ μικμός, parvus, pusillus; мало, въ малѣ πρὸς, παρὰ βραχύ, paululum, paulominus; мало чьто ἐλάχιστον, minimum; ὀλίγα, pusillum, pauca.
манастырь см. монастырь.
мантиꙗ μαντίον, mantellum; παλλίον, pallium.
масло ἔλαιον, oleum; масличьно дрѣво ἐλαία, oliva.
мастъ χρίσμα, unguentum.
мати μητήρ, mater.
медъ μέλι, mel; медоточьнъ μελίῤῥυτος, mellifluus
междоу—межю μεταξύ, intra.
месиꙗ μεσσιάς, messias.
метати βάλλω, mitto.
мечь μάχαιρα, ensis.
миловати—милоуѭ ἐλεέω, οἰκτείρω, misereor.
милосрьдовати σπλαγχνίζομαι, misereor; милосрьдъ, милостивъ, милостивьнъ οἰκτίρμων, εὐσπλάγχνος, misericors, propitius.
милостыни ἐλεημοσύνη, eleemosyna.
милость ἔλεος, misericordia.
милъ ми ѥсть σπλαγχνίζομαι, misereor.
мимо грѧсти, ити, ходити παρέςχομαι, παράγω, διαβαίνω, παραπορεύομαι, praetereo; см. минѫти.
минѫти παρελθεῖν, transeo.
миръ εἰρήνη, pax; κόσμος, mundus; вьсь миръ κόσμος, mundus, universus mundus.
мирьнъ, мирьскъ τοῦ κόσμου, mundi.
младеньць βρέφος, infans.
младъ ἁπαλός, tenor.
млъва θόρυβος, ταραχή, tumultus; млъвити θορυβέομαι, tumultuo.
млъниꙗ, млъниꙗ ἀστραπή, fulgur.
млъчати σιγάω, taceo; млъчаниѥ σιγή, ἠρεμία, silentium.
млѣко γάλα, lac.
мнихъ μοναχός, monachus.
многъ см. мъногъ.
мои ἐμοῦ, meus.
молитва εὐχή, προσευχή, preces, oratio, deprecatio; δέησις, obsecratio; молити ἐρωτάω, παρακαλέω, rogo, obsecro;—сѧ προσεύχομαι, oro; молѥниѥ δέησις, deprecatio; мольба εὐχή, preces.
монастырь μοναστήριον, monasterium.
морѥ θάλασσα, mare; морьскъ θαλάσσιος, ἀλιευτικός, marinus.
мочити βρέχω, rigo.
мощти—могѫ δύναμαι, possum.
мощти λείψανα, reliquiae.
мощть (см. сила) potentia; мощьнъ δυνατός, possibilis.
мракъ γνόφος, caligo.
мрьꙁѣти βδελύσσομαι, abominor; мрьꙁькъ βδελυρός, impurus, turpis.
мрькнѫти, мрьцати σκοτίζομαι, obscuror.
мрьтвъ (мрьтвъ) νεκρός, mortuus.
мрѣжа δίκτυον, rete.

мрѣти — мьрѫ θνήσκω, ἀποθνήσκω, morior.
моудити (мѫдити) χρονίζω, moram facio.
мъдлость (мьдьлость) ῥαθυμία, socordia.
мъꙁда μισθός, merces; мъꙁдоимьць (мытарь) ὁ τελώνης.
мъногъ πολύς, multus; мъногашти мъногашьды, мъноꙁжицеѭ πολλάκις, saepe, frequenter; мъногословы — мъногословѫшти πολυθρύλλητος; мъногоцѣньнъ πολύτιμος, pretiosus; мъножьство πλῆθος, multitudo.
мыслити διαλογίζομαι, cogito; мысль διάνοια, sententia.
мытарь (мъꙁдоимьць) τελώνης, publicanus; мыто μισθός, merces, lucrum; мытоимьць см. мъꙁдоимьць τελώνης, publicanus; мытьница τελώνιον, telonium.
мыти—мыѭ λούω, lavo.
мышьца βραχίων, brachium.
мьзда см. мъзда.
мьнии, мьньши, мьнѥ minor; мьньшьми ὀλίγον, minus.
мьнѣти νομίζω, ὑπολαμβάνω, existimo, puto; δοκέω, δοκεῖ μοι, videtur; мьнѣти сѧ φαντάζομαι; мьнимъ νομιζόμενος.
мьрѣти см. мрѣти.
мьчьтати φαντάζομαι, imaginor.
мьша (мьшѣ) missa.
мѣдь χαλκός, aes; мѣдѣнъ χαλκοῦς, aereus.
мѣнити μνημονεύω, φημί, λέγω, memoro, narro.
мѣра μέτρον, μετρητής, mensura, metreta; мѣрити μετρέω, metior, remetior.
мѣсити φύρω, misceo.
мѣсто τόπος, locus.
мѣсѧць μήν, mensis.
мѣхъ ἀσκός, uter.
мѧсо κρέας, caro; мѧсьнъ κρέατος, carnis; мѧсопоустьнъ τῆς ἀπόκρεω, abstinentiae carnis.
мѫдръ φρόνιμος, prudens; мѫдрьствовати φρονέω, sapio.
мѫжь ἀνήρ, vir; мѫжьскъ полъ ἄρσεν, masculinum; мѫжьство ἀνδρία, virilitas, fortitudo.
мѫка πάθος, passio; мѫченик passio; мѫченикъ martyr; мѫчити βασανίζω, κολάζω, torqueo, castigo; мѫчитель βασανιστής, excrucians; мѫчителѥвъ τοῦ βασανιστοῦ, excruciantis.
мνро μύρον, unguentum.

Н.

на ἐπί, in, super.
навести—наведѫ ὁδηγέω, deduco.
навыкнѫти μανθάνω, adsuesco, disco; навычение μάθημα, scientia.
нагъ γυμνός, nudus.
надъ ὑπέρ, super.
надъстоꙗти praesum, praepositus sum.
надѣꙗти сѧ ἐλπίζω, spero.
наꙁнаменати σημαίνω, significo; см. клепати.
наити—наидѫ ἐπιφοιτάω.
наказание παιδεία, παιδαγωγία, διδασκαλία, disciplina; наказати παιδεύω, moneo, instituo.
наковало, наковально ἄκμων, incus.
наметати ἐπαφίημι, iacio, mitto.
намочити βρέχω, rigo.
намѣстьникъ vicarius.
напасть περίστασις, πειρασμός, tentatio; напастьнъ τοῦ πειρασμοῦ, tentationis.
напаꙗти, напоити ἀρδεύομαι, ποτίζω, irrigo.
написание γραφή, ἐπιγραφή, titulus, inscriptio, descriptio; написати, напьсати ἐπιγράφω, inscribo; ἀπογράφω, describo.
напльнити γεμίζω, impleo, repleo.
напыштение ὀγκοῦσθαι, inflatio.
наньда μισθός, merces.
напьсание см. написание.
нардъ νάρδος, nardus.

нарешти — нарекѫ (нарицати) καλέω λέγω, προσαγορεύω, voco, dico.
народъ ὄχλος, δῆμος, turba.
насадити φυτεύω, planto.
насилиѥ βία, vis, violentia; насиловати opprimo, vim infero.
насладити сѧ, наслаждати сѧ τέρπομαι, γλυκαίνομαι, delector.
наслѣдовати κληρονομέω, heredito, possideo; наслѣдьникъ κληρονόμος, κεκληρωμένος, heres.
насобьнъ ἐπάλληλος.
наставити ὁδηγέω, ἐπιστατέω, deduco, instruo; наставьникъ ἐπιστάτης, praeceptor.
настѫпати πατέω, calco.
насытити, насыштати χορτάζω, ἐμπίπλημι, saturo; ср. насладити сѧ; насыщенъ = насыштенъ.
натъкати πιέζω, premo, impleo; натъканъ πεπιεσμένος, confertus.
наоучити διδάσκω, doceo, edoceo, instruo; — сѧ συνετίζω, μανθάνω, μελετάω, disco.
нахождениѥ ἐπιδρομή, impetus, incursio.
начинати, начѧти ἄρχομαι, ἐνάρχομαι, ἐπιχειρέω, incipio, coepi, initium sumo; начѧтъкъ ἀρχή, ἐπιχείρησις, initium, inceptum.
нашь ἡμέτερος, noster.
нашьдъ—нашьдъши см. наити.
нашьствиѥ ἐπιδρομή, impetus.
не οὐ, οὐκ, non.
небо οὐρανός, coelum; небесьскъ (небескъ), небесьнъ οὐράνιος, ἐπουράνιος, τῶν οὐρανῶν, coelestis, coelorum.
небонъ ὅτι, διότι, quia.
небрѣгомъ ἀδιάφορος; небрѣжениѥ кръмлєниꙗ чадомъ τεκνοτροφιᾶς ἀμελεῖν; небрѣшти—небрѣгѫ καταφρονέω, negligo, contemno.
небытиѥ οὐκ εἶναι.
небѣлєнъ ἄγναφος, rudis.
невидимъ ἀθέατος, ἀόρατος, invisibilis.
невъзблагодатьнъ ἀχάριστος, ingratus.
невъзможьнъ ἀδύνατος, impossibilis.
невъходьнъ ἀνεπίβατος, inaccessus.
невѣдьство, невѣждьствиѥ ἄγνοια, ἀπόνοια, ignorantia, inscitia.
невѣрьнъ ἄπιστος, incredulus; невѣрьствиѥ, невѣрьство ἀπιστία, incredulitas.
невѣста νύμφη, sponsa.
негодовати ἀγανακτέω, indigne fero.
недостати ὑστερέω, deficio.
недѣлꙗ dies dominica, hebdomas.
недѫгъ νόσος, νόσημα, ἀσθένεια, languor, infirmitas; недѫжьнъ ἀσθενῶν, languidus.
неистововати μαίνομαι, furo; неистовьство μανία, insania.
некъли ἤ, quam; паче некъли μᾶλλον ἤ, potius quam.
немоштъ ἀσθένεια, infirmitas, inbecillitas; немоштьнъ ἀσθενής, ἀδύνατος, imbecillus, impossibilis; см. невъзможьнъ.
немрьчꙗ ἀνέσπερος, non vesperascens.
ненавидѣти μισέω, odi; ненавидꙗи чловѣка μισάνθρωπος; ненависть μίσος, odium.
необиноуꙗсꙗ παῤῥησίᾳ, manifeste.
неописанъ ἀπερίγραπτος, incomprehensibilis.
неослабьнъ ἀπροχώρητος, remissionis expers.
неплиштеваниѥ ἠρεμία, tranquillitas.
непобѣдимъ ἀήττητος, insuperabilis, invictus.
неповиньнъ ἀθῷος, ἀνεύθυνος, insons, crimine carens.
непогонѥниѥ impunitas.
непокааньнъ ἀμετανόητος.
непорочьнъ ἄμωμος, immaculatus.
неправьда ἀδικία, iniquitas; неправьдовати ἀδικάζω, iniquus, iniustus sum; неправьдьнъ ἄδικος, ἄσεμνος, iniustus.
непраздьнъ ἔγκυος, gravidus, praegnans.
неприꙗзнь πονηρός, neqam, malus; неприꙗзнинъ τοῦ πονηροῦ; неприꙗзньнъ, неприꙗзнивъ πονηρός, malus.

непьштевати ὑποπτεύω, ὑπολαμβάνω, aestimo, suspicor.
неразд҄рѣшьвъ ἄλυτος, insolubilis.
несъмысльнъ ἀνόητος, stultus.
несытъ ἀκόρεστος, insatiabilis.
нетьлѣньнъ ἄφθαρτος, ἀκήρατος, incorruptibilis.
не оу οὔπω, nondum.
нечестик см. нечьстик.
нечистъ ἀκάθαρτος, immundus.
нечьстивъ, нечьстьнъ ἀσεβής, impius; нечьстик ἀσέβεια, impietas.
нечювьствик ἀναισθησία.
неѣды νήστης, ieiunus.
ни οὐχί, οὐδέ, non, minime, neque; ни—ни οὔτε—οὔτε; аште ли же ни εἰ δὲ μή, alioquin; ср. иначе.
нива χώρα, ager.
никакъ οὐδείς, nullus.
николиже οὐδέποτε, nunquam.
никъгда οὐδέποτε, nunquam.
никъдеже οὐ πώποτε, nullibi, nusquam.
никъто, никътоже οὐδείς, nemo.
ниць ἐπὶ πρόσωπον, pronus.
ницати προκύπτω, promineo.
ничати—ничнть, part. ничѧ pronus.
ничьтоже οὐδέν, nihil.
ништета πενία, paupertas; ништь πτωχός, πένης, πτωχεύων, pauper.
новъ καινός, νέος, novus.
нога πούς, pes.
ногъть ὄνυξ, unguis.
носити φορέω, fero.
ноштъ νύξ, nox; ноштьнъ νυκτός, (νυκτερινός), noctis.
нравъ ἦθος, τρόπος, mos.
ноудьми, ноудити см. нѫдити.
нъ ἀλλά, sed.
нынѣ, нынѣ-чю νῦν, nunc; нынѣшьнь ὁ ἄρτι, qui nunc est.
нѣкыи ἔνιοι, quidam, aliquis, nonnullus.
нѣмъ ἄλαλος, mutus.
нѣсмь οὐκ εἰμί, non sum.
нѣчьто τί, aliquid.
нѫдити βιάζω, cogo; — сѧ παραβιάζομαι, studeo; нѫдьми, ноудьми ἀναγκαίως, βίᾳ, necessario.
нѫжда ἀνάγκη, vis.

О.

о, объ διά, per.
оба, обои ἀμφότερος, ambo.
обаче πλήν, verumtamen, sed.
обетъшати παλαιόομαι, veterasco.
обештьникъ см. обьштьникъ.
обида ἐπήρεια, iniuria, calumnia; творити обидѫ ἐπηρεάζω, calumnior; обидивъ ἄδικος, iniquus.
обилик ἀφθονία, πλησμονή, abundantia.
обиновати сѧ; не обиноуѭ сѧ παῤῥησιάζομαι, libere loquor.
обити; обидъı — обидѫшти, обидѫцѣ см. оградити.
обити—обиѭ περιελίσσω, involvo.
обитѣль κατάλυμα, diversorium.
обладати ἄρχω, impero.
облакъ νεφέλη, nubes.
область ἐξουσία, potestas; ἐπαρχία, provincia, regio.
облешти — облѧгѫ μένω, maneo, decumbo.
обливати ἐπιχέω, προσχέω, infundo.
облизованик τὸ περιλείχειν, lambere.
обличаи χαρακτήρ, figura.
обличати, обличити ἐλέγχω, accuso.
обличеник ἔλεγχος, accusatio.
облобызати καταφιλέω, osculor.
обложенъ περικείμενος, circumdatus.
облыгати καταψεύδομαι, obtrecto.
обльстити παγιδεύω, capio.
облѣшти—облѣкѫ ἐνδιδύσκω, ἐνδύω, περιβάλλω, induo, vestio.
обновлкник καινότης, renovatio.
об-онъ полъ πέραν, trans.
обоѫдоу ἑκατέρωθεν, utrinque.
образовати σχηματίζω, formo.
образъ τύπος, τρόπος, σχῆμα, εἰκών, διάθεσις, figura, species.
обратити, обраштати ἐπιστρέφω, μεταβάλλω, converto, averto; — сѧ στραφῆναι, ἐπιστραφῆναι, convertor.
обрътити φιμόω, capistro.
обрѣзати περιτέμνω, circumcido.
обрѣсти—обраштѫ εὑρίσκω, ἀνευρίσ-

κω, invenio; обрѣтатель, обрѣтельникъ εὑρετής, inventor.
обрѫчити μνηστεύω, despondeo, desponso.
обоуинъ μωρός, stultus; обоуина сътворити μωραίνω.
объходити, обьходити περιάγω, circumeo.
объꙗти, обати συγκλείω, concludo; καταλαμβάνω, capio, accipio.
объꙗштренъ (отъ глагола объꙗтрити) πεπυωμένος, ardens.
обикнѫти ἀσκέομαι, εἰωθῆναι, consuesco, exerceor.
обычаи ἔθος, εἰθισμένον, συνήθεια, mos, consuetudo; обычьнъ συνήθης, consuetus.
обьштеник κοινωνία, communio, coenobium; обьщь κοινός, communis; обьштьникъ κοινωνός, particeps, socius.
обьꙗти см. объꙗти.
обѣдовати ἀριστάω, coeno; обѣдъ ἄριστον, coena.
обѣсити κρεμάννυμι, suspendo.
обѣтъ εὐχή, votum; обѣштавати, обѣштати ἐπαγγέλλομαι, promitto; обѣштаник, обѣцѣник devotio.
обѧзати κατάδέω, περιπλέκω, circumplecto.
обати см. обьꙗти.
овогда ποτέ, aliquando.
овъ οὗτος, hic.
овьца, овьча πρόβατον, ovis; овьчь τῶν προβάτων, προβατικός, ovium, (pecualis).
оглаголати κατηγορέω, accuso.
оглѧдати сѧ см. оѕирати сѧ.
огнь πῦρ, ignis; огньнъ τοῦ πυρός, igneus, ignis.
огобьѕити сѧ см. оугобьѕити сѧ.
ограсти — огрѧдѫ circumeo; огрѧдѫштее лѣто annus, annuus cursus.
одежда ἔνδυμα, vestimentum.
одолѣти, одолѣвати νικάω, κυριεύω, supero, vinco, pass. ἡττάομαι.
одръ κράβαττον, lectus, grabatum.
одрьжати κατέχω, περιέχω, συνέχω, detineo, circumdo; — сѧ καθίσταμαι.
одьрати ἐκδείρω, detraho, excorio.
одѣти, одѣꙗти ἀμφιέζω, vestio.
оживити ζωοποιέω, vivifico.
ожити—оживѫ см. жити.
оѕирати сѧ περιβλέπω, circumspicio.
оѕьмренъ ἐσμυρνισμένος, myrrhatus.
окаанъ, окааньнъ οἰκτρός, ταλαίπωρος, miser, miserabilis.
оклеветавати, оклеветати συκοφαντέω, κατηγορέω, calumnior.
око — очесе ὀφθαλμός, oculus; dual. очи.
окованъ ἐλατός, ductilis; оковати πηδάω, ligo, compedibus obstringo.
окрьвеник см. отъкрьвеник.
окрьсть περί, circum; κύκλῳ, in circuitu; окрьстьнь περὶ κύκλῳ, in circuitu.
окоушати см. искоушати.
оки см. акы.
олѣи ἔλαιον, oleum.
омакати, омочити βρέχω, rigo.
омыти lavo.
онъ αὐτός, ille.
онихионъ ὀνύχιον, onyx.
описати περιγράφω, circumscribo.
оплатъ oblata.
оплъченик παράταξις, παρεμβολή, acies.
оправьданик δικαίωμα, iustificatio.
оправьдити δικαιόω, iustifico.
опроврѣшти—опроврьгѫ ἀναστρέφω, subverto.
опрѣснъкъ ἄζυμα, azyma.
орьлъ ἀετός, aquila.
орѣхъ—орѣхъ κάρυον, nux.
orѫжик τὰ ὅπλα, arma; ῥομφαία, μάχαιρα, gladius.
освѣтитисѧ φαίνομαι, illucesco.
осиꙗти περιλάμπω, circumfulgeo.
осквьрнити μιαίνω, contamino.
оскѫдѣти ἐκλείπω, deficio.
осла ἀκόνη, cos.
ослабѣти ἐκλύομαι, deficio.
ослоушивъ ἀπειθής, non parens.
ослѣпити πηρόω, excoeco.

основати θεμελιόω, fundo.
осрамлıати ὑβρίζω, confundo, contumelia afficio.
оставити, оставлıати ἀφίημι, ὑπομένω, ἐγκαταλείπω, sino, derelinquo; оставити (сѧ), остати (сѧ) ἐλλείπω, ἀπομένω, maneo, remaneo, reliquum est.
оставлıеніе συγχώρησις, remissio.
остриженіе τὸ ἀποκείρειν, tonsio.
острити ἀκονάω, acuo, exacuo.
остроугати ἀποκνίζω, rado, erado.
остръ ὀξύς, τραχύς, acutus, asper.
остѫпати ἀφίστημι, ὑποχωρέω, desisto, cedo.
осѣнити ἐπισκιάζω, obumbro.
осѫдити, осѫждати κρίνω, κατακρίνω, καταδικάζω, iudico, damno, condemno; осѫжденъ, осѫждьникъ κατάδικος, condemnatus; осѫжденіе κρίμα, καταδίκη, damnatio.
отимати — отимаѭ, отъıемлıѫ αἴρω, ἀπαίρω, περιαίρω aufero; см. отѧти.
отирати, отрѣти — отьрѫ ἐκμάσσω, tergo.
отити — отидѫ, отъшьдъ, отъшьлъ ἀπέρχομαι, ἀναχωρέω, ἀποδημέω, abeo, recedo, proficiscor.
отлоученіе см. отълѫченіе.
отнѫдъ см. отънѫдъ.
отокъ νῆσος, insula.
отреченъıи ἀπηγορευμένος, reprobatus.
отрıгнѫти ἐξερεύγομαι, eructo.
отринѫти ἀπωθέω, repello.
отрицати сѧ ἀρνέομαι, ἀποτάσσομαι, recuso, renuntio.
отрокъ, отроча παῖς, παιδίον, puer; отрочина infantia; иꙁ отрочинꙑ ἐκπαιδιόθεν.
отрѣти см. отирати.
отрѣшити λύω, solvo.
отставити см. отъставити.
отъ ἀπό, ab.
отъбѣжати ἀποφεύγω, aufugio.
отъвести — отъведѫ ἀπάγω, abduco.
отъвратити, отъвраштати ἀποστρέφω, averto.
отъврьженіе ἄρνησις, recusatio, negatio.
отъврьꙁати, отъврѣсти — отъврьꙁѫ ἀνοῖξαι (ἀνοίγνυμι), aperio, pando.
отъврѣшти сѧ — отъврьгѫ сѧ ἀρνέομαι, nego.
отъвѣтъ, отъвѣштаніе ἀπόκρισις; ἀπολογία, responsum, excusatio.
отъвѣштати ἀποκρίνομαι, χρηματίζω, respondeo.
отъгънати — отъженѫ διώκω, abigo, pello.
отъданіе ἄφεσις, remissio; отъдати χαρίζομαι, ἀφίημι, ἀνταποδίδωμι, remitto, retribuo, dono.
отъимати см. отимати.
отъкръвеніе ἀποκάλυψις, revelatio.
отъкрꙑти ἀποκαλύπτω, revelo.
отъкѫдоу πόθεν, unde.
отълѫчати сѧ ὁρίζομαι, separor; отълѫченіе ἀφορισμός, separatio.
отъметати—отъмѣтати ἀθετέω, ἀποβάλλω, abicio, recuso, reprobo.
отъметьникъ ἔξαρνος, rebellis.
отъмьштеніе ἀμοιβή, retributio.
отъникѫдѣже ἀφ᾽ ἧς, ex quo.
отънати см. отати.
отънѫдь τὸ παράπαν, παντῶς, omnino, prorsus; отънѫдоу же ἐντεῦθεν, unde.
отъпасти ἀτονέομαι, deficio.
отъпоустити, отъпоуштати ἀπολύω, ἀφίημι, dimitto, remitto.
отъринѫти см. отринѫти.
отъселѣ τοῦ λοιποῦ, abhinc.
отъставити ἀφίστημι, amoveo.
отъстоıати ἀπέχω, absum.
отъстѫпити, отъстѫпати ἀφίσταμαι.
отъсꙑлати ἀποπέμπω, transmitto.
отъсѣшти — отъсѣкѫ ἐκτέμνω, ἐκκόπτω, seco, reseco, amputo.
отъсѫдоу ἐντεῦθεν, hinc.
отътолѣ ἐντεῦθεν, inde.
отътѫдоу ἐκεῖθεν, inde.
отъходити ἀπόδημος εἰμί, peregre proficiscor.
отъшьлъ см. отити.
отъıати см. отати.

отърѣти см. отрѣти.

отьць (отець) πατήρ, pater; отьчь τοῦ πατρός, patris; отьчьствиѥ πατριά, familia.

отъꙗдениѥ βρῶσις, finis caenae.

отьнѫдь см. отънѫдь.

отѧти — отьмѫ см. отъѩти, отимати.

оходити ἀφίσταμαι, discedo.

охоудѣти ἐλαττόομαι, minuor.

оцьтьнъ ὄξους, ἐσμυρνισμένος, aceti.

оцѣпѣнѣти ξηραίνομαι, ναρκάω, aresco, obtorpesco.

очистити, очиштати καθαίρω, καθαιρίζω, emundo, purifico; очиштениѥ καθαρισμός, purificatio, purgatio.

очьнъ τῶν ὀφθαλμῶν, oculorum.

оштютити ἐπιγιγνώσκω, cognosco.

ошьлъ см. отъшьлъ.

П.

пагоуба ἀπόλεια, pernicies; пагоубьнъ, пагоубьникъ λοιμός, ὀλέθριος, pestilens.

паданиѥ, падениѥ πτῶσις, κατάπτωσις, casus, ruina.

пажить νομή, pascua.

паѕнонъ (пазионъ) τοπάζιον, topazios.

пакость ἐνόχλησις, molestia; пакости творити παρενοχλέω, vexo.

пакы πάλιν, iterum.

памѧть μνημοσύνη, μνήμη, memoria.

папа, папежь πάπας, pontifex, papa.

параклитъ παράκλητος, paraclitus.

пасти — падѫ πίπτω (πεσεῖν), cado, elidor.

пасти — пасѫ βόσκω, pasco.

пастоухъ, пастырь ποιμήν, pastor.

пасха πάσχα, pascha.

патриархъ patriarcha; патриарьшьскъ patriarchae; патриарьшьство patriarchatus.

паче πλεῖον, μᾶλλον, ὑπέρ, plus, potius, magis.

печаль λύπη, ἀθυμία, θλίψις, defectio, tribulatio.

пештера σπήλαιον, spelunca.

пештисѧ — пекѫсѧ μεριμνάω, μέλει μοι, φρονέω, curae mihi est, sollicitus sum, cogito, sentio.

пешть κλίβανος, κάμινος, clibanus, caminus.

писаниѥ см. пьсаниѥ.

писати см. пьсати.

пистикии πιστικίη, pistacia.

питаниѥ σπατάλη, deliciae, lautitiae.

питати, питѣти τρέφω, pasco.

пити — пиѭ πίνω, bibo.

пишта, пиштꙗ (пица) τροφή, esca; (на стр. 98, 18 ошибочно вм. τρυφή).

плакати πλύνω, lavo.

плакати сѧ κλαίω, fleo, lacrimo.

пламениѥ flamma.

платъ ῥάκος, pannus.

плачь κλαυθμός, fletus.

плаштаница σίνδων, linteum.

племѧ γέννημα, progenies.

плеште ὦμος, νῶτος, humerus.

плодъ καρπός, fructus.

плъкъ λαός, turba.

плънъ πλήρης, plenus.

плъть σάρξ, caro; плътьнъ, плътьскъ ἔγσαρκος, τῆς σαρκός, ἀσθενείας, carnis, carnalis; плътьскы σαρκικῶς.

пльвати ἐμπτύω, spuo, conspuo; пльваниѥ, плюваниѥ ἀπόπτυσις.

плѣвелъ ζιζάνιον, zizanium.

плѣнити αἰχμαλωτίζω, captivum reddo, abduco; плѣнъ αἰχμαλώτης, captivitas; плѣньникъ αἰχμάλωτος, captivus; плѣньница captiva.

плѣница πλόκαμος, cincinnus.

плюваниѥ см. пльваниѥ.

плѧсьць въ мн. числѣ χοροί, tripudium.

по μετά, κατά, ὀπίσω, post, secundum; по чьто διὰ τί, quare.

побити см. камениѥ.

побѣда νίκη, νῖκος, victoria; побѣдитель, побѣдьникъ νικητής, victor; побѣдоносьць νικηφόρος, victor.

повелѣвати, повелѣти κελεύω, ἐπιτρέπω, ἐντέλλω, παραγγέλλω, iubeo,

praecipio; повелѣние δόγμα, νεῦμα, edictum; κρίμα, iudicium.
повиновати сѧ ὑποτάσσομαι, pareo, subditus sum; повиньнъ ὑπεύθυνος, ἔνοχος, ὑποκείμενος, sons.
повити σπαργανόω, involvo pannis.
поврѣшти—поврьгѫ ῥίπτω, proicio.
повѣдати διηγέομαι, narro, κηρύττω, praedico; (ср. съвѣдѣтельствовати) μαρτυρέω, testimonium perhibeo.
повѣдѣти λέγω, εἰπεῖν, nuntio, dico.
повѣсити см. обѣсити.
повѣсть διήγημα, narratio.
поганъ ἐθνικός, paganus, gentilis; поганьскъ ἐθνικός, ὁ ἐξ ἐθνῶν, paganicus.
поглоумити сѧ ἀδολεσχέω, garrio.
погребение ταφή, ἐνταφιασμός, sepultura; погрети — погребѫ θάπτω, θάψαι, sepelio.
погрѫжати сѧ βυθίζομαι, mergor.
погоубити, погоублꙗти ἀναλίσκω, ἀπόλλυμι, λυμαίνομαι, perdo, pessumdo.
погънати καταδιώκω, persequor.
погыблъ ὀλωλώς, perditus; погыбнѫти ἀπόλλυμαι, pereo; погыбѣль ἀπώλεια, periculum, exitium.
подати παρέχω, praebeo.
подвигнѫти, подвижати κινέω, moveo;—сѧ σπεύδω, ἀγωνίζομαι, σαλεύομαι, decerto, commoveor.
подвизати сѧ σπεύδω, σπουδάζω, festino, studiose contendo.
подобати δεῖ, χρή, oportet.
подобие ὁμοίωμα, similitudo; подобити сѧ ὁμοιόομαι, μιμέομαι, similis sum; подобьнъ ὅμοιος, ἁρμόττων, similis.
подрагъ κράσπεδον, fimbria.
подражатель μιμητής, imitator.
подражити сѧ detrecto, recuse.
подроугъ ὁ πλησίον, socius, proximus.
подъ ὑπό, sub.
подъножие ὑποπόδιον, scabellum.
подъпрѣти ἐρείδω, fulcio.
подъꙗти, подъимати λαμβάνω, ὑποδέχομαι, ἐνεγκεῖν, levo, sumo.
пожити (см. жити) — поживѫ βιόω, vivo.
пожрѣти—пожьрѫ καταπίνω, deglutio, devoro; θύω, sacrifico.
позънати γιγνώσκω, ἐπιγιγνώσκω, cognosco, agnosco.
поимовати ἐγκαλέω, accuso.
поити—поидѫ ἔρχομαι, abeo.
покаание μετάνοια, κατάνυξις, compunctio, poenitentia; покаяньнъ τῆς μετανοίας.
показати ἐπιδείκνυμι, ἀποδείκνυμι, ostendo, monstro.
покланꙗние προσκύνησις, adoratio: покланꙗти сѧ, поклонити сѧ adoro; поклоньникъ προσκυνητής, adorator.
поко и ἐφ' οὗ, a quo tempore, postquam.
покорити сѧ πείθομαι, pareo, obedio.
покрꙑти καλύπτω, tego, operio.
покоусити δοκιμάζω, probo.
покꙑвати κινέω, moveo.
полагати, положити βάλλω, τίθημι, ἀνακλίνω, mitto, pono, reclino; θάπτω, sepelio; положити ни въ чьтоже contemno.
поле πεδίον, campus.
полонъ см. плѣнъ.
полоунощти μέσης νυκτός, media nocte; полоунощтие μεσονύκτιον, media nox.
полъ, см. об онъ полъ, πέραν, trans.
польза, пользꙑ ὄφελος, utilitas; пользьнъ ὠφέλιμος, utilis.
помагати, помощти βοηθέω, συμβάλλομαι, συλλαμβάνομαι, adiuvo, opitulor.
помазати ἀλείφω, μυρίζω, ungo; см. мазати.
поманѫти κατανεύω, annuo.
помиловати ἐλεέω, misereor.
поминати см. поманѫти.
помолити сѧ προσεύχομαι, δέομαι, oro, deprecor; πρεσβεύομαι, intercedo.
помошть (помоць) βοήθεια, auxilium.
помошти см. помагати.
помрачение ἀβλεψία, obscuratio, coecitas.

пришьствіє (пришьствиє) παρουσία, adventus.
приꙗти—приимѫ λαμβάνω, δέχομαι, κατέχω, accipio, teneo; приꙗтьнъ δεκτικός, εὐπρόσδεκτος, acceptus, gratus.
проваждати διάγω, comitor.
провѣштати φθέγγομαι, pronuntio.
проглаголати λαλῆσαι, loquor, (coepi loqui).
прогънати διώκω, fugo, persequor; прогънаниѥ δίωξις, persecutio.
продати, продаꙗти πωλέω, πιπράσκω, vendo, venumdo.
прозьрачьнъ διαφανής, pellucidus.
прозьрѣти διαβλέπω, προοράω, perspicio; прозьрѣниѥ ἀνάβλεψις, visus recuperatio.
прозѧбнѫти βλαστάνω, ἐκφύω, cresco, nascor.
проити — проидѫ διέρχομαι, pertranseo.
прокаженъ λεπρός, leprosus.
проклинати, проклѧти — проклънѫ ἀναθεματίζω, проклѧтъ ἐπικατάρατος, maledictus.
прокоуда φυλέτης, improbitas; прокоудити διαφθείρω, corrumpo.
прокꙑи λοιπός, caeteri, reliquus.
проливати, пролити ἐκχέω, effundo.
промъкнѫти сѧ см. изити.
пронести ἐκβάλλω, eicio.
пронꙑривъ πονηρός, malus; см. непризнивъ.
пропасть χάσμα, hiatus, vorago.
проплакати сѧ δακρύω, lacrimo; см. прослъзити сѧ.
проповѣдати, проповѣдѣти κηρύσσω, praedico; проповѣдь κήρυγμα, praeconium; проповѣдьникъ κῆρυξ, praedicator.
пропѧти см. распѧти.
пророкъ προφήτης, propheta; пророчица προφῆτις, prophetissa; пророчьство προφητεία, prophetia.
просадити ῥήγνυμι (ῥῆξαι), dirumpo.
просвьтѣти сѧ ἐκλάμπω, fulgeo: просвѣтити, просвѣштати φωτίζω, ἐπιφαίνω, illumino, illuscere facio; просвѣтъ, просвѣштениѥ φωτισμός, illuminatio
просити αἰτέω, προσαιτέω, posco, peto.
прославити, прославꙗти δοξάζω, ἐνδοξάζω, clarifico, celebro, glorifico; διαφημίζω, diffamo.
прослъзити сѧ δακρύω, lacrimo.
простити см. праштати.
просто ἁπλῶς, simpliciter.
прострѣти—простьрѫ ἐκτείνω, extendo; см. протѧгнѫти.
простъ ἁπλοῦς, εὐτελής, sincerus, simplex, rectus.
простꙑни ἄδεια, συγγνώμη, venia, licentia.
противити сѧ ἀνθίσταμαι, resisto, repugno; противьнъ ἀντικείμενος, contrarius; противѫ εἰς ὑπάντησιν, κατά, obviam, contra, secundum.
протрьзати сѧ διαρήσσομαι, rumpor.
протѧгнѫти ἐκτείνω, extendo.
протѧжьно ἐκτενές, extenso, diu.
проходити περιάγω, circumeo.
процвисти — процвьтѫ, процвитати ἐπανθέω, effloresco.
прочь λοιπός, reliquus; прочаꙗ τὰ λοιπά, τὰ ἑξῆς, caetera; прочеѥ λοιπόν.
прошениѥ ἀξίωμα, postulatio.
проштениѥ ἄνεσις, remissio.
прьвꙑи πρῶτος, primus; прьвѣѥ πρῶτον, primum; прьвѣньць πρωτότοκος, primogenitus.
прьстъ δάκτυλος, digitus.
прѣбꙑвати, прѣбꙑти — прѣбѫдѫ μένω, ἐπιμένω, permaneo, persevero.
прѣвраштати сѧ τρέπομαι, μεταστρέφομαι, convertor.
прѣвъзнести сѧ ὑπερυψόομαι, exaltor.
прѣвꙑшьнь ὑπερῷος, summus.
прѣвꙑше ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις, in summis; прѣвꙑшьнь ὁ ὑπεράνω, superior, summus.
прѣграда φραγμός, saepes.

прѣгыбати flecto, pono; — колѣна τίθημι γόνατα.
прѣдааниѥ, прѣданиѥ παράδοσις, traditio; прѣдати παραδοῦναι, σχεδιάζω, trado.
прѣди ἔμπροσθεν, ante.
прѣдрагъ ὑπερτίμιος, preciosus.
прѣдъ πρόσθεν, ἔμπροσθεν, ἐναντίον, ἐνώπιον, ante, coram, in conspectu.
прѣдъити προπορεύομαι, praecedo.
прѣдълагати προτίθημι, propono.
прѣдъложениѥ πρόθεσις, propositio.
прѣдъстоꙗти παρίσταμαι, adsum.
прѣдътешти — прѣдътекѫ προτρέχω, προστρέχω, praecurro.
прѣдѣлъ ὅριον, finis.
прѣжастити, см. прѣоужастити, terreo.
прѣжде πρὸ, prius, ante.
прѣзоривъ ὑπερήφανος, superbus.
прѣзьрѣти ὑπεροράν, contemno; прѣзьрѣниѥ ὑπεροψία, despectus, contemptus.
прѣимьникъ successor.
прѣисподьнь ὁ κατωτάτω, infimus.
прѣити — прѣидѫ διέρχομαι, μεταβαίνω (μεταβῆναι), transeo.
прѣклонити κλίνω, inclino.
прѣлагати сѧ, прѣложити сѧ μεταβάλλομαι, mutor.
прѣлазити ἀναβαίνω, ascendo.
прѣлиꙗти сѧ ὑπερεκχέομαι, superefffluo.
прѣломити κλάζω, frango; прѣломлѥниѥ κλάσις, fractio.
прѣльстити, прѣльштати, (прѣлаштати), πλανάω, ἀπατάω, decipio, fallo; прѣльсть, прѣльштениѥ ἀπάτη, fraus.
прѣмилостивъ πολυέλεος, multum misericors.
прѣмошти — прѣмогѫ κατισχύω, supero, vinco.
прѣмрачьнъ πανέσπερος, praeobscurus.
прѣмоудити χρονίζω, moror.
прѣмъ εὐθύς, rectus.
прѣмьдити (прѣмьдлити) moror.
прѣмѣнити сѧ μεταβάλλομαι, mutor.
прѣмѫдрость σοφία, φιλοσοφία, sapientia.
прѣображениѥ μεταμόρφωσις, transfiguratio; прѣобразити, прѣобразовати, μετασχηματίζω, transfiguro.
прѣодолѣти (см. обладати) νικάω, supero, vinco.
прѣподобьнъ ὅσιος, sanctus.
прѣпроводити διάγω, traduco.
прѣпрость ἁπλῶς, simpliciter, omnino.
прѣпрѫдь πορφύρα, purpura.
прѣрочьнъ ἀντιλεγόμενος, cui contradicitur.
прѣсватъ πανάγιος, sanctus.
прѣслоушаниѥ παρακοή, inobedientia.
прѣставати, прѣстати παύομαι, διαλείπω, cedo, cesso, desino, absisto, desisto; прѣставити παύω, sedo; прѣставити сѧ defungor; прѣставлѥниѥ defunctio, mors.
прѣстолъ θρόνος, sedes.
прѣстоꙗти πάρειμι, παρίσταμαι, adsum.
прѣстѫпати παρέρχομαι, transgredior; прѣстѫплѥниѥ παράβασις, transgressio.
прѣтити, прѣштати ἐμβριμάομαι, fremo.
прѣоужастити terreo.
прѣфациꙗ praefacio.
прѣходити παράγω, transeo.
прѣчистъ ἁγνός, purus.
прѣшьльць см. пришьльць.
прѧжати сѧ σπαράσσω, decerpo.
прѧсти—прѧдѫ νήθω, neo.
пратити (recte прѧтати) ἀναστέλλω, cohibeo.
псалтирь ψαλτήριον, psalterium; псалъмьскъ psalmorum.
псати см. пьсати.
птица см. пътица.
поустити πέμπω, mitto.
поустъ ἔρημος, desertus.
поустыни ἔρημος, ἐρημία, desertum.
пътеньць νοσσός (νεοσσός), pullus; пътица τὸ πετεινόν, volucris, volatile.

пꙑтати ἐρευνάω, ἐξετάζω, quaero, exquiro, torqueo.
пьсаниѥ (писаниѥ, писаноѥ) γραφή, scriptura.
пьсати (писати) — пишѫ γράφω, scribo.
пьсъ κύων, canis.
пьшеница, (п'шеница) σῖτος, triticum.
пѣгота χαλάζωμα, tuberculum, lepra; пѣготивъ λεπρός, leprosus.
пѣна ἀφρός, spuma; пѣнꙑ тѣштити ἀφρίζω, spumo.
пѣниѥ ὕμνος, hymnus.
пѣнѧꙁь δηνάριον, denarius; пѣнѧжьникъ κερματιστής, numularius.
пѣснь ᾆσμα, canticum, cantilena.
пѣти ψάλλω, μελῳδέω, canto, psallo.
пѧть πέντε, quinque.
пѫть ὁδός, via.

Р.

рабъ δοῦλος, servus; работа δουλεία, servitus; работати δουλεύω, servio; работьнъ δοῦλος, serviens.
рав'ви ῥαββί, ῥαββεί, rabbi, magister.
равьнъ ἴσος, aequalis.
ради χάριν, ἕνεκα, gratia, propter.
радити μέλει μοι, curo.
радовати сѧ χαίρω, ἀγάλλομαι, ἀγαλλιάζομαι, gaudeo, aveo, exsulto; радость χαρά, gaudium; радостьнъ χαρίεις, laetus, laetitiae.
раждати τίκτω, pario; раждати сѧ см. родити.
раждешти — раждегѫ ἐκκαίω, incendo.
раꙁарꙗти, раꙁорити λύω, καταλύω, καθαιρέω, solvo, destruo.
раꙁбити ῥήγνυμι, ῥήσσω, συντρίβω, frango, allido.
раꙁбойникъ λῃστής, latro.
раꙁврьꙁати διανοίγω, aperio.
раꙁврѣшти — раꙁврьгѫ ῥήγνυμι σκορπίζω, rumpo, dispergo.
раꙁвѣ χωρίς, extra.
раꙁгнѣвати сѧ ὀργίζομαι, irascor.
раꙁгонити διασκορπίζω, dissipo, dispergo.
раꙁградити everto.
раꙁдрѣшати, раꙁдрѣшити λύω, solvo.
раꙁдрѣшениѥ solutio, absolutio.
раꙁдѣлити διαμετρίζομαι, divido.
раꙁитисѧ — раꙁидѫсѧ διαλύομαι, dissolvor.
раꙁличиѥ διαφορά, discrimen; раꙁличьнъ διάφορος, ποίκιλος, varius, diversus.
раꙁлѫчити ἀφορίζω, separo.
раꙁорити см. раꙁарꙗти.
раꙁоумъ σύνεσις, γνῶσις, prudentia, scientia; раꙁоумѣти ἐννοέω, μανθάνω, γιγνώσκω, συνίημι, κατανοέω, intelligo, considero.
раꙁьнъ διάφορος, diversus.
раи παράδεισος, paradisus.
рало ἄροτρον, aratrum.
рана μάστιξ, plaga, vulnus.
раскаꙗти сѧ μεταμέλομαι, poenitet.
раскопати ὀρύσσω, fodio.
раслабленъ παραλυτικός, καταλελειμμένος, paralyticus.
расмотрьливъ см. расъмотрьливъ.
раселина spelunca, ruina.
распоудити см. распѫдити.
распѧти — распьнѫ σταυρόω, crucifigo.
распѫдити διασκορπίζω, dissipo.
растаꙗти сѧ τήκομαι, fluo.
растачати, расточити σκορπίζω, διασκορπίζω, spargo.
расти — растѫ αὐξάνω, cresco.
растрьгнѫти ῥήγνυμι, dirrumpo.
расъмотрьливъ διακριτικός, diiudicans.
расꙑпати ἐκχέω, effundo.
расѫждати κρίνω, iudico, discerno.
рать στρατός, acies, pugna; ратьникъ πολέμιος, hostis; στρατιώτης, miles.
рачити θέλλω, βούλομαι, volo.
раширити πλατύνω, dilato.
ремень ἱμάς, corrigia.
реса см. рѧса.
решти — рекѫ εἰπεῖν, λαλέω, dico, aio.
риꙁа ἱμάτιον, ὀθόνιον, vestimentum, linteamen; риꙁьница ταμεῖον, θησαυρός, aerarium, thesaurus; риꙁьно thesaurus.

римьскъ ῥωμαικός, romanus.
робъ см. рабъ.
рованнѥ, по смыслу = дарованиѥ, munus.
родитель γονεύς, parens; родити τίκτω, pario, gigno; —сѧ γεγέννημαι, natus sum; родъ ἔθνος, γενεά, συγγένεια, gens, generatio, consanguinitas, genus; рожденниѥ οἱ συγγενεῖς, cognati.
рожанъ κεράτινος, corneus.
родити сѧ ἐπιορκέω, ὀμνύω, iuro.
роумьскъ см. римьскъ.
роусъ ξανθός, flavus.
ръдръ (рьдръ) ἐρυθρός, πυῤῥός, rutilus.
ръпътати γογγύζω, murmuro.
рыба ἰχθύς, piscis; рыбица ἰχθύδιον, pisciculus; рыбарь ἁλεύς, piscator.
рыдати κλαίω, fleo.
рьвениѥ ζῆλος, zelus.
рѣка ποταμός, flumen.
рѣснотивьнъ certus, manifestus.
рѣчь κατηγορία, accusatio; рѣчьновати loquor.
рѣшити недѫгы θεραπεύω, curo.
рюти—ревѫ ὠρύομαι, rugio.
рѧдьникъ ἰδιώτης, privatus, plebeius, см. смрѧдъ.
рѧса ornatus.
рѫгати сѧ καταγελάω, ἐμπαίζω, derideo, insulto.
рѫка χείρ, manus; на рѫкы εἰς τὰς ἀγκάλας, in ulnas; рѫчьнъ χειρός, ὁ ἐκ τῶν χειρῶν, manus.

С.

садъ φυτόν, planta.
сакеларии, сакеларь σακελλάριος, sacellarius.
самарѣнинъ Σαμαρείτης, Samaritanus; самарѣнꙑни Σαμαρεῖτις, Samaritana.
самовидьць ἐπόπτης, αὐτόπτης, testis oculatus.
самъ αὐτός, ipse.
санъ ἀξία, dignitas; сановитъ ἀξιωματικός, dignitate praeditus.
сапогъ ὑπόδημα, calceamentum.
сардионъ σάρδιον, sardius.
сапъфиръ σάπφειρος, sapphirus
свинии χοῖρος, sus, porcus; adj. свинъ τῶν χοίρων, porcorum.
свирьць (см. сопьць) αὐλητής, tibicen
свита ἔσθης, ἱμάτιον, vestis.
свобода ἐλευθερία, libertas; свободити ἐλευθερόω, libero; свободитель ἐλευθερωτής, liberator, vindex, libertatis; свободь, свободьнъ ἐλεύθερος, liber.
свои ἑαυτοῦ, αὐτοῦ, suus.
свѣнь δίχα, ἐκτός, ἄνω, extra, praeter, sine.
свѣтило λαμπάς, φωστήρ, lampas, luminare; свѣтильникъ λαμπάς, λύχνος, lucerna, lampas; свѣтъ φῶς, φέγγος, lux, lumen; свѣтьлость, свѣтльство λαμπρότης, splendor; свѣтьлъ λαμπρός, φωτεινός, τοῦ φωτός, lucidus, lucis; свѣшта φανός, λαμπάς, fax, lampas.
свѧтитель ἱερεύς, sacerdos; свѧтителевъ ἱερέως, sacerdotis; свѧтити ἁγιάζω, sanctifico; свѧтъ ἅγιος, sanctus; свѧтыни τὸ ἅγιον, sanctum; ἁγιωσύνη, sanctificatio; свѧштениѥ ἅγιον, ἐγκαίνια, sanctum.
се ἰδού, ἴδε, ecce.
седмиштьды ἑπτάκις, septies.
село ἀγρός, ager, villa; сельнъ ἀγροῦ, agri.
сестра ἀδελφή, soror.
сетьнъ ἔσχατος, extremus.
сиковъ οὗτος, τοιοῦτος, talis.
сила δύναμις, vis, potentia, virtus; сильнъ δυνατός, valens, potens.
сирота ὄρφανος, orphanus, orbus.
сице οὕτως, sic.
сицевъ, сиць, см. сиковъ, τοιοῦτος, eius modi.
сиꙗти ἀνατέλλω, splendeo.
скакати ἅλλομαι, πηδάω, salto.
скаредовати, скарѧдовати βδελύττομαι, abominor; скарѣдиѥ, скарѧдиѥ αἰσχρουργία, βδέλυγμα, foeditas, abominatio.

сквозѣ διά, κατά, per.
скврьна ῥύπος, inquinamentum, pollutio, macula; скврьнити μιαίνω, polluo; скврьность macula, labes; скврьньнъ μιαρός, exsecrabilis.
скозѣ см. сквозѣ.
скоро, въ скорѣ ταχύ, mox.
скор'пиꙗ (скоръпиꙗ) σκορπίος, scorpio; скор'пиинъ scorpionis.
скотъ τὰ θρέμματα, pecus; скотьнъ κτηνόθυτος, ex pecoribus.
скрьбь θλῖψις, tribulatio; скрьбьнъ λυπηρός, contritus, tristis; скрьбѣти ὀδυνάομαι, doleo.
скрьгътати (скрьг-) τρίζω, strideo; скрьжьтъ βρυγμός, stridor.
скълаꙁь νόμισμα, numisma.
скѫдость ὑστέρημα, inopia; скѫдъ μικρός, βραχύς, inops, pusillus; скѫдѣти ἐκλείπω, deficio.
слабость χαυνότης, negligentia; слабъ χαῦνος, desidiosus.
слава δόξα, gloria, claritas; славьнъ clarus; славити δοξάζω, glorifico.
славословиѥ δοξολογία, laus, collaudatio; славословъ δοξόλογος.
сладъкъ γλυκύς, dulcis.
слана πάχνη, pruina.
словесьнъ λογικός, rationalis, orationis; слово λόγος, λόγιον, sermo, ratio.
словословъ см. славословъ.
слоуга ὑπουργός, ὑπηρέτης, διάκονος, famulus, minister; слоужениѥ δορυφορία, servitium, cultus; слоужити λατρεύω, servio; слоужьба λατρεία, officium.
слоутиѥ κλέος, gloria, laus.
слоучити (съслоучити) сѧ συμβαίνει, γίγνεται, contingit, accidit.
слъньце ἥλιος, sol.
слышати ἀκούω, audio.
сльꙁа δάκρυ, lacrima; сльꙁити δακρύω, lacrimo.
слѣдъ, въ слѣдъ μετά, post; — ити ἀκολουθέω, sequor.
слѣмѧ δοκός, trabs.
слѣпъ, слѣпьць τυφλός, caecus.
смокъвьница συκῆ, ficus, arbor fici.
смрьдъ (смрьдъ) ἰδιώτης, plebeius, rusticus.
смрьдѣти ὄζω, foeteo; смрьдѧ σαπρός, male olens.
смѣꙗти сѧ γελάω, rideo.
снопъ δεσμή, fasciculus.
сокъ ὑμός, ὀπός, succus.
сопьць, см. свирьць, αὐλητής, tibicen.
сотона σατανᾶς.
спира σπεῖρα, cohors.
спыти δωρεάν, gratis.
спѣти — спѣѭ προκόπτω, proficio.
срамъ αἰσχύνη, pudor; срамьнъ αἰσχρός, turpis.
срачица χιτών, tunica.
сребро см. сърebро.
срьдобольнъ (срьд-) συγγενῶν, consanguineorum.
срьдьце (срьдьце) καρδία, cor; срьдьчьнъ καρδίας, cordis; срьдьцевѣдьць καρδιογνώστης.
срѣда μέσον, medium; по срѣдѣ μέσος, medius; на срѣдѫ иꙁвести εἰς μέσον ἀγαγεῖν, in medium adducere.
срѣдоградиѥ см. прѣграда.
стадии στάδιον, stadium.
стадо ἀγέλη, ποίμνιον, ποίμνη, grex.
старьць πρέσβυς, senex; старѣишина πρῶτος, princeps; старѣишиньствовати ἐξάρχω.
стати στῆναι, ἐπιστῆναι, sto.
стенаниѥ στεναγμός, gemitus; см. въꙁдыханиѥ; стенати στενάζω, gemo.
степень βαθμός, gradus.
столъ θρόνος, καθέδρα, mensa.
стоꙗти ἕστηκα, sto.
стража φυλακή, vigiliae.
страна χώρα, regio; страньнъ ξένος, peregrinus.
страсть πάθημα, πάθος, passio; страстьнъ τάλας, ἄθλιος.
страхъ φόβος, timor; страшьнъ φοβερός, terribilis, tremendus.
строи, строѥниѥ κατάστασις, consti-

tutio; строити προνοέομαι, dispono, procuro.
строупъ τραῦμα, vulnus.
стръгати ξυράω, rado, scabo
стрѣкало κέντρον, stimulus.
стрѣла βέλος, τόξον, sagitta, arcus; стрѣлꙗти τοξεύω, βάλλω, sagittas, iacio, iaculor.
стрѣшти—стрѣгѫ φυλάσσω, custodio.
студеньць πηγή, φρέαρ, fons, puteus.
стоудъ αἰσχύνη, ἀναισχυντία, flagitium; стоудьнъ αἰσχρός, turpis.
стоуждь см. штоуждь.
стыдѣти сѧ αἰσχύνομαι, confundor.
стьꙁа τρίβος, semita.
стькланица ποτήριον, poculum.
стѣна τεῖχος, τοῖχος, paries, murus.
стихик (стихиꙗ) στοιχεῖον, elementum.
стѧжати см. сътѧжати.
стѫденьць см. стоуденьць.
соугоубъ διττός, duplex.
соукта ματαιότης, vanitas; соуктьнъ μάταιος, fatuus, vanus.
соулѣк κομψότερον, melius, potius.
соупостатъ см. сѫпостатъ.
соуровъ ὠμός, crudus.
Соухарь Συχάρ.
соухъ ξηρός, aridus; соушити ξηραίνω, sicco.
соуштьство, соуштьствьнъ см. сѫштьство.
съ σύν, cum.
събирати, събьрати συνάγω, ἐπισυνάγω, colligo, congrego; θησαυρίζω, thesaurizo.
съблаꙁнъ σκάνδαλον, scandalum.
съблюдати, съблюсти τηρέω, συντηρέω, διατηρέω, servo, conservo.
съборнште, см. сънꙑмиште, συναγωγή.
съборъ σύναξις, σύστημα, χορός, conventus.
събꙑти сѧ—събѫдетъсѧ πληρωθῆναι, συμβῆναι, τελέομαι, impleor, adimpleor, perficior.
съвлачити, съвлѣшти ἐκδύω, ἀποδύω, exuo.
съвраштеник ῥοπή, conversio.
съвръшати, съвръшити τελέω, τελειόω, perficio; съвръшеник τελείωσις, τελειότης perfectio; съвръшьнъ κατηρτισμένος, τέλειος, perfectus.
съвръшти — съвръгѫ καταβάλλω, deicio.
съвъкоупити ἀθροίζω, congrego; съвъкоуплꙗти сѧ συνουσιόομαι, συνάπτομαι, coeo.
съвѣдѣник, съвѣдѣтельство μαρτυρία, testimonium; съвѣдѣтельствовати μαρτυρέω, testor, testimonium perhibeo.
съвѣдѣти συνειδέναι, γιγνώσκω ἐμαυτόν, conscius sum, aggnosco me.
съвѣстовати ἐπαγγέλλω, nuntio, testor.
съвѣсть συνείδησις, conscientia.
съвѣтъ βουλή, συμβούλιον, συμβουλία, consilium.
съвѣштати βουλεύομαι, consulo.
съвѧꙁати δέω, δεσμέω, καταδεσμέω, συνδεσμέω, colligo, alligo, vincio.
съгрѣшати, съгрѣшити ἁμαρτάνω (ἁμαρτεῖν), πλημμελέω, pecco, delinquo; съгрѣшеник ἁμαρτία, peccatum.
съдравик ὑγεία, valetudo, firmitas; съдравъ ἰσχύων, ὑγιής, sanus.
съдръжати κατέχω, συνέχω, contineo.
съдѣвати διαπράττω, conficio.
съдѣтель δημιουργός, conditor.
съжагати, съжиꙁати см. съжешти.
съжешти κατακαίω, comburo.
съ ꙁади ὄπισθεν, retro.
съꙁидати, съꙁьдати οἰκοδομέω, facio, aedifico; πλάζω, plasmo; пакꙑ съꙁьдати προσοικοδομέω, reaedifico.
съкаꙁаник ὑπερβολή, narratio; съкаꙁати φράζω, γνωρίζω, ostendo, edissero, notum facio; μεθερμηνεύω, διερμηνεύω, αἰνίσσομαι, interpretor.
съконьчати τελέω, συντελέω, εἰς τέλος ἄγω, perficio, ad finem perduco, consumo; съконьчаник см. коньчина.
съкровиште θησαυρός, ταμεῖον, thesaurus, cellarium, penetrale.
съкровъ, см. кровъ, ταμεῖον, penetrale.

съкроушити συντρίβω, contero.
съкрыти κρύπτω, abscondo.
сълагати συμβάλλω, confero.
съливати сѧ ἀναλύομαι, confundor.
сълѣсти καταβαίνω, descendo.
съмести—съметѫ converro.
съмирити συναλάσσω, paco, reconcilio.
съмотрѣние οἰκονομία, oeconomia; без-смотрѣниꙗ ἀδιάφορος; съмотрьливьнъ ὁ τῆς οἰκονομίας, qui est oeconomiae.
съмотрити κατανοέω, considero.
съмрьть θάνατος, mors; съмрьтьнъ θανάτου, θανάσιμος, mortis, mortalis.
съмыслъ διάνοια, φρένες, consilium, mens.
съмѣрение ταπείνωσις, συγκατάβασις, comitas, demissio, humilitas; съмѣренъ ταπεινός, humilis; съмѣрити ταπεινόω, humilio.
съмѣсити συμφύρω, μίγνυμι misceo.
съмѣти—съмѣѭ τολμάω, audeo.
съмѣшати συγκεράννυμι, συμμίγνυμι commisceo; — сѧ σύνειμι, commisceor; съмѣшение συνουσία, coitus.
съмѧсти сѧ ταράσσομαι, turbor.
съннти καταβαίνω, κατέρχομαι, descendo; — съ συγκατέρχομαι, descendo una; сънитие κατάβασις, descensus.
сънъ ὕπνος, somnus; съние ὄνειρος, somnium.
сънъмиште συναγωγή, synagoga.
сънѣсти—сънѣмь κατεσθίω, comedo.
сънати—сънымѫ ἀφαιρέω, demo.
съобразьнъ (съобразенъ) σύμφυτος, similis.
съпасение σωτηρία, σωτήριον, salus, salutare; съпасти — съпасѫ σώζω, salvo, salvum facio; съпасъ σωτήρ, salvator; съпасьнъ σωτήριος, salutifer.
съпасти—съпадѫ πίπτω, cado, decido.
съпати — съплѭ καθεύδω, ὑπνόω, (κεκοίμημαι), dormio.
съплести πλέκω, plecto.
съповѣдати, съповѣдѣти διηγέομαι, enarro.
съподобити, съподоблꙗти ἀξιόω, καταξιόω, dignum aestimo.
съпричьникъ μέτοχος, particeps.
съпратати ἀναστέλλω, reprimo, compesco.
съпоустити (см. посълати) πέμπω, mitto.
съребро ἀργύριον, argentum; съребрьникъ ἀργύριον, argenteus; съребрьнъ ἀργυροῦς, argenteus.
сребролюбие, сребролюбьствие, сребролюбьство φιλαργυρία, aviditas pecuniae.
сърискати сѧ ἐπισυντρέχω, concurro.
сродьнъ συνουσιώμενος, propinquus, consanguineus.
сърѣсти — сърѧштѫ, сърѣтати ὑπαντάω, ἀπαντάω, occurro, obviam venio; сърѣтение ἀπάντησις, occursus, obviam.
съсати—съсѫ ὑφέλκω, θηλάζω, sugo, lacteo.
съставити συνίστημι, compono, construo; съставъ ὑπόστασις, compositio; съставьнъ ἐνυπόστατος.
състоꙗти сѧ συνίσταμαι, consisto.
съсѫдъ ἀγγεῖον, vas; ср. съкровиште, θησαυρός, thesaurus; съсѫдохранитель σκευοφύλαξ, vasorum custos.
сътварати, сътворити ποιέω (ποιῆσαι), facio.
сътрасти — сътрасѫ συνσπαράσσω, conturbo.
сътрѣти, сътърѣти — сътьрѫ συντρίβω, κατακλάζω, contero.
сътѧжати κτάομαι, acquiro.
сътѧзати сѧ συζητέω, disputo; quaero, confero; — о словеси ἀντιβάλλω, συναίρω λόγον, pono rationem.
съходити καταβαίνω, descendo; съходъ σύνοδος, κατάβασις, conventus, descensio.
съхранити φυλάσσω, custodio.
сышьдъ, сышьдъши κατελθών, descendens; сышьствие κατάβασις, descensio.
сыи ὁ ὤν, qui est.
сынъ υἱός, filius.

сыриште coagulum, stomachus.
сь, си, се οὗτος, hic; сего ради διὰ τοῦτο, ideo.
сьде ἐνθάδε, hic.
сьрдобольнъ см. срьдобольнъ.
сѣверьскъ ἀρκτικός, septentrionalis.
сѣдалиште καθέδρα, sedes, cathedra.
сѣдати, сѣдѣти, сѣсти κάθημαι, καθέζομαι, sedeo.
сѣдъ πολιός, canus.
сѣмо ἐνθάδε, ὧδε, huc, hic.
сѣмѧ σπέρμα, semen.
сѣнь σκιά, umbra.
сѣчьца, сѣчьць (см. мѫчитель) δημόσιος, carnifex.
сѣшти—сѣкѫ κόπτω, seco.
сѣꙗти σπείρω, sero, semino.
сѧн см. сын.
сѧтъ φησί, inquit.
сѫбота σάββατον, sabbatum.
сѫгоубъ см. соугоубъ.
сѫдити κρίνω, iudico; сѫдиште δικαστήριον, iudicium, tribunal; сѫдии κριτής, iudex; сѫдъ κρίμα, κρίσις, iudicium; κόλασις, supplicium; сѫдьнъ κρίσεως, iudicii; сѫдьба κρίμα, iudicium.
сѫкъ, сѫчьць κάρφος, festuca.
сѫпостатъ πολέμιος, hostis; сѫпостатьнъ ἐναντίος, adversarius.
сѫштьство οὐσία, essentia; сѫштьствьнъ οὐσιώδης, essentialis.

Т.

таи λάθρα, κρυπτῶς, clam, secreto; таина μυστήριον, occultum; таино κρυπτόν, clam; таинъ κρυπτός, abditus, secretus.
тако οὕτως, sic.
такъ, таковъ τοιοῦτος, talis.
такожде ὁμοίως, ὡσαύτως, similiter.
талантъ τάλαντον, talentum.
тамо ἐκεῖ, illuc.
тать κλέπτης, fur.
таче εἶτα, deinde.
тварь κτίσις, res, natura, creatura.
твои σός, tuus.
творити ποιέω, facio.
творьць δημιουργός, opifex.
тврьдъ (твръдъ) ἀσφαλής, firmus, solidus.
тврьдь κτίσις, firmamentum; тврьдьнъ κτίσεως, firmamenti.
теплъ θερμός, calidus.
течениѥ см. точениѥ.
тешти—текѫ, аор. тѣхъ τρέχω, curro.
тинь ἱμάς, lorum.
тлапити, въстлаплꙗти πραΰνω, mitigo.
тлѣшти—тлъкѫ κρούω, pulso.
тогда, тъгда τότε, ἐπὶ τούτῳ, tunc.
толикъ τοσοῦτος, tot, tantus.
толь, тольми τοσοῦτον, adeo.
томити сѧ αἰκίζομαι, δαμάζομαι, vexor, affligor.
точениѥ ῥύσις, profluvium; точити слъзꙑ lacrimas fundo.
трава, трѣва χόρτος, herba, foenum.
трапеза, трѣпеза τράπεζα.
трепетати τρέμω, tremo.
третии τρίτος, tertius.
триѥ τρεῖς, tres.
троица τριάς, trinitas.
трость см. тръсть.
трошениѥ δαπάνημα, sumptus.
троудити, троуждати сѧ κοπιάω, fatigor, laboro.
троудолюбьнъ φιλόπονος, laboris amans.
троудъ κόπος, molestia; —дѣꙗти κόπους παρέχω, molestus sum.
троупъ πτῶμα, corpus.
тръжьникъ κολλυβιστής, τραπεζείτης, numularius.
тръжьствовати πανηγυρίζω, celebro.
трьновъ (тръновъ), трьнѣнъ ἀκάνθινος, spineus.
трьпѣниѥ ὑπομονή, patientia; трьпѣти ἀνέχομαι, patior.
трьсвѧтъ τρισάγιος, tersanctus.
трьсть (тръсть) κάλαμος, arundo.
трѣба, трѣбѣ χρεία, opus, oportet; трѣбованиѥ χρεία, necessitas; трѣбовати χρείαν ἔχω, χρῄζω, necesse habeo, indigeo.
трѣба τελετή, sacrificium.
трѣва см. трава.

хранити φυλάσσω, περιέπω, custodio.
хризма μύρον, unguentum; хризмьнъ unguenti.
хрисолитъ χρυσόλιθος, chrysolithus.
христолюбьць, христолюбивъ φιλόχριστος.
христосъ, христъ χριστός Christus.
христосовъ, христовъ χριστοῦ.
хромъ χωλός, claudus.
хрьбьтъ νῶτον, spina, dorsum.
хоудолюбивъ, melius хоулолюбивъ blasphemiae amans.
хоудъ μικρός, parvus; compar. хоуждь ἐλάττων, deterior.
хоула, хоулѥниѥ βλασφημία, blasphemia; хоулити, хоуловати βλασφημέω, blasphemo; хоульнъ βλάσφημος, maledicus.
хътѣти см. хотѣти.
хыжина κέλλιον, cella.
хытрость, τέχνη, ars.
хѫдожьство τέχνη, ars.

Ц.

цвѣтъ ἄνθος, flos;—сельны κρίνον; цвѣтьнъ ἄνθους, floris.
црькы (цръкы), цркы ἱερόν, ναός, templum; ἐκκλησία, ecclesia; црькъвица εὐκτήριον; црькъвиште ναός, templum; црькъвьнъ ἐκκλησιαστικός, ecclesiasticus.
црьнориʒьць (црънориʒьць) μοναχός, monachus; см. чръньць.
цѣ καίτοι, καίπερ, quamquam; см. аџѣ.
цѣлитель medicus; цѣлити θεραπεύω, curo.
цѣлованиѥ φίλημα, osculum; цѣловати, цѣлывати ἀσπάζομαι, saluto.
цѣломѫдровати σωφρονέω, prudens sum.
цѣлъ ὑγιής, sanus; цѣльбьнъ ἰάσεως, sanationis; цѣлѣти ἰάομαι, sanor.
цѣсарити βασιλεύω, regno; цѣсарь βασιλεύς, rex; цѣсарьскъ, цѣсарѥвъ βασιλέως, regis; цѣсарьство, цѣсарьствиѥ βασιλεία, regnum; цѣсарьствовати см. цѣсарити.
цата νόμισμα, nummus.

Ч.

часъ ὥρα, hora; въ тъ часъ παραυτίκα.
чаша ποτήριον, poculum.
чаꙗти ἐλπίζω, ἀπελπίζω, ἐκδέχομαι, προσδοκάω, spero, exspecto.
чело frons.
четыре τέσσαρες, quattuor; четыришть quater.
чии τίνος, cuius.
чиниѥ διάταξις, ordinatio; чинъ τάξις, ordo.
чистина sinceritas.
чистити καθαίρω, purgo.
чистъ καθαρός, purus; чистъ сы καθαρεύων.
чловѣколюбьнъ, чловѣколюбьць φιλάνθρωπος, humani generis amator; чловѣколюбьствиѥ φιλανθρωπία.
чловѣкъ ἄνθρωπος, homo; чловѣчь, чловѣчьскъ ἀνθρώπου, τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν ἀνθρώπων, humanus, hominis, hominum.
чрьвьнъ (чрьвьнъ) ἐρυθρός, rubeus.
чрънъ μέλας, niger.
чрънць см. црьнориʒьць.
чрѣво κοιλία, uterus.
чоувьство αἴσθησις, sensus; чоувьствьнъ αἰσθητός, sensibilis.
чоудити сѧ θαυμάζω, miror; чоудо, чюдо θαυμάσιον, θαῦμα, τέρας, mirabile, miraculum; чоудьнъ θαυμαστός, mirus.
чоудотворьць θαυματοῦργος, thaumaturgus.
чоути γιγνώσκω, κατανοέω, video, cognosco; αἰσθάνομαι, sentio.
чьстивъ εὐλαβής, timoratus; чьстити τιμάω, σέβομαι, colo; чьсть sollemnitas, honor; чьстьнъ τίμιος, honoris dignus.
чьтениѥ ἀνάγνωσις, lectio.
чьто τί, quid.
чѧдо τέκνον, filius; чѧдь τέκνα, homines, filii.
чѧстъ συνεχής, frequens.
чѧсть μερίς, μέρος, portio, pars.
чѧдити сѧ см. чоудити сѧ.

Ш.

шесть ἕξ, sex; шестꙑи ἑκτός, sextus.
широта πλατυσμός, latitudo.
шлѣмъ κορύς, cassis.
штедрота οἰκτιρμός, ἁπλότης, miseratio, misericordia.
штоудь, штюдь τρόπος, mos.
штоуждь ἀλλότριος, alienus, peregrinus.
шоуи, шюи εὐώνυμος, sinister.
шатаниѥ φρύαγμα, fremitus.

Ю.

югъ (оугъ) νότος, auster.
юже см. оуже.
юнъ νέος, juvenis, parvus.

Ꙗ.

ꙗвити, ꙗвлꙗти δείκνυμι, φανερόω, ostendo, manifesto; — сѧ φαίνομαι, ἐπιφαίνομαι, appareo; ꙗвлѥниѥ ὀπτασία, visio; ꙗвѣ φανερῶς, δῆλον, manifeste.
ꙗгода (ꙗгона), см. плодъ, καρπός, fructus.
ꙗдро см. ѩдро.
ꙗдъ ἰός, venenum; ꙗдовитъ ἰοβόλος, venenatus.
ꙗдь, ѣдь βρῶσις, cibus.
ꙗзва, vulnus, plaga.
ꙗко, ѣко ὅτι, ὡς, quia, tamquam.
ꙗкоже ὡς, καθώς, sicuti, prout.
ꙗкъ же ὅς δήποτε, quicunque.
ꙗма (ѣма) βόθυνος, fovea.
ꙗрость (ѣрость) θυμός, ira.
ꙗсли plur. φάτνη, praesepium.
ꙗсти, ѣсти—ѣмь ἐσθίω (φαγεῖν), comedo, manduco.

Ѩ.

ѩдро cito, celeriter см. скоро.
ѩѕа μαλακία, infirmitas, morbus.
ѩꙁꙑкъ γλῶσσα, lingua; ἔθνος, gens; ѩꙁꙑчьнъ, ѩꙁꙑчьскъ ὁ τῶν ἐθνῶν, ethnicus.
ѩти—имѫ καταλαμβάνω, συλλαμβάνω, κρατῆσαι, capio, apprehendo, teneo; — ꙁа рѫкѫ κρατῆσαι τῆς χειρός.

Ѫ.

ѫглъ γωνία, angulus; ѫгълнъ angularis.
ѫгль ἄνθραξ, carbo.
ѫже (ѭже) σχοίνιον, funis; male acc. plur. ѫжѧ pro ѫжа.
ѫꙁа δεσμός, vinculum.
ѫтрьнь ὁ ἔνδοθεν, ἐνδότερος, interior; въ ѭтрь, вънѫтрь ἔσω, ἔνδον, intus.

Ѭ.

ѭбагъ, recte оубагрь, purpureus.
ѭдоу же ὅθεν, unde, ubi.
ѭсинь см. оусинь.
ѭчрьмьнъ см. оучрьмьнъ.

ОПЕЧАТКИ (CORRIGENDA):

Стр. 61. 7 *надо читать:* нарицаѥмѣѥмъ ѥ̑сла нова. — *Стр.* 70. 21: продаѭщаѩ. — *Стр.* 79. 19: оклеветаваѥмъ, 25: Пелоусии хътростьми (*т. е.* хытростьми). — *Стр.* 80. 16: моучить. — *Стр.* 81. 3: нарицаѥмъıи, 23: блѣскъ, 30: Коупри. — *Стр.* 82. 9: ближьи̂нимъ, 13: агнѧта, 26: пламеник *вѣроятно надо исправить въ* пламеньнъ ѥ *или же* пламеник *считать глаголомъ* пламенѣѥть. — *Стр.* 83. 3: завидѧщи. — *Стр.* 88. 13: благодѣтель. — *Стр.* 91. 13: ѥдиномоу. — *Стр.* 92. 19: *послѣ* на конь *надо отмѣтить точками* . . . . . *пропускъ подлинника.*

GENERAL LIBRARY - U.C. BERKELEY
B000796020